INTERPRETATIO

IN

APOCALYPSIN.

VENERABILIS SERVI DEI

BARTHOLOMAEI HOLZHAUSER,

INSTITUTI CLERICORUM JUXTA SS. CANONES IN GERMANIA RESTAURATORIS,

INTERPRETATIO

IN

APOCALYPSIN.

VINDOBONAE

TYPIS CONGREGATIONIS MECHITHARISTICAE.

1850.

Brevis de Auctore Notitia.

Bartholomaeus Holzhauser, Suevus. Quae de hujus vita reliquit scriptor anonymus, libro Bambergae et Herbipoli anno 1799 edito, in arctiores limites redigenda et novae huic editioni praemittenda putavimus.

Natus est bonus Dei servus humillimo loco, patre quippe sutore, in pago, cui *Longnau* nomen, in finibus Vindelicorum, anno reparatae salutis 1613, mense Augusto. Puerulus, singulari vitae morumque innocentia, Verdingae, oppido una circiter hora a domo paterna dissito, scholam vernaculam — quae domi desiderabatur — quotidie frequentans, longae viae molestias precibus et sacris cantibus levare in deliciis habebat. Augustae, undecim annos natus, pauperculus, omni re indigens, anno 1624 primis latinae linguae rudimentis operam navans, victum ostiatim quaerere coactus, postmodum Neoburgi ad Danubium, patribus societatis Jesu opem ferentibus, minus iniqua sorte usus, ultimo vero Ingolstadii studiorum curriculum absolvit.

Coelestibus jam eo tempore visionibus recreatus, summa in Deiparam devotione accensus, ipsius intercessione a peste liberatum se palam confessus est. Quam optimi consilii matrem jugibus precibus praecipue invocavit, quum de conscientiae moderatore et de certo vitae statu eligendo secum animo reputaret ita

ut magis magisque, ea duce, in proposito clericalis vitae amplectendae fuerit confirmatus. Orandi siquidem studio insignis, in fide fortis, fiducia in Deum fretus, nulla non impedimenta mirabiliter superavit. Nec minore in proximum charitate exardescens benevolum et misericordem erga pauperes, ipse pauper, se praebuit: exsules, oberrantes, desertos, languentes, semimortuos, ob ingentem famem quam bella induxerant, colligere, iisque, contempto omnis contagionis periculo, medelam porrigere consueverat. Insuper zelo prorsus singulari ignorantes res divinas docebat, ad patientiam tristes, ad fiduciam pusillanimes, rebus adversis undique irrumpentibus, excitabat, lapsos sublevabat, abusus passim de medio tollebat, injurias non raro et ludibria metens, exsultans tamen et gaudens, quod dignus haberetur pro nomine Jesu contumeliam pati.

Haec virtutum specimina Bartholomaei adhuc studiosi eo magis miranda, quo minus a scientiarum alumnis, proh dolor! comprehenduntur. Adde mortificationem, abjectionem sui ipsius, castimoniam, humilitatem, mansuetudinem, patientiam, quibus inter coaetaneos praecelluit, et tibi persuadebis, eum exhibuisse typum, quem studiosi prae ceteris adolescentes sollicite imitentur. Stabat nempe juveni alta mente repostum illud sancti Spiritus effatum: „Adolescens juxta viam suam ambulans, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.“ (Prov. XXII. 6.)

Post exactos juventutis annos, manifestis divinae voluntatis nutibus ad zelandam Dei gloriam et animarum salutem benigniter allectus, clericali militiae nomen dare, novumque vitae genus eligere decrevit. Quapropter jam anno theologicorum studiorum tertio ad sacerdotium sese disposuit, atque anno 1639 Eystadii, quae est urbs episcopalis in septemtrionali pla-

ga Danubii ad laevam Almoni fluvii, sacerdos ordinatus, ipso Pentecostes festo sacratissimam Deo primitus hostiam obtulit Ingolstadii in sacello B. V. M. de Victoria, ubi jam pridem solitus erat frequenti oratione cor suum Deo offerre, eique omnia sua consecrare. Mox confessiones excipere, et alia Dei dispensare mysteria coepit, adeo fausto felicique successu, ut inexspectatus omnino poenitentium numerus — non sine quorumdam minus sapientium aemulatione — ad sacrum ejus tribunal confflueret. Verumtamen ne unius vires in vineae dominicae cultura nimis cito deficerent, exteras sibi associare ac tales collaboratores inquirere statuit, qui, probe radicato fervore, operis quasi haeredes et propagatores succederent.

Anno itaque 1640 tres parochos, majores natu, certis regulis ad sui sequelam pertraxit, qui tamen suis stationibus sunt immorati, donec cum bona Superiorum venia, Bartholomaei nutibus parere permitterentur.

Impenso theologicis studiis quadriennio, et a gravi angina, qua fuerat correptus, manifesto Dei auxilio restitutus, cum uno sociorum iter Salisburgum ingreditur, quo primam sui Instituti sedem sibi ponendam, anno abhinc 1636, ex divina inspiratione, affirmabat. Pedes, absque pera, paucis tantummodo nummulis instructus, quartum in itinere socium nactus, divina prorsus ductus providentia, quamprimum ad metam pervenit, ab ecclesiastica auctoritate clementer exceptus, paulo post canonicus Tittmoningae est renuntiatus. Est autem Tittmoninga civitas archidioecesis Salisburgensis, qua Bavariam respicit, Salzae fluvio adjacens, arce pervetusta et collegiata ecclesia Divo Laurentio dicata, vicinis oppidis insignior. Hic suscepto cum cura animarum canonicatu, peramplam domum, in somno Ingolstadii sibi antea visam, cum suis inhabitandam obtinuit. Hic et vicinis pa-

gis, numero sociorum in unum cohabitantium in dies succrescente, reliquis canonicis minime obstantibus, verbo Dei et potissima in egenos atque aegrotos charitate innummeras Christo Jesu animas lucrifecit.

Relictis posthac Tittmoningae suorum sacerdotum aliquot, Bartholomaeus parochiam et decanatum ad sancti Joannis in Leogenia valle tyrolensi, qua Oeniponte Juvaviam iter est, suscepit, ipso Beatissimae Virginis purificatae festo anni **1642**. Sicut vero alibi consueverat, ibi etiam omnia meliorem in ordinem redigere, doctrinam christianam tam adultis, quam junioribus tradere, scholas frequenter invisere, nihilque prorsus intentatum relinquere, quod redintegrandae stabiliendaeque disciplinae servire posset; quo factum est, ut apud incolas, vitae probatioris integerrimaeque conversationis clericalis existimationem sibi suisque conciliaverit.

Sed quia plurimum referre compererat, praeprimis parvulos imbui solidis christianae fidei virtutisque principiis atque doctrinis, ideo statuit, ut erigerentur seminaria, in quibus bonas artes et mores, virum ecclesiasticum apprime decentes, docerentur ingenui pueri et, ut reliquis praeiret exemplo, ejusmodi seminarium fundandum curavit Salisburgi anno **1643**, quod serius variis de causis, anno scilicet **1649**, transtulit Ingolstadium. Interea in dioecesi Curiensi et Augustana, postea in Ratisbonensi, instituti sui fundamenta jecit, ejusque confirmationem Romae impetravit, favente prae ceteris serenissimo Bavariae duce Maximiliano, literis anno **1646** datis, in quibus inter cetera haec leguntur: „Divina benignitas excitavit animos quorundam presbyterorum, quibus id unice propositum est, ut juxta normam sanctorum canonum et vitae ecclesiasticae, quod ejus fieri poterit, honestatem atque puritatem, parochialibus functionibus penitus addicti, Dei honorem et salutem animarum sincere atque

vigilanter una cum propria perfectione procurent." — Ad hunc finem Bartholomaeus haec tria praescribit: fraternam nempe conversationem et cohabitationem; mulierum separationem ab aedibus parochorum, et clericalium bonorum communitatem. Formalis tamen confirmatio anno solummodo 1670, die 7. Januarii est subsequuta, quum anno 1647 sacra episcoporum et regularium Congregatio definierit, rem Instituti hujus piam et sanctam confirmatione non indigere, quum profiteatur id ipsum, quod primae Christianitatis clerus facere solitus erat.

Circa annum 1649 deficientibus in Tyroli frumentis, fames haud modica invaluit, cui medendae variae excogitare consilia coepit eo utique successu, ut suis et aliorum collatis auxiliis plurimorum necessitati consuluerit.

Expletis decem circiter annis laborum in Leogenia valle, magna rei familiaris necessitate premitur propter ablatas sibi ab exactoribus decimas, quum regiminis Oenipontani mandato tributa poscerentur inconsueta. Verum tanta rerum jactura haud animo minui vel frangi potuit venerabilis Dei servus, quin potius, ea ceu stimulo usus, alacriori nisu se suosque divinae providentiae commisit.

Nec ita multo post fidelitatem ejus et patientiam quasi remuneratura, ipsa Dei providentia res ita disposuit, ut Bartholomaeus ex montibus, ubi adhuc in benedictione est, in Franconiam et archidioecesin Moguntinam vocaretur. Anno itaque 1654 Herbipoli per aliquot suos sacerdotes seminario sancti Kiliani primum semen et initium posuit; annuente dein archipraesule et electore Moguntino, qui illo serius familiariter est usus, Bingae ad Rhenum parochus et decanus constituitur.

Quum Carolus, rex Angliae, suo tum adhuc regno exsul, ex Germania reditum pararet in patriam, secundo

Rheno descendens fama commotus Bartholomaei, qui mira de Angliae rege et regno jam dudum praesagiisset, tanta ejus videndi cupidine incensus est, ut ad se comiter vocatum longo horae spatio de visione, quam de Angliae regno atque de regis adversa sorte habuerat, secum colloquentem audiret. Praedixerat autem Dei servus, regnum ad summas miserias deventurum, regemque percussum iri, postea pacem redituram, et Anglos convertendos ad catholicam et romanam fidem, ac deinceps plus facturos pro Ecclesia, quam olim post primam suam conversionem fecerint. Non est praetereundum, catholicae religionis exercitium ab anno 1658 sub poena capitali in insula prohibitum, anno vero 1778 restitutum esse; quod Bartholomaeus anno 1635 singulariter narraverat, ut ita dicam, in verbis: „Et intellexi juge sacrificium centum et viginti annis ablatum esse." — Incredibile porro dictu est, quanto exhinc aestu flagrans anglicani regni conversionem in votis habere perrexerit. Nec aliud animo firmius statuerat, quam ut ipsemet illuc pergens, neglecto vitae periculo, restituendae religionis catholicae tentaret exordium. At, licet difficulter, et aegre retentus, susceptam nuper Bingae parochiam administrare, quae sui gregis saluti conducerent diligentissime providere, apertis etiam per suos scholis latinis magno Bingensium et circumjacentium locorum emolumento coepit.

Dum vero suis ovibus laudatissimi pastoris, suis sacerdotibus ac instituto firmando providentissimi patris omnes partes ad amussim impleret, lethali febri correptus, die 20. Maji anni 1658, inter suorum preces et lacrymas, oculis in coelum intentis, supremum diem obiit, anno vitae suae 45, sacerdotii 19, inchoati vero instituti 18. — Corpus ejus Bingae in ecclesia parochiali

ad altare S. Crucis tumulo clausum quiescit, lapide sepulchrali sequentem inscriptionem exhibente:

Venerabilis vir Dei servus Bartholomaeus Holzhauser SS. Theologiae Licentiatus, Ecclesiae Bingensis pastor et decanus, Vitae Clericorum saecularium in communi viventium in superiore Germania restitutor, obiit anno ***1658*** *die Maji* ***20.***

Praeter virtutes, quas in adolescente mirati sumus, quaeque in sacerdote summum perfectionis fastigium attigerant, profunda doctrina, et prophetiae dono exornatum fuisse Bartholomaeum nemo inficias iverit, qui inter ejusdem scripta, quorum plura supersunt, vel solam ipsius Interpretationem in Apocalypsin probe perpenderit. Est porro in ea singularis et mirabilis temporum et rerum connexio, exhibens systema, ut ita dicam, perfectissimum generale totius Ecclesiae, a principio usque ad saeculi consummationem. Scripsit hanc interpretationem, dum in Tyroli maximis afflictionibus agitaretur, et in oratione perseverans dies integros, cibi et potus expers, perageret ab omni humano consortio separatus.

Atque haec, quamquam brevissime, de nostro Holzhauser; ne lectorem multa celare videremur, quae divinae providentiae et bonitatis in difficillimis sane temporibus, hominibus bonae voluntatis luculentissimo argumento extitere. Incidit nempe haec periodus in casus et pericula belli, quod triginta annorum (1618—1648) nomen usurpat. — Neque judicium de iis quae humanam rationem superant, nobis adsumimus, Sanctae Romanae Ecclesiae — si qua sint in hoc opere ejus judicio submittenda — submittentes reverentia vere filiali.

Quid autem nostrae huic aetati cum hujusmodi? Omnis quidem caro vias suas corrupit, et spiritus carni obnoxius quidquid sensus jucunde non adficit, perhorre-

scit; ideo mundi judicium in antecessum probe perspectum habemus. Nihilo tamen secius, non omnes cum frigidissima aetate consentiunt: etenim norunt divina saepius Providentia evenisse, ut viri ingenio et pietate praestantes excitarentur, reliquos verbo et exemplo ad poenitentiam sive ad patientiam excitaturi. Multos jam, gravi Machabaeorum historia et experientia testibus, in sacris literis virtutem et consolationem hausisse compertum habemus. Quis tam rudis tamque inhumanus nostra hac tempestate omnium luctuosorum temporum imaginem quandam prae se ferente, id nobis alios juvare conantibus probro vertat? Nonne famelico panem, sitienti aquam praebuisse — non abnuente, immo jubente medico — semper et ubique licuit atque licebit?...

Te vero, lector benevole, ut nostro exiguo labore contentus sis, mente quoque et corpore usque optime valeas, libentissimo corde precamur.

Vale igitur et fave!

LIBER PRIMUS.

IN TRIA PRIORA CAPITA.

Descriptio septem Statuum Ecclesiae Catholicae a Christo usque ad consummationem Saeculi futurorum, et significatorum per septem Ecclesias Asiae; item per septem Stellas, et septem candelabra.

SECTIO I.

IN CAPUT PRIMUM.

DE INTROITU LIBRI APOCALYPSIS.

§. I.

De Inscriptione, auctoritate, fine, et materia libri Apocalypsis. Cap. I. v. 1. usque ad v. 8.

CAPUT PRIMUM.

Vers. 1.

Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quae oportet fieri cito: et significavit, mittens per Angelum suum servo suo Joanni.

1. Student plerumque scriptores libris suis tales praefigere titulos ac inscriptiones, quibus id efficiant apud omnes, ad quorum manus sua scripta pervenerint, ut tollant, legant. Ita et longe majori robore facit divina sapientia in praesenti Apocalypsis Libro, cujus versu initiali innuitur.

1. Inscriptio ac Titulus Libri.
2. Ejusdem auctoritas.
3. Facultas Superioris.
4. Finis edendi hunc librum in lucem.
5. Libri materia.
6. Voluntas Regis permittentis.
7. Brevitas temporis.
8. Modus revelantis.
9. Nomen Scriptoris.
10. Denique persona assistentis.

II. ***Primum*** et ***secundum*** habentur ibi ***Apocalypsis Jesu Christi.*** Quo praefixo quasi titulo Lectori innuitur, qualis et quantus sit ille liber, scilicet revelatio coelestium secretorum ac Misteriorum, non facta ab aliquo homine et Rege terreno, qui possit mentiri vel falli, sed a Jesu Christo, qui nec fallere, nec falli potest. Ex quibus verbis constat dignitas summa, et infinite digna hujus libri auctoritas.

III. Facultatem edendi hunc librum Apocalypsis Christo secundum Humanitatem, qua minor est Patre, concessit Deus Trinus et Unus, ut eo, tanquam Manifesto regio, devotis Fidelibus suique studiosis, qui in catholica Ecclesia sunt, fuerunt, vel erunt, sufficienter manifestarentur tribulationes, quas ad probationem et augmentum gloriae ipsorum Deus ita in praesenti militantis Ecclesiae Christi regno fieri volens, ab aeterno permisit, ut et debitae praescientiae contra omnia adversa, tam praesentia, quam futura, praemuniremur clypeo, et consolaremur in brevi tribulationum nostrarum, respectu aeternitatis, transitorio et subsisteremus fortissime, absorpti in divinae voluntatis et permissionis beneplacito, quod frustrari non potest, uti constat ex verbis Textus: *Quam dedit illi Deus, palam facere servis suis quae oportet fieri cito.*

IV. ***Modus***, quo Christus Dominus Sancto Joanni haec omnia revelavit, fuit perfectissimus, quem nemo Prophetarum antehac fuit expertus; consistit autem in tribus; nempe

1. In visione imaginatoria
2. Intelligentia Misteriorum plena, et
3. Assistentia Angeli instruentis;

quae omnia in conscribendo hoc Apocalypsis Libro Sanctus Joannes habuit, ut colligitur ex textu sequenti: ***Et significavit, mittens per Angelum suum*** (S. Michaëlem) ***servo suo Joanni***; hoc est: misit Angelum suum (S. Michaëlem) qui in persona Christi instar alicujus Legati regii, sancto Joanni Evangelistae apparens ostendit mysteria Dei tum circa Ecclesiam militantem in terris, quam triumphantem in coelis, eumque *exterius* plena cum intelligentia circa eadem instruendo edocuit.

V. Vers. 2. ***Qui testimonium perhibuit Verbo Dei et testimonium Jesu Christi, quaecunque vidit.*** Commendatur his verbis ***auctoritas scribentis***, qui alius non fuit, quam Sanctus ille Joannes Evangelista, prae ceteris Magistro suo dilectus Discipulus, ***qui testimonium perhibuit verbo Dei***, quantum ad generationem ejus aeternam Joann. 1. dicens: ***In principio***

erat Verbum et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. De Jesu Christo vero, quantum ad ejus Incarnationem temporalem: *Et verbum caro factum est et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus etc etc.* Ideo subditur: *et testimonium Jesu Christi*, id est, de Jesu Christo, *quaecunque vidit* in ejus conversatione, miraculorum operatione, morte et resurrectione in illius, sicuti patet, Evangelii persecutione. *Idem hoc testimonium perhibuit*, in persecutione Domitiani, confitendo, et praedicando fortissime in tormentis Jesum Christum Crucifixum verum esse Filium Dei et Filium hominis.

VI. Vers. 3. *Beatus, qui legit et audit verba Prophetiae hujus: et servat ea, quae in ea scripta sunt, tempus enim prope est.* Hic reddit Auditores attentos ex hujus Libri utilitate, quae consistit in beatitudinis consecutione. *Beatus, qui legit*, quantum *ad Doctores*, alios ex verbis Prophetiae hujus instruendo ad justitiam et timorem Domini ob poenas scriptas in hoc libro, et confortando in adversis ob amorem Christi, et proemium vitae aeternae. Beati illi, qui enim alios erudiunt ad justitiam, fulgebunt tanquam Stellae, in perpetuas aeternitates. *Et*, qui *audit*, quantum *ad Discipulos*, studiosos, ac homines simpliciores, *Verba prophetiae hujus*, credendo, ac in corde servando viam justitiae et patientiae Christi quae in ipsa describuntur, *Et servat ea, quae in ea scripta sunt*, scil. labores, et tribulationes futuras patienter sustinendo usque ad consummationem. Beatus enim vir, qui suffert tentationem, quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam promisit Deus diligentibus se. *Tempus enim prope est*, id est cito transiens; quasi diceret: Labor patientiae brevis est, et proemium beatitudinis aeternum. Unde Apostolus ad Rom. 8. Non sunt condignae passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

VII. Vers. 4. *Joannes septem Ecclesiis, quae sunt in Asia Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.*

Vers. 5. *Et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum et princeps Regum terrae; qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in Sanguine suo.*

Vers. 6. *Et fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri suo; ipsi gloria et imperium in saecula saeculorum: Amen.*

Vers. 7. *Ecce venit cum nubibus et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terrae: Etiam: Amen.*

Vers. 8. ***Ego sum α et ω; principium et finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est omnipotens.***

Haec Asia est quaedam majoris Asiae provincia, ubi erant septem civitates, et in iis septem Ecclesiae cum septem Episcopis, quarum metropolis Ephesum. His septem Ecclesiis utpote sibi in divisione Apostolorum commissis, scripsit, et misit Sanctus Joannes hunc Apocalypsis Librum. Quo septenario numero, sicut multarum aliarum rerum, ita recte Universitas omnium Ècclesiarum designatur, quas benevolas ad audiendum et legendum volens reddere, incipit ab humilitate sui tituli simplicissimi ac nominis eos salutare, dicens: ***Joannes septem Ecclesiis etc.*** Quod nomen ubicunque audiebatur, erat gratissimum et gaudio spirituali plenum.

VIII. Salutationem sequitur bonorum precatio, quae fulcrum esse solet captandae benevolentiae: ***Gratia vobis et pax***; id est, precor vobis gratiam perseverandi in bono; consolationem in adversis; fortitudinem in arduis; pacem vero cordis et unitatem animorum, ac fidei intus forisque, et requiem sempiternam, quae cum sint dona Dei, secundum id ***Jacobi 1. v. 17.*** Omne datum optimum, et omne donum perfectum, de sursum est, descendens a Patre Luminum. Statim adjungit fontem verae pacis et gratiae dicens: ***Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est.*** Quibus verbis nemo, nisi solus Deus, omnium bonorum Origo, illiusque perfectitas et auctoritas nobis rem aliter intelligere non valentibus, per differentiam temporis praesentis, praeteriti et futuri exprimitur. Est itaque sensus: Gratia vobis et pax a Deo, qui est nunc, et erat ab aeterno, et venturus est ad judicium cum beatis suis victurus in aeternum per se, in se, et a se, et propter se.

IX. ***Et a septem Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt.*** Per ***septem spiritus*** intelliguntur dona Spiritus Sancti, qui septiformiter in die Pentecostes super Apostolos effusus, et in totum mundum missus; a quo omnis gratia et pax vera in Ecclesiam descendit. Quamvis enim spiritus Sanctus in eadem gloria et majestate verus Deus sedeat cum Patre et filio in throno; dicitur tamen esse in conspectu Throni, ob septiformem largitionem donorum et gratiarum spiritualium, quam secundum aeternum voluntatis suae beneplacitum elargitur in ministerium salutis nostrae, quemadmodum dicimus de secunda Persona Verbi Dei: ***Propter nos homi-***

nes et propter nostram Salutem descendit de coelis. Item intelligitur per *septem spiritus* universitas Sanctorum Angelorum, qui in conspectu throni ejus sunt parati et constituti a Deo administratorii spiritus in nostram salutem, et Ecclesiae suae ac Praelatorum ejus gubernationem et adjutorium, usque ad finem mundi, prout divinae bonitatis voluntas ab aeterno secundum diversa tempora eos facere jussit.

X. *Et a Jesu Christo, qui est testis fidelis* paternae Gloriae, et Majestatis, et veritatis. *Testis fidelis* de Verbo divinae praedicationis, miracolorum operatione et effusione sanguinis sui pretiosi, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: Ideo est *primogenitus mortuorum*, id est, primus inter resurgentes a mortuis, ut esset causa, et testis fidelis etiam resurrectionis nostrae futurae, postquam ingemiscimus gementes et flentes in hac lachrymarum valle. *Et princeps Regum terrae,* id est: Princeps terrenarum potestatum, potens eos removere, et ad utilitatem suorum electorum, vel ad castigationem peccatorum, permittens eos saevire et praevalere, quod Matth. C. ult. v. 18. ad consolationem Ecclesiae suae indicavit, dicens. *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra; qui dilexit nos* prius, cum essemus ejus inimici et ita dilexit nos, ut lavaret nos a peccatis nostris, tam originalibus, quam actualibus, in sanguine suo innocenti, cujus eadem peccata traditores et homicidae fuere. *In sanguine suo*, quia sacramentum Baptismi, et poenitentiae, quibus peccatum originale, et actuale delentur, habent efficaciam a passione ejus benedicta. *Qui fecit nos regnum et sacerdotes;* qui eramus dissipati, et ejecti ex paradiso, regno Dei, et captivi tenebamur in vinculis peccatorum nostrorum, in servitute diaboli, collegit nos Rex noster Christus, et constituit nos in regnum seu principatum monarchicum, quale quid est Ecclesia catholica, regnum sanctum, admirabile, et forte, cui portae inferni non praevalebunt, quantumvis saeviant. *Fecit nos regnum,* quia sub lege regni coelestis sancta constituit nos, ut jam regnet super nos Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi; nos enim populus ejus sumus per obedientiam, et ipse Rex noster per imperium. *Fecit nos regnum*; id est, voluit nos adscribi cives regni coelestis, ita, ut jam non simus advenae, et hospites, sed cives sanctorum, et domestici Dei, superaedificati fundamento Apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Et sacerdotes* jam

non sanguinem vitulorum, sed pretiosum corpus et sanguinem Jesu Christi cum ipso quotidie in ara crucis sanctae offerentes sacrificium infinite sanctum et acceptabile, in quod Angeli desiderant prospicere, et quo placatur ira Dei in nos peccatores. *Et sacerdotes*, qui jam non, ut in veteri Testamento, saturamur carnibus vitulorum, aut manna coelesti, sed pretioso corpore et sanguine Jesu Christi, Agni imaculati, qui se in cibum et potum animae nobis omnibus tradidit. *Et sacerdotes* offerentes hostias laudis acceptabiles per ipsum Deo, id est toti Sanctissimae Trinitati et Patri suo, ad cujus gloriam omnia Filius ordinat; *Ipsi gloria* in se ipso, et imperium super omnia alia, *in saecula saeculorum*, id est, aeternitatem. *Amen.* Fiat.

XI. Et quia inquietum est cor nostrum et omne tempus, quo impii praevalent nobis, nimis longum videtur, donec cives regni Dei constituamur, sequentibus verbis mentes nostras ab incolatu nostro mira efficacia sursum erigit, dicens: *Ecce venit cum nubibus*, quasi diceret: Ecce tempus brevissimum tribulationum respectu poenae aeternae et gloriae. Ecce, id est, levate oculos mentis vestrae ad tempora; *praeterita*, quomodo transierint, quasi nunquam fuerint; *praesentia*, quomodo praeterire festinent; et *futura*, quo modo properent et impleantur omnia, etsi subinde non putemus. Hinc dicit scriptura: Etsi moram fecerit, exspecta eum; veniens autem veniet et non tardabit. *Ecce venit cum nubibus*; dicit hoc in praesenti, ut hebetudini mentis nostrae bene inculcaret, tempus hoc, usque ad diem judicii, quantumvis nobis longum videatur, esse respectu aeternitatis quasi praesens, instans, quo Christus veniet cum nubibus et apparebit. Sic enim veniet, Matth. Cap. 24. v. 30. etc. quia hoc *ecce* saepe in hoc libro ponitur, sciendum est, quod per illud semper intendat spiritus sanctus mentem nostram sursum attollere, et excitare memoriam ad recogitandum aliquid serium, mirabile, amabile, et horrendum.

XII. *Et videbit eum omnis oculus*, quia in judicio apparebit in forma humana, omnibus visibilis. *Et videbit eum omnis oculus*; et liber, et servus, et dives, et pauper; Reges, et Principes; nobiles, et ignobiles; docti, et indocti, justi, et impii etc. sed dispari valde visu: Justis enim erit valde delectabilis ipsius visio, sicut sponsi sponsae; parentis filio; Domini servo fideli; fratris fratri; amici amico; et maxime sicut

salvatoris salvato. Veniet enim eis sponsus, salvator, Pater, Dominus, frater, et amicus, quod loquens de suo adventu ad judicium dicit *Lucae* C. 21. v. 28. His autem fieri incipientibus respicite et levate capita vestra, id est, exhilarate corda vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Impiis contra et qui eum pupugerunt, quales sunt *Judaei*, qui eum lingua crucifixerunt; et *milites*, qui manu, postquam ejus sacrum caput spinis coronaverunt, et sacrum corpus ejus flagellis cecidere; et *Pilatus*, judicando; *Herodes*, spernendo; *Summi sacerdotes*, cum latrone blasphemando; et nos, peccando pupugimus. *Et qui eum pupugerunt* in membris suis sanctis, pupillis, et viduis, et orphanis, et miseris, et pauperibus, quorum ipse protector, et advocatus est, et Pater. *Et qui eum pupugerunt* detrahendo, judicando, invidendo, odio habendo, et indigne tractando res sanctas et sacras, quales sunt *Tyranni*, effundentes sanguinem innocentem Martyrum propter fidem et justitiam; *Principes, Reges, Magistratus, Judices, et Tutores*, gravando, et opprimendo pupillos, viduas, miseros, orphanos et pauperes; quales sunt irrisores, detractores, male judicantes, osores, haeretici, et venefici, quibus omnibus apparebit judex terribilis, ita, ut dicturi sint montibus: Cadite super nos! et collibus: opperite nos a facie sedentis super Thronum.

XIII. *Et plangent se super eum omnes*; Id est, collidentur super eum omnes, quorum corda terrenis affectibus et impietatibus erant defixa; impotentes ejus imperio resistere, instar lapidis, et fictilium. *Plangent se*; id est, dolebunt, respicientes divitias gloriae ejus, quibus se ipsos tam turpiter privarunt. *Plangent se*, id est dolebunt, respicientes eos, qui fundati sunt super eum, dicentes intra se, et poenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum. Sap. C. 5. *Etiam. Amen.* Sunt duo verba aliquid affirmandi, per quorum *primum* graecum significantur gentes: per *alterum* Hebraicum notantur Judaei, junguntur autem simul ad inculcandum hanc resurrectionis et extremi judicii irrefragabilem veritatem, qua verum est, tam gentes, quam judaeos omnes visuros Christum Judicem et unumquemque esse recepturum, prout gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum. Et haec evangelica veritas unica est, quae voluntatem nostram pravam a praesentibus hujus saeculi illecebris refraenans, ad timorem Dei et amorem futurorum bonorum potissimum exstimulare

solet. Ideo hic ita efficaciter per has voculas: Etiam, Amen, confirmatur. Unde et Christus Matth. Cap. 5. ait: Amen quippe dico vobis, donec transeat coelum et terra, jota unum aut unus apex a lege non praeteribit, donec omnia fiant. *Ego sum α et ω, principium, et finis, dicit Dominus Deus, qui erat, et qui venturus est*; quasi diceret: Non potest frustrari vel immutari mea sententia, quia ego sum, ante quem nullus fuit, et a quo omnia ceperunt, et incipiunt, et post quem nullus erit, et in quo omnia terminabuntur. Dicitur autem *α* et *ω*; nam *α* est prima litera Graecorum; et *ω* est ultima, et per hoc insinuatur, quod Deus sit principium omnium creaturarum, et finis, ad quem omnia ordinantur, instar maris, a quo omnes aquae per diversos rivos scaturiunt, et ad illud per flumina redeunt. *Qui est, et qui erat, et qui venturus est,* exponitur, ut supra.

§. II.

De Auctore, et de modo, quo S. Joannes hanc Apocalypsin vidit et scripsit.

Cap. I. v. 9 — 12.

XIV. Vers. 9. *Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu; fui in Insula quae appellatur Patmos, propter Verbum Dei, et testimonium Jesu.*

Vers. 10. *Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam tamquam tubae, dicentis.*

Vers. 11. *Quod vides, scribe in libro; et mitte septem Ecclesiis, quae sunt in Asia, Epheso, et Smyrnae, et Pergamo, et Thyatirae, et Sardis, et Philadelphiae et Laodiciae.*

Finita salutatione progreditur consequenter ad narrationem, in qua attingendo personam suam, locum revelationis sibi factae, causam loci, tempus et modum, auditores attentos reddit, ut in exordiis fieri consuevit. *Ego Joannes Frater vester* non carnali cognatione sed spirituali regeneratione per sacramentum Baptisimi *Frater vester* in unitate, et communione sanctorum, in charitate, et in Christo, et per Christum, qui omnium nostrum communis est parens secundum regenerationem in vitam aeternam. *Et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu.* Quia in Christo Jesu tanquam in capite fundatur omne meritum et per fidei unitatem, charitatemque, quae est communio sanctorum, veluti carnali

derivantur participatione merita justorum in omnia singula membra. *Particeps in tribulatione;* id est, propter fidem Christi fui tribulatus, sicut alii Apostoli, dum in ferventis olei dolio propter Christum; quantum in me fuit, martyrium subivi; et pro regno coelesti, ad quod oportet per multas tribulationes intrare, quemadmodum et Christum oportebat pati, et ita intrare in gloriam suam. Unde, qui non est socius tribulationum, neque regni erit. *Et in patientia in Christo Jesu*, id est propter Jesum Christum, qui dat patientiam, et consolatur nos in tribulatione nostra. Tribulatio differt a patientia, quod *tribulatio* (quae vox derivatur a nomine *tribulus*) denotet vehementem, multivariam, et diuturnam Tyrannorum saevitiem, qua angustiatur anima patientis, et ingemiscit Ecclesia, *patientia* autem dicit communium aerumnarum, omni homini contingere solitarum, sufferentiam. Item *tribulatio* dicit omnis generis aerumnas, quibus veluti botri in torculari, sancti Dei premuntur. *Patientia* vero est virtus, qua eas aequo animo sustinemus. *Fui in insula*, quae *appellatur Patmos*; et ferventis enim olei dolio, non adustus, sed ut fortis athleta perunctus, vegetior exiens ad insulam *Patmos* fuit in exilium a Domitiano, qui Anno Christi 82. Tito germano suo in imperio successit, relegatus, ubi revelante Domino hanc Apocalypsin scripsit. Hic denotatur locus; scilicet *insula*, qua bene figuratur Ecclesia Christi, in ea enim coelistia fidelibus aperiuntur, et sicut insula marinis procellis continuo illiditur; ita Ecclesia persecutionibus diaboli, carnis, et mundanorum hominum affligitur.

XV. *Propter Verbum Dei et testimonium Jesu Christi.* Quibus verbis tangitur causa relegationis suae; propter hoc enim, quod nolebat Christum negare, nec a praedicatione Nominis ejus cessare, fuit in dictum exilium relegatus. Nunc visionis additur *modus*, cum dicitur: *fui in spiritu*; id est, in extasi mentis; *in Dominica die*, quae deputata est contemplationi Divinae faciendae. *Et audivi*, auditu imaginario, *post me*, ad quod intelligendum oportet scire, quod *ante me* tempus praeteritum; *in me* praesens; *post me* futurum apud Prophetas significet; unde, quia potissima Misteria, quae S. Joannes tunc temporis comprehendit hoc libro, erant futuro primum implenda; ideo dicit: *Et audivi post me vocem* imaginariam *magnam*, horribilem, *tamquam tubae;* in quo designatur virtus, et auctoritas loquentis Angeli in persona Christi *dicentis: Quod vides*, hoc est, quod videbis in praesenti revelatione, *quod vides* in phan-

tasia tua visu imaginario, et intellectu, plena intelligentia; *scribe in libro*, ad instructionem fidelium, *et mitte septem Ecclesiis, quae sunt in Asia, Epheso, et Smyrnae, et Pergamo, et Thyatirae, et Sardis, et Philadelphia, et Laodiciae.* Per quas septem Ecclesias designatur septem status Ecclesiae catholicae diversis temporibus diversi futuri, in quorum decursu implebit Dominus, et conquassabit capita in terra multorum, et consumabit saeculum: Itaque septem istae Ecclesiae in Asia minori existentes fuerunt typus septem Statuum in Ecclesia usque ad finem mundi futurorum, quibus etiam primario scripsit, quasque sub illarum typo descripsit, ut magis apparebit in decursu et explicatione singulorum.

XVI. Vers. 12. *Et conversus sum, ut viderem vocem quae loquebatur mecum: Et conversus vidi septem candelabra aurea.*

Et conversus sum, hoc est, converti mentem meam vel applicui animum meum ad intelligenda futurorum mysteria, per quam conversionem intelligitur, quod in apprehensione revelationis divinae; et rerum coelestium oportet mentem a terrenis averti, et ad Deum converti; *ut viderem vocem*, hoc est vocis prolatorem, sumendo effectum pro causa; vel *ut viderem vocem*, hoc est, perciperem, sicut Exodi C. 20. v. 18. *Cunctus autem populus videbat voces etc.*

XVII. *De modo, quo S. Joannes hanc Apocalypsin scripsit; praenotandum est.*

Modus videndi vel audiendi, aliisque sensibus percipiendi aliquid triplex reperitur:

Primus est, quo aliquid oculis videmus vel auribus audimus corporaliter, ita videmus stellas in coelo etc. et Comites Sauli (id est Pauli) audiverunt vocem Christi.

Secundus est, quando dormientes vel evigilantes in spiritu videmus vel audimus per visiones, vel auditiones imaginarias, res, per quas aliud figuratur, in quo casu sensus nostri externi ita mirabiliter, et ineffabiliter a Deo elevantur, ut aliquis certius, et perfectius ita in spiritu sive extasi mentis positus praeposita objecta percipiat, quam ullus hominum, quamvis perfectis sensibus praeditus, videre, audire, aut aliter sentire et percipere objectum possit.

Tertius modus est *intellectualis*, cum vel pure aliquid mente videmus, ac intelligimus absque praedictis imaginibus, quae se tamquam rerum figuratarum species habeant. Porro hoc totum contingit in Prophetis ex Dei voluntate quadrupliciter:

1mo. *Cum Obscuritate fidei,* quando Propheta quidem evidenter non cognoscit, Deum loqui; per lumen tamen supernaturale elevatus advertit, Deum loqui.

2do. *Cum evidentia in attestante,* quando anima Prophetae per auxilium tale elevata et illuminata evidenter cognoscit, Deum, vel Angelum loqui sibi.

3tio. Si ea, quae ita videt, non scribit.

4to. Denique, si stylus naturalis, ac eloquentia Prophetae etiam elevatur ad scribendum, in quo calamus velocissime currit, et homo scribit sine labore, et dum scribit, cognoscit omnia, vel partem prout diversimode Deus pro suo beneplacito, et ad nostram utilitatem voluerit.

Sancto autem Joanni Evangelistae, utpote Prophetae super omnes Prophetas perfectissimo modo fuit haec Apocalypsis revelata, dum per imaginarias visiones omnia mysteria videns, et intelligens, cum evidentia attestantis Angeli, qui assistebat ejus animae interius, eadem scripsit. Unde dicit: *Fui in spiritu in Dominica die:* quibus verbis significare voluit, quod ipsius Sanctissima anima in extasi mentis posita viderit, audiverit, intellexerit, mediante sibi assistente Angelo interius, et exterius scripserit in libro.

§. III.

Descriptio Ecclesiae militantis, ex similitudine Christo Sancto Joanni revelata.

Cap. I. v. 13 — 20.

XVIII. *Et conversus vidi septem candelabra aurea;* id est, septem Ecclesias, repletas oleo bonorum operum, ardentes igne charitatis, illuminatas divini Verbi Sapientia, et praelucentes mundo instar lampadum vel candelabrorum. Ideo enim Christus suam Ecclesiam instituit, ut ex oleo operum misericordiae succurratur egentibus, inungantur infirmi, igne charitatis accendantur frigidi, sapientia coelesti illuminentur coeci, et opera tenebrarum fugentur operibus lucis, et conversationis sanctae. *Aurea,* id est, perfusa scientia discretionis, et prudentia coelesti, sicut enim aurum prae coeteris metallis, apud Reges, Principes, aliosque homines magis in aestimatione est, et in medicinis ad curandos hominum morbos plurimum valet: ita discretio et prudentia non solum apud omnes Reges et Principes plurimum aestimatur; verum etiam ad omne spirituale medicamen, quod est fraterna correctio, sum-

me scitur esse necessaria. *Aurea*; per quod praenotantur splendor, divitiae, majestas, honor, gloria externa principatus terreni, quibus Ecclesiam Christus tanquam sponsam decoraturus, et apud mundum hunc clarificaturus esset, pro temporum diversitate. *Aurea*, hoc est polita et fabrefacta; sicut enim aurum per ignem probatur, et percussionibus extensum candelabrum efficitur; sic Ecclesia tribulationibus purgata, tentationum ictibus in longanimitatem extensa consummatur.

XIX. Vers. 13. *Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et praecinctum ad mamillas zona aurea.* Describitur ad literam persona Christi, quam Angelus repraesentabat, prout a Deo Patre est constitutus sacerdos summus et judex vivorum et mortuorum. Dicta vero persona Christi figurat personam, regimen, et naturam sponsae suae Ecclesiae. *Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis;* id est, Angelum, quia non erat Christus in persona, sed Angelus ab eo missus, qui personam Christi repraesentabat. *Similem filio hominis*, hoc est, Christi imaginem et similitudinem seu ideam, secundum quam suam formavit Ecclesiam, et fecit sibi similem, referentem. *Similem filio hominis*, hoc est, spiritum Christi, qui sicut anima hominis residens in medio cordis, corpus vivificat, ita ille corpus Ecclesiae suae spiritualiter informat, vegetat, et vivificat. Unde additur: *In medio septem candelabrorum aureorum*; nam Christus, in cujus persona Angelus animae S. Ioannis intime assistebat praesens, et haec ostendebat, est in medio Ecclesiae suae tanquam caput invisibile, illam regendo, vegetando, vivificando, docendo, consolando, propugnando, amando, sicut caput est in medio colli, et sicut magister in medio discipulorum, Pater in medio filiorum, sponsus in medio virginum, Rex in medio subditorum, et dux in medio militum suorum; ita Matth. C. ult. dicitur: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Angeli ejus etiam in medio sunt Ecclesiae tanquam administratorii spiritus, praeordinati a Deo ad nostram tutelam, salutem, et adjutorium, quorum omnium typus iste Angelus in persona Christi existens in medio septem candelabrorum aureorum.

XX. *Vestitum podere et praecinctum ad mamillas Zona aurea.* Describitur hic consequenter iste similis filio hominis, qua descriptione revelatur nobis natura, et regimen Ecclesiae Catholicae, sponsae Christi; 1) dicitur, quod ipsum viderit *vestitum podere*, Poderis autem est vestis sacerdotalis, seu Alba,

pertingens usque ad pedes. Hac veste significatur humanitas Christi, qua indutus se objecit oculis humanis, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus, ut homo, Pontifex, qui posset compati infirmitatibus nostris, et constitutus a Deo Patre sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech offerens se semel Patri in cruce hostiam viventem, et quotidie pro nobis in sacrificio Missae. Sic Ecclesia catholica, quae est, ut dixi, viva Christi imago, et idea prototypi sui Christi. Est porro ornata podere, id est, dignitate, ac veste sacerdotali usque ad thalos, quia sacerdotium non deficiet usque ad consummationem saeculi. Per candorem hujus poderis significatur puritas conscientiae, et simplicitas mentis, humilitas spiritus, et castitas corporis, quae quatuor sacerdotium debent comitari. 2) *Praecinctum ad mamillas Zona aurea*, justitiae et veritatis Jesu. Et erit justitia cingulum lumborum ejus, et fides cinctorium renum ejus. *Aurea*, hoc est, propter justitiam et veritatem multa patietur ab hoc mundo, et tanquam aurum in fornace probabitur. Eodem modo Ecclesia Christi sponsa est praecincta, et quidem *ad mamillas*. Per praecinctionem enim *ad renes* restrictio carnis intelligitur, quae in veteri Testamento praecipiebatur; per praecinctionem *ad mamillas* circa pectus restrictio mentis notatur, quae jubetur in novo testamento. Et ea tanquam Zona aurea pretiosa et novo sponsam suam Ecclesiam ornavit, et circumcinxit. *Matth.* Cap. 5. Audistis, quia dictum est antiquis: *non moechaberis*: ego autem dico vobis: quia omnis etc.

Vers. 14. 3). *Caput autem ejus et capilli erant candidi tanquam lana alba, et tanquam nix;* et quia caput Sacerdotis et Judicis decet habere canitiem maturitatis et sapientiæ, dicitur iste similis filio hominis habere caput, et capillos candidos tanquam alba lana, et tanquam nix. Per caput intelligitur Verbum Dei, æterna sapientia; *Candidum*, prout ipsa humanitas Christi cum omnibus suis naturalibus facultatibus tanquam membris substat. Hoc autem caput dicitur esse candidum, sive habere canitiem, quia est æternum, et ipsa Patris aeterna sapientia. Unde de Christo summo Sacerdote et Judice *dicitur Daniel C. 7. v. 9.* Aspiciebam, donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit. Per capillos intelliguntur sancti et justi Dei, turba magna, quam dinumerare nemo potest, ex omnibus gentibus etc. Capilli crescunt ex capite, et inhaerent illi, item sunt ornamentum capitis: ita Sancti et justi Dei orti et fundati sunt in divina sapien-

tia, Capite Jesu Christo, et illi inhaerent per fidem, spem, et charitatem, suntque ornamentum illius ad extra; glorificatur enim Deus in sanctis suis, qui vicerunt per ipsum carnem, mundum, et diabolum, et pervenerunt ad regnum. Porro notantur esse capilli candidi in duplici differentia; 1) *tanquam lana alba;* 2) *et tanquam nix.* Per candidos enim tanquam lana alba intelliguntur illi, qui venerunt ex magna tribulatione, ac loti sunt instar lanae in aquis multis tribulationum, quae non poterant extinguere eorum charitatem. Item *per candidos tanquam lana alba* intelliguntur illi, qui quidem inqninaverunt se in luto hujus terrae per peccata mortalia, lavarunt tamen se cum Maria Magdalena et aliis, in aquis Jordanis et poenitentiae, instar ovium, quae ante tonsionem lavari solent. *Per candidos tanquam nix* denotantur virgines, et omnes, qui primam suam innocentiam ad sponsum suum Christum in coelum deportaverunt. Tales describuntur Apoc. C. 14. v. 5. *qui sine macula sunt,* sicut nix: In his omnibus similis est mater nostra Ecclesia Catholica; et quidem ipsius caput invisibile est Christus Jesus, a quo ipsa, tanquam ejus corpus, interius omnem plenitudinem gratiae et veritatis accipit. Caput autem visibile est continua successione summus Pontifex et Sacerdos, ex omnibus adsumptus, cum subordinatione ad ipsum; sunt etiam omnes Praelati, a quibus Ecclesia in terra gubernatur, et regitur, assistente ipsis gratia Spiritus Sancti per Jesum Christum. *Canitiem aetatis* hoc caput Ecclesiae habet, quia a Christo hucusque semper fuit hoc caput Ecclesiae, et successione perpetua stetit, omnibus haereticorum confractis capitibus. *Canitiem* autem habet *maturitatis,* quia semper sanam, rationabilem, et Sanctam doctrinam tenuit, et ordinem pulcherrimum in ceremoniis, aliisque omnibus rebus sacris servavit Ecclesia Catholica. 4) *Oculi ejus tanquam flamma ignis;* per quod significatur vivacitas intellectus in cognitione veritatis, sicuti enim homo naturaliter habet duos oculos, dexterum, et sinistrum; sic Christus perfectus Deus, et perfectus homo simul habet duos oculos simplicissimos et acutissimos, qui sunt omnis scientia Deitatis et humanitatis, simplicis intelligentiae et visionis, quibus omnia, tam naturalia, quam supernaturalia, tam bona, quam mala rerum omnium praeteritarum, praesentium, et futurarum intime perscrutatur, et videt. Et dextero quidem oculo bonos, bonaque opera, sinistro vero malos, malaque omnia

intuetur. Ps. 33. *Oculi Domini super justos: et aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Unde additur: *Tanquam flamma ignis*, sicut enim flamma ignis horribile est aspectu elementum et simplex, probat, et separat aurum a luto, illuminat tenebras, et opera earum revelat; devorat, et penetrat omnia: Ita oculi Domini horribiles sunt, probant renes, et corda, omnia vident, tenebras, et tenebrarum opera illuminant, quantumvis occulta, et penetrant usque ad inferni novissima. Simillimos oculos duos habet Sancta Mater nostra Ecclesia Catholica. Primus *oculus est divinus:* Scilicet assistentia Spiritus Sancti. Hunc oculum impetravit a Patre, et dedit sponsae suae Christus. Joan. Cap. 14. Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum; quia apud vos manebit, et in vobis erit. Alter *oculus est sacra scriptura, sacrique Canones, SS. Patrum scripta, Concilia in Ecclesia celebrata*, et Theologia, aliarumque scientiarum, tam naturalium, quam supernaturalium fontes ad quae in definiendis, et statuendis rerum momentis respicitur; et sunt oculi illi pulcherrimi veritatis et simplicitatis. Cant. 4. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum. Hi sunt duo oculi sponsae, in quibus discernit bonum a malo; veritatem ab errore; tenebras a luce, et qui faciunt judicium, et justitiam et veritatem. Hi sunt oculi, qui instar flammae ardentis omnes occiderunt haereticos, et vicerunt diabolum, patrem mendaciorum, et draconem, et bestiam, et penetrant usque sd inferni novissima.

Vers. 15. *Et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti.* Per quod significatur fervor affectionis ad procurandum honorem Dei, et salutem animarum nostrarum, qui in Christo quasi infinitus fuit, qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de coelis: et triginta tres annos propter haec duo cucurrit in siti, et fame etc. Et calcavit pedibus suis torcular Passionis, et tribulationum. Unde Isa. Cap. 63. dicitur: Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum: Consequenter etiam per *pedes* intelligitur fortitudo Christi in arduis et adversis, et invicta patientia, quibus tanquam duobus pedibus omnes difficultates et adversitates, quae in via vitae, maxime Passionis suae benedictae, illi

obviarunt, et calcando transiit, et vicit. Unde etiam dicuntur: *Similes aurichalco, sicut in camino ardenti.* Sicut enim aurichalcum durissimum sustinet omnem ignis ardorem; et quo saepius, aduritur, eo meliorem accipit colorem: Ita Christi fortitudo et patientia et fervor eluxit in ardore tribulationum et Passionis suae. Similiter pedes Ecclesiae sunt *fervor affectionis* existens in sanctis Dei ad propagandam salutem animarum; invicta item patientia et humilitas ipsorum, in quibus Ecclesia sustentatur, et ambulat post sponsum suum Christum, omnisque adversitas, et felicitas hujus mundi per haec duo, tanquam pedibus conculcatur. Hi pedes tanquam aurichalcum sunt fortissimi et durissimi in adversis et prosperis; ardent igne charitatis; ardent in camino ignis tribulationum, et non comburuntur, sed probantur magis magisque post singulas tribulationes hujus mundi, carnis, et diaboli. Unde recte scriptura dicit: O quam speciosi sunt pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! 6) *Et vox illius tanquam vox aquarum multarum:* Per quam significatur efficacia Verbi tum in praedicando, tum in corripiendo. Itaque vox Christi est praedicatio, ac sermo, et Evangelium ejus Sanctissimum, et efficacissimum; de quo *Sanctus Paulus* ad Haeb. Cap. 4. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti; et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque, ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. De hac voce multa dixerunt Prophetae, vocantes eam virgam, et spiritum oris sui. Haec vox est etiam Gratia Dei Christi illuminans et excitans, quae animae ad cor loquitur, *tanquam vox aquarum multarum.* Sicut enim aqua influit, et mundat, et rigat et foecundat spiritualiter. De efficacia hujus vocis, *tanquam aquarum multarum* dicitur Ps. 28. Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit; Dominus super aquas multas. Vox Domini in virtute; vox Domini in magnificentia; vox Domini confringentis cedros. Et confringet Dominus cedros Libani. Et comminuet eos tanquam vitulum Libani; et dilectus quemadmodum filius unicornium. Vox Domini intercidentis flammam ignis: Vox domini concutientis desertum: et commovebit Dominus desertum Cades. Vox Domini praeparantis cervos, et revelabit condensa, et in templo ejus omnes dicent gloriam. Similem habet vocem Ecclesia, quae est vox praedicantium, et clamantium in deserto hujus mundi: Haec vox est Verbum

Dei expressum tam in veteri, quam in novo Testamento. Haec vox sunt definitiones, et decreta Conciliorum ecclesiasticorum, et Canonum; item summi Pontificis, et aliorum Praelatorum, quibus fidelibus, et subditis suis loquitur: De hac voce dicitur Isaia 49. Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suae protexit me, et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

Vers. 16. 7) *Et habebat in dextra sua stellas septem*: Per septem stellas intelligitur Universitas Episcoporum, qui dicuntur stellae, quia debent Ecclesiam illuminare vita pariter et doctrina. Dan. 12. Et qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates. Dicuntur autem in dextra Christi, quia sine eo nihil recte possunt operari. *Joann. 15.* Sine me nihil potestis facere. Item sunt in dextra ejus: quia continentur sub ipsius potestate, qua hunc exaltat, et hunc humiliat, hunc elevat, et hunc projicit in terram, ut conculcetur ab hominibus sicut Christus dicto modo omnia continet in sua gratia et potestate, quae per dextram designatur; ita Ecclesia similiter habet dextram, quae est potestas summi Pontificis, seu jurisdictio universalis, et hierarchica, sub qua omnes ceteri Episcopi continentur.

8) Et ex ore ejus gladius utraque parte acutus exibat. Per *gladium* designatur justitia, quod Christus judex constitutus est vivorum et mortuorum. Dicitur *ex utraque parte acutus*, quia justus erit judex, non respiciens personam Regis, et pauperis, sed judicabit justos et impios, et reddet unicuique secundum opera sua. Notatur hic gladius *ex ore exire*; quia sententia judicis, ore profertur; ita Christus Matth. 25. Tunc dicet Rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, possidere paratum vobis regnum a constitutione mundi, esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me, nudus et operuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere, et venistis ad me etc. Et his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum etc. Similem gladium Ecclesia habet, quia Christus fecit ipsam judicem controversiarum, tam quae circa justitiam quam fidem, certis temporibus oriuntur. Matth. 16. Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferni non praevalebunt adversus eam; et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis. Judicat ergo Ecclesia res justitiae juxta SS. Canones, et

decidit res fidei declarando SS. Scripturarum legitimum sensum, ferendo sententiam excommunicationis et anathematis contra pertinaces; ideo recte vocatur gladius Ecclesiae Catholicae gladius anathematis, et excommunicationis, qui semper fuit, eritque in Ecclesia Christi. 9) *Et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.* Facies Jesu Christi triumphantis in coelis est ipsius humanitas gloriosissima, prout in ea lux est, et splendor aeternae gloriae promicat, in quam Angeli desiderant prospicere, et quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joann. 1. Unde etiam additur: *Sicut sol lucet in virtute sua.* Sicut enim sol totum mundum illuminat, calefacit, foecundat, penetrat virtute montes, et maria, et omnia: Ita facies Christi est splendor aeterni luminis. arida humectans rore coelestis gloriae; humida siccans calore desideriorum coelestium; frigida fovens calore amoris sui, et omnia implens bonitate. De hac facie dicitur Ps. 103. Avertente te faciem, turbabuntur; auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur. Facies Ecclesiae, Christi Sponsae, similiter pulcherrima est ex splendore Spiritus sancti, qui in die Pentecostes effusus est super illam; ideo *lucet sicut sol in virtute sua,* id est in pulcherrimo ordine et conformitate omnium rerum, in pulcherrimis ritibus, et maxime congruis ceremoniis Ecclesiasticis etc. *Lucet sicut sol in virtute sua*; scilicet in sanctis legibus Deo, naturae, et hominibus conformiter latis. *Sicut sol in virtute sua*; hoc est in integerrima, purissima, et immaculata fidei veritate; quibus illa illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ut, si vellent pagani, haeretici, et alii infideles respicere in praedictam faciem Ecclesiae Chatolicae facile illuminani, et ad veram fidem converti possent.

XXI. Postquam sufficienter hunc similem Filio hominis S. Joannes a capite usque ad pedes descripsisset, additur:

Vers. 17. *Et cum vidissem eum cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus.* Quibus verbis innuitur horror, et trepidatio quasi usque ad mortem, quae invasit S. virum, et quidem signanter additur, quod *ad pedes ejus ceciderit*, ut sic nobis ostenderet spiritus Christi, pedes Ecclesiae suae (quos supra diximus esse fortitudinem et patientiam, quibus usque ad finem mundi calcabit torcular tribulationum et lacum sanguinis Martyrum contra omnia tormenta diaboli et Tyrannorum ejus) fore stupendos, et horribiles nimis, spectando divinam bonitatem, patientiam, et amorem erga suam Ecclesiam, et

e contra horribilem et mirabilem permissionem divinam in malis hominibus adversus eosdem: praemissa trepidatione et timore solet sequi consolatio.

XXII. *Et posuit dexteram suam super me.* Per dexteram designatur gratia, et potentia Christi, quam posuit in persona S. Joannis (qui hic personam Ecclesiae gerebat) super Ecclesiam suam et membra ejus dicens: *noli timere*, quasi diceret: nolite timere, quamvis horrendas passiones et torrentem sanguinis Martyrum (de quo ab aeterno patri meo ob Electorum suorum gloriam in via bibere complacuit) transire debeatis; tamen posui dexteram meam, id est, gratiam antecedentem, concomitantem, et consequentem super vos. *Dexteram meam*, hoc est, potestatem meam, quae non permittet, vobis imponi ultra id, quod potestis facere, portare, et superare. *Dexteram meam;* quia ego ero vobiscum in omnibus tribulationibus vestris usque ad consummationem saeculi.

XXIII. Vers. 18. *Ego sum primus, et novissimus; et vivus, et fui mortuus; et ecce sum vivens in saecula saeculorum.* Quibus Verbis Ecclesiam suam et nos ejus membra suo exemplo (quo majus esse non potest) ad tolerantiam omnium malorum excitat, et confortat dicens: *Ego sum primus*, id est: Deus et principium omnium creaturarum; et tamen ego *sum primus*, qui haec et plura fui passus vobis relinquens exemplum. *Et novissimus* hoc est, finis, propter quem omnia creata sunt, et ad quem omnia finaliter ordinantur, et feruntur; et tamen sum novissimus vivorum Isa. 53. Et vidimus eum, et non erat aspectus, et desideravimus eum: despectum et novissimum virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem, et quasi absconditus vultus ejus, et despectus, unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros tulit, et dolores nostros ipse portavit, et nos putavimus eum quasi leprosum et percussum a Deo, et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; disciplina pacis nostrae super eum, et livore ejus sanati sumus. Et *vivus, et fui mortuus.* His verbis adhuc majus pondus ad tolerantiam malorum et ipsius mortis addit, dicens: Et *vivus, et fui mortuus*: quasi diceret: Ecce fui vere mortuus in cruce, et jacui in sepulchro, et desperabant de mea vita, et resurrectione, et resuscitatus resurrexi vere, et vivus sum, qui mortuus fui. Et *ecce sum vivens in saecula saeculorum.* Quibus verbis immortalitatem ostendit, et omnino convincere nos, ac nostros animos quasi adamantinos ad tolerantiam

mortis reddere vult Christus Dominus dicens: Et ecce, qui brevi passus fui tempore, jam sum vivens in saecula saeculorum, hoc est: in aeternum immortalis, impassibilisque juxta illud: quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit Deo; et mors ultra illi non dominabitur. Hanc immortalitatem intuentes Sancti Dei Martyres, et Virgines tenerae vicerunt gaudenter omnia tormenta mundi, et tentationes hujus saeculi sustinuerunt in patientia.

XXIV. *Et habeo claves mortis, et inferni:* hoc est, potestatem, quae per claves designatur: Habeo claves mortis, teste Oseae Cap. 13. Ero mors tua, o mors, unde mors suos mortuos in jussu meo reddet vivos canente tuba. Surgite mortui etc., venite ad judicium. Mortem fidelibus quocunque modo illatam facio pretiosam in onspectu Domini. *Habeo claves inferni*, hoc est, potestatem Diaboli, qui tanquam leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide. *Inferni*, hoc est principis hujus mundi seu ministrorum et membrorum suorum in mundo, qui nihil non tentant, quominus suae potestatis vos faciant, et innumeris cruciatibus a me avertant. Sed princeps ille jam ejectus est foras, hinc nec ministros ejus timeatis. Hoc ipsum Christus hortatur alibi. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, timete vero eum, qui, postquam occiderit corpus, potestatem habet, mittere in gehennam Luc. 12. *Mortis et inferni*, quia cum hi diaboli ministri satis saevierint, jussu meo mors depascet eos, et infernus velut vivos deglutiet; non saevient supra aut contra voluntatem meam, qui non patiar vos tentari supra id, quod potestis, sed faciam cum tentatione proventum; qui clavem domus habet, quem vult, intromittit, et quem vult, ab ingressu repellit.

Vers. 19. *Scribe ergo, quae vidisti,* jam praeterita malorum et tribulationum per revelationem tibi factam. *Et quae sunt* praesentia, vel imminentia, aut ex permissu Dei in tribulationem Ecclesiae jam inchoata et mox eventura. *Et quae oportet fieri post* haec futura, vel quae ventura sunt successu temporis fidelibus ultimis, in diebus novissimis, ut per priorum exempla patientiae et invictae fortitudinis posteri et ultimi sufficienter animentur,

Vers. 20. *Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea sunt,* vel significant mysterium, quod exponit ipse, docens nos, quomodo ex rerum et verborum proprietate, et allegoriis etiam alia debea-

mus intelligere, et interpretari. Per septem ergo angelos intelligitur universitas Episcoporum, qui in statibus Ecclesiae futuris septem erunt.

Per septem Candelabra intelliguntur septem status Ecclesiae futuri, in quibus consummabit saeculum, et implebit ruinas, et conquassabit capita multorum. De quibus omnibus in progressu scribit S. Joannes.

SECTIO II.

IN CAPUT SECUNDUM.

DE PRIMIS QUATUOR ECCLESIAE MILITANTIS STATIBUS.

§. I.

De primo Ecclesiae militantis statu, qui est Seminativus a tempore Christi et Apostolorum usque ad Neronem. Cap. II. v. 1 — 7.

CAPUT SECUNDUM.

Vers. 1.

I. Angelo Ephesi Ecclesiae scribe: Haec dicit, qui tenet septem Stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Septem Ecclesiae istae, quibus ad literam scribit Joannes, typus sunt, sub quo septem status Ecclesiae Catholicae diversis temporibus diversi futuri describuntur, et ideo signanter additur: *Conversus vidi septem Candelabra*, hoc est, post me septem futuros Ecclesiae status. Istis septem statibus congruunt septem dies Domini, in quibus operatus est, item septem mundi aetates, et septem spiritus Domini missi in die Pentecostes super omnem carnem; sicut enim Dominus Deus decursum omnium generationum ac rerum naturalium septem diebus, et septem aetatibus comprehendit; ita regenerationem in septem Ecclesiae statibus consummabit, in quorum singulis diversa gratiarum genera ad ostendendas divitias gloriae suae potissimum effundet, et florere faciet, sicut in progressu videbimus. Unde etiam fit, ut, quamvis una sit Ecclesia Christi, tamen in septem status distinguatur propter magnalia, quae diversis temporibus usque ad consummationem saeculi ex divina permissione contingent in ea. Porro solet quilibet status sequens

ante cessationem prioris inchoari, et dum prior paulatim decrescit, status alter sucrescit, successive invalescit, ex quo distinguere diversos status possumus.

II. *Primus Ecclesiae status* est *seminativus* in quo dextera Dei plantavit vineam suam supra filium hominis Jesum Christum. Joann. Cap 15. Pater meus agricola est. Hic status fuit tempore Christi, et Apostolorum, et duravit usque ad Neronem, primum Ecclesiae persecutorem, sive usque ad Linum Pontificem. In hoc primo statu victus est diabolus in idolis, et sublatis tenebris gentilitatis venerunt homines ad lucem, et veritatem fidei: Lux enim sapientiae coelestis venit in mundum, et illuminavit mentes hominum per Filium suum Jesum et Apostolos, quos elegit ad hoc. In hoc statu seminabatur granum sinapis, hoc est Verbum Dei per universum orbem praedicatum, et in terra seminatum fuit. *Act. 13.* Disseminabatur Verbum Dei per universam regionem. Nam Christus, et Apostoli exierunt seminare bonum semen in agro suo, quod majus omnibus oleribus crevit. Et de hoc primo statu Ecclesiae seminativo intelliguntur illae duae parabolae. Matth. 13. De seminante etc. Huic statui congruit primus spiritus Domini, scil vera et coelestis sapientia, quae est fides vera in Jesum Christum, in qua quasi per speculum et in aenigmate contemplamur bona futurae gloriae, et contemnimus omnia hujus mundi caduca, et praesentia. Unde dicitur Isai. Cap. 11. Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae etc.

III. Hujus primi status figura fuit prima dies creationis, quo spiritus Domini ferebatur super aquas, et creavit Deus lucem, et divisit lumen a tenebris. Nam in primo statu Ecclesia natus et ortus est Jesus, lux vera, illuminans mundum, in quo nihil, nisi tenebrae erant, divisitque lucem fidei ab umbra, et tenebris Synagogae, et errore gentilium. Ejusdem primi status typus etiam erat prima mundi aetas ab Adamo usque ad Noë, in hac enim aetate occisus est Abel a Cain, et substitutus illi fuit Seth, et ita generatio Cain fratricidae separata est a generatione Filiorum Dei. Fuit insuper hic status generationis tempus ac propagationis humanae secundum carnem. Sic in primo statu Ecclesiae fuit Christus occisus a Synagoga, quae separata est a filio Dei, in cujus locum Sancta Ecclesia substituitur secundum repromissionem in Christo. Item hic primus status fuit, in

quo facta est regeneratio ac propagatio humani generis secundum spiritum, ex omnium communi parente Jesu Christo, cujus Adam erat figura, denique ejusdem typus est Ecclesia Ephesina. Ephesus enim interpretatur consilium, voluntas mea, et lapsus magnus, quae omnia congruunt primo statui Ecclesiae. Nam Apostoli et primi Christiani erant sanctissimi, quorum erat cor unum, et anima una, faciebantque voluntatem Patris et Christi ejus: Consilia autem evangelica sc. paupertatis, humilitatis, obedientiae, continentiae et contemptus omnium rerum inceperunt, in hoc primo statu, quibus sancti utentes vicerunt mundum, carnem, et diabolum, et pervenere ad regnum: Et quia Synagoga excutiens scandalum passa est in praedicatione Nominis Jesu, sicut dicit St. Paulus 1 Cor. C. 1. v. 23. Nos autem praedicamus Christum Crucifixum: Judaeis quidem scandalum etc. Disseminatio Evangelii fuit occasio lapsus magni, et ruinae Sinagogae, quae ejecta est a facie Dei in tenebras exteriores, et ita ortus Ecclesiae fuit occasus Sinagogae.

IV. *Angelo Ephesi Ecclesiae scribe.* Sacerdotes angeli vocantur Malach. 2. Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus exercituum est. Angelus Ephesinus est episcopus ejus proprius Timotheus, et ejus successores; adpellantur autem Episcopi Angeli propter officium episcopale ac pastorale, ad quod mittuntur a Deo; Angelus enim interpretatur Missus. Unde etiam mali, et qui Ecclesiae nocent frequenter et promiscue nominantur aeque angeli, quam boni, qui eam aedificant: sicut enim boni mittuntur, ita mali permittuntur a Deo ad majorem suorum electorum gloriam et probationem. Bonus et Sanctus fuit iste Angelus Timotheus, qui aedificavit multum Ecclesiam sibi concreditam, sanctissimeque rexit usque ad profusionem sanguinis sui pretiosi. Proinde Angelus iste et Ephesina Ecclesia ejus, typus sunt status primi Ecclesiae, qui hic describitur. Et quia primus Ecclesiae status merito tanquam norma et exemplar ponitur reliquorum, denotantur omnia in descriptione illius, quae bonum Ecclesiae regimen spectant, sicut ex progressu patebit.

V. *Haec dicit, qui tenet septem Stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem Candelabrorum aureorum.* Sapientia aeterna Patris, Christus Dominus aedificavit sibi domum; h. est, Ecclesiam, excidit columnas septem, super quas ipsa fundata, aedificatur, et collocatur. *Prima* columna est firmi-

tas fidei in Jesum Christum; *secunda* timor Domini; *tertia* confidentia in Deum; *quarta* praesentia Dei; *quinta* ministerium Christi; *sexta* assistentia Spiritus Sancti; *septima* demum amor sponsi. *Prima* habetur ibi: *Haec dicit*, scil. Christus, via, veritas, et vita, quibus verbis insinuatur infinita auctoritas, ob quam firmissime inniti, et credere ante omnia oportet Ecclesiam sponsam sponso suo Christo: Est enim hoc verbum valde emphaticum, quo utuntur Magnates, et alii, qui magna auctoritate vel fide apud alios pollent. Sic mittit Rex ad Reginam, dicens servo: Haec dicit Rex. Sic sponsus ad sponsam: *qui tenet septem stellas in dextera sua*, hoc est: qui habet in sua potestate universos Episcopos et Praelatos Ecclesiae, qua eos secundum voluntatem suam tanquam vas figuli confringit, et ita in terram projicit, si male se gesserint, et conservat per gratiam suam, quae per dexteram significatur, ne deficiant in via veritatis, et justitiae: Ex quibus verbis eruitur *secunda*, et *tertia* columna scil.: Timor Domini sanctus, et confidentia in Jesum Christum perfecta; qui enim stat, videat, ne cadat; et qui cecidit, non desperet respiciens in dexteram Jesu Christi, quae elevat de stercore pauperem, *qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum*; hoc est: in medio omnium Ecclesiarum; sicut promisit Matth. Cap. 28. Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi. Qui ambulat in medio, hoc est: qui videt, et considerat omnes cogitationes, verba, et opera nostra, quae in Ecclesia sunt, et fiunt. Quemadmodum Gen. 3. Deus deambulat in medio paradisi ad auram post meridiem. Ambulare itaque dicitur Christus Deus in medio Ecclesiae suae per assistentiam, praesentiam, omnipotentiam, scientiam, et amorem, sicut consolator in medio afflictorum, Rex in medio subditorum, summus sacerdos in medio ministrorum, Deus in medio creaturarum, pater in medio filiorum, tutor in medio pupillorum, dives in medio pauperum, judex in medio oppressorum, Medicus in medio languentium, Caput in medio colli, gubernator in medio navium, advocatus in medio reorum; et sponsus in medio Virginum sponsae suae, quae est Ecclesia. Ex his verbis colliguntur reliquae quatuor Columnae, super quas Ecclesia nosque omnes, membra ejus fundata debemus stare, scil. praesentia Dei omnipotentis Jesu Christi, quae est *quarta* Columna, ad quam respicientes bene semper et ubique operemur. Deinde *ministerium* altaris et officii nostri (quod est *quinta* columna) et quod cum summo timore, reverentia, et attentione et Religione in

laudem et gloriam deambulantis in medio nostri perficientes offeramus in odorem suavitatis; gaudeamus etiam, et solidemur fortissime in omnibus fluctibus maris feri hujus saeculi in assistentia ineffabili spiritus S. (quae est *sexta* columna) dicentes: non relinques nos orphanos Domine. Denique rapiamur in amorem (*septimam* scil. columnam) Dilectissimi Jesu et Consolatoris nostri, Regis et summi sacerdotis nostri, Judicis, et Patris nostri, tutoris, et Maecenatis nostri, Judicis et Medici nostri, Capitis et gubernatoris nostri, Advocati, et amantissimi sponsi nostri.

VI. Jacto jam fundamento praescribitur forma correctionis fraternae, quae, quoniam necessaria est in Ecclesia Dei, tamen debet etiam esse discreta. Ut autem talis sit, requiritur 1) ut persona, quae corrigit, sit superior, 2) sciat sicut bonus Medicus, defectus et etiam bonas dotes delinquentium, habeatque apud suos authoritatem, reverentiam, et amorem. Haec omnia continentur in his verbis: *Haec dicit, qui tenet septem Stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum; scio opera tua.* 3) Sicut prudens Medicus patienti non statim crudam massam absynthii vel rhabarbarae sumendam porrigit, sed miscet vino, manna, sacharo, aut alio condimento grato, ita Praelatus debet peccatum (quod est absynthium) si cupit correctionis fraternae finem consequi, non statim crude exprobrare, sed praemittere laudem bonorum, et in fine attexere consolationem quandam ad emendationem, alleviando, scil. Conscientias, docendo lapsus occasionem, et causam, ostendendo boni discretionem a malo. Sic habetur ibi:

Vers. 2. 3. *Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam etc.* Ecce laudem bonorum.

Vers. 4. *Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Ecce exprobratio delicti.

Vers. 6. *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi.* Ecce consolationem ad emendationem: Causa enim et occasio, quare prima fervens charitas mutua in fine primi hujus Ecclesiae status ceciderit, fuerunt perversa dogmata Nicolai, diaconi, Cerinthi, Ebionis, Simonis magi, et aliorum, qui ex ipsismet Christianis tunc exsurrexerunt. Dum enim certatur de doctrinae veritate, animi etiam piorum, concipiunt ex absurditate nequitiae errorum Zelum, Zelus accendit ignem aemulationum, aemulationes pariunt rancorem et ita extinguitur paulatim charitas, quae omnibus etiam inimicis bene vult, et facit. Corrigit ergo Christus hic suam

Ecclesiam, dum ostendit ipsi causam, et occasionem lapsus, et discernit bonum a malo, dicens: *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi*; quasi diceret: bene facis odiendo facta Nicolaitarum, quae et ego odi, male autem facis deserendo charitatem erga animas eorum, propter quas ego descendi de coelis, incarnatus, et passus fui. 4) Sicut bonus Medicus ad recuperandam sanitatem praescribit congruam diaetam, sic Praelatus praescribit poenitentiam, et remedia, quibus omnia eluant peccata, et peccati maculam, recuperentque pristinam perfectionem vitae, a qua defecerunt subditi, caveaturque relapsus imposterum. Hoc dotum habetur in sequentibus verbis:

Vers. 5. *Memor esto itaque, unde excideris, et age poenitentiam, et prima opera fac.* 5) Denique ut patiens praescriptam servet diaetam, Medicus terret morte, et spe vitae animat: ita bonus Praelatus in correctione delictorum proponit poenam, et proemium, quorum primum habetur ibi:

Vers. 5. *Sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* Secundum vero ibi:

Vers. 7. *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.*

VII. In omni bene ordinato regno novem reperiuntur, quae illud beatum, sanctum, et justum reddunt. 1) Observantia legum. 2) Labor strenuus pro communi omnium salute. 3) Sufferentia malorum pro republica. 4) Gladius justitiae. 5) Inquisitio sedula malefactorum. 6) Discretio bonorum et malorum. 7) Fortitudo in arduis, et adversis. 8) Longanimitas in rebus bene coeptis. 9) Denique perseverantia in rebus honestis. Haec omnia debent esse in Regno Christi, quod est Ecclesia militans in quibus maxime primus status Ecclesiae a Christo hic laudatur, praescribitnrque simul universali Ecclesiae norma, et idea, qualis esse debent. Prima habetur ibi: *Scio opera tua;* est modus loquendi Magnatum, quo dicere solent, volentes laudare, vel vituperare servos suos: scimus, vel nota sunt nobis tua servitia; fidelitas; Consilia etc. Similiter Christus laudat primum statum Ecclesiae ab operibus justitiae, quod scil. abjecerit falsam justitiam Pharisaeorum, et jugum legis Mosaicae, et impuditiam gentilium (ex quibus duobus hominum generibus incepit primitiva Ecclesia) et servet nunc perfectam legem Evangelii, servando honoret legislatorem; honorando autem fidelis, et gratus ipsi servus existat. Et hoc primum, et in omni regno bene ordinato; ubi enim

non servantur leges, ruinae proximum est regnum hujusmodi et legislatoris contemptui, secundum insinuatur ibi: Et laborem in seminando, propagando, et conservando Verbo Dei, et Evangelio Christi, quod primus Ecclesiae status praestitit, laborando strenue tamquam bonus miles, agricola, Pastor, et Operarius 2 Tim. Cap. 2. Miles quidem, quia pugnabant Apostoli, et eorum successores diu noctuque indefesso labore cum mundo carne, et diabolo. *Agricola* vero, quia scriptum est Psal. 125. Euntes ibant, et flebant, mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. *Pastor*, educebant enim oves suas (quae erant gentes, et Judaei) ad aquas vitae Baptismi, et pascebant per totum diem, hoc est, usque ad mortem, salutari sua admonitione, doctrina, et exemplis sanctis non deferendo. Velut denique *Operarius*, quia laborabant tanquam conducti operarii in vinea Domini, et in aedificanda Ecclesia Christi; item laborabant operantes manibus suis pro vitae suae aliorumque necassariis secundum Apostolum Paulum 1 *Cor.* 4. Et haec quidem tantummodo pro communi omnium salute. 2. *Tim.* 2. Laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum; ideo omnia sustineo propter Electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Jesu cum Gloria coelesti. Tertium indicatur ibi: et *patientiam tuam* in adversis, quae sicut omnibus militibus Christi, bonisque agricolis et pastoribus animarum ex similitudine militum, agricolarum, pastorumque corporalium summe necessaria est ad sufferendos labores, adversitates, tentationes, aliasque diversas tribulationes contingere solitas omni volenti pie vivere in Christo; ita primi Ecclesiae Catholicae fundatores summopere sustinuerunt, nobis in exemplum circumeuntes in melotis, in pellibus caprinis, in ludibriis, in verberibus, in carceribus, in vinculis, egentes, angustiati, afflicti, tentati etc. et quidem haec omnia sufferentes ad imitationem capitis Jesu Christi, pro communi reipublicae Christianae salute. Ecclesiae semper necessaria est patientia, ut in ea possideant animas suas, qui sunt ipsi subditi, et fideles Christi. *Et quia non potes sustinere malos*, cum eis communicando, per quae verba designatur gladius justitiae, seu Zelus bonus, et ardor in vindictam malorum, quo praedicti Apostoli, eorumque successores non potuerunt sustinere malos et falsos Christianos, sed sine simulatione corripiebant prava eorum, et falsa dogmata, in quibus si pertinaces eos invenerant, ejecerunt eos ab Ecclesia Dei, ut habetur I^ma^ *Timoth.* 1. v. 20. Ex quibus est Hy-

menaeus et Alexander, quos tradidi Sathanae etc. *Item 1. Corint. C.* 5. *v. 5.* Similiter Satanae tradidit incestuosum. Et hic Zelus est adeo neccessarius in omni regimine, politico, et spirituali, ut sine eo membra et corpus putrescant: Ubi enim omnia malefacta dissimulantur, et non castigantur; ibi impune peccatur, et velut torrens multiplicata delicta in corpus redundant, illudque successive corrumpendo ita perdunt, ut nesciant tandem, ubi fieri debeat medicinae remedium. *Quintum.* Cum vero gladius anathematis, et justitiae Zelus per se est coecus, proinde praerequiritur sufficiens malorum notitia, ideo summe etiam necessarium est in bene ordinato regno, ut sit sedula malorum inquisitio sive vigilans Principis in omnes (etiam quibus tuto et plus ceteris confiditur) subditos oculus, qui omnium calcaneo insidietur, et scrutetur eorum vestigia et actiones. Hoc totum insinuatur his verbis: *Et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt.* Experimentum accipiendo de ipsis per eorum vitam et doctrinam, qui se etiam a Christo et Apostolis missos esse et spiritum Dei habere gloriabantur, ad docendum populum, et non erant, sed potius subversores fidelium, quales erant Ebion, Cerinthus, Menander, Nicolaus, Simon magus, et ceteri haeretici, qui tunc in Asia surrexerunt, et similiter pseudo-apostoli qui dicebant, se missos ab Apostolis in Jerusalem manentibus scil. Petro et Jacobo, et sub hoc praetextu falso tamen docebant observationem legalium simul cum Evangelio esse necessariam ad salutem, ut patet ex pluribus locis Epistolarum S. Pauli. *Sextum* ex praehabito sufficienti malitiae et falsitatis alicujus experimento restat, ut prudens et justus Princeps procedat ad judicium, sententiam, ad condemnationem malefactorum, quod colligitur ex verbis, et *invenisti eos mendaces,* non solum in doctrina, sed etiam in vita, quia exterius sanctitatem simulabant, ut simplices facilius deciperent: Unde praedictos Haereticos Ecclesia a consortio fidelium ejecit; et ita hic dicitur: quod invenerit illos mendaces per sententiam anathematis declarando ex Cathedra S. Petri, quod nemo horum fuerit missus, neque a Deo, neque a Christo, neque ab Apostolis, neque eos habere veram doctrinam, neque vera signa, neque justitiam legalem esse necessariam ad salutem. *Septimum.* Et quia ob gladium justitiae et veritatis nonnunquam adversa, rebelliones, et persecutiones ab impiis intentantur, necessaria est fortitudo, et magnanimitas, ut propterea Princeps non absterreatur a vindicta justa malorum, aut deserat justitiam et veritatem. Ita

passus est primus status Ecclesiae plurima adversa, et tribulationes, quas supra dicti haeretici in ipsius membris excitarunt, quae omnia fortissime tulit, sustinens in sententia justitiae et veritatis necessaria ad salutem. Unde hic laudatur ob suam fortitudinem his verbis: *Et patientiam habes. Octavum*: Verum, quia adversa quaedam solent esse diuturna, ob divinam permissionem, et ob impiorum nequitiam, fortitudo Principis debet initi longanimitate, qua armatus sustineat omni tempore quascunque adversitates propter justitiam, et veritatem, et in hoc laudatur Ecclesia prima: *Et sustinuisti propter nomen meum.* Quibus verbis intimatur consequentia scil. Gloria Nominis Jesu Christi, quod supra dicti haeretici et judaei blasphemabant, dum negabant ejus divinitatem vel humanitatem, vel adventum vel opera, ut patet ex Epistola S. Pauli. *Nonum:* Denique cum mala quaedam et adversa extirpari penitus non possint, in principe debet esse perseverantia in justitia, et veritate, ita maxime in Ecclesia Dei, in qua Zizania cum tritico crescere usque ad diem messis et esse haereses oportet, necesse habet Praelatus, ut sit perseverans in omnibus adversis, semper vincens in omni bono malum. Ita hic laudatur et praescribitur universali Ecclesiae norma, qualis esse debeat, his verbis: *Et non defecisti.*

VIII. Post laudem et narrationem bonorum prudenter ponitur correptio defectus:

Vers. 4. *Sed habeo adversum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Omne institutum super terram, quantumvis sanctum, et beneordinatum solet quotidianis membrorum defectibus et fragilitate defluere et tepescere. Ita etiam contigit primo Ecclesiae statui sub typo Ephesinae Ecclesiae descripto, ut charitatem suam primam relinqueret. Prima Christianorum charitas consistebat in perfectissima unitate et communione bonorum Act. 4. Multitudinis autem Credentium erat cor unum, et anima una, nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Item per primam charitatem intelliguntur opera charitatis, et missericordiae; consueverant enim sustentare pauperes Christianos ferventer et devote, et mittere eleemosynam fidelibus, in Jerusalem habitantibus, et alibi, qui suas possessiones, ob fidem in Christum amiserant, vel vendiderant, ad sustentationem credentium in Christum. Act. 4. Neque enim quisquam egens erat inter illos, quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant,

vendentes, offerebant pretia eorum, quae vendebant, et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Haec prima eorum charitas post mortem Apostolorum, et Timotheum Episcopum Ephesinum insurgentibus paulatim viris impiis, et falsis fratribus, qui fraudulenter devorabant, et accipiebant, et docebant perversa, et garriebant in populum, tepefacta est, et versa in amaritudinem cordis. Dum enim altercamur in dogmatibus fidei, et certamus per aemulationem de successionibus ad Episcopatus, et Cathedras, Praelaturas, et praebendas, refrigescere charitatem, aeque quotidiana quam lamentabilis consequentia est.

IX. Facta correptione statim sequitur salutaris admonitio ad vitae reformationem, simulque praescribitur forma ejus, quae in tribus consistit. 1) In agnitione commissi, vel omissi, et reflectione super occasionem, qua deliquit. 2) In poenitentiae operibus. 3) In reassumptione primaevi Instituti, ut patet ex sequentibus.

Vers. 5. *Memor esto itaque, unde excideris*, id est, agnosce culpam tuam, recordare primorum operum, et a quanto gradu et perfectione et fervore charitatis excideris: h. est: investiga per reflectionem, quae occasio fuerit tui lapsus a prima charitate. *Et poenitentiam age* de omissione tanti boni, et emenda te prudenter vitando occasiones, quae te induxerunt in teporem charitatis, et fac opera poenitentiae digna pro hoc delicto. *Et prima opera fac*, id est, reassume primaevum tuum institutum, primum fervorem charitatis, priora misericordiae opera, priorem dilectionem, et unitatem, et disce in bono charitatis vincere mala haereticorum, et falsorum fratrum, qui occasio fuerunt, quod a charitatis simplicitate excideris; *sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* His verbis subdit comminationem poenae, quae etiam ad correctionis fraternae formam requiritur. *Sin autem.* Si te dicto modo non correxeris: *Venio tibi*, ut te castigem, et puniam, et corrigam, ut emenderis. Veniam tibi tanquam Medicus tuus, et pater et sponsus, et judex ad sanandum te mediis durioribus. *Venio tibi*, in praesenti dicitur, ut intelligat Ecclesia divinam vindictam semper esse paratam et praesentem, eamque supervenire, quando minime cogitamus. *Et movebo candelabrum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* Additur poenae genus, et castigationis modus, et quidem in futuro, ut intelligamus Deum esse longanimem, et ex-

spectare nostram poenitentiam, et poenas a longe nobis diu subinde minari, donec impleatur iracundia et praevaricatio. *Et movebo candelabrum tuum de loco suo*, h. est, permittam excitari tribulationes, bella, et haereses, et Tyrannos, quibus movebitur Ecclesia tibi concredita de loco suae stabilitatis, dignitatis, quietis, quemadmodum fecit, et complevit hoc verbum suum postea per decem Tyrannos, quibus terribiliter agitata fuit Ecclesia et mota, sicque ad magnam perfectionem et charitatem pervenit, ut patet ex tot millibus millium Martyrum utriusque sexus, qui pro amore Jesu mortui sunt. *Movebo* Candelabrum de loco suo, hoc est: Transferam Episcopatum tuum, et divitias, et dignitates tuas, et Ecclesiam de regione, in qua nunc est, si de peccatis notis dolere, et poenitentiam agere desinet. Sic fecit graecae Ecclesiae; sic Anglicae sic Terrae Sanctae, et in Germania, totaque occidentali, et Latinae Ecclesiae facere incepit, et faciet, ulterius; nisi poenitentiam agamus.

Vers. 6. *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi.* Per haec verba primo correptioni subditur emendatio, ut more boni Samaritani praeter vinum mortificativum infundatur oleum lenitivum, *Sed hoc habes* bonum et commendatione dignum, *quia odisti facta Nicolaitarum*, id est fornicationes et communem usum mulierum. Deinde additur odii justi modus, et mensura, quam commendat Ecclesiae suae exemplo suo docens: *Odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi.* Vult dicere, et tacite innuere, quod nunquam personas, quantumvis malas, sed tantum facta mala in ipsis personis propter earum salutem et Dei honorem odisse debeamus exemplo Christi, qui summe odit peccata, et tamen ita diligit peccatorum personas, ut descenderit de coelis et propter nostra peccata intra duos latrones mortuus fuerit. Tertio docet tacite Ecclesiam suam, quae occasio fuerit, quare primam charitatem reliquerit, quia scil. personas ab earum factis non bene distinguens affectum et fervorem charitatis erga easdem dimisit. Unde etiam tacite excusatur in suo delicto et lenitur dolor a medico prudentissimo Christo dicente: *Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum quae et ego odi.*

X. Vers. 7. *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis.* Est modus loquendi, quo arduitas aliquid faciendi, vel altitudo mysteriorum in Ecclesia futurorum significatur, simulque nostrae carnis fragilitas, intelligentiaeque nostrae crassities admonentur, quod haec omnia, quae scripta sunt in

hoc Apocalypsis libro, contineant sapientiam, et arduum intelligendi modum. Ita Christus commendans Ecclesiae continentiam tanquam rem arduam dixit: Qui potest capere, capiat. *Matth. Cap. 19. v. 12. Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.* His verbis praemium subjungitur, mercesque assignatur, ut eo Ecclesiam suam facilius ad poenitentiam alliceret. Vult dicere: *vincenti* (tentationes mundi, carnis et diaboli) *dabo edere de ligno vitae*, id est, dabo ei fruitionem bonitatis Christi, qui est vere lignum vitae, cujus arbor in paradiso situata figura fuit. *Edere de ligno vitae*, id est, frui visione beatissima et beatifica, cum immortalitate; arbor enim vitae metaphorice significat immortalitatem. Gen. Cap. 3; *quod est in paradiso Dei mei*, hoc est, in caelesti patria paratum omnibus, qui legitime certaverunt: Nemo coronabitur, nisi, qui legitime certaverit, et vicerit. 2da Timoth. Cap. 2.

§. II.

De secundo militantis Ecclesiae statu, qui est irrigativus *per tempora decem persecutionum usque ad Constantinum M.*

Cap. II. v. 8 — 11.

I. Et Angelo Smyrnae Ecclesiae scribe, haec dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit: Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam, sed dives es: et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judaeos esse, et non sunt, sed sunt Synagogae Satanae, nihil horum timeas, quae passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae. Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: qui vicerit, non laedetur a morte secunda etc. Secundus Ecclesiae *Status* est irrigativus: Vinea enim Domini Ecclesia, quae, quot Sanctos profert, tot palmites nutrit. Haec vinea per Christum et Apostolos plantata in primo statu, irrigatur postmodum in secundo statu torrente Sanguinis martyrum, qui erat, quasi fons ascendens a terra, et irrigans universam Superficiem Ecclesiae. Duravit autem haec effusio Sanguinis Christianorum decem diebus, hoc est, per decem tempora Tyrannorum praecipuorum regnantium in terra, quorum animos diabolus, videns, quod fidem Christi per aemulationem Judaeorum impedire nequiret, excitavit contra Christianitatem, nitens eam

am hoc medio tollere et extinguere. Permisit Deus has tam diuturnas et terribiles persecutiones, ob majorem gloriam Electorum suorum militum, ad firmandum magis fidei catholicae veritatem, quae tot immanibus persecutionibus agitata, stetit immaculata, et majoribus quotidie incrementis est nobilitata. Item permisit Deus dictas persecutiones, ut excitaret Ecclesiam suam ad charitatem perfectam, quae in statu martyrum fuit perfectissima, ut patet ex supra dictis. De hoc statu Ecclesiae intelligitur illa parabola *Joan.* 12. Nisi granum frumenti in terram cadens mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Item illud Ps. 109. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput; hoc est, de torrente Sanguinis martyrum in via hujus praesentis vitae Pater coelestis complacuit sibi bibere, propterea ad exemplum suorum militum exaltavit Christum Filium suum, caput universorum in cruce.

II. Huic statui congruit secundus spiritus Domini, scil. spiritus fortitudinis, et invictae patientiae in arduis et adversis, quo muniti clypeo Sancti Dei utriusque sexus vicerunt mundum, et pervenerunt ad regna coelestia. Hujus secundi status fuit figura secundus dies creationis mundi, quo fecit Deus firmamentum in medio aquarum. Hoc firmamentum praefigurat firmamentum, hoc est, fortitudinem martyrum, quia Dominus eos posuit in medio aquarum omnium tribulationum, quae non potuerunt extinguere charitatem. Item, sicut hoc secundo die fuit positum hoc firmamentum in coelo, ita in secundo statu Ecclesia, quae per coelum significatur, fuit fortissime stabilita testimonio martyrum tanquam firmamento ejus. Eidem secundo statui Ecclesiae convenit secunda aetas mundi a Noe usque ad Abraham computata. Sicut enim in secunda aetate incipit Noe et ejus posteritas victimas Deo immolare, ita in secundo Ecclesiae statu Christiani passim mactabantur, quorum effusio Sanguinis et mors erat pretiosissima et gratissima Deo Patri victima in Filio suo Jesu in odorem suavitatis. Dictus tribulationum et martyrum status consequenter sub statu Ecclesiae Smyrnensis describitur. Smyrna enim interpretatur canticum et myrha; quorum utrumque martyrum statui congruit, canticum quidem; quia cum laetitia quasi salientes ducebantur ad martyrium Christiani utriusque sexus; ut ex historia Ecclesiastica et *Act.* 5. patet; ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro Nomine Je-

su contumeliam pati. Item tribulationes et mors SS. Martyrum canticum sunt gratissimum, in quo delectatur Deus, laetantur Angeli, et omnes Sancti, collaudantes Filium Dei: Myrha vero, sicut enim myrha est amara, et a putredine servat, ita tribulationes et persecutiones amarae sunt, Ecclesiam tamen, ejusque membra a putredine defectuum, voluptatum et peccatorum revocant, solidumque ipsius corpus reddunt per patientiam, paupertatem, humilitatem, et contemptum hujus mundi, et charitatem Dei, amoremque futurorum bonorum. Item myrha dat odorem suavitatis, qui in sacrificiis adhibetur Deo: Sic martyrum sanguis, et mors sunt odor suavissimus, et sacrificium juge in conspectu Dei ascendens.

Vers. 8. *Et Angelo Smyrnae Ecclesiae scribe:* Ad literam, Episcopo illius loci, sub ejus vero typo omnibus Pontificibus, Episcopis, et Praelatis, imo omnibus Christianis, qui in hoc statu Ecclesiae tribulationum sunt victuri. *Haec dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus, et vivit.* Verba haec debent intelligi, ut supra; ponuntur autem ab initio tanquam exemplum, qualiter scil. Christum Filium Dei Regem nostrum oportuit pati, et ita intrare in gloriam suam. Sic et Electos suos pati oportet, et mori, ut in aeternum cum ipso vivant, quare fortissime perstiterunt tot centena millia martyrum utriusque sexus ad exemplum dulcissimi sui sponsi, et Regis Jesu Christi. Ita efficax est exemplum superioris!

Vers. 9. *Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam.* Ponuntur haec duo tanquam duae proprietates, et notae status martyrum; nam tribulatio est nomen valde emphaticum a nomine tribulus, significans omnis generis adversa, persecutiones, contumelias, tormenta, angustias, mortis genera diversa, et horrenda; paupertas vero significat exspoliationem bonorum temporalium, expulsionem in exilium a sedibus episcopalibus, ab Ecclesia, a domo propria paterna etc. Quae omnia Sancti Dei a Tyrannis, qui ultra trecentos annos in eos saevierunt, pro sponso suo Christo Jesu laetantes passi fuerunt, ut patet ex historia Eccles., *sed dives es* in spiritualibus thesauris meritorum, in heroicis virtutibus, in auro charitatis, in ferro fortitudinis, in haereditate regni coelestis, sive aeterna gloria propter amissam transitoriam possessionem hujus mundi in coelis praeparata. *Dives es*, quia estis amici Dei, et nomina vestra scripta sunt

in coelis. E contrario potentes hujus qui vos tribulant et spoliant, pauperes sunt, quia ibunt post hanc transitoriam vitam ad tormenta sempiterna, quae potenter patientur. *Et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judaeos esse, et non sunt, sed Synagoga Satanae.* Per Judaeos intelliguntur 1) reliquiae Judaeorum seu Synagogae veteris testamenti, quae quia abjecta est a Deo, in ea salus non est, nec erit amplius: ideo additur *qui se dicunt Judaeos esse*, hoc est electos, eo quod sint ex semine Abrahae, et non sunt electi, *sed Synagogae Satanae* hoc est congregatio reproborum, eo quod divina justitia Judaeos propter suam incredulitatem, obstinationemque in malo, in potestatem Satanae tradidit, cujus membra sunt. Non enim Christi erit populus, qui eum negaturus est: *Dan. 9.* 2) Hoc nomen *Judaeos* ad Christianitatem est translatum. Unde hic per Judaeos allegorice significantur mali Christiani, qui se dicunt esse electos, et confitentur se nosse Deum, factis autem negant. *Rom.* 1. De utrisque dicit Apostolus Paulus: *Rom.* 2. Non enim, qui in manifesto Judaeus est, neque quae in manifesto in carne est circumcisio, sed qui in abscondito Judaeus est, et circumcisio cordis in spiritu; non litera, cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. Haec ad literam de veris Judaeis secundum promissionem ex semine Abrahae; per Allegoriam vero de Christianis secundum repromissionem in Christo intelliguntur. Et ab his blasphematur Ecclesia Dei, in Electis et Sanctis membris suis; nam Judaei exprobrant; quod si fides esset in Christo vera, et si verus Messias Christus esset, verusque Filius Dei omnipotentis, utique non sineret affligi et pati, mactarique sicut pecora suos electos, et dilectos; quia mors est ignominia, et crux Christi erat ipsis scandalum, ut dicit Apostolus. *1. Cor. 1.* Nos autem praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam. Mali Christiani et haeretici blasphemabant Ecclesiam Dei factis suis pessimis, et dogmatibus perversis, ob quae magis apud Judaeos et gentiles Tyrannos vilescens contemnebatur; et sancta ejus membra majori ludibrio erant, gravioresque patiebantur persecutiones, etiam ab ipsis falsis Christianis.

Vers. 10. *Nihil horum timeas, quae passurus es.* His verbis animat Christus Ecclesiam suam ad intrepidam tolerantiam omnium malorum quantumvis diuturnorum: et quia praevisa jacula minus feriunt, nosque tolerabilius mundi

mala suscipimus, quae praescimus, ita oportere nos ex divina ordinatione pati in sequentibus instituit suam Ecclesiam, quantam, et a quibus, et quanto tempore oporteat habere tribulationem. ***Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini; et habebitis tribulationem decem diebus etc. Ecce missurus est diabolus*** causative impellendo (ex consueta invidia sua in fideles) Reges et Principes Tyrannos; Judaeos vero incitando, et ex vobismet ipsis perversa loquentes, malos scil. et falsos Christianos subornando, qui aliquos, h. e. multos ex vobis, et omnibus, qui in hoc secundo statu Ecclesiae sunt victuri, trahent in carcerem, eruntque quasi lictores diaboli ideo dicitur ***missurus*** h. e. per Satellites suos, scil. Principes hujus mundi, quibus utitur ad implendam suam insatiabilem libidinem, nocendi piis Christi membris, opera impiorum hominum super terram. ***In carcerem***, per quod significatur, 1mo diuturnitas tribulationum futurarum, qui enim mittitur in carcerem, non statim inde expeditur: Sic dicitur pecunia alicujus mitti in corbonam, in thesaurum Regis, eo quod servetur. 2do per carcerem denotantur omnis generis mala, quae Sancti, et electi Dei essent passuri; est enim carcer officina omnium tribulationum ex genere suo: nam qui mittitur in carcerem, separatur ab hominibus tanquam malefactor. In carcere est sitis, fames, frigus, calor, vincula, nuditas, bonorum exspoliatio, in carcere tortura, tormenta, flagella, virgae, opprobria, vigiliae, angustiae, foetor; ex carcere denique prodit sententia injusta condemnationis ad ollas Sartagines, rotas, enses, cruces infames, sectionem, submersionem, ad exilium, ad bestias, ad ursos, ad leones, tigrides, et Leopardos etc. Ideo dicit hic Christus signanter. *Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem*; scil. ex permissione Patris coelestis, ut *tentemini*, h. e. ut probemini sicut aurum in fornace; ista autem probatio non est ex intentione diaboli, qui non intendit tribulatorum bonum; sed ex intentione Dei, qui ex malis elicit bona: et sic ex saevitia Tyrannorum elicit patientiam Martyrum, et coronam gloriae; quod ipsum et hodie adhuc cum Ecclesia sua facit, quando ejus Praelati et membra ad peccata, voluptatesque et temporales divitias cor suum effundunt in terram. *Et habebitis tribulationem* (praedictam) *decem diebus*, hoc est per decem regimina sive tempora decem Tyrannorum, qui potissimum, et quidem continuo sibi succedendo, sicut dies, in Christianos

saevient. Intelligitur ergo per istos decem dies tempus continuum a Nerone, primo Ecclesiae persecutore, usque ad tempus Constantini Magni; fluxeruntque anni prope 300, quibus continuo Ecclesia natavit in Sanguine Martyrum utriusque sexus, tanquam Arca Noë in diluvio; donec tandem post decem persecutiones super montem excelsum Constantinum M. requiesceret. *Prima* persecutio nata est sub Nerone; *secunda* sub Domitiano; *tertia* sub Trajano; *quarta* sub Marco Aurelio Antonio; *quinta* sub Severo; *sexta* sub Maximino. *Septima* sub Decio, quae continuata est a Gallo et Volusiano, *octava* sub duobus Valeriano, et Gallieno; *nona* sub Aureliano. *Decima* denique sub Diocletiano et Maximiano ejus collega, quae fuit omnium immanissima. Vide plura in Libr. Hist. Eccles.

III. *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae.* His verbis exhortatur Ecclesiam suam proposito sibi proemio ad perseverantiam in tribulationibus futuris, quae exhortatio divina ex clementia proponitur ob nimiam crudelitatem, et diuturnitatem malorum contra Sanctos et amicos Dei permissorum. *Esto fidelis usque ad mortem*, hoc est, constans, et perseverans usque ad mortem in tribulatione tua. *Esto fidelis etc.* in fide, spe, et charitate; item ne deficias, scandalum sumendo ex tot, tamque crudelibus et diuturnis malis, a me in te permissis; et *dabo tibi coronam vitae* h. e. laureolam martyrii secundum mensuram tribulationum, quas sustinuisti propter me. *Coronam vitae* h. e, triumphatoris in coelis, quae non auferetur a te; nemo enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit. *Coronam vitae.* Regnum scil. sive libertatem filiorum Dei, ut nulli regi terreno amplius subjiciaris.

Vers. 11. *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis.* Exponitur ut supra; his enim verbis semper intellectum nostrum excitare vult, ad scrutandum circa suam Ecclesiam aliquem sensum abstrusum mysteriisque coelestibus plenum, quem ex rerum et verborum proprietate eruere oporteat. *Qui vicerit, non laedetur a morte secunda* h. e. ab inferno sive morte aeterna damnatorum. Dicitur autem *mors secunda*, quia post corporalem caducae vitae mortem, quae est mors prima, sequitur. Haec verba addit Christus tamquam fulcrum quoddam perseverantiae in tribulationum pressura fortissimum; si quis enim consideret tanta inferorum incendia, et damnationem impiorum aeternam, omnibus exqui-

sitissimis tormentis malisque plenissimam prae oculis habeat, lubens, et facile subibit omnes tribulationes mortemque temporalem, ut evitet tribulationes perpetuas, mortemque aeternam, quae omnia prae oculis suis habentes servi Dei vicerunt omnia tormenta, quibus pervenerunt ad regna coelestia.

§. III.

De tertio Ecclesiae militantis Statu, qui est Doctorum *incipiens a Sylvestro Papa, et Constantino M. usque ad Leonem III. S. P. et Carolum M.*

Cap. II. v. 12—17.

I. *Tertius status Ecclesiae* est Doctorum, et incipiens a Constantino M. et Sylvestro Papa, duravit usque ad Carolum M. et Leonem III summum Pontificem: ubi haereses sunt extirpatae, et Christiana religio fere in toto orbe terrarum solidata est. Hic status dicitur *illuminativus*, quia in eo ventilata potissima fidei Catholicae mysteria fuere, utpote de Deo Trino, et uno, de Christi Divinitate, humanitate, ejusque filiatione et Spiritus S. processione etc. quia vero contraria juxta se posita magis elucescunt, dedit Ecclesiae ad illuminationem sui, praestantissimos Doctores, scil. Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, Bedam, Leonem, Chrysostomum, et plurimos alios graecae et latinae Ecclesiae Patres. E contrario excitari permisit pessimos etiam haereticos illis oppositos, velut Arium, Donatum, Macedonium, Pelagium, Eutychetem, Nestorium, etc, quibus etiam ad majorem exercitationem suorum electorum asseclas permisit potentes: uti Constantium, Julianum Apostatam, Valentem, Leonem, Zenonem, Imperatores. Item Henricum Vandalorum, Theodoricum Ostrogothorum Regem, Anastasium Dacorum, Constantem, Leonem III. Constantinum V. Leonem IV. Constantinum VI. aliosque non comtemnendi numeri Archiepiscopos, Episcopos etc. Huic statui congruit tertius spiritus Domini, scil. spiritus intellectus, quo illuminata Ecclesia Christi, mysteria altissima de SS. Trinitate, Christo incarnato, aliaque innumera ventilavit, declaravitque, damnatis, expulsis, effugatis haereticorum tenebris. Similiter tertius dies creationis mundi recte ex hoc capite tertii hujus status typus constituitur: Sicut enim tertio die aquae jussae sunt deserere terram, et congregari in locum unum: ita tribulationes (quae per aquas frequenter intelliguntur) mediante Constantino M. gentilium Tyrannorum sustulit de Ecclesia, et mi-

sit eas in mare igneum inferni. Item sicut die tertio creationis terra germinavit herbam virentem, et flores, et ligna pomifera, aliaque infinita fructifera tam ad ornatum terrae, quam ad hominis usum, et delectationem; ita in tertio statu Ecclesiæ germinavit ex aqua Baptismi herbam virentem (infantes et adultos Christianos) arbores (Doctores) ligna pomifera (certos et liberales redditus ecclesiasticos) quibus dictus Imperator eam copiose ditavit. Addidit etiam ad ornatum et splendorem Ecclesiae plurima alia bona, Principatus, et terrestres Potestates appropriando, aedificandoque plurimas per totum terrarum orbem sacras aedes; permittendo, jubendo, et propriis sumptibus adjuvando. Ejusdem tertii status typus etiam fuit tertia mundi aetas ab Abrahamo usque ad Moysen, et Aron se extendens; sicut enim in ea Sodomitae in mari mortuo; Egyptii in mari rubro submersi, Core, Dathan, et Abiron, caeterique Schismatici de Israël deleti sunt, ac populo data lex, per quam lex naturalis fuit melius declarata et elucidata; sic in tertio Ecclesiæ statu populus christianus post martyria eductus est in terram pacis. Luxuria item mundi et idololatria gentium in Christi ac martyrum sanguine submersa, plurimi Schismatici et haeretici ex Ecclesia ejecti, lex Evangelii, et veritas fidei Christianae declarata etc. et leges civiles, et Principum constitutiones conditae, sanctorumque Patrum Canones sancti promulgati, quos de coetero vim legum habere Imperator Justinianus decrevit. Denique typus hujus status tertii est Ecclesia Pergamensis. *Pergamus* enim interpretatur *dividens cornua*, quae Ecclesiae in hoc statu tertio sub Constantino M. creverunt, scil. vires et potestas tam temporalis, quam spiritualis, quae per cornua, in quibus arietes et alia animalia habent suum robur et vires, metaphorice significantur. Item dicitur *dividens cornua* quia paulo post divisa et lacerata est haec potestas Ecclesiæ per Arium, et alios haereticos. Unde pugnabant invicem sinistrum cornu (scil. haereticorum) contra dextrum (catholicorum) et e contrario prius est cornu damnationis, posterius vero cornu salutis, quod erexit Deus in domo David pueri sui (Christi) depresso semper cornu haereticorum ad inferos.

II. Vers. 12. *Et Angelo Pergami Ecclesiae scribe.* Exponatur, ut supra. *Haec dicit, qui habet romphaeam* utraque parte acutam; i. e. gladium ex utraque parte acutum, quae est sententia Domini, qua condemnabit malos in corpore et anima. Reliqua exponantur ut supra

§. 3. *Cap. 1. Vers. 16.* Praemittitur autem et inseritur romphaea haec huic tertii status descriptioni 1) Ut terreret malos gladio ultionis, et consolaretur bonos gladio defensionis suae. 2) Quia in hoc tertio statu Ecclesiae certatum est cum haereticis, unde multa concilia tam oecumenica, quam provincialia sunt celebrata, in quibus plurimi haeretici gladio anathematis percussi, sententia excommunicationis ejecti, et abscissi sunt a corpore Ecclesiae, quae tanquam Judex controversiarum fidei gerit eundem gladium in terris, quem Christus, sponsus ejus in coelis; ut supra vidimus.

Vers. 13. *Scio, ubi habitas,* h. e. in medio haereticorum nationis pravae, scil. Arii, Macedonii, et aliorum, qui sunt membra Diaboli, Satellites Luciferi, amatores tenebrarum, ductores coecorum, arbores autumnales, arundines vento superbiae agitatae, proscripti jam olim propter suam malitiam in exterminium, et incendium ignis infernalis, in quibus Lucifer potestatem habens, osor antiquus veritatis et Christi Dei habitat, illos possidet, regit, docet, instigat et gubernat; ideo et ipsi sunt regnum ejus, et ipse est eorum rex et dux ut puguet per illos (qui sunt portae inferi) contra Ecclesiam meam dilectam. Unde in textu additur: *Ubi est sedes Satanae.* Nam sedes significat potestatem regiam, vel potius residentiam Regis, Principis etc. quam Satan in haeresiarchis habet. *Et tenes nomen meum*, h. e. confessionem nominis mei, *Et non negasti fidem meam* in persecutionibus et tormentis: sed perseverasti in fide mea. Laudat hic Christus, et merito per appropriationem in Ecclesiae Prælatis confessionem nominis sui, et perseverantiam fidei in eundem. Nam illo tempore Divinitas et humanitas Christi, ejusque in carne adventus, doctrina itidem de mysteriis Paternitatis, Filiationis, et Processionis Spiritus S. potissimum, acerrimeque ab Ario, Macedonio, Nestorio et aliis haeresiarchis oppugnabatur, et patiebantur incredibilia fides Catholica, ejusque defensores. Exemplo sit Sanctus Athanasius vir admirabilis plane, et amabilis, qui propter Nomen Jesu ejusque Divinitatem et fidem in ipsum, et propter sacrosanctam Trinitatem, aliquot annis in cisterna veteri, et in sepulchro paterno uno anno et aliquot mensibus delituit, plurimaque est passus, ita et alii Episcopi subierunt carceres, et vincula, et exilia, et mortem etc. ut patet ex hist. Eccles. *Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat.* Pro exemplo hic adducitur laudatae superius confessio-

nis et perseverantiae in fide Christi S. Martyr Antipas, qui ob confessionen fidei Jesu Christi prope Constantinopolim est passus, in qua amplissima civitate tempestas Arianae haereseos tam in plebe quam in Episcopis fervebat; contra Sanctos Dei, sicut et arrogantia, et ignis aemulationis in successione ad Episcopatus usque ad caedes invaluerunt; et ideo vocatur residentia Satanae, quia in Oriente maxime desaevierunt Ariani, Macedonii, et aliarum haeresum propugnatores impii et scelerati ideo dicitur: *et in diebus illis*, h. e., tempestate illa oborta ex Ariana haeresi propter Nomen meum Antipas fuit testis meus, fidelis morte, et Sanguine suo, quibus testimonium perhibuit veritati, Divinitatis meae, quia Filius Dei sum vere aequalis Patri meo ab aeterno.

Vers. 14. *Sed habeo adversus te pauca.* Jam progredimur more solito ad correptionem in illis verbis quae sequuntur;

Vers, 15. *Quia babes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari. Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Historia Balaam habetur Num. Cap. 25. ubi Balac Rex Noabitarum ex doctrina Balaam misit puellas pulchras prope castra Hebraeorum, ut earum pulchritudine hebraei, qui erant luxuriosi, allicerentur ad idololatriam, et sic Deus offenderetur contra totum populum. Introducuntur haec tantum pro similitudine et exemplo, quod patet ex sequentibus: *Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* De quibus Rupertus Abbas in Apoc. sic ait; Nicolaitae portant vasa Domini, nihilominus incontinentes sunt, non volentes habere legitimum conjugium, utpote legibus Ecclesiae interdictum: imo in deterius prorumpunt, mutantes connubia, quoties volunt, et qui nullum habent thorum legitimum et licitum, sic evagantur, ut nullum dicant rupisse conjugii vinculum. Fornicantur autem cum illis, et initiantur Beelphegor, quicunque exemplo talium ad incestus vel adulteria audaciores fiunt. Quando ergo dicitur: *Ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Arguitur primo ad literam Pergamensis Ecclesia, in qua aliqui perversi erant magistri, qui sequentes errorem Nicolaitarum immunda sua conversatione scandalizabant, et seducebant populum. Sub Typo autem Pergamensis Ecclesiae corripitur tertius Ecclesiae Status, in quo multi imitatione tenuerunt doctrinam Nicolaitarum circa promiscuum et illicitum alterius sexus. Quando enim cessarunt tribulationes gentilium ethnicorum, Ecclesia quievit, et munificentia Constantini Magni, aliorum-

que ministri et sacerdotes fruebantur copiosis redditibus beneficiorum, sicque incrassatus, et impinguatus, et dilatatus, dilectus dereliquit Deum, factorem suum, et recessit a Deo Salutari suo et adhaeserunt multi voluptatibus mulierum in illicito usu, exardescentes in concupiscentiis suis, ob quam causam Deus Ecclesiam suam tot haeresum impugnationibus afflixit, et exagitavit, ne in deliciis et voluptatibus corrumperetur; instar prudentis mariti, qui sciens charissimae uxoris suae malignam propensionem, curis et laboribus domesticis provide eam occupans in officio retinere cogitat. Hanc providentiam usque ad consummationem saeculi paterna bonitas Dei cum sua Ecclesia servabit, quae super ejus caput semper imponet homines malignos illusores, importunos criminatores, cribratores, exagitatores, haereticos, et tyrannos, ne omnino putrescat in divitiis, honoribus, et voluptatibus carnis.

Vers. 16. *Similiter poenitentiam age..* Exponatur, ut supra de Ephesina Ecclesia: *Si quominus,* i. e. si corrigere te digna poenitentia neglexeris, *veniam tibi cito* cum plaga et poena debita: tam in vita, quam in morte, et extremo judicio; ideo ponitur in futuro, quia ut supra dixi, plagae Dei saepe a longe nobis imminent, et irruunt in nos, quando putamus minime esse prae foribus. *Et pugnabo cum illis in gladio oris mei,* h. e. cum gladio vindictae et retributionis, in gladio mortis, in gladio judicii particularis, et finalis, in gladio denique aeternae damnationis, et fulmine illo, ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus Matth. 25.

Vers. 17. *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, dabo illi calculum candidum et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Post comminationem poenae sequitur promissio proemii, et gloriae. Prima est: *Dabo illi manna absconditum,* per quod intelligitur figuraliter beatitudo coelestis, quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus, sicut enim in manna continebatur vita populi Israelitici, omniumque ciborum dulcedo, et suavitas; ita bonorum omnium, quibus plene satiabimur, et fruemur in aeternum, copia in coelesti beatitudine nobis promittitur. Dicitur *absconditum,* quia oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae paravit Deus iis, qui diligunt illum I. Cor. 2. *Absconditum in Deo.* Cor. 3. Vita vestra est abscondita cum

Christo Jesu in Deo. Cum Christus apparuerit, vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam quae est simulacrorum servitus. *Secundum* est: *et dabo ei calculum candidum* h. e. gloriam sive claritatem corporis sine macula, et sine omni prorsus defectu. *Et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Per nomen novum intelligitur excellentia specialis, quam tribuet unicuique Deus, prout gesserit in corpore suo. Alia enim est claritas virginum, alia claritas martyrum, et alia claritas conjugatorum: alia Apostolorum et alia Prophetarum; et una virgo differt ab altera in claritate, unus Apostolus ab altero, unus confessor ab altero, unus Martyr ab altero, unus Propheta ab altero, et omnes invicem different in claritate gloriae suae. Ita habetur 1. *Cor.* 15. alia claritas solis; alia claritas lunae; et alia claritas stellarum; stella enim a stella differt in claritate; sic et resurrectio mortuorum. Unde in textu additur; *Quod nemo scit, nisi qui accipit*, hoc est excellentiam illam uniuscujusque propriam. Nemo participabit, nisi, qui eam accipit, sicut sua unicuique individuitas ita propria est, ut eam nemo alius habere aut participare possit. *Scire* ergo hic non sumitur proprie, sed metaphorice, utique enim unus Sanctus alterius excellentiam, et gloriam sciet, ut constat ex Theologia *Scriptum*, hoc est, stabilitum et exaratum stylo ferreo aeternitatis, quod non aufferetur ab eis amplius.

§. IV.

De qudrto Ecclesiae militantis statu, qui est pacificus *a Leone III. S. P. et Carolo M. Imper. usque ad Leonem X. et Carolum V.*

Cap. II. v. 18 — 28.

Vers. 18.

I. *Et Angelo Thyatirae Ecclesiae scribe; Haec dicit Filius Dei.* Quartus Ecclesiae Status incipiens a Carolo Magno et Leone III. summo Pontifice usque ad Carolum V. et Leonem X. duravit, in quo floruerunt multi Sanctissimi Reges, Imperatores, et viri ecclesiastici doctrina et Sanctitate clarissimi, nullaque haeresis surrexit ultra 200 annos. Proinde merito hic status vocatur *pacificus et illuminativus*, cujus typus fuit descriptio Ecclesiae Thyatirae: Interpretatur

enim Thyatira *illuminata*, sive *hostia virens*, qualis plane fuit quartus Ecclesiae status. Cui congruit quartus dies creationis, quo Deus fecit luminaria, stellasque in coelo. Ita in quarto statu posuit Deus prudentissimos, et Sanctissimos Reges, Imperatores, Principes, et viros ecclesiasticos vita et Sanctitate eximios, quibus illuminata Ecclesia non habuit tenebras haeresum etc. Eidem convenit quartus spiritus Domini, scil. spiritus pietatis, quem abunde effudit Deus tunc in Ecclesiam suam dando ipsi piissimos Reges, Imperatores, Principes, et alios viros ecclesiasticos. Similiter appropriari illi potest quarta aetas mundi, quae duravit a Moyse usque ad perfectionem templi sub Salomone. Sicut enim David ibi constituit Psalmorum hymnodiam, et amplificavit cultum divinum, et filius ejus Salomon aedificavit templum amplissimum, ordinavit pretiosissima vasa in ministerium altaris, et templi; pulcherrimum insuper ordinem, et disciplinam ministrorum et sacrificiorum majestatem, et pacifice sine omni hoste regnavit: ita in quarto Statu celebrata sunt Concilia Saluberrima ad instruendam Ecclesiam collapsam, et ubique christiana religio floruit, et erat pacifica tota Ecclesia libera ab omni hoste et haeresi, cantus, et Psalmi, et Breviarium, et ritus et ceremoniae, et ordo in ministerio altaris ad cultum divinum aucta, et ad majorem perfectionem redacta sunt; unde sequitur: *Et Angelo Thyatirae Ecclesiae scribe: Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, et pedes ejus Similes aurichalco.* Vocat se hic Filium Dei, eo quod mysteria de ejus Divinitate et humanitate jam elucidata et ventilata fuerint, exclusis tenebris et erroribus Arii, et aliorum haereticorum; unde merito tanquam victor de inimicis suis in hoc quarto statu Ecclesiae illuminatae de omni veritate incarnationis Christus triumphans dicit: Haec dicit Filius Dei. *Per oculos tanquam flammam ignis* intelligitur perfecta cognitio veritatis; per *pedes* vero *similes aurichalco* notatur stabilitas et firmitas solida corporis Christi, quod est Ecclesia; devictis enim tyrannis gentilium, et oppressis haereticorum tenebris, quievit Ecclesia in cognitione perfecta veritatis fidei catholicae stabilita fortissime, et munita Principum et Regum potentia; ideo jam non dicitur: *similes aurichalco sicut in camino ardenti etc.* sed simpliciter, *similes aurichalco*, h. e. jam purgata in tot persecutionibus tyrannorum gentilium, et probata ex diuturna saevitia tyran-

norum, et haereticorum. Praemittuntur autem haec duo tanquam insignia, et spolia victoriae, quam Christus ex militia reportavit de inimicis suis per Ecclesiae sponsae suae dilectae membra, ac milites fideles. Additur *tanquam flammam ignis;* sicut enim flamma ignis, ita fides Christi, et veritas in quarto Statu scintillabat, et rutilabat longe lateque per universum orbem diffusa.

Vers. 19. *Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, et ministerium et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus.* Sequitur commendatio, quae in sex punctis concluditur; 1) est ab operibus; 2) a fidei perfectione; 3) a charitate; 4) a ministerio; 5) a patientia; 6) a profectu in bono. *Primum* est ibi; *Novi opera tua*, scil. justitiae, pietatis, et misericordiae, quod sint sancta, et ex vera intentione procedant. *Secundum* ibi: *et fidem;* laudatur enim hic Ecclesia a fide tanquam speciali praerogativa, et perfectione, quia in quarto Statu erat fides catholica, unanimis et valde perfecta per totum quoddammodo mundum diffusa, Ecclesiaque non habuit haeresin ultra 200 annos usque ad Berengarium, qui sub Henrico III. Imperatore, in Gallia surrexit anno 1048 docens, corpus et sanguinem Christi non esse in SS. Eucharistia. Suppressa ejus haeresi quievit Ecclesia iterum, usque ad annum 1117 ut constat ex Hist. Eccles. *Tertium* est et *charitatem tuam* in Deum et proximum. *Quartum, et ministerium* altaris et hospitalitatis, quorum utrumque in quarto statu valde vigebat. Erant enim non solum multi sanctissimi viri ecclesiastici; verum etiam Imperatores, Reges, Principes, aliique eximii, qui fundabant hospitalia, suscipiebant pauperes, ministrantes ipsis cibum et potum: item aedificabant Ecclesias novas, restaurabant dirutas, fundabant monasteria, et collegia, et Episcopatus, et templa, et altaria, et ordinabant omnia bene ad promovendum Dei cultum. Unde ministerium altaris et pauperum fuit sanctum, bene ordinatum, et pretiosum in conspectu Dei. Serviebatur etiam de nocte Deo in collegiis Ecclesiarum et in monasteriis virorum et mulierum canentium, et laudantium Deum ex toto corde. *Quintum, et patientiam tuam*, in jejuniis, ciliciis, vigiliis, aliisque rigoribus vitae, quam sancti illius temporis propter amorem Jesu Christi constanter tenebant, ut S. Vigilius, S. Rupertus cum 12 Sociis. S. Wilibaldus. S. Wuniweldus. S. Walburga. S. Ludovicus Rex; Otto Episcopus Bambergensis; Lotharius Imperator; Otto Magnus, B.

Nilus; S. Stephanus primus Rex Hungariae. S. Wenceslaus Bohemiae princeps, et alii, quorum invicto labore et patientia reliquiae gentilium conversae sunt ad fidem Catholicam. *Sextum* denique; *et opera tua novissima plura prioribus.* Commendatur hic diuturna et florens hujus quarti status perfectio, et sanctitas, qui continuis temporibus ac successione floruit viris Sanctis, qualis fuit Henricus cum S. Cunegunde. S. Wolfgangus; S. Bruno, S. Romualdus; S. Robertus; S. Bernardus; S. Franciscus; S. Dominicus cum familiis suis. Item S. Ivo Episcopus, et alii, qui successivis temporibus Ecclesiam mire illustrarunt, quod sane fuit mirabile Dei beneficium, et specialis praerogativa, illis temporibus data. Unde dicitur: *Et opera tua*, bona justitiae, fidei, pietatis, charitatis, ministerii, laboris, patientiae, et sanctitatis. *Novissima plura prioribus:* Est modus loquendi, quo ubertatem fructuum, multiplicationem bonorum, perfectionem, et fidelitatem, et constantiam virtutum, et actionum solemus laudare.

II. Vers. 20. *Sed habeo adversus te pauca.* Post commendationem sequitur correptio; *quia permittitis mulierem Jezabel, quae se dicit Propheten, docere, et seducere servos meos fornicari, et manducare de idolothytis.* Dum autem Ecclesia sedit in quiete, in divitiis, in honore, tuta sub piissimorum Imperatorum, Regum et Principum praesidiis, laxata est paulatim disciplina ecclesiastica, et mollities quaedam effoeminata Christianorum, quae per mulierem metaphorice significatur, irrepsit. Deinde etiam in ministris Ecclesiarum Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, et superbia vitae succreverunt; videntes enim carnis suae voluptates esse delectabiles, et nihil mali ex indulgentia peccatorum sibi contingere, inciderunt in securitatem peccandi, et praesumptionem, ut fieri solet, quae vitia Jezabel uxor Achab habuit (vocat enim eam S. scriptura meretricem) ecce concupiscentiam carnis. Deinde abstulit vineam Naboth, quem jussit occidi, ecce concupiscentiam oculorum. Depinxit etiam Stibio faciem et occulos suos. Ecce superbiam vitae. Denique in securitate peccandi valde constituta, facta est praesumptuosa, dum occidit prophetas, et Eliam quaesivit ad mortem, neque fidem illi habuit, quando prophetavit domui ejus omnia infausta, quorum reipsa quaedam vidit impleri, ut famem. Dixit enim in corde suo: Nequaquam venient mala haec super nos. Sic nos miseri homines rebus

praesentibus inescati solemus dormire mortem peccatorum, donec veniat ira Dei super nos. Sumitur ergo mulier Jezabel hic ad exemplum, et ad similitudinem hoc sensu: *permittitis*, paulatim non occludendo diligenter portas quinque sensuum externorum, et internorum, per quas tanquam fenestras mors intrat. *Permittitis* non attendendo ad disciplinam ecclesiasticam; non vigilando, non visitando, parvam vel nullam curam subditorum habendo. *Permittitis* non debite castigando, sed connivendo tepide, et dissimulando pseudopolitice, et omnino impune dimittendo. *Permittitis* negligendo fraternam correctionem, studendo rebus propriis, indulgendo amori proprio, non amando rem publicam. *Permittitis*, facile in quavis causa dispensando, laxando SS. Canones, *Permittitis* non praelucendo bono exemplo, et erudiendo subditos verbo Dei sano. *Permittitis* dicendo: haec licent, quae tamen non expediunt, quia mediantibus iis irrepunt dissolutiones et vitia: ita per cohabitationem mulierum irrepsit in Ecclesia luxuria, et concubinatus; et per proprias superfluasque divitias avaritia, quae est idolorum servitus; et per honores et dignitates, quibus Imperatores, Reges et Principes extulerunt ecclesiasticos, superbia vitae; et per vitae et disciplinae libertatem otium, et dissonantia morum. *Permittitis* irrepere mulierem, scil. mollitiem, et effoeminatam ac nimiam vivendi licentiam, quae per mulierem generice significatur. Additur *Jezabel*, per quam specialia vitia, libido scil. carnis, avaritia, superbia et securitas peccandi designantur, quae in hoc statu Ecclesiae irrepserunt paulatim; ut dicitur: *Quae se dicit Propheten*: scil. ista licentia vivendi promittit sibi securitatem, et dicit: non videbo amplius tyrannorum, et haeresiarcharum saevitiem, quia jam illuminata sunt, et ventilata mysteria fidei, item dives sum, et potens, et in pace constituta; habeo pios et potentes Imperatores, Reges, et Principes, qui me defendunt; ideo luctum non videbo: Haec sibi prophetavit ista licentia vivendi.

III. Unde sequitur: *Docere, et seducere servos meos* malo exemplo, luxuriae, avaritiae, et superbiae. *Docere et seducere* promittendo securitatem pacis, et felicitatis, non annuntiando populo iram Dei, et poenam a longe ob peccata carnis, avaritiae, irreligiositatis, et oblivionis Dei, ejusque beneficiorum ipsis imminentem, quod Ecclesia, nosque omnes miseri adhuc in quinto statu experimur, et ob-

stupescunt dentes nostri. *Fornicari et manducare de idolothytis.* Fornicationis error in graeca Ecclesia eo pervenit, ut docerent, fornicationem esse licitam. In latina vero facto ipso tenebant plurimi errorem graecarum, commiscentes se passim mulieribus, quod adhuc hodie fit et pro dolor! invalescit. *Manducare de idolothytis.* Sumitur pro avaritia, quam S. Paulus ipse vocavit idolorum servitutem, turpia enim lucra, et emunctiones pauperum, promotionesque per Simoniam, et munera, et pecunias factae, sunt metaphorice idolothyta, de quibus comedunt indigne promoti, et avaritiae studentes.

IV. Vers. *21. Et dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret.* His Verbis signatur longanimitas misericordiae Dei, qua exspectavit aliquos centenos annos poenitentiam Ecclesiae graecae, donec tandem poenitentiam agere, et ad unitatem redire nolens anno 1453 sub Mohamete II. Turcarum Imperatore Constantino Paleologo interfecto, Constantinopoli capta imperium orientale, et Ecclesia graeca interiit. Eadem exspectavit patientia poenitentiam Latinae Ecclesiae in quarto statu a Carolo M. usque ad Berengarium haereticum Sacramentarium, et futuri flagelli Dei prodromum, post quem dedit iterum quietem Ecclesiae ab omni haeresi usque ad Henricum V. Imperatorem, sub quo Durandus de Vuldoch Marsilius surrexit anno 1117, et post eum una haeresis post alteram emersit, omnes prodromi futuri flagelli Dei, quae tamen omnes bonitate principum et Dei providentia fuere suppressae, donec tandem anno 1517 sub Carolo V. et Leone X. Lutherus flagellum Latinae Ecclesiae et Haeresiarcha horribilis, omnes haereses ab orco revocavit, et in totam fere Europam ore suo maledicto evomuit; dicit porro: *Et dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret, et non vult poenitere a fornicatione sua* qua fornicata est. Per hoc innuitur, Ecclesiam Latinam in vitiis supra dictis perrecturam esse, nec ad poenitentiam visis licet calamitatibus motum iri, ideo additur etiam poena absolute futura, quam in praecedentibus statibus tantum comminabatur. Ideo sequitur.

V. Vers. 22. *Ecce mittam eam in lectum,* id est, tribulationum, in lectum doloris, et luctus, in lectum leprae et spiritualium morborum, qui sunt haereses; in lectum pestis, famis, et bellorum; in lectum caliginis et angustiae, et paupertatis; in lectum lacrymarum, et desolati-

onis, in lectum oppressionis, et amaritudinis, et captivitatis, de quo non poterit surgere; et in lectum aeternae damnationis. *Et qui moechantur cum ea*; communicando ipsius malis operibus (quod fit, si quis ipso facto mala ejus opera imitetur, aut ad ea consilium det, ea toleret, et non castiget, qui tenetur) *in tribulatione maxima erunt*; scil. temporali; ut dictum, et aeterna, qua major esse non potest. Et in hac comminatione dicitur: *Nisi poenitentiam egerint ab operibus suis*, quibus participant cum ea: Saepe enim paena aliqua temporalis, et ruina, regnis et statibus Ecclesiae determinata est absolute, sicut de lecto superius dictum; membra tamen singula, quantumvis mala possunt per salutarem, dignamque poenitentiam effugere, saltem reatum et poenam ignis infernalis.

Vers. 23. *Et filios ejus interficiam in morte.* His verbis comminatur bella, seditiones, gladium, famem, et pestem, quae tanquam sagittas immittere solet tandem divinae justitiae vindicta, puniendo posteritatem et filios filiorum inpoenitentium, quod nos miseri in quinto hoc statu nostro satis experimur, nimirum, dum per totum terrarum orbem nihil nisi bella, seditiones, ac caedes cernimus, ut infra pluribus patebit. *Et scient omnes Ecclesiae, quia ego sum scrutans renes, et corda* per *renes* concupiscentiae, carnisque opera; per *corda* vero cogitationes malae denotantur, in quibus, quia homines abutentes longanimitate Dei exspectantis poenitentiam ob meritum et interpellationem Sanctorum suorum, qui in quarto hoc statu vixerunt, penitus obdormiverunt, et obliti fuerunt Domini Creatoris sui, peccando ita libere, quasi non esset Deus, et quasi nostra peccata, occultasque abominationes non videret; permisit in quinto statu Ecclesiae non solum multas novas, verum etiam omnes quasi priorum temporum sectas ex orco revocari per carnales homines, ex quibus sectis terribiles tribulationes, bella, seditiones, caedes, fames, et pestes, innummeraque mala provenere, et usque hodie ingravescunt super Ecclesias, donec aperiamus oculos, et cognoscamus, quod non sit malum in Israel, quod non fecit Dominus, ideo dicitur: *Et scient omnes Ecclesiae, quia ego sum scrutans renes et corda*, h. e. examinans, et puniens concupiscentiam et cogitationes perversas. *Et dabo unicuique vestrum juxta opera sua.* Prius locutus fuit de poena temporali, quia plerumque justos cum injustis ex permissione divina ob majus meritum contingit pati, imo, quandoque ma-

gis justi, quam impii tanguntur tribulationibus, ut quotidiana experientia constat; nunc loquitur de aeterna, quae solos impios et impoenitentes exspectat, quod ut summae justis consolationi, sic ingenti terrori impiis esse debet. Ideo additur: *Et dabo unicuique vestrum secundum opera sua*; sine omni acceptione personarum poenam aeternam iis, qui serviunt mundo, carni et diabolo; gloriam vero aeternam iis, qui vivunt Deo, et secundum ejus praecepta.

VI. Vers. 24. *Vobis autem dico, et ceteris, qui Thyatirae estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines Satanae, quemadmodum dicunt; non mittam super vos aliud pondus.* Hic consolatur Christus amicos suos (quorum fuerunt plurimi, ut dictum, in hoc quarto Ecclesiae statu Sancti Dei) super malo, quod missurus esset in Ecclesiam suam. *Vobis autem dico*, amicis meis, *et ceteris, qui Thyatirae estis*, hoc est, omnibus dico, qui sunt illuminati, et hostia vivens patris mei, in hoc quarto Ecclesiae statu victuri. *Quicumque non habuit doctrinam hanc*, h. e. quicunque timent Dominum, et non sunt seducti securitate peccandi. Haec securitas vocatur doctrina, ob persuasionem falsam, quam mali tenent in peccatis suis, qua nihil mali sibi eventurum persuadent, respicientes in felicitatem et diuturnitatem temporum bonorum ex longanimitate Bonitatis Dei pendentium. *Et qui non cognoverunt altitudines Satanae.* Altitudo Satanae est triplex: scil. Concupiscentia Carnis, oculorum, et superbia vitae, quibus Christum, aeternam Patris sapientiam ausus fuit tentare. Altitudines vocantur ob arduitatem objectorum, circa quae tentat homines Satan, quibus in praesentia ita oculos miseros implet, ut videantur ipsis et solidum et solum bonum, insuper posthabita futurorum vere bonorum contemplatione. Cognoscere hic metaphorice sumitur pro adhaerere, adamare, et conglutinari, quemadmodum dicitur vir cognoscere uxorem suam etc. Unde dicitur: *Et qui non cognoverunt altitudines Satanae*, h. e. qui non fornicati sunt post tria ista idola Satanae, quae Jezabel docet. *Quemadmodum dicunt: Non mittam super vos aliud pondus.* Hic tangitur haereticorum et malorum Christianorum praesumptio, qua prophetizare et falsa prophetizando populum seducere solent, dicentes: Ecclesiam non staturam, sterilem futuram, perituram, exterminium passuram. Contra quam opinionem falsam (quae ex tanta calamitatum, et malorum permissione pios subin-

de in desolationem solet inducere) hic consolatur Ecclesiam suam dicens: *Non mittam super vos aliud pondus*, h. e. gravius, quam scriptum est in libro Psalmorum Psal. 88. Si autem dereliquerint filii ejus legem meam etc. Visitabo in virga iniquitates eorum etc. misericordiam autem meam non dispergam etc.

Vers. 25. *Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam*. Exhortatur hic bonos, ut vincentes in bono malum, et mala temporum, teneant innocentiam, et perseverent bonum esse triticum, quod semper sibi adhuc coelestis Pater familias in medio zizaniorum conservavit. Innocentia est maxime necessaria virtus, Deoque placens in Praelatis Ecclesiae, ut, quando instant mala tempora, et completa est praevaricatio, conservare studeant, prudenter vincentes in bono malum, suam, suorumque conscientiam immaculatam, et inconcussam. Huc quadrat parabola *Matth.* C. 13. de tolerandis Zizaniis usque ad messem etc. Hinc dicitur: *tamen id quod habetis, tenete, donec veniam*; scil. in exterminatione impiorum, in castigatione malorum, in ira, et flagello, quod paravi ad renovationem et emendationem Ecclesiae meae in tempore suo; item *donec veniam* in judicio universali, redditurus unicuique secundum suas adinventiones. *Donec veniam*, restauraturus Ecclesiam Sanctis et incontaminatis moribus etc.

Vers. 26. *Et qui vicerit, et qui custodierit usque in finem opera mea*. His verbis exhortatur ad constantiam, et longanimitatem, quae Ecclesiae catholicae ejusque servis erit summe necessaria, et in se ardua ob diuturnitatem malorum, et potentem malitiam insolentiamque haereticorum, aliorumque falsorum Christianorum, et quidem per totum quintum statum duraturam. Ideo sequitur: *et qui vicerit, et qui custodierit usque in finem opera mea*. Signanter additur: *Opera mea*, quia sicut in quovis statu certa mysteria impugnabantur; ita in quinto statu maxime impugnabuntur opera mea libertatis humanae, gratiae, praedestinationis. *Opera mea*, concursus in creaturas, SS. Eucharistiae, et poenitentiae sacramenta, praecepta decalogi, Coelibatus, et omnis honestas etc. *Opera mea*, h. e. miracula, Canonizatio Sanctorum etc. quae omnia sunt opera Christi, et propterea signanter additur, omnibus bonis victuris in quinto statu Ecclesiae in cautelam.

Vers. 27. *Et qui vicerit, et custodierit usque in finem*

opera mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget eas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringentur.

Vers. 28. *Sicut et ego accepi a Patre meo.* Sequitur in his verbis (ad confirmationem suorum servorum in tolerandis malis) consolatio Spiritualis maxima, et proemium scil. Conversio gentium, et haereticorum ad veram fidem, quae fiet in sexto Ecclesiae statu, quintus enim status afflictivus, punitivus, et defectivus est, ut inferius videbimus. Unde dicitur: *Et dabo illi potestatem super gentes*, spiritualem Praelatis in unitate fidei, et temporalem Regibus in monarchia et unitate populi: *Et tanquam vas figuli confringentur* a duritio cordis sui convertentur ad pastorem animarum suarum. Item dissolventur, quae defecerant reipublicae, et potestas rebellium deficiet, et confringetur ab uncto meo fortissimo, quem missurus sum etc. Sicut infra pluribus dicitur: *Sicut et Ego accepi a Patre meo.* Hoc pro exemplo ponitur in consolationem, qua major esse non potest, servorum suorum; Christus enim factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi Nomen, quod est super omne Nomen, ut in Nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, et terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus est in Gloria Dei Patris. *Phil. 2. Sicut et ego accepi a Patre meo*, per patientiam enim suam vicit omnia, subjecit sibi omnia, et per gloriosa martyrum certamina confregit omnes gentes tanquam vas figuli contumeliosum, et ingloriosum etc. *Et dabo illi Stellam matutinam;* Hic promittitur Lux nova Ecclesiae Catholicae in sexto statu oritura, quae per stellam matutinam significatur; stella enim matutina significat jam noctem transiisse, et diem advenisse; unde hic dicitur: *Et dabo illi Stellam matutinam*, h. e. Lucem fidei verae, et Catholicae, quae ad orcum missis tenebris noctis omnium haeresum resplendescet maxime: h. e. ab initio sexti status Ecclesiae. *Et dabo illi Stellam matutinam*, h. e. unicuique in particulari dabo post tenebras hujus vitae lucem aeternam, in qua sine fine contemplabitur veritatem aeternam.

SECTIO III.

IN CAPUT TERTIUM.

DE RELIQUIS TRIBUS STATIBUS MILITANTIS ECCLESIAE.

§. I.

De quinto Ecclesiae militantis Statu, qui est Status afflictionis *incipiens a Leone X et Carolo V. usque ad Pontificem Sanctum, et Monarcham fortem. Cap. III. v. 1. — 6.*

CAPUT TERTIUM.

Vers. 1.

Et Angelo Ecclesiae Sardis scribe: haec dicit, qui habet septem Spiritus Dei, et septem Stellas: Scio opera tua.

I. Quintus Ecclesiae Status incepit sub Carolo V. Imperatore, et Leone X. S. Pontifice circa annum circiter 1520. Durabit usque ad Pontificem Sanctum, et Monarcham illum fortem; qui venturus est nostro saeculo, et vocabitur *auxilium Dei*, h. e. restituens universa. Hic status est Status afflictionis, desolationis, humiliationis et paupertatis Ecclesiae, meritoque vocatur Status purgativus, in quo Christus Dominus ventilavit, et ventilabit adhuc triticum suum per immania bella, seditiones, famem et pestem, et mala alia horribilia; item affligendo, pauperando Ecclesiam latinam per multas haereses, et malos Christianos, qui ipsi auferent plurimos Episcopatus, et quasi innumerabilia monasteria, praeposituras easque ditissimas, imo per ipsosmet Principes Catholicos supprimitur, et depaupertatur Gabellis steuris, et aliis excutionibus, ut merito ingemiscere et dicere possimus cum Jeremia Propheta *Threnorum* C. 1. Princeps provinciarum facta est sub tributo, humilis, et vilis facta est Ecclesia, quia blasphematur ab haereticis et a malis Christianis vilipenduntur Ecclesiastici, non est honor, neque respectus eorum amplius. Et per haec omnia ventilabit Deus triticum suum et paleas ejiciet ad comburendum igni, triticum autem suum congregabit in horrea sua. Tandem hic status Ecclesiae quintus est status afflictionis, status occisionis, status defectionis, et omnium calamitatum

plenus, et relinquentur pauci super terram a gladio, fame, et peste; pugnabit regnum contra regnum; et alia in semet ipsis divisa desolabuntur, evertentur principatus, et monarchiae, et depauperabuntur quasi omnes, eritque desolatio maxima super terram; quae partim jam impleta sunt, et adhuc implebuntur. Et haec omnia justissimo Dei judicio permittentur ob mensuram coagulatam, et refertam peccatorum nostrorum, quam nos et patres nostri implevimus tempore benignitatis, quo exspectavit nos, ut poenitentiam ageremus. Hujus status *Ecclesiae Sardis* est typus: Sardis enim interpretatur principium pulchritudinis; quia enim hic quintus status, est status tribulationum, et aerumnarum, adeoque purgativus, recte dicitur principium pulchritudinis, h. e. perfectionis, quae in sexto statu subsequitur. Tribulationes enim, paupertates, et alia adversa sunt initium et causa conversionis, et initium sapientiae timor Domini. Timemus autem Deum, et aperimus oculos, quando aquae, et fluctus tribulationum nobis ingruunt; dum autem sedemus in felicitate, unusquisque sub ficu sua, et sub vite sua, sub umbra honoris, divitiarum, et quietis, obliviscimur Dei Creatoris nostri; et peccamus cum securitate. Hinc divina providentia sapienter ordinavit, ut Ecclesia sua, quam stare vultusque ad consummationem saeculi temporibus suis aquis tribulationum semper irrigaretur, instar hortulani qui hortum suum in tempore ariditatis irrigat. Eidem congruit quintus Spiritus Domini, scil. Consilii, utitur enim consilio ad avertenda mala, vel impedienda majora mala, ad conservanda et promovenda bona et majora bona. Hunc Consilii spiritum effundit sapientia Divina maxime in quinto statu super Ecclesiam 1) affligendo eam, ne divitiis, voluptatibus, et honoribus omnino sordesceret, et periret. 2) In confusione tot sectarum, quas Lutherus Haeresiarcha in mundum effudit interponendo Concilium Tridentinum tanquam lucernam in caliginoso loco, in quam respicientes Christiani scirent, quid credere deberent. Et si dictum Concilium Tridentinum non fuisset interpositum; multo plures a vera fide Catholica defecissent; tanta enim tunc temporis erat confusio opinionum, ut vix scirent homines, quid deberent credere, 3) e diametro hujus Haeresiarchae et toti huic congregationi impiorum opportune opposuit S. Ignatium cum societate sua, cujus profecto industria, sanctitate, et doctrina factum est, ne fides Catholica omnino in Europa fuerit

extincta. 4) Sapienti Consilio, dum fides Catholica et Ecclesia in Europa majore ex parte defecit, eam transtulit in Indias, Sinas, Japones, et alias finitimas gentes, in quibus nunc maxime floret, et nomen ejus sanctum agnoscitur et glorificatur etc. Huic statui Ecclesiae convenit quinta aetas mundi, quae duravit a morte Salamonis usque ad captivitatem Babylonicam inclusive, et 1) sicut in illa aetate Consilio Jeroboam Israel cecidit in idololatriam, solo relicto Juda, et Benjamin in veri Dei cultu, ita in quinto Ecclesiae statu potentissima pars Ecclesiae latinae defecit a vera fide, et lapsa est in haereses, relicto exiguo numero bonorum Catholicorum. 2) Sicut propterea Synagoga, et tota gens Judaeorum fuit afflicta a gentibus, et saepius in rapinam data; ita nunc Christiani et Imperium Romanum, regnaque cetera quibus non calamitatibus affliguntur? Nonne id Anglia, Bohemia, Hungaria, Polonia, Gallia, aliaque regna calidissimis, imo sanguineis lacrymis deplorant, et testificantur? 3) Sicut tandem Assur ex Babylone ascendit cum Chaldaeis, Hyerosolimam coepit, templum diruit, civitatem accendit, sancta Sanctorum diripuit, et captivum duxit populum Electum etc. ita in hoc quinto Statu, et quidem brevi timendum est, irrepturum Turcam, et non mitiora in Ecclesiam latinam meditaturum, hocque ob nimiam impletam mensuram gravissimorum scelerum, et abominationum. 4) Sicut in quinta aetate regnum Israel, et Regnum Juda valde debilitata sunt, et semper magis et magis decreverunt, donec tandem primo Regnum Israel, et denique etiam Regnum Juda omnino fuerunt deleta; sic Imperium Rom. in hoc quinto statu divisum esse regnum conspicimus, et plenum turbationibus, ut periculo non careat, ne totum intereat, sicut Imperium orientale occidit anno 1452. Denique eidem quinto statui congruit dies quintus creationis mundi, quo Deus dixit, ut aquae producerent omnis generis reptilia, et volatilia coeli, quae duo significant maximam libertatem, quid enim liberius, quam piscis in aqua, et volucris in aëre? Sic enim quinto statu metaphorice plena sunt terra et maria reptilibus, et volatilibus. Sunt autem homines miseri, et carnales, qui laxata libertate conscientiae et Religionis, quae etiam in nupera pacis conclusione fuere concessa (reptant et volant post voluptates suas, et concupiscentias suas, unusquisque enim agit, et credit, quod vult; de quibus

bene scribit S. Apostolus Judas in sua Catholica: Hi autem, quaecunque ignorant blasphemant, quaecunque autem naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Hi sunt in epulis suis maculae, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quae a ventis circumferuntur. Arbores autumnales, infructuosae, bis mortuae, eradicatae, fluctus feri maris despumantes suas confusiones; sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in aeternum. Et infra: hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quaestus causa. Hi sunt, qui segregant semetipsos animales, spiritum non habentes. In eodem misero statu Ecclesiae laxantur divina et humana praecepta, et enervantur; Sacri Canones pro nihilo habentur; Ecclesiastica disciplina in Clero non magis, quam politica in populo custoditur. Unde sumus sicut reptilia super terram, et in mari: sicut volatilia coeli; dum unusquisque rapitur secundum rotam nativitatis suae operando, et credendo, quod vult.

II. Unde sequitur: *Haec dicit, qui habet septem Spiritus Dei, et septem Stellas.* Per septem Spiritus itelligitur septiformitas Spiritus S. quem misit in omnem terram ad revelationem gentium in veritate fidei: Per septem Stellas vero universitas Episcoporum, et Doctorum designatur, ut constat ex supra dictis: *Haec dicit, qui habet septem Spiritus, et septem Stellas, h. e. Jesus Filius Dei*, cui omnis potestas data est in coelo, et in terra, qui habet in potestate sua septem Spiritus veritatis fidei, et septem Stellas, h. e. Praelatos, Doctores, ut eos ob gravissima scelera, incredulitatem, et duritiem cordis nostri a nobis possit auferre, et transferre ad finitimas gentes, sicut ex parte implevit, dum deseruit potissimam partem Europae, et extremas Indiae gentes, quae sedebant in tenebris, lumine fidei per S. Franciscum Xaverium, aliosque Doctores illustravit, et sane timendum est, ne omnino recedat a nobis, nisi poenitentiam cito agamus, et dignam Christo vitam vivamus. His ergo verbis, quae hic praemittit, ad timorem salutarem excitare vult Ecclesiam suam, quia initium sapientiae est timor Domini. Et quia major plaga non est, nec esse potest, quam si Deus populum coecitate percutiat; donum verae fidei auferat, proque veris Doctoribus seductores permittat. Et Christus plena potestate sua,

et libera voluntate spiritum bonum et donum fidei auferre et transferre potest in poenam propter abominationem et impoenitens cor nostrum; merito timore sancto percussi ad pedes Jesu Christi nos omnes in sacco, et cinere verae poenitentiae deberemus humilitatos prosternere, et dicere cum Psalte Regio: Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me, redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me etc. Ps. 50. *Scio opera tua.* His verbis vituperat hujus quinti status opera; *Scio*, h. e. non me latent opera tua mala, opera tua imperfectionibus plena, opera tua Hypocritica et falsa, quae prae se ferunt quidem speciem pietatis, sed egent veritate charitatis. *Opera tua*, h. e. pompam et splendorem, et externam sanctitatem. *Scio opera tua*, hoc est, me non latet (qui scrutator cordis sum) universim opera tua exterius quidem apparere bona, interius autem esse mala et mortifera. Unde dicitur, et additur: *quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es.* Nomen habere, quod vivamus spiritualiter in Christo tanquam principio vitali, tripliciter possumus 1) per fidem in Christum, unde nomen sortimur Christiani; 2) per opera justitiae, et charitatis in Christo, qua vita vivit omnis, qui non est in peccato mortali, ac in gratia Dei existit; 3) per observantiam Consiliorum evangelicorum, per Episcopatus, sacerdotii, et clericatus ordines, et mancipationem specialem, factam per vota religionis, quam vitam profitentur omnes, qui relicta Saeculi hujus pompa, divitiis, et voluptatibus Deo soli et Christo se vovent, et vivunt, et quia alii sibi hoc nomen, quod ita vivant, falso attribuunt, arguit hic maxime quintum statum, quod hoc vitio sit singulariter infectus. Et patet hac inductione, 1) omnes enim haeretici, qui quasi locustae in hoc quinto statu replent terram, gloriantur in nomine Christi, dicunt se esse veros Christianos, et se vivere in Christo, et tamen omnes mortui sunt, et aeternum morientur, si non resipiscant; quia Deum filium ejus Jesum habent tantum in ore, diabolum autem in corde, et mundum in brachio. 2) Quot sunt millia Christianorum frigidorum in hoc nostro calamitoso saeculo? qui respicientes felicem successum rerum omnium, quem haeretici habent, et observantes mores ecclesiasticorum, eorumque processum, nomen quidem tenent Catholici ob respectum, et timorem aliquem humanum; sed interius mortui sunt in atheismo et indifferentis-

mo, in Calvinismo, et pseudopoliticismo, et in odio contra ecclesiasticos. Et habent nomen, quod vivant, qui pietatem fingunt, religionem simulant, et conscientiam se habere ostendunt, dum coram principibus, et Dominis suis cum Catholicis confitentur, et communicant; ad pia juvant; cum patribus religiosis conversantur; ad aedificanda monasteria, et collegia operam suam collocant verbo, et exemplo et consilio, et haec omnia faciunt, ut nomen habeant, quod vivant, ut in gratia sint hominum, et magnatum; ut consilia sua occulta et technas sub specie pietatis et religionis facilius, et certius, et securius deducere in opus valeant, dum talibus postea multa confiduntur, et committuntur etc. 3) Si respiciamus ipsummet catholicorum numerum exiguum; eorum justitia est polluta tanquam pannus menstruatae; plerique enim serviunt voluptatibus, et mortui sunt in peccatis. Ad oculum serviunt; externis gloriantur; sed non recipitur ovis sine lana, quia christiana charitas refrixit, et propriis semper studet commodis. Justitia, et judicium et aequitas plerumque in tribunalibus non est, sed acceptio personarum et munerum, et non est finis amplius litium. Pro humilitate surrexit fastus, et superbia, quae vocantur decentia status; Simplicitas Christiana irridetur, et nominatur fatuitas, et sapientia est, jam altum sapere, et omnia jura, Canones et praecepta, et principia fidei quaestionibus nodosis et insanis involvere: ita, ut jam nullum principium tam sanctum, authenticum, et antiquum sit, quod sit securum a censura, interpretationibus, limitationibus, et quaestionibus hominum etc. Frequentantur quidem templa, sed non est respectus ad praesentiam Dei omnipotentis, ridetur, garritur, circumspicitur, luditur, oculis procatur etc. Corpus ornatur vestibus, anima foedatur immunditiarum sordibus; verbum Dei negligitur, vilipenditur; S. scriptura non aestimatur, Machiavellus, Bodinus, et alii similes in pretio sunt, et aestimatione; filii educantur inobedientes, immorigeri, vaniloqui, scurriles, irreligiosi, quia inordinate amantur a parentibus, omnia dissimulantur, non castigantur, non servatur sancta disciplina domestica. Formandus esset simplex ex iis, bonus, verax, et rectus Christianus, sed major cura habetur, ut fiat politicus, et tunc primum vocatur adolescens bonae spei, puer probatae indolis, si calleat peregrinas linguas, et mores externos; si sciat simulare et dissimulare; aliud loqui, aliud sentire, si noverit velut

histrio, se omnibus accommodare; si delitias facere more peregrino etc. et ita hoc saeculum omnem suam justitiam et vitam constituit in falsitate; in externa pompa, specie et humano applausu, interim neglecta interna, et vera justitia, quae Deo placet. 4) Nihil dicam de ecclesiasticis, et religiosis, quam miseri sint; multi enim nomen habent, quod vivant, et mortui sunt etc. Ex his patet jam, quod merito quintum Ecclesiae statum arguat Christus dicens: *Quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es.* Et quam pauci sunt in hoc saeculo nostro, qui vere vivant, et inserviant Domino Deo suo, et amici Christi sint? Est ergo sensus: *Quia nomen habes, quod vivas et mortuus es* in falsis dogmatibus, *et mortuus es*, in atheismo, et pseudopoliticismo; *et mortuus es* in hypocrisi, et simulata justitia; *et mortuus es* in peccatis occultis, et in reticentia abominationum tuarum, *et mortuus es* in voluptatibus, et delitiis; *et mortuus es* in arrogantia, aemulatione, et superbia; *et mortuus es* in peccatis carnis, ignorantia mysteriorum; et rerum scitu necessariarum ad salutem; *et mortuus es* in irreligiositate, et in contemptu verbi Dei, et quia charitas omnis refrixit, quae est sola, et vera vita in Jesu Christo.

III. Vers. 2. *Esto vigilans, et confirma cetera, quae moritura erant.* Exhortatur his verbis Pontifices, Episcopos, Praelatos, et Doctores in hoc Ecclesiae statu victuros ad vigilantiam, et sollicitudinem pastoralem, quae eo major esse debet; quo majora, et periculosiora tempora instant, et plures exierunt lupi in mundum commiscentes se ovibus, quae facile corrumpuntur, rapiuntur, et pereunt, nisi sollicitudine debita Praelatorumque vigilantia confirmentur. Unde signanter dicitur: *Esto vigilans*, i. e. in oratione ad Deum pro tibi commissis, pro infirmis in fide; in dilectione, pro peccatoribus; fundamentum enim est verae pastoralis vigilantiae, curae et sollicitudinis frequenter, humiliter, et ferventer orare pro ovibus suis, sanis quidem, ut conserventur infirmis, ut consolidentur; errantibus, ut in viam veritatis reducantur etc. *Esto vigilans* circa tuam personam, ut cogitationes, verba, et opera tua sint bona, sancta, irreprehensibilia, ut sis castus, sobrius, pudicus, non iracundus, non violentus, non percussor. *Esto vigilans,* ut in omnibus te praebeas exemplum bonorum operum. *Esto vigilans,* circa domum et domesticos tuos, ut sit domus tua, vel aula sancta, incontaminata a fornicationibus, et immunditiis etc. *Esto vigi-*

lans in doctrina sana, et orthodoxa, ut praedices eam populo in concionibus, et parvulis in cathechesi. *Esto vigilans* h. e. faciat unusquisque officium suum, Episcopus, Praelatus etc. *Esto vigilans*, curatos, ac tibi subditos Praelatos, et concionatores sedulo visitando, inquirendo, corrigendo, adhortando, consolando, protegendo. *Esto vigilans*, ut amplectaris illos, qui sunt secundum doctrinam sanam, ut habeas bonos Episcopos, Canonicos, Praelatos, parochos Curatores, et Pastores animarum tibi concreditarum. *Esto vigilans*, contra pravitatem haereticam contra libros haereticos, contra malos, et falsos Christianos, contra pravos mores, vitia publica, scandala, furta, adulteria etc. *Et confirma*, h. e. Conserva reliquias Catholicorum, quae etiam moriuntur, paulatim cadendo in haeresin, et atheismum ex defectu vigilantiae pastoralis etc. Dicitur in textu signanter: *quae moritura erant.* Ponitur mors in imperfecto futura 1) quia in Europa, ut saepius dictum, per oppositionem Concilii Tridentini, et Societatis Jesu, aliorumque virorum piorum, reliquiae Catholicorum in Europa plane fuerunt conservatae in fide catholica; quae etiam in haeresin incidissent, et spiritualiter moriturae fuissent, nisi hoc remedium fuisset adhibitum; 2) ut intelligant Episcopi, Praelati, et reliqui animarum pastores, non ex facto, vel quasi coeca praedestinatione Dei, salutem et mortem animarum pretioso Christi sanguine redemptarum pendere, ut pigri quidam, et impii sibi imaginantur, sed vitam ex vigilantia, cura et sollicitudine pastorali; ex negligentia vero, scandalo et incuria mortem aeternam.

IV. *Esto vigilans, et confirma cetera, quae moritura erant.* Hoc nobis etiam inculcatur, et inclamatur auribus nostris per Prophetam, ut vigilemus, quia versamur in tempore malo, in saeculo periculoso, et calamitoso, reflorescit enim haeresis ubique, et caput erigit, et acquirit corpus fortius, quam habuit unquam. Obtinuerunt ubique superiorem manum, et triumphant in imperio, in regnis, et rebus publicis, saginati spoliis bonorum ecclesiasticorum. Ex hoc enim tepescunt multi Catholici, tepidi deficiunt, scandalizantur plurimi in corde suo; bellum ipsum est per se sementum ignorantiae, circa res fidei scitu necessarias, et morum coruptela succrescit inter arma, et milites, qui raro habent bonos pastores, concionatores et cathechistas. Unde generatio manet tota sylvestris, durae cervicis, ni-

hil vel parum sciens, et curans de Deo, de coelo, de honesta vita, didicerunt rapinas, furta, blasphemias, mendacia, circumventionem proximi etc. In fide catholica ceteri plerique tepidi sunt, et ignorantes, circumsepti haereticis, qui in felicitate sua plaudunt, jubilant, et illudunt catholicis, qui alias sunt afflicti, depauperati, et desolati. Interim nemo studet SS. literis, quia parentes sunt depauperati, seminaria pleraque jacent desolata, eo quod non gaudeant consuetis et debitis ex fundatione redditibus. Ex his, et aliis miseriis manifeste apparet, quam grave Cath. fidei periculum in imperio Romano immineat. Estote ergo vigilantes, o Episcopi et Praelati Ecclesiae Dei, et consulite vobis, et universo gregi vestro mature, ut habere possitis in tempore malo maturos, pios, et doctos sacerdotes, et pastores, qui verbo sano, et exemplo bono praeluceant ovibus suis, ut eas bene pascant, et confirment in fide catholica. Esto vigilans, et confirma cetera, quae moritura erant: *Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.* Loquitur Christus Dominus hic ut homo, et caput Ecclesiae invisibile: cui Deitas ex infinita abyssu praescientiae suae aeternae revelavit Pastorum, omniumque membrorum futurorum defectus et peccata, et commisit eorum correctionem. Arguitur autem hic insufficientia, et defectus supra dictae vigilantiae, ac solicitudinis pastoralis, qualem Deus ab Episcopis et Praelatis Ecclesiae exigit; ideo signanter additur particula connectiva *enim*, quae antecedentia cum consequentibus connectit; scil. *Esto vigilans; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo*; h. e., non facis officium tuum, sicut posses, et deberes facere, non es sufficienter vigilans, et sollicitus circa oves tibi concreditas, quia opera tua non sunt plena h. e. perfecta in charitate, et quia tibi est exigua cura salutis animarum. *Non enim invenio opera tua plena* circa ordinationem, institutionem, promotionem visitationem, et correctionem earundem. *Non enim invenio opera tua plena*, quia non ambulas, sicut et ego accepi mandatum a Patre meo, et sic ambulavi, scil. in humilitate, paupertate, et abnegatione pompae hujus saeculi. Et ideo dicitur: *Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo*; h. e. non placent ejus voluntati, contra quam tu operaris, pascendo temetipsum, dum proprio amore excoecatus voluptatibus indulges, fastum sectaris, honoribus tumes, patrimonium meum in epulis, in aula, et splendore palatio-

rum, in famulitio copioso, in curribus et equis, in exaltanda, et ditanda progenie, et in pompa saeculari prodigis, quod deberes impendere in alendis pauperibus, consolandis viduis, et pupillis, et in adjuvandis partibus Catholicorum, qui depauperati, haereticorum et aliorum praedationibus spoliati suis bonis, ob defectum auxiliorum humanorum oppressi subjugantur; item in alenda juventute paupere in studiis, qua suppleretur defectus bonorum pastorum, in reficiendis dirutis Ecclesiis. Et quia haec omnia sunt opera officii pastoralis, et tamen non facis, *non invenio opera tua plena coram Deo meo*, in cujus oculis haec omnia patent, propter quae inexcusabilis eris in judicio ejus.

V. Vers 3. Unde sequitur: *In mente ergo habe, qualiter acceperis, et audieris et serva ea, et poenitentiam age.* Hic vulneri medicina opponitur, quae in quinque consistit; primum; *in mente ergo habe.* Quae verba significant rei alicujus seriae, et grandis momenti considerationem frequentem; stabilem, et firmam memoriam, scil. pastoralis officii, et obligationis; quod sicut ex maximi momenti, ita gravissimi oneris, adeoque Episcopis, Praelatis, ceterisque pastoribus jugiter volvendum animo, stylo ferreo inscribendum memoriae; primum ergo remedium, et fundamentum est, ut corrigantur peccata, et negligentiae in Praelatis, ut considerent, et sciant, quae sunt sui officii, et obligationis, et ideo dicitur secundum: *in mente ergo habe qualiter acceperis*, quibus verbis adnotatur qualitas officii, et muneris episcopalis, et pastoralis, quod est sanctum, in dispensatione Angelorum acceptum, a Deo commissum tibi, non in regnum aliquod terrenum, sed in animas, ob quarum salutem Ego descendi de coelis Filius Dei aeternus, Rex Regum, et Dominus Dominantium, factus homo, in stabulo natus, inter jumenta collocatus, 33 annos in paupertate et humilitate conversatus, et inter duos latrones in cruce mortuus. Ideo hoc officium non accepisti, ut adorareris, et honorareris ab omnibus, vacares voluptatibus, et epulis, et thesaurizares argentum et aurum, exaltares et ditares tuam prosapiam, et studeres saeculari pompae, et vanitati mundi, sed ut imitator et mei, et Sanctorum meorum existeres et exhiberes te sanctum et immaculatum et eo magis ab hominibus segregatum, quo altius, sanctius, et perfectius haereditasti ministerium, *Qualiter acceperis*, scil. onus grave curis sollicitudinibus, et periculis plenum, ad quod exigitur vigilantia sollicita, et

timor Dei, oratio indefessa, et sobrietas casta etc. *Qualiter acceperis*, h. e. quo fine fueris institutus, ad Pontificatum, Episcopatum, et Praelaturam; scil. ut pasceres gregem tibi commissum, et luceres tanquam lucerna, in caliginoso loco, et tanquam sal terrae condires spiritualiter animas, et mentes hominum, et tanquam caput vivificares membra, et corpus ecclesiasticum. *Qualiter acceperis*, a Deo meo tot dona naturae, dona gratiae gratis datae, et dona fortunae, sic tamen, non ut Dominus eorum, sed ut servus villicus utilis; non ut ea absconderes in sudario proprii amoris, et defoderes in terram voluptatum, et honorum, sed ut lucrum in iis Deo meo faceres spirituale in operibus misericordiae, charitatis, in consolandis viduis, et pupillis, in alendis pauperibus, et egenis ad exemplum sanctorum meorum. Unde tertium additur: *Et audieris*, puta, ex Evangelio meo, qualiter ego ambulaverim, et vitam posuerim pro ovibus meis. *Et audieris*, ex Actis et Vitis Apostolorum meorum, quam illi vitam duxerint. *Et audieris*, quales fuerint patres, et Antecessores tui, Pontifices, et Episcopi, Praelatique Ecclesiae meae. Nimirum humiles, pauperes, prudentes, sobrii, casti, solliciti, et omnibus virtutibus ornati. Proinde sicut Dominus, et Magister tuus, et Apostoli, ceterique Sancti, et amici Dei mei, et Patres tui Antecessores vixerunt, et conversati sunt in hoc mundo; ita et tu ambula, et conversare. *Et audieris*: memor, quam statuant vitam et conversationem Sacri Canones, scripta SS. Patrum; Concilia generalia, provincialia, dioecesana etc. *Et audieris* praesertim novissimo ex Concilio Tridentino, quae ibi de vita et honestate, et de reformatione fuerint servatu statuta. Ideo statim subjungitur quartum. *Et serva ea.* Quibus verbis ad praedictorum observantiam instigamur, simulque peculiaris quidam hujus saeculi defectus corripitur, qui in hoc consistit, quod fere nihil amplius servetur. Etenim saeculum carnale est, et delicatum, quod gloriatur in multis, et sublimibus scientiis, quia multa bona scit, et non servat. Habemus tam sanctos Canones, tam salubria Concilia generalia, et synodalia; tam politas leges civiles, tot libros spirituales; tot interpretes SS. Scipturarum; SS. Patrum scripta plena spiritu; tot exempla Sanctorum; et opere tam parum implemus, quia filii sumus carnalis saeculi. Unde urget, et exhortatur Christus, ut imitemur, et servemus actu tenentes semitam bo-

nam, quam, scimus, et ambulemus, quemadmodum et ipse ambulavit, et Sancti ejus cum eo. Quintum est: *Et poenitentiam age*; poenitentiam agere tria includit, 1) ut homo agnoscat, et confiteatur reatum suum. 2) Ut corde contrito et humiliato veniam a Deo petat. 3) Ut impleta satisfactione debita defectus, et peccata sua emendet, vitamque ac conversationem in melius commutet. Et quia nihil minus habet generatio pessima hujus quinti status Ecclesiae quam haec tria; primo exhortatur Christus Ecclesiam suam maxime salutariter ad poenitentiam, utpote unicam, eamque necessariam non solum medicinam, quae ad vitam spiritualem animam resuscitet, quae mortua est; verum etiam, quae sit via placandi et avertendi a nobis iram Dei, quam super generationem istam effudit, et plus effundet usque ad extremum, nisi poenitentiam agat, et tamen nemo vult poenitere, quod probatur inductione: 1) enim haeretici, qui sunt mortui in sua haeresi, poenitentiam contemnunt, et non agnoscunt, neque volunt agnoscere statum suum miserum, imo gloriantur et dicunt, se bene agere; et tamen mortui sunt; 2) inter Catholicos pauci reperiuntur, qui agnoscunt suos defectus, et peccata, omnes Episcopi, Praelati et pastores animarum et Ecclesiae dicunt, se semper facere suum officium, se vigilare, et vivere, sicut pro statu suo decet. Similiter Imperatores, et Reges, et Principes, et Consiliarii, et Judices gloriantur, se bene egisse, et adhuc agere, et omnes status ordinum sacrorum innocentes esse volunt. Denique populus ipse a minimo usque ad maximum solet dicere: Quid mali feci, aut facio? Ita omnes se excusant. Ut ergo divina sapientia et Bonitas generationem hanc pessimam ad poenitentiam adduceret; immisit continua quasi mala bellorum, pestis, famis et aliarum calamitatum, et novissime afflixit totam Germaniam per 30 annos, continuis, et mirabilibus calamitatibus, ut tandem aperiremus oculos, agnosceremus peccata nostra, et humiliato, contritoque corde a misericordia Dei peteremus veniam, et vitam nostram, ac conversationem (quivis secundum obligationem sui status) emendaremus, et in melius commutaremus. Sed pejores facti sumus, et ita coeci, ut ne credamus quidem, mala haec involvisse nos ob peccata nostra, cum tamen dicat scriptura sacra: *Non est malum* (poena) *in Israel, quod non fecit Dominus.* Unde timendum est ne ira Dei

plus in nos effervescat, cujus comminatio in sequentibus continetur.

VI. Vers. 3. *Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies, qua hora veniam ad te.* Post praescriptam medicinam sequitur comminatio gravis adversus Ecclesiam suam. *Si ergo non vigilaveris* excitatus tandem de gravi somno voluptatum, peccatorum, et ignaviae tuae, in quibus hactenus dormivisti, *veniam ad te*, suscitando malum adversus te. Loquitur in futuro, quia, ut saepius jam dictum, ex longanimi Bonitate Dei ira ejus saepe diu, et a longe imminet. Ne autem cogitaremus, ob hujusmodi moram nos esse extra teli jactum, dicit: *Veniam ad te*, certo, infallibiliterque. Idem monet alibi scriptura: Exspecta eum, qui veniens venit, et non tardabit, *Habacuc* Cap. 2. *Tanquam fur.* Comparat hic visitationem et malorum immissionem adventui furis. Fur enim 1) solet subito et insperato venire, 2) dormientibus hominibus, 3) solet suffodere domum, 4) rapere. Sic erit malum, quod suscitabit Dominus super Ecclesiam suam. Malum autem hoc sunt Haeretici, et Tyrani, qui subito, et insperato veniunt, et dormientibus Episcopis, Praelatis, et pastoribus suffodiunt Ecclesiam, domum Dei, et praevalent, et rapiunt Episcopatus, et Praelaturas, et bona ecclesiastica, sicut in Germania et caetera Europa eos fecisse oculis nostris cernimus. Et periculum est, ne etiam, quod reliquum adhuc est, rapiant, et dominentur. *Et veniam ad te tanquam fur*; suscitando adversum vos gentes barbaras Tyrannorum, quae instar furis subito, et insperato praevalentes venient, dormientibus vobis inveteratis vestris voluptatibus, immunditiis, et abominationibus; suffodient praesidia, et munitiones; intrabunt Italiam, et devastabunt Romam, et incendent templa, et rapient omnia, nisi egeritis poenitentiam, et evigilaveritis a somno peccatorum. *Et nescies, qua hora veniam ad te.* Hic tangitur excoecatio, qua Deus solet percutere Principes populi, quo minus possint praevidere, consequenter nec providere malis impendentibus: abscondit enim ab oculis eorum somno voluptatum gravatis mala, ut subito, et inopinato irruant in vindictam. Sic dicit: *Et nescies, qua hora veniam ad te*, h. e. erit absconditum ab oculis tuis tempus visitationis tuae, et non poteris amplius providere malo, nec praeparare te ad praelium, quia veniet properans et inundans tanquam fluminis impetus; tanquam sagitta volans; tanquam tonitru, et rapidus canis.

Vers. 4. ***Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua;*** sequitur commendatio paucorum respectu tantae multitudinis super terram. Quantumvis enim Ecclesia sit in desolatione, et mundus in maligno positus; semper tamen Dominus Deus habet, et reservat sibi suos amicos sanctos, ne omnino putrescant omnia, et qui tanquam lux mundi et lucerna lucens luceant in hoc mundo, ne omnia tenebris involvantur. *Qui non inquinaverunt vestimenta sua.* His verbis tangitur proprietas immunditiarum, quibus hic totus mundus tenetur, coopertus, et miserrime infectus, paucis remanentibus sine inquinatione. Sumitur autem a proprietate inquinationis vestimentorum, quae inquinantur. 1) Ex luto et stercore per ambulationem, 2) ex sordibus variarum immunditiarum pro conservatione vitae nostrae, 3) per pestilentiam, et lepram. Significatur hic tribus metaphoris universitas gravissimorum peccatorum, et immunditiarum, in quibus totus mundus (paucis exceptis) miserrime jacet, languet, et aegrotat usque ad mortem. Est namque generatio haec prava nimis, delicata, effoeminata, mollis, carnalis, et avara, et superba. Unde jacet in luto voluptatum et delitiarum, et in haeresi, et oblita est Domini creatoris sui, exceptis paucis in tanta numerositate statuum diversorum, et multitudine hominum super terram, qui adhuc ex toto corde credunt in Dominum Deum suum in coelis, sperant in ejus providentia, serviunt Jesu Christo secundum statum vocationis suae, et diligunt Deum, et proximum. Et ideo ponitur: *Nomina*, h. e. eorum, qui ob nimiam paucitatem quasi facile nominibus suis vocari possent. Sic dicitur: Quorum nomina sunt in libro vitae; ob paucitatem salvandorum. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. *Et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Hic tangitur conversatio Christi, qualis fuerit super terram, ad cujus exemplum, pauci isti ambulabunt. Christus ambulavit in albis. 1) Quia conversatus est inter homines in summa mansuetudine, puritate, humilitate, paupertate, patientia, et contemptu, quae omnia vestis alba significat; 2) ambulavit in albis, quando in sua benedicta passione spretus ab Herode indutus est alba veste, et pro stulto habitus, est remissus ad Pilatum; sic pauci isti, qui immaculatos se custodiunt ab hoc saeculo, ambulabunt ad exemplum Christi super terram in magna humilitate, contemptu, paupertate, mansuetudine, et gement in

corde suo ad Dominum Deum suum; patientur plurima, et erunt contempti in irrisione hujus mundi; quia vita, ac conversatio eorum aestimabitur insania et fatuitas: Sic enim solet, et semper solitus est mundus facere Sanctis Dei; imo et Filio ejus unigenito, quem ad salutem mundi misit de coelis, facere non erubuit. Hinc dicit in consolationem suorum amicorum: Haec mando vobis, ut diligatis invicem; si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis, quem ego dixi vobis. Non est servus major Domino suo. Si me persecuti sunt; et vos persequentur. Joann. Cap. 5. Amicitia enim hujus mundi, inimicitia est coram Deo; et contra: Hinc sequitur: *Quia digni sunt.* Namque est mirabilis amicitia Dei, et dignatio in justos et amicos suos, qua vult, et permittit, eos in hoc mundo circumire in melotis, despectos, pauperes, viles, in tribulationibus, et persecutionibus, contumeliis, et injuriis, in tentationibus, in frigore, et nuditate etc. E contra mundus, et qui de mundo sunt, prosperantur in delitiis; vivunt in gloria, in divitiis; rident, et laetantur in omnibus bonis, et justus patitur. Et haec est amicitia Dei ad Electos suos, qua mundus dignus non est; hinc Hebr. Cap. 11. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula, et carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hoc scientes SS. Dei Apostoli, gaudentes ibant a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro Nomine JEsu contumeliam pati.

VII. Vers. 5. *Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis.* In his verbis continetur promissio proemii, retributionis, et consolationis plenae, in altera vita futurae, qua promissione nos suos milites exhortatur, et exstimulat ad victoriam. *Qui vicerit*, nempe mundum, carnem, et diabolum. *Qui vicerit*, eximendo se a jugo diaboli (cui per peccata, et voluptates erat subjectus) per poenitentiam, per charitatem Dei et proximi, quae operit multitudinem peccatorum. *Qui vicerit*, perseverando in vera fide catholica inter tot defectores, scandala, et afflictiones Christianorum. *Qui vicerit*, perse-

cutiones, tribulationes, angustias, et calamitates ab haereticis, et malis Christianis illatas. *Qui vicerit* malignitates, deceptiones, et falsitates, in prudentia, et simplicitate vera Christiana, et perseveraverit in doctrina sana, in moribus sanctis et in sinceritate charitatis. *Sic vestietur vestimentis albis*, h. e. splendore aeternae gloriae, candore aeterni luminis, veste immortalitatis, sanctitatis, puritatis et impeccabilitatis. *Sic vestietur vestimentis albis*, h. e. retribuetur ipsi plene secundum mensuram passionis. Quantum enim quis in hoc mundo despiciebatur, tantum ibi erit in gloria: quantum in tribulationibus, tantum in consolationibus, et quo majore humilitate, paupertate, nuditate, siti, miseria persecutionibus, tribulationibus, adversitatibus hic in mundo premebatur, eo magis ibi exaltabitur, abundabit divitiis coelestibus, vestietur stola immortalitatis, satiabitur plenitudine omnium delitiarum, quae nunquam auferentur ab eo amplius in aeternum. Unde hic additur ad maximam consolationem afflictorum particula: sic *Et non delebo nomen ejus de libro vitae.* Liber vitae est praedestinatio, sive praescientia Dei aeterna, qua ab aeterno pro Electis suis secundum uniuscujusque opera disposuit regnum suum certo et ineffabiliter. Ita in consolationem amicorum suorum, ac justorum hic promittitur: *Et non delebo nomen ejus de libro vitae*, h. e. manebit scriptus haeres in testamento haereditatis aeternae, quam nemo auferet ab eo in saecula saeculorum. *Et confitebor nomen ejus coram Patre meo et coram Angelis meis.* Confessio Christi erit maximus honor Sanctis in coelo, quae sicut alias saepius apud Evangelistas, ita etiam iis promittitur hic, qui nomen ejus Sanctum in terris confessi fuerint, et tenuerint, non solum ore, sed corde, et opere; quod quia a generatione ista prava valde alienum est, (Omnes enim fere ore confitentur, se nosse Christum, factis autem negant) pro speciali proemio, et incitamento suorum militum ad victoriam, maximus iste honor, qui est confessio, et laudatio servi coram Rege Regum, et Domino Dominantium et coram millibus millium Angelorum, et Sanctorum Dei promittitur.

§. II.

De sexto Ecclesiae Statu, qui erit Status* Consolationis, *incipiens a Pontifice illo Sancto, et Monarcha illo forti, et perdurans usque ad Nativitatem Antichristi.

Cap. III. v. 7—13.

Vers. 7.

I. ***Et Angelo Philadelphiae Ecclesiae scribe;*** **Sextus Ecclesiae status initium suum sumet a Monarcha illo forti et Pontifice sancto, et durabit usque ad Nativitatem Antichristi. Hic status erit consolativus, in quo Deus consolabitur Ecclesiam suam Sanctam super afflictione et tribulationibus maximis, quas in quinto statu fuit perpessa. Reducentur enim omnes gentes ad fidei catholicae et orthodoxae unitatem, et florebit maxime status clericalis, et sacerdotium, et homines omni sollicitudine requirent Regnum Dei, et justitiam ejus. Deus enim dabit ipsis pastores suos bonos, unde etiam vivent homines in pace, quivis sub vite sua et in agro suo, quia erit pax super terram, quam Dominus Deus dabit tunc hominibus pacem cum eo habentibus sub umbra alarum Monarchae illius fortis et successorum. Hunc statum typice praefigurat sexta mundi aetas, quae incipit a liberatione populi Israëlitici, et restauratione templi et Jerusalem, et duravit usque ad adventum Christi: Sicut enim in hac aetate populus Israëliticus a Domino Deo ex liberatione captivitatis suae maxime fuit recreatus, templum et Jerusalem restaurata, omnia regna, nationes, et populi Imperio Romano subditi, cui Augustus Caesar, Monarcha fortissimus et praestantissimus, 56 annis praefuit, et devictis et subjugatis omnibus, dedit pacem universo orbi terrarum, et regnavit solus usque ad adventum Christi Domini, et ultra: Sic in sexto statu consolabitur Deus Ecclesiam catholicam consolatione maxima; quia, etsi in quinto statu nostro videamus ubique esse maximas calamitates; dum omnia devastantur bello, dum supprimuntur Catholici ab haereticis et malis Christianis, dum Ecclesia, ejusque ministri ducuntur sub tributum, evertuntur Principatus; Monarchae occiduntur, et subditi repelluntur, omnesque conspirant in Respublicas erigendas; mirabilis tamen fiet mutatio per manum omnipotentis Dei, quam nemo sibi humanitus imaginari potest. Ille enim Monarcha fortis, qui venturus est a Deo mis-**

sus, Respublicas funditus destruet, sibi subjugabit omnia, et zelabit veram Christi Ecclesiam; mittentur omnes haereses in infernum, confringetur Imperium Turcarum, et ille regnabit in Oriente et Occidente; venientque omnes gentes, et adorabunt Dominum Deum suum in vera fide Catholica et orthodoxa; florebunt plurimi viri justi et docti super terram, et homines amabunt judicium et justitiam, eritque pax super universam terram, quia divina potestas ligabit Satanam per multos annos etc. donec veniat, qui venturus est, filius perditionis, ubi solvetur denuo Satanas etc. Huic sexto statui in similitudinem perfectionis congruit sexta dies creationis, qua creavit Deus hominem ad imaginem suam, et subjecit ei omnes creaturas mundi, ut esset Dominus earum. Sic dominabitur Monarcha ille super omnes bestias terrae, id est, super efferas gentes, populos rebelles, Respublicas haereticas, et dominabuntur homines passionibus suis malis. Eidem sexto statui congruit sextus spiritus Domini, scil. Spiritus sapientiae, quem effundet abundanter super universum orbem terrarum in illo tempore, timebunt enim homines Dominum Deum suum, et legem ejus custodient, et servient ei ex toto corde: erunt quoque scientiæ multiplices et perfectae super terram, et sacra scriptura intelligetur unanimiter sine controversia et errore haeresum, et erunt homines illuminati tam in naturalibus, quam in coelestibus scientiis. Denique Ecclesia Philadelphiae typus est sexti hujus status. Philadelphia interpretatur amor fratris salutans, haereditatem salvans adhaerente Domino. Quae omnia congruunt sexto huic statui, in quo erit amor, concordia, et summa pax, et salutabit fortis Monarcha totum quasi mundum, velut haereditatem suam, et liberabit illum adjuvante eum Domino Deo suo de omnibus inimicis, et de ruinis, et de omni malo.

II. *Haec dicit Sanctus, et verus: qui habet clavem David: qui aperit, et nemo claudit. Claudit et nemo aperit.* His verbis, sicut in descriptione uniuscujusque status praemittuntur iterum quaedam insignia Christi Domini, prout ea non solum ad intra habet, verum etiam in sexto statu per haec in suis membris, ac in corpore suo, quod est Ecclesia, resplendet ad extra. *Haec dicit Sanctus* Sanctorum, *et verus* Deus et homo. Est hoc insigne excellentissimum competens Christo Domino ex hypostasi divina, ob quod omne genu coram eo flectitur coelestium, terrestrium, et infernorum etc. item dicitur hic *Sanctus, et verus* tanquam caput in membris, et in corpore suo, quod est Ecclesia, quae erit in sexto statu valde

sancta et vera. *Sancta* quidem, quia homines in toto corde ambulabunt in viis Domini, et quaerent regnum Dei sollicite, et servient Domino Deo suo in laetitia etc. *Vera*, quia missis ad orcum universis sectis erit vera Ecclesia super faciem universae terrae. *Qui habet clavem David.* Intelligitur regia, et universalis potestas, quam Christus habet super Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculi, in expeditione voluntatis, et secretorum Dei Patris, sic dicit Matth. Cap. 28. Data mihi est omnis potestas in coelo et in terra. Plura de hoc infra L. II. in Cap. 4. Caeterum dicitur hic Christus habere *clavem David*, quia David, et regnum ejus fuerunt figura Christi, et regni ejus, ut patet ex libris Prophetarum. *Qui aperit, et nemo claudit. Claudit, et nemo aperit.* His verbis declaratur, qualis hujus clavis Christi sit potestas; scil. omnipotens, et in sola sua potestate constituta; et ad bona, et ad mala potens. Ideo dicitur: *Qui aperit* ostium ad bona, ea elargiendo, et ad mala, ea permittendo. Et nemo claudit, h. e. nemo potest impedire, aut prohibere, neque in coelo, neque in terra, neque subtus terram, nec mali quidem bona, nec boni quidem mala, quo minus fiant ea quae decreta sunt in divina voluntate. Sic de malis habemus Matth. Cap. 16. Et portae inferni non praevalebunt adversus eam. De justis et bonis habetur Ezech. Cap. 14. a Versu 14. usque ad Vers. 21. *Claudit, et nemo aperit*, h. e. e contra tollit iterum in tempore suo mala de Ecclesia sua, et dat bona, et post bona iterum permittit mala, et nemo est, qui de manu ejus possit eruere, aut prohibere. Sic dicitur Psal. 103. Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate: avertente autem te faciem, turbabuntur: auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur. Emittes spiritum tuum, et creabuntur et renovabis faciem terrae etc. *Scio opera tua.* Est modus loquendi, quo universim hic laudantur opera hujus sexti status, sicut superius in quinto statu vituperabantur. *Scio opera tua* universa esse sancta, bona, perfecta, et charitate plena, patet ex sequentibus.

Vers. 8. *Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum etc.* Consolatione plena sunt verba, quibus describitur futura hujus sexti status felicitas, quae consistit 1) in vero, claro, et unanimi sensu SS. Scripturae, quo sextus Ecclesiae status fugatis, et dissipatis tenebris, et erroneis, falsisque haereticorum interpre-

tationibus, quae sunt doctrina daemoniorum, clarificabitur, dum Christi fideles per universum orbem diffusi, uni Ecclesiae Catholicae sensui in unitate fidei, et sanctorum morum acquiescunt. Unde dicitur: *Ecce dedi coram te ostium apertum*, i. e. sensum clarum, et apertum SS. Scripturae. *Quod nemo potest claudere*, h. e. quem sensum nemo haereticorum potest pervertere, quia in sexto statu celebrabitur maximum totius mundi concilium generale, in quo singulari Dei gratia, et potentia Monarchae illius, et S. Pontificis auctoritate, unitateque Principum piissimorum omnis haeresis, et atheismus proscribetur, et profligabitur de terra, et sensus SS. Scripturae legitimus contra omnes sectas haereticorum declarabitur, et proponetur credendus, cui adquiescetur, aperiente Deo ostium gratiae suae. 2) Consistit haec felicitas in copiosissimo grege fidelium; confluent enim in tempore illo omnes gentes, et populi et nationes ad ovile unum, et intrabunt per januam unam, quae est sola, et vera fides catholica, et orthodoxa, et implebitur illud Joan. Cap. 10. *Erit unus Pastor, et unum ovile,* et illud Matthaei Cap. 24. *praedicabitur hoc Evangelium in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio.* Quo sensu etiam hic dicitur: *Ecce dedi coram te ostium apertum* fidei, et salutis animarum, quod in quinto statu clausum erat innumeris quasi hominibus, per haereses et abominationes peccatorum; et ideo ovile erat exiguum, vile, humilitate, et contemptu plenum; nunc vero *apertum* est coram te, h. e. omnibus patens, instar januae, quae ad Pallatium Regis omnibus semper patere solet, ubi nullus est timor hostis, aut seditionis etc. 3) Consistit in pluralitate salvandorum. Plurimi enim salvabuntur in tempore illo quia vera fides rutilabit, et abundabit justitia. *Ecce dedi coram te ostium apertum coeli, quod nemo potest claudere* usque ad praefinitum tempus, unde praeponitur particula *Ecce,* quae nostros animos ad aliquod magnum, et mirabile Dei opus, ad consolationem, et laetitiam, et gaudium spirituale excitat; *quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum.* Tanguntur his verbis tres causae, sive merita, ob quae miserabitur Deus Ecclesiae suae, et hominum super terram, praedictum ostium misericorditer aperiendo in sexto Ecclesiae statu; 1mum ponitur in praesenti, *quia modicam habes virtutem,* per quae verba innuitur industria servorum suorum quia modica virtute sibi a Deo concessa, bene, prudenter, et cum foenore maximo utentur, scil. in conversione

peccatorum, et haereticorum adhibebunt maximum in primis temporibus sexti status, quando incipiet eorum conversio, conatum, quem Christus Dominus prosperabit; 2dum et 3tium: in praeterito collocantur. *Et servasti verbum meum, et non negasti fidem meam.* Per quae signantur constantia, et perseverantia in dilectione, et fide eorundem servorum, qui circa finem temporum quinti status adhuc durantis exsurgent in modica virtute, quando homines fidem negabunt propter divitias; et ministri Ecclesiae propter voluptates carnis et pulchritudines ac illecebras mulierum, coelibatum deserent, et diabolus ubique erit quasi solutus, et tribulatio maxima saeviet super faciem terrae, ipsi fortissime uniti servabunt principatum suum, et custodient se immaculatos ab hoc saeculo, ideoque erunt viles apud homines, et vilipendentur, et ludibrio habebuntur, quorum patientiam, industriam, constantiam, et perseverantiam benignitas salvatoris nostri JEsu Christi respiciet, et remunerabitur in sexto statu, adjuvando eorum conatus in conversione peccatorum, et haereticorum. *Quia modicam habes virtutem*, h. e. nulla dignitate, ac potestate ecclesiastica praeditus, nullis divitiis, et gloria sublimis, etiam gratia ipsis a Deo data erit moderate suspensa, et ordinata, conatus tamen eorum ex intensa charitate et zelo, quem habebunt erga Nomen JEsu Christi, et Ecclesiam suam, et salutem animarum, erit maximus: quem respiciens misericordia JEsu Christi tandem adjuvabit aperiendo ipsis in sexto statu ostium conversionis haereticorum, et peccatorum ad veram fidem et poenitentiam. *Et servasti verbum meum.* Verbum Christi hic sumitur pro speciali doctrina, ac scientia alicujus praecepti, vel consilii, quae in veteri lege non continebatur, et mundo omnino contraria est. In Evangelio triplex tale verbum reperitur: 1mum est de dilectione inimicorum, et de dilectione fraterna. Matth. C. 5. 2dum est consilium de servando coelibatu Matth. C. 19. Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt etc. 3tium est de patientia servanda Matth. C. 5. Qui percusserit te in dextera maxilla, praebe illi et alteram; et ei, qui vult tecum in judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et ita in contextu dicitur: *Et servasti verbum meum:* scil. dilectionis fraternae, coelibatus, patientiae, mansuetudinisque, quod est proprie verbum Dei, quod ore suo benedicto protulit, et opere implevit. *Et non negasti fidem meam.* Fides negatur plerumque propter divitias, et honores, et mulieres, quorum trium erunt servi illi Christi

contemptores, quia ducent vitam humilem in nullis dignitatibus: et potestatibus publicis constituti, despicientur a sublimioribus, et gaudebunt; omnia sua impendent, et superimpendent in usus pauperum, et in aedificatione Ecclesiae Catholicae, quam tenere tanquam matrem diligent, ambulantes simplici corde coram Deo et hominibus et ideo vita eorum aestimabitur insania, et stultitia; quia sapientia hujus mundi est, adepta retinere, et semper plura accipere, et thesaurizare. A coinquinatione mulierum etiam se custodient, conversantes juxta statum vocationis suae sanctae. Unde etiam aliis apostatantibus et negantibus fidem Christi propter divitias, et honores, et mulieres consequendas, ipsi gement in corde suo ad Dominum Deum suum, et perseverabunt in fide catholica. Hi itaque hic laudantur: *Et non negasti fidem.*

III. Vers. 9. *Ecce dabo de Synagoga Satanae, qui dicunt se Judaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos, ut veniant, et adorent ante pedes tuos, et scient, quia ego dilexi te etc.* Sequitur manifestatio virtutis Dei copiosissima, qua servorum conatus pios, et fidelitatem, et constantiam, et perseverantiam in coeptis tandem solet prosequi, et adjuvare benignissime. Ponuntur tria *Ecce. Ecce dedi, Ecce dabo, Ecce faciam;* quibus mens nostra quasi sursum elevatur, ad cogitandum aliquid magnum, et admirabile opus misericordiae et miserationis Dei, quo manifestaturus est divitias gloriae, et gratiae, et bonitatis suae magnae nimis. *Ecce!* ad servos suos loquitur, quasi diceret: Ecce fructus laboris et operis tui. *Ecce dabo*, quod diu desiderasti lacrymis, et gemitibus piis. *Ecce* quod nemo credebat, faciam. *Ecce!* nunc ergo consolare etc. *Ecce dabo de Synagoga Satanae, qui se dicunt Judaeos esse, et non sunt, sed mentiuntur.* Synagoga Satanae sunt Judaei et alii errantes a vera fide, qui adhaerent Satanae mendaciorum patri per falsa dogmata; similiter per Judaeos hic intelliguntur figuraliter et allegorice haeretici et schismatici, qui se etiam Christianos jactant, et non sunt, sed mentiuntur. Promittit ergo hic conversionem haereticorum, schismaticorum, aliorumque a vera fide errantium, quae in sexto statu fiet, quando etiam graeca Ecclesia unietur latinae. *Ecce faciam, ut veniant, et adorent ante pedes tuos.* Exprimitur his verbis vis, et efficacia et abundantia gratiae, et bonitatis Dei, qua efficiet, ut integrae gentes, et nationes veniant, et adorent, et subjiciant se Ecclesiae Chatholicae Matri suae. *Et faciam* per lumen gratiae meae, *ut veniant* sponte, et ultro

non coacti bello, neque gladio, *et adorent ante pedes tuos* h. e. se humilient, et subjiciant potestati tuae spirituali. Ex his patet 1) quantam fidem, et confidentiam collocare debeant omnes Praelati, et Pastores animarum in gratia Dei, sine qua omnia claudicant, sine qua nihil efficitur. Jam a centum circiter annis non solum contra haereticos acerrime disputatum est, et tot libri doctissimi editi, quin etiam armis compulimus intrare; et omnia tentata sunt, sed nihil effecimus; superest ergo, ut clamemus ad Dominum Deum nostrum, et humiliemus animas nostras, et conversationem instituamus sanctam, et laboremus strenue conservare reliquias Catholicorum, donec misereatur Ecclesiae suae, cujus oblivisci non potest, et respiciat conatus servorum suorum, qui adhuc timent eum, et serviunt illi; fidem enim et confidentiam vivam ponamus in omnipotenti gratia JEsu Christi, qui unico radio luminis sui sancti illuminare potest obcoecatas mentes miserorum peccatorum et haereticorum. Ad hanc confidentiam exhortatur nos Psaltes Ps. 36. a v. 3. usque ad v. 7. *Et scient, quia ego dilexi te*, h. e. confitebuntur, quod tu sis sola mea sponsa dilecta, et electa, et vera Ecclesia extra quam non sit salus, et haereditas regni coelestis. In sexto enim statu erit Ecclesia Catholica sublimis, et gloriosa, et magnificabitur a mari usque ad mare, et non erit controversia, aut quaestio amplius, quae sit vera Ecclesia. Hinc dicitur: *et scient*, h. e. manifestatum erit, quod in quinto statu nostro ita controvertitur, et disputatur. Sic solet, et potest divina bonitas ex malis elicere bona, permittendo haereses, et tribulationes contra divinam veritatem exsurgere, ut magis manifestetur nomen ejus Sanctum. Patet hoc inductione omnium haresum, quae diversis temporibus exsurrexerunt, et manifesta veritate divina denuo evanuerunt, quantumvis extiterint pertinaces, qualis fuit Ariana contra divinitatem JEsu Christi: cui moderna similis est in pertinacia, contra ejus Sanctam et veram Ecclesiam.

Vers. 10. *Quoniam servasti verbum patientiae meae, et ego servabo te ab hora tentationis, quae ventura est in orbem universum, tentare habitantes in terra.* Hora tentationis, quae ventura hic praedicitur, est tempus persecutionis Antichristianae, quam descripsit Christus Dominus Matth. C. 24. et Daniel Cap. 11, 12. Dicitur hora tentationis ob brevitatem temporis, quia septimus Ecclesiae status non diu durabit, ut infra videbimus. Duplici modo solet divina bonitas conservare suos

ab hora tentationis, et a tempore malo, 1) Tollendo eos ad se per mortem naturalem in pace, ante quam ingruant mala, et tribulationes, quam misericordiam fecit cum Ezechia, Josia, et aliis, tam in veteri, quam in novo testamento. 2) Non quidem tollendo eos a mundo, sed servando eos a malo. Joan. Cap. 17. *Non rogo, ut tollas eos a mundo, sed ut serves eos a malo.* Sic discipulos, et Apostolos suos misit in medio luporum. Utroque modo servabit Deus Ecclesiam suam in sexto statu ab hora tentationis Antichristianae praedicta. 1) Tollendo eam ad se, quia in fine sexti status refrigescet charitas, et abundare incipient peccata, surget paulatim generatio perversa, et infideles filii, tollentur justi, et sancti viri, pastores, et Praelati optimi per mortem naturalem, et surgent eorum loco tepidi, carnales, semetipsos pascentes, arbores autumnales, sidera errantia, nubes sine aqua; 2) servando eam a malo; quia Ecclesia stabit usque ad consummationem saeculi, in qua relinquentur pauci aliqui (respectu tantae multitudinis malorum) viri Sancti, et docti in populo, quos mittet Dominus in medio luporum, et docebunt plurimos veritatem et justitiam tempore Antichristi in septimo ac ultimo statu Ecclesiae, et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et ruina dierum. Juxta illud Danielis Cap. 11. Et sic servabit eos Dominus ab hora tentationis, servando scil. eos a malo, ne consentiant impietati tyranni saevientis, sed pro veritate et justitia et fide Christi moriantur.

Vers. 11. *Ecce venio cito: Tene, quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Continent haec verba salutarem praemonitionem subitanei, et insperati adventus Christi, et exhortationem ad perseverantiam in bono, quae duo hic praemittit veluti clypeos in tribulatione ultima Matth. Cap. 24. descripta summe necessarios. 1) Quia regnum Antichristi ob nimiam felicitatem, et potentiam aestimabunt homines valde diuturnum. Imo Judaei, et alii ejus asseclae qui illum pro Messia recipient, regnum ipsius putabunt aeternum. Contra hanc praesumptionem et falsitatem hic dicit: *Ecce venio cito:* 2) Quia sicut tempore Diocletiani (qui vivum Antichristi fuit prototypon) ob immanitatem persecutionis, multi defecerunt a confessione Christi, et sacrificarunt idolis, inter quos etiam fuit ipsemet S. Marcellinus, summus Pontifex, qui tamen postea poenitentiam agens fortiter subiit martyrium. Item tempore Licinii Imperatoris e quadraginta unus defecit, cujus coronam postea accepit Janitor: ita, et multo magis in

tribulatione ultima Antichristi, quae superabit antecedentes, continget. Contra hanc defectionem salutariter hic Christus, tanquam summus Dux, milites suos clypeo pertinacis cujusdam constantiae, et perseverantiae, quae in tempore illo erit summe necessaria, praemunit, et exhortatur, dicens:

Vers. 12. *Tene, quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: Et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei, novae Jerusalem, quae descendit de coelo a Deo meo, et nomen meum novum.* Ad majorem confirmationem, et robur addendum militibus suis dilectis, in praedicta ultima, et maxima persecutione pugnaturis, sequitur in contextu maximorum promissio bonorum, pro condignitate victoriarum a tyranno reportatarum, quarum *prima*, erit firmitas, et costantia mentis pertinax, qua tanquam columnae stabunt justi perseverantes in Ecclesia Christi contra omnem tyranni saevitiem, ejusque signa, et artes diabolicas, objicientes morti corpus, et vitam, et sanguinem. *Secunda* erit confessio veri Dei, qui creavit coelum et terram, et omnia, quae in eis sunt, contra quam confessionem maximopere saeviet Antichristus constituens se Deum Deorum. *Tertia* erit firma fides, et fidelitas in Ecclesia Christi, quam projiciet Antichristus tanquam imposturam, et disperget eam tyrannide sua in quatuor ventos coeli, in desertos montes, et speluncas. *Quarta* denique erit confessio Nominis JEsu Christi, contra quam magnificans se tyrannus in perpetratione falsorum, et arte diabolica factorum miraculorum, Messiam se constituet, quem Judaei suscipient juxta verba Christi. Joann. C. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* Huic quadruplici virtuti, et meritorum, et victoriae insigni promittitur quadruplex proemium, et gloria condigna; 1ᵐᵃ habetur ibi: *Et faciam eum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius.* Columnae ponuntur in palatiis Regum ad sustentandam molem aedificii, et ad gloriam, ornatum, et splendorem domus; ita justi Dei, qui hic in templo Christi (quod est Ecclesia militans) fuerunt columnae firmitate veritatis, fidei, et justitiae JEsu Christi, eam propugnando, defendendo, praedicando, et pro ea mortem obeundo, constituentur in templo Dei (quod est Ecclesia triumphans) *columnae*, quia erunt stabiles in aeternum, et erunt in gloria coram omnibus Sanctis Dei, et Angelis ejus, et quia hic fideliter permanserunt in templo

Dei, h. e. in Ecclesia Catholica, et non exierunt, foras, ad sectas Antichristi, aliorumque haereticorum, deficiendo a vera fide; ibi etiam non egredientur foras amplius in aeternum sed erunt immortales, impeccabiles, stabiles, et securi in aeternum ab omni persecutione, dolore, lachrymis, morte, fame, siti, reliquisque tam corporis, quam animae miseriis. 2da habetur ibi: *Et scribam super eum nomen Dei mei.* Quia similes ei erunt. Joann. Cap. 3. v. 3. Unde etiam Dii vocabuntur: Sic habetur enim Psalm. 81. *Ego dixi: Dii estis et filii excelsi omnes.* 3tia exprimitur his: *Et nomen civitatis Dei mei novae Jerusalem, quae descendit de coelo a Deo meo:* h. e. erunt templum Dei, in quo dignabitur Rex Regum, et Dominus Dominantium habitare, et possidere illud, mediante visione beatifica in aeternum. 4ta denique: *Et nomen meum,* h. e. honorabit illos nomine suo, nam Filii Dei vocabuntur. Joann. Cap. 3. v. 1.

§. III.

De septimo et ultimo Ecclesiae statu, qui erit status Desolationis, *incipiens a Nativitate Antichristi, et perdurans usque ad finem mundi.*

Cap. III. v. 14—22.

Vers. 14.

I. *Et Angelo Laodiceae Ecclesiae scribe: haec dicit: Amen. Testis fidelis et verus, qui est principium creaturae Dei.* Septimus, et ultimus Ecclesiae status incipiet a nativitate Antichristi, et durabit usque ab finem mundi. Erit hic status desolationis, in quo fiet discessio a fide totalis Luc. Cap. 18. Verum tamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra? In hoc statu complebitur abominatio desolationis descripta Matth. Cap. 24. et Dan. Cap. 11 et 12. Et consummabitur saeculum et verbum voluntatis Dei. Unde huic statui congruit septima dies creationis mundi, quo complevit Deus opus suum, quod fecerat, et requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat. Gen. C. 2. Sic in septimo statu Ecclesiae Deus complebit opus suum spirituale, quod per Filium suum JEsum facere decrevit. Et requiescet deinceps cum omnibus Sanctis suis in aeternum. Eidem statui convenit septimus spiritus Domini, scil. spiritus scientiae; in tempore enim illo clare scietur, postquam percussus est, et detrusus fuerit Antichristus in infernum, Christum JEsum

venisse in carne: Et tunc reliqui Judaeorum poenitentiam agent. Item, quia tunc multiplex erit scientia super terram: Dan. Cap. 12. Quando apparebit signum Filii hominis in coelo, et videbit eum omnis oculus. Similiter ei convenit septima mundi aetas; nam sicut illa est ultima, in qua consummabitur saeculum; ita hic est ultimus status Ecclesiae. Typus quoque hujus est Ecclesia Laodicea, quae interpretatur vomitus, et talis erit ultimus status, in quo, donec adolescat Antichristus refrigescet charitas, et fiet discessio a fide, et perturbabuntur omnia regna, et se mutuo lacerabunt, et erunt homines se ipsos amantes, acediosi, tepidi, pastores vero, Praelati, et Principes erunt desipientes, arbores autumnales sine foliis, et fructibus bonorum operum, sidera errantia, nubes sine aqua etc. Et tunc Christus incipiet Ecclesiam suam evomere ex ore suo, et permittet solvi satanam ubique, et intrare filium perditionis in regnum.

II. *Haec dicit omnia, Testis fidelis, et verus, qui est principium creaturae Dei.* His verbis continentur quaedam attributa, quae tanquam insignia Christi more solito hic praemittuntur. *Haec dicit: Amen. Amen* proverbium Hebraicum est, et significat idem, quod vere, et attribuitur Christo propter divinitatem per se, et essentialiter, quia est prima veritas. Unde Joann. Cap. 14. dicitur: *Ego sum via, veritas, et vita.* Nulli puro homini potest competere, hoc attributum, quia omnis homo mendax, solus Deus verax. *Testis fidelis et verus*, paternae Majestatis, et gloriae, cui testimonium perhibuit usque ad mortem in fidelitate, et veritate perfectissima, et divina, tanquam Filius ejus. *Qui est principium creaturae Dei*, quia omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. Joann. Cap. 1. Haec attributa, et insignia divina hic praemittuntur ad confirmandos animos servorum suorum in veritate Evangelii Christi contra falsam impietatem Antichristi, qui magnificans se super Dominum Deum coeli et terrae, blasphemabit crudeliter, JEsum Christum non esse Deum, neque venisse eum in carne, neque testimonium, neque Evangelium ejus esse verum etc.

Vers. 15. *Scio opera tua*, consueto loquendi modo hujus status opera vituperat, ut patet ex sequentibus, *quia neque frigidus es, neque calidus*, h. e. Neque habes timorem Dei, neque fervorem charitatis, quorum impulsu justitiam, et veritatem sectareris; metaphorice haec duo per frigidum, et calidum significantur. Et quoniam in novissimis diebus abun-

dabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Matth. Cap. 24. v. 12. Merito dicitur de hoc statu Ecclesiae, quod neque frigidus, neque calidus sit; *Utinam frigidus esses, aut calidus*, est optativus, quo Christus Dominus affectu paterno plangit hunc Ecclesiae statum, sicut solet plangere Pater, et Mater filium vel filiam suam, et sponsus sponsam, quam diligebat.

Vers. 16. *Sed quia tepidus es*, h. e. languescis, et deficis in fide, spe, et charitate, et consequenter in operibus justitiae, et observatione mandatorum meorum, *incipiam te evomere ex ore meo.* Quod ore projicitur, abominabile, aut ingratum solet esse homini; ejusmodi est maxime aqua tepida, cui per metaphoram pulchre comparatur Christianus languidus, in fide, spe, et charitate, et qui praeter nomen nihil de Christiano retinet; ideo subdit: *Incipiam te evomere ex ore meo*, h. e. incipiam te paulatim projicere a me, deserere, et relinquere, et labi in haereses. *Incipiam te evomere ex ore meo.* h. e. te conculcari a gentibus, et ab Antichristo, permittam, sicut sputum et aqua tepida projecta ex ore solet conculcari pedibus. Populus Christianus est in ore Christi per fidem in verbo ejus, et Evangelio, quem evomit, quando permittit ob insipientiam abominationum suarum cadere in haereses, et defectionem a vera fide. Id incipiet facere circa finem sexti status, et in statu septimo continuabit, quando enim refrigescet charitas; et abundabit iniquitas, fiet discessio a fide totalis.

Vers. 17. *Quia dicis: quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis, quia tu es miser, et miserabilis, et coecus, et pauper et nudus.*

Vers. 18. *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuae, et colyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Revelat hic per modum paternae correptionis hujus status vitia, et defectus, contra quae simul consilium salutare, et remedium suggerit opportunum. *Primum* vitium est perversa quaedam praesumptio spiritus, et sapientia propria, qua homines in diebus illis excoecati non agnoscent peccata sua, et errores, sed callum obducentes in sceleribus, et voluptatibus, et erroribus suis justificabunt semetipsos, sanam doctrinam non recipientes. Quo sensu hic loquitur Christus: *Quia dicis*, te false ja-

ctando, et male praesumendo, *quod dives sum*, h. e. dotatus perfectis, et magnificis scientiis, justitia et veritate, *et locupletatus*, h. e. exercitio et praxi omnium artium, et experientiarum, qualiter nullum fuit saeculum; *et nullius egeo*, h. e. non habeo opus doceri ab aliis. Hunc perversum spiritum Satanae habent etiam nostri temporis pseudopolitici, falsi christiani, qui contempta omni vera scientia, et doctrina sana et spretis animarum rectoribus in omnibus se justificant, sequentes proprii amoris, et suae nequitiae voluntatem in interitum. Unde sequitur, *et nescis* h. e. non agnoscis, quia tu es miser. Miser es ob coecitatem, et carentiam gratiae, et veri luminis, et consequenter miser etiam ob inimicitiam Dei, qua major non potest excogitari miseria, sed hoc ipso miserior es, *quia nescis*, sive non agnoscis miseriam tuam, in qua versaris, et non vis, ut Ego tibi, vel quisquam remedeatur; *et miserabilis* per reatum poenae, quae ex his omnibus consequetur. *Et pauper*, bonis spiritualibus meritorum, quae cum inimicitia Dei non possunt consistere. *Et coecus*; quia non vides, et non agnoscis tuos defectus, vitia, paupertatem, et miseriam. *Et nudus*, h. e. virtutibus verae fidei, spei, et charitatis, justitiae, et religionis spoliatus, quia habitus virtutum sunt indumentum, et vestis animae. *Secundum* vitium erit vana fiducia in divitiis, thesauris, in vasis aureis, in ornamentis, et magnificis aedificiis templorum, et externo rerum spiritualium, et temporalium splendore, quae cum omnia sine charitate Dei sint, Christo Jesu non placent; sicut nec sacrificia in veteri testamento sine misericordia Domino Deo accepta fuere; et omnia haec cedent in praedam, et conculcationem Antichristo, qui potietur thesauris Ecclesiarum, et regum, et principum, et divitum, et conculcabit omnia sancta, et sacra, incendet templa, aedificia magnifica diruet funditus; et faciet in his omnibus desolationem, et abominationem maximam, qualis nunquam fuit, et tandem igni consumet omnia, et in favillam rediget. Unde sequitur salutare Christi consilium, et suavis admonitio: *suadeo tibi*, utpote jam in agone pugnanti, *emere a me*, pro his *omnibus aurum ignitum* charitatis, et sapientiae coelestis per opera misericordiae, et eleemosynarum in pauperes et sanctos usus. *Probatum* quod tyrannus non poterit auferre, nec quisquam adulterare. Hoc fecit S. Laurentius, et alii Sancti Dei, et Martyres; quando enim

videbant instare agonem mortis suae, et horam tentationis, omnes thesauros Ecclesiae distribuebant in pauperes, et emerunt sibi aurum probatum flamma charitatis, qua ardentes, sustinuerunt cum gaudio ardentes rogos, et poenas saevientium Tyrannorum; sic oportet facere servos Dei, maxime in diebus illis calamitatis, postquam nulla tempora erunt, neque necessitas, aut ullus usus auri, argenti, vasorum, thesaurorum, ad quod hoc loco Christus Dominus eos paterne adhortatur: *ut locuples fias*, thesaurizando tibi per haec omnia caduca, et statim peritura thesaurum in coelis, quem nemo a te auferre potest, et poterit in aeternum. *Et vestimentis albis induaris*, virtutum, et donorum Dei, quae charitatis, et misericordiae opera consequentur; *et non appareat confusio nuditatis tuae* h. e. operias his peccata tua, quae nuditas animae sunt, charitas enim operit multitudinem peccatorum. *Et collyrio inunge oculos tuos.* Collyrium est medicina oculorum, oculi animae sunt memoria, et intellectus, hi obtusi et coeci fiunt ex aspectu rerum praesentium. Collyrium hoc, prout est medicina spiritualis, quibus duo isti oculi sanentur, et conserventur ab hac coecitate, est consideratio novissimorum, et scrutatio S. scripturae, quae militibus Christi in diebus illis maxime erunt necessaria propter tormentorum saevitiem futuram, et propter errores, et deceptiones pseudoprophetarum, et propter scandala, et defectionem totalem a fide Christi. Unde saluberrime hic praemonet, dicens: *Et collyrio inunge oculos tuos*; h. e. applica oculos mentis tuae, et memorare semper in die malo novissima tua futura, et scrutare scripturas, ut videas praesentium vanitatem, futurorum bonorum soliditatem, Tyranni blandientis et promittentis nequitiam, et signorum, prodigiorumque tunc futurorum fallaciam.

Vers. 19. *Ego, quos amo, arguo*: h e. tanquam Pater filios suos dilectos, corripio, admoneo et informo de defectibus suis emendandis, et periculis fugiendis. *Et castigo*, permittendo contra eos in hac vita adversa, tribulationes, persecutiones, et potestatem impiorum hominum. Hinc Psalmista ait: Imposuisti homines super capita nostra, transivimus per ignem, et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. Psal. 65.

III. *Aemulare ergo, et poenitentiam age.* Duo proponit in his verbis Christus militibus suis in ultima tribulatione victuris, sectanda vestigia, scil. exemplum, et poenitentiam. *Aemulare*

ergo h. e. imitare bonos, et fortes et sapientes milites meos, qui sub Diocletiano et praecedentibus Tyrannis in simili persecutione vicerunt. *Et poenitentiam age* de peccatis perpetratis, et poenitentiam age, seu resurge de lapsu tuo cito, sicut fecit S. Marcellinus Papa, qui metu mortis, et tormentorum Diis sacrificarat.

Vers. 20. *Ecce sto ad ostium, et pulso: Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum.* Haec verba continent adventum, et coenam agni, ad quam ipsemet invitat, dicens: *Ecce sto ad ostium, et pulso.* Stare dicitur Christus ad ostium Ecclesiae suae, quando proxime est venturus ad judicium, et renovationem mundi. Pulsabit vero, quando homines impleri videbunt signa, et tribulationem, quam ipse praedixit Matth. Cap 24. Ubi addit: ab arbore autem fici discite etc. ita et vos cum videritis haec omnia, scitote quia prope est in januis. *Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam.* In diebus illis erunt duae voces, una Christi vera, altera falsa et, impia Antichristi, et asseclarum ejus, qua Messias esse jactabitur. Contra hanc vocem praemonet Christus Matth. Cap. 24. Dicens: Tunc, si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Altera vox erit Christi vox, quae continetur in sacra scriptura, quod ille sit verus Messias et Filius Dei. Haec vox personabit ex ore Enoch, et Eliae, et aliorum servorum Dei, qui tunc resistent Antichristo, et praedicabunt verum Messiam JEsum Christum,. Deum et hominem, jam venisse in carne etc. Unde signanter dicitur: *Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam*, cordis sui per fidem in me, intrabo ad illum per gratiam consolationis in omnibus tormentis, et adversis. *Et coenabo cum illo, et ipse mecum.* Coena corporalis est refectio hominis ante somnum, coena spiritualis est confortatio animae ante mortem. Et hoc sensu dicitur: *et coenabo cum illo* h. e. recreabo illum, et confortabo illum in morte per gratiam perseverantiae, *et ipse mecum* h. e. perseverabit in omnibus tormentis usque ad mortem.

Vers. 21. *Qui vicerit* mundum, carnem; diabolum et mortem, *dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.* Promittitur his verbis Christi militibus, qui in ultimo agone hujus saeculi vicerint potestas, et dignitas judicandi vivos et mortuos, quemadmodum Apostolis Christus promisit Matth. C. 19 *Amen.*

dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius Hominis in sede Majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Sic etiam hic servis suis ob arduitatem victoriae, quam facient in summa persecutione, et tribulatione, promittit summam dignitatem in coelis, quae est potestas judiciaria, et per sedere *in Throno* significatur.

Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis. Hoc saepius jam explanatum. Itaque

Finis Libri Hujus primi.

LIBER SECUNDUS

IN APOCALYPSIS CAPUT IV et V.

De Natura Ecclesiae, ac Regni Christi et de Libro Secretorum Dei, circa ea quae S. Joanni hic ostenduntur.

SECTIO I.

IN CAPUT QUARTUM.

DE NATURA HIERARCHICA ECCLESIAE MILITANTIS.

Vers. 1.

Post haec vidi: et ecce ostium apertum in coelo: et vox prima quam audivi tanquam tubae loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi, quae oportet fieri post haec.

§. I.

De quibusdam praenotandis, quae ad intelligenda duo sequentia Capita et aliorum scitu necessaria sunt.

I. Antequam ulteriorem Apocalypsis interpretationem aggrediamur, sciendum est 1mo; quod coelum aliquando sumatur pro Ecclesia militante, aliquando pro triumphante, promiscue pro utraque in diversis locis accipitur, quod colligendum ex objecto, et materia eorum, quae describuntur. 2do; Ecclesia militans super terram est imago, et figura triumphantis in coelo: Unde S. Joannes unam describit per alteram, v. g. militans regnum Christi super terram per regnum triumphans, quod fuit ostensum ipsi in coelo per unam sedem, et sedentem in throno per quatuor animalia, et viginti quatuor seniores, qui sedebant, et cadebant ante thronum, et adorabant viventem in saecula saeculorum. Haec enim omnia sunt, et fiunt suo modo in regno illius militante. 3 tio; Sicut per septenarium numerum universitas Ecclesiarum, Sigillorum, Angelorum, tubarum, plagarum Spirituum etc. quae diversis temporibus in regno Christi militante ad consummationem divinae voluntatis, cursum suum in bono, vel malo imple-

bunt, ita per quatuor animalia universitas Doctorum, Praedicatorum, et Primatum, per viginti quatuor seniores universitas Episcoporum, Archiepiscoporum, aliorumque Praelatorum, per viginti quatuor sedilia universitas sedium Episcopalium, et Archiepiscopalium designantur, super quas sub uno capite visibili in throno, h. e. in prima, et Apostolica sede, sederunt, sedent, et sedebunt, diffusi per orbem terrarum, usque ad consummationem saeculi. 4to; Tametsi plures scripserint Evangelium Christi, ab Ecclesia tamen tantum quatuor recepti, qui per quatuor animalia designantur. Ezech. Cap. 1. Apoc. C. 4. Qui etiam comparantur quatuor fabris. Zach. C. 1. Quatuor quadrigis, Zach. C. 6. Quatuor mensis. Ezech. Cap. 40. Et eorum figura fuerunt Moyses et Aaron, Nadab, et Abiu. Exod. Cap. 24. quos jussit Deus cum septuaginta senioribus ascendere ad montem. Ratio hujus quaternarii numeri sumitur a quatuor partibus mundi, in quibus Evangelium erat praedicandum. Hi quatuor Evangelistae unanimi sensu tradiderunt nobis veram Christi doctrinam, cui se in fide et praedicatione tota Ecclesia debet conformare, et semper conformavit. Unde, etsi jam sint in regno Christi triumphante, tamen in regno ejus militante moraliter et auctoritative censentur existere, veluti summi Doctores, Archicancellarii, et principes seniorum. 5to; Ad similitudinem regni coelestis Christus Dominus instituit Regnum super terram perfectissime monarchicum cum mirabili et sapientissima subordinatione. Primo enim posuit unum caput, dein Evangelistas, postea Apostolos, et Doctores etc. Ad normam primae hujus institutionis in moderna Ecclesia est summus Pontifex caput universorum; deinde Patriarchae, ac Primates, postmodum Archiepiscopi, Episcopi, Praelati, Decani, Parochi etc. per subordinationem. 6to; Sensus literalis non est ille, qui per voces immediate, sed ille, qui per imagines significatur, et latet in proprietate rerum, vel verborum, ex quibus oportet eum eruere, sicut Judic. Cap. 9. dicitur: quod ligna dixerint ad Rhamnum arborem: Veni: et impera nobis. Sensus literalis non est de arboribus, vel lignis, sed de viris Sichem, per arborem et ligna significatis, qui fecerunt super se Abimelech Regem. 7mo; Etsi revelationes, et visiones secretorum Dei S. Joanni factae sint ad quamcunque differentiam temporis praeteriti, praesentis, et futuri, habent tamen existentiam intellectualem simul in mente

illius diei, quo factae sunt a Deo, unde fit, ut eas tamquam existentes ponat; idem de rebus et personis sentiendum est. 8vo; Omnes illi promiscue apellantur in hac Apocalipsi angeli, sive homines, sive spiritus, sive boni, sive mali sint, qui a Deo mittuntur, vel permittuntur. 9no; In hac Apocalypsi non est semper attendendus ordo rei gestae, sed ordo visionis, ac descriptionis; illa enim, quae sunt prius facta, frequenter sunt posterius ostensa Prophetis, et scripta, ut patet ex scriptura V. et N. Testamenti. 10mo; In hoc ipso libro per thronum promiscue intelligitur omnis sedes; et potestas saecularis, et spiritualis, temporalis, et aeterna; unde aliquando sumitur in progressu pro sede temporaria, aliquando pro pontificia Ecclesiae militantis in terris, et pro majestativa, et Ecclesiae triumphantis in coelis. 11mo; Sub una alicujus mysterii descriptione aliquando plura diversis temporibus futura comprehenduntur; unde res una, aut verba eadem habent plures sensus literales, aliquando aeque principales, et alios minus principales quos omnes simplicissima Dei scientia, utpote rerum omnium perfectissima comprehensiva, S. Joanni in scriptione hujus Apocalypsis simul revelavit, et ostendit, quomodo sub eodem passu res et personas diversis temporibus futuras comprehenderet, quae vel essent similia perpetraturae pro vel contra Ecclesiam Christi, vel prout una, eademque res in se; vel per se habet suam significationem, et alterius est figura. Sic Daniel, et alii Prophetae multa prophetarunt de Synagoga, quae ad literam dicta sunt de Christi Ecclesia.

§. II.

De Natura Ecclesiae Christi, quae S. Joanni hic ostenditur, et revelatur.

Cap. IV. v. 1 — 11.

I. Postquam S. Joannes ex divina Revelatione septem Ecclesiae status, usque ad consummationem saeculi futuros, generaliter descripserat, et unicuique sufficientem suam, et salutarem valde, ac necessariam instructionem dederat, in hoc quarto Capite S. Joannes quasi ad interiora Domus Dei, ac Regni Christi, quod est Ecclesia, introducitur, ubi ostenduntur illi ejus natura, regimen, et constitutio intrinseca. Deinde mirabilia, et secreta Dei in particulari, quae circa Ecclesiam suam usque ad consummationem saeculi ab aeter-

no fieri Deus statuit, et in divino voluntatis suae decreto habuit, ipsi similiter ostenduntur ad similitudinem aliquam, qua Rex intimum amicum suum ad aulam admittens, aperit ei ostia cubiculi, in qua mirabilia pretiosa, et arcana totius regni asservantur, unde sequitur:

Vers. 1. *Post haec vidi; et ecce ostium apertum in coelo. Coelum* sumitur pro regno, et Ecclesia militante Christi, cujus ostium, h. e. secretum divinae voluntatis circa eam, hic S. Joanni dicitur fuisse apertum, h. e. manifestatum, et ostensum. *Et vox prima, quam audivi tanquam tubae loquentis mecum dicens:* sequitur in his verbis gravitas invitantis ad percipienda Dei secreta, scil. Archangeli Michaelis qui loquebatur de coelo, h. e. de Ecclesia, cujus cura ei commissa est. *Ascende huc,* nempe spiritu, *et ostendam tibi, quae oportet fieri post haec.* Jubetur ascendere ob altitudinem mysteriorum, et secretorum Dei, quae ipsi promittit se ostendere in Ecclesia Christi, usque ad finem mundi eventura.

Vers. 2. *Et statim fui in spiritu ibi. Et ecce sedes posita erat in coelo. Sedes* est sedes Apostolica, monarchica, et potestas, et jurisdictio Ecclesiastica, quam posuit in coelo, h. e. in Ecclesia sua Christus, quando Regnum suum, et Ecclesiam suam instituit Matth. Cap. 16. v, 18, et 19. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam etc. Et tibi dabo claves regni coelorum etc. Et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis. *Et supra sedem sedens*, 1 mo; hic sedens est visibile caput Ecclesiae, quod sedere dicit supra sedem, gubernando Ecclesiam Dei. Supra hanc sedem primus fuit sedens S. Petrus, post quem semper unus sedit usque huc, et semper sedebit unus usque ad finem mundi, quia portae inferni non praevalebunt adversus eam. 2do; Idem sedens est etiam invisibile caput Ecclesiae ejus, et regni JEsus Christus, prout continua sua assistentia et gratia influit in corpus suum mysticum, quod est Ecclesia. Matth. Cap. ultimo. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.* Item: Non relinquam vos orphanos. Joan. Cap. 14. Sedet enim Christus supra sedem in regno suo, quod est potestas, et auctoritas Divina, in qua humanitas sedens gubernat, et regit Ecclesiam suam. Matth. C. ult. Data est mihi omnis potestas in coelo, et in terra. 3 tio; Hic sedens est etiam Deus unus, et trinus, prout adoratur, et glorificatur tanquam Dominus

universorum in Ecclesia catholica per Filium suum JEsum, quem constituit haeredem universorum.

Vers. 3. *Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis Jaspidis et Sardinis: Et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinae.* Jaspis est viridis coloris, confortativus oculorum, sardis est rubri coloris significans metaphorice incendium charitatis. Horum duorum lapidum aspectui similis esse dicitur is, qui sedebat supra sedem per veritatem et charitatem Dei, in quibus semper usque ad consummationem Ecclesiam Catholicam confortabit, accendet, et conservabit per doctrinam infallibilem fidei, doctrinam sanctam, praecepta sancta et sanctam charitatem Dei, et proximi, quod quidem fit, dum caput visibile ex Cathedra S. Petri definit, et declarat veritatem fidei, ac sanctas leges statuit, et decernit, quae fundantur in charitate Dei et proximi. Caput vero invisibile Christus, Deusque trinus et unus, mentes fidelium ad hoc illuminant, et gratia devotionis accendunt, quia est pactum inter Deum et Ecclesiam in hoc Matth. C. ult. *Ego vobiscum sum etc.* Unde statim sequitur: *Et iris erat in circuitu visioni sedis similis visioni Smaragdinae.* Per iridem significatur foedus Christi cum Ecclesia sua, sicut Genesis C. 9. fuit positum signum inter coelum, et terram, et hoc erat typus et figura hujus moderni foederis spiritualis, dicitur haec iris esse in circuitu sedis, quia tale pactum inter Christum suamque Ecclesiam manifestum erit unicuique, qui voluerit cognoscere, dum viderit, et audierit eam semper stetisse inter tot haereses, et adversa incontaminatam, et inconcussam in veritate et charitate, quod signum manifestum est solam Ecclesiam Romanam, et orthodoxam veram esse sponsam Christi, quam foedere sempiterno subarravit per annulum sanctum charitatis, et veritatis. Dicitur *similis visioni Smaragdinae*, quia sicut color smaragdi viridis superat omnes colores virides; ita veritas fidei et pacti spiritualis Christi cum Ecclesia omnem superat veritatem et pactum naturale, et sicut color ejus est oculis jucundissimus, in luce tamen obscurus: ita veritas hujus foederis est jucundissima oculis sapientium, et intelligentium, obscura tamen cordibus carnalibus propter adversa, et calamitates, quas Deus contra Ecclesiam suam permittit.

Vers. 4. *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: Et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronae aureae.* Post descriptionem Capitis sequitur descriptio, corporis quod per vi-

ginti quatuor seniores significatur. Viginti quatuor sedilia sunt universae sedes Archiepiscopales, et Episcopales, et viginti quatuor seniores sunt Archiepiscopi, Episcopi, et Doctores, qui dicuntur sedere super thronos, quando in Concilio generali legitime congregato coadunantur suo capiti, fulgentes aureis coronis, h. e. speciali dignitate, auctoritate, et Majestate Apostolicae potestatis. Item intelliguntur hic per viginti quatuor seniores, duodecim Prophetae V. et duodecim Apostoli N. Testamenti, qui dicuntur sedere super thronos propter summam auctoritatem, quam habet in Ecclesia Catholica eorum doctrina et vita; ad quae duo in definiendis rebus fidei, et morum in conciliis generalibus maxime respicitur; unde, etsi sublati sint ex hoc mundo, refulgent tamen adhuc sua auctoritate Apostolica et divina. Et quamvis plures fuerint Doctores hujusmodi, quorum authoritas magna est in Ecclesia Dei, ponuntur tamen hi viginti quatuor pro universitate tota Doctorum: Saepius enim in S. scriptura numerus determinatus pro indeterminato ponitur. *Circumamicti vestimentis albis etc.* Per vestimentum album designatur coelibatus, et castitas sacerdotalis, quia est ornatus, et proprium indumentum, quo resplendent, et dignoscuntur sacerdotes, et Principes Ecclesiarum a potestatibus saecularibus. *Et in capitibus eorum coronae aureae.* Verba haec designant dignitatem et potestatem ecclesiasticam, apostolicam, et sacerdotalem, quia sunt principes Ecclesiarum et regnant super terram. Sic de Aaron Eccle. Cap. 45. dicitur: Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis et gloria honoris. Item habent coronas aureas in capitibus suis, nempe sapientiae, scientiae, aetatis, ac maturitatis, quibus Christus Dominus Ecclesiae suae Principes, et Doctores dotavit, et ornavit.

II. Vers. 5. *Et de throno procedebant fulgura, et voces et tonitrua.* Per *fulgura* hic intelliguntur coruscationes miraculorum, quae terrent, et illuminant. Deinde sunt denuntiatio proemiorum pro operibus justitiae, et comminatio suppliciorum, atque anathemata pro malis. Item sunt interminationes excommunicationum, et poenarum ecclesiasticarum. *Voces* sunt definitiones articulorum fidei et praecepta ecclesiastica, ad morum sanctitatem inducendam. *Tonitrua* autem sunt excommunicationes, et poenae Ecclesiasticae, quae ipso facto tangunt haereticos, et rebelles, qui comminationes, et definitiones Ecclesiae Christi non audiunt, sed contemnunt. Et haec omnia *procedunt de throno* h. e. de sede

Apostolica, quae est judex controversiarum fidei, et legislatrix rectorum sanctorumque morum. *Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei.* Denotatur in his assistentia Spiritus, qui gubernat, et regit Ecclesiam Catholicam omni tempore, ut in adversis, et arduis non deficiat, sacram scripturam recte intelligat, et interpretetur. In malis consilio utatur, et vincat, ut in rebus fidei errare non possit.

Vers. 6. *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Mare vitreum est baptismus, in quo omnes animae accipiunt vitam spiritualem, vegetantur, vivuntque, moventur, et sunt. Dicitur *simile crystallo*, tum propter candorem puritatis, et sanctitatis, quem inde accipiunt, tum quia non est mobile et fluidum, sed imprimit characterem indelebilem, propter quod est irreiterabile. *Et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante, et retro.* Per quatuor animalia designantur quatuor quasi Archicancellarii regni Christi, qui post caput Ecclesiae primas obtinuerunt. Sunt autem quatuor Evangelistae cum quatuor suis Evangeliis, quae sunt in *medio sedis, et in circuitu sedis* h. e. diffusa et currentia per praedicatores in toto mundo quia in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. Item dicuntur esse *in medio sedis*, quia Ecclesia diffusa per totum orbem fundatur in quatuor eorum Evangeliis, scil. in doctrina Evangelica. Dicuntur vero *plena oculis ante, et retro* propter perspicuitatem doctrinae et veritatis tum N. tum V. testamenti, quam continent. *Oculi ante*, sunt scientia et intellectus supernaturalis, quibus perspexerunt in errores Synagogae, quos correxerunt retinentes necessaria ad salutem. *Oculi retro* sunt eadem sapientia et intellectus supernaturalis, quibus radios Doctrinae suae miserunt usque in tempora novissima, et pro salute gentium legem Evangelicam saluberrime ex ore Christi conscripserunt per Spiritum S. sibi assistentem.

Vers. 7. *Et animal primum simile Leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile Aquilae volanti.* Comparantur *primo* quatuor Evangelistae quatuor animalibus, quia describunt Domini nativitatem, praedicationem, passionem, et resurrectionem. Christus in nativitate homo; in praedicatione Leo; in passione Vitulus; in Ascensione Aquila fuit. *Primum* animal, per quod S. Marcus describitur, Leoni etiam simile

esse dicitur, quia exorditur Evangelium suum in praedicatione S. Joannis, qui fuit instar rugitus Leonis ob admirabilem suam efficaciam, ut habetur Marci Cap. 1. Et egrediebatur ad eum omnis Judaeae regio etc. Per *secundum* animal describitur S. Lucas, et comparatur Vitulo, eo quod Evangelium suum ordiatur a sacerdotio, in quo vitulus, ac omne primogenitum erat sacrificium Domino. *Tertium* animal typus est St. Matthaei; hoc dicitur, habere faciem quasi hominis quia Evangelii sui principium sumit a generatione Christi ex semine David. *Quartum* animal, quod S. Joannem exhibet sub velamine, assimulatur Aquilae propter sublimitatem sui Evangelii, qua transcendit coelum, et terram, omnemque generationem humanam, et naturalem, et volavit usque ad aeternam generationem Patris, dicens: In Principio erat Verbum etc.

Vers. 8. *Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas: Prima* ala est lex naturalis; *secunda* lex Mosaica; *tertia* oracula Prophetarum; *quarta* Institutiones et Acta Apostolorum; *quinta* traditiones eorundem; *Sexta* denique statuta generalia Conciliorum. Has alas dicuntur habere haec quatuor animalia, quia in his sex fundatur, et completur tota doctrina Evangelica. Item in his alis Ecclesia volat per quatuor orbis partes, et alta petit, et praedicatores accipiunt ab iis totius praedicationis fundamentum. Unde statim subnectitur: *Et in circuitu, et intus plena sunt oculis*, h. e. aspiciunt in perfectam legem, quae ex praedictis sex alis constituitur; et ideo signanter additur: *In circuitu, et intus.* Nam *intus* ad charitatem, et contemplationem Dei; *in circuitu* vero ad charitatem proximi, et vitam activam referuntur, quibus Evangelistae et praedicatores debent excellere. *Et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, et qui venturus est.* Sequitur munus et officium istorum animalium, quod est orando, et praedicando dare gloriam, et honorem, et benedictionem Domino Deo. *Et requiem non habebant die ac nocte.* Quia verbum Dei non est alligatum, neque cessabit rugitus leonis, neque mugitus vituli, neque vox hominis neque clangor aquilae, h. e. praedicatio Evangelii, et glorificatio nominis Jesu usque ad consummationem saeculi. *Die ac nocte* scil. tum in tempore malo, et hora tenebrarum, quas excitant haeretici, et persecutores Evangelicae veritatis, quam in tempore bonae lucis, quod est tempus pacis, et tranquillitatis Ecclesiae dicentia: h. e. clamantia in praedicatoribus, in sacrificio Missae, et in

officiis Divinis diurnis et nocturnis per totum mundum. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est.* Ponitur ter *Sanctus* ad Significandam Trinitatem personarum, et subditur *Dominus Deus omnipotens* ad designandam unitatem essentiae, nam tres personae sunt unus Deus, et Dominus omnipotens, *qui erat, et qui est, et qui venturus est.* Per hoc exprimitur Dei aeternitas, qui fuit ante omnia tempora, et est in omni tempore, et erit post omne tempus in aeterna saecula saeculorum.

III. Vers. 9. *Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum.*

Vers. 10 *Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno etc. Sedens super thronum* intelligitur esse Christus, et Deus trinus, et unus, prout est Monarcha totius universi, et caput invisibile Ecclesiae, regens, et gubernans eam ut supra dictum, cui se submittunt, intime juncti cum capite invisibili Ecclesiae, omnes Doctores, Praedicatores, Apostoli, Prophetae, et Principes Ecclesiarum per universam terram. *Et mittebant coronas suas ante thronum*; in signum reverentiae, humilitatis et subjectionis infimae; tum quia omnis potestas et honor, et gloria, et dignitas, et authoritas Ecclesiastica et Apostolica, Episcoporum, Doctorum, et Praelatorum (quae per coronas aureas significari supra diximus) a throno, sive sede Apostolica derivatur. *Ante thronum* ideo hic dicuntur coronas suas mittere, in recognitionem intimae unitatis et subjectionis, quae in Ecclesia, utpote perfectissime Monarchica reperitur, et esse debet. Tum quia per hanc confitetur Ecclesia, quod habeat a Deo omnem claritatem virtutis, et sapientiae, et gloriae super terram, quae itidem per coronas aureas designatur. Christus enim Jesus, verus Deus cum tota SS. Trinitate, ut est caput invisibile Ecclesiae, est fons omnis Sapientiae, et virtutis, et potestatis, quam derivat per spiritum Sanctum in Ecclesiam suam, ideo debetur ipsi a nobis omnis honor, et gloria, et virtus. Hinc ultra:

Vers. 11. *Dignus es Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem et virtutem.* Non quod Deus accipiat aliquid de novo, vel ei aliquid accrescat ex operibus, et laudibus humanis, sed quod homines ex beneficiis ab eo acceptis, teneantur assurgere ad laudandam et glorificandam tantam excellentiam, et bonitatem et sapientiam, et potentiam aeternae Majestatis, quae per sanguinem filii sui Jesu fundavit hoc tam

siam suam usque ad consummationem saeculi futurorum, quae omnia illi aperto libro in particulari per ordinem fuere revelata. Hic enim liber continet abstrusissimam et saluberrimam, valdeque necessariam instructionem sapientis Patris coelestis, quam reliquit omnibus filiis suis dilectis, sicut Rex aut Monarcha aliquis sapiens solet relinquere filio suo ante mortem inter secreta regni sui instructionem circa regnum suum v. g. quae possint ingruere bella, et qui maxime hostes sint pertimescendi, et quid deinde in ejusmodi casu agendum, quidve cavendum. Sic et longe majori sapientia, ex paterno amore, et cura suorum Electorum nos instruxit, hic ex abysso ineffabilis suae praescientiae aeternae, ostendendo St. Joanni, tanquam intimo regni Christi secretario, hostes, desolationes, consolationes, et mutabilitates notabiliores, ac potiores, circa Ecclesiam suam usque ad consummationem Ecclesiae futuras. *Et vidi in dextera sedentis librum scriptum intus, et foris, signatum sigillis septem etc.* His verbis tangitur profunditas divinorum secretorum, quae in libro ostenso comprehenduntur. Iste liber est specialis quaedam circa suam Ecclesiam scientia, dispositio, ac mens divina, in qua omnia metaphorice dicuntur esse scripta: Nam sicut litera scripta manet, ita, quae Deus absolute statuit facere, vel permittere, manent fixa, et immutabilia. Hic supponendum ex Theologia: 1mo; Quod in Deo ponitur scientia simplicis notitiae et intelligentiae, quae se extendit ad omnia possibilia, nunquam tamen fuerunt, vel erunt. 2do; Scientia visionis, quae respicit existentiam pro omni differentia temporis, scil. praeteriti, praesentis, et futuri. 3tio; Est inter has media respectu futurorum contingentium sub conditione, et quamvis in descriptione septem statuum Ecclesiae C. 2. et 3. multa ex hac ultima scientia Dei fuerint revelata, tamen, quae hic dicuntur, in hoc libro, scripta sunt ex scientia visionis, quia sunt in virtute Dei operativa et in voluntate divina omnino decreta, ut ipsa in aliquo tempore operetur, aut permittat. Ideo dicitur, quod S. Joannes viderit hunc librum in dextera sedentis super thronum: quippe virtus operativa Dei dicitur metaphorice manus ejus dextera; sicut enim per manum dexteram operamur; ita Deus per voluntatem suam; dicitur enim Ps. 32., Quoniam ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt. Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum. Consilium autem Dei in aeternum manet. Cogitationes cordis ejus in generatione, et generationem. Et Ps. 113.

Deus autem noster in coelo: omnia, quaecumque voluit, fecit, et iterum Ps. 148. Quia ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit et creata sunt; statuit ea in aeternum, et in saeculum saeculi, praeceptum posuit, et non praeteribit. *Sedens super thronum.* Hoc iterum sumitur, prout Dominus Deus sedet invisibiliter super sedem Apostolicam, Ecclesiam suam regens, et gubernans, et ab universis Christianis adoratur et colitur in humanitate Jesu Christi super terram. *Librum scriptum intus, et foris.* Per intus scripta intelliguntur ea, quae obscuriora, et abstrusiora sunt ab humana intelligentia, primumque post revelationem hanc S. Joanni factam per decursum Ecclesiae, et in novissimis diebus sunt futura, et adimplenda. Per *foris scripta* denotantur clariora, et patentiora, et quae ipse S. Joannes explicavit, et etiam, quae jam eo tempore, quo Apocalypsin scripsit, erant impleta, aut brevi implenda, qualia multa sunt, ut infra videbimus. *Signatum Sigillis septem.* Sigillo obsignantur literae, et secretantur, ne ab aliis legantur: item Sigilla apponuntur literis, testamentis, et libris, ut fides adhibeatur. Sic Reges suis edictis, ac diplomatibus apponunt sua Sigilla, ut iis, ab omnibus adhibeatur fides. Sigillum Dei est divina voluntas, quae ab origine mundi abscondit, et quasi secretavit in mente sua divina admirabilia, et horribilia opera, et permissiones circa suam Ecclesiam in novissimis diebus futura: et neque ulli Prophetarum, aut Patriarcharum, aut aliorum hominum, imo neque ulli angelorum revelavit usque ad adventum Christi sui, cujus humanitati haec ostendit et solvit septem signacula ista; unde dicitur inferius, quod nemo dignus fuerit, neque *in coelis*, quoad Angelos, *neque in terra*, quoad viventes, *neque subtus terram*, quoad Patres in limbo, *aperire librum, et solvere signacula ejus, neque respicere eum.* Et quamvis dictum sigillum divinum ad intra in se sit unum simplicissimum, tamen dicitur esse septiplex ad extra, ad diversitatem temporum, et septem statuum Ecclesiae, reservatum, et decretum, in quibus mirabilia, et horrenda Dei secreta (circa suam Ecclesiam) Christus solvet, et expediet, in septiformi virtute Spiritus sui Sancti, quem effundet secundum diversitatem temporum, hominum et statuum Ecclesiae usque ad consummationem Saeculi in salutem Electorum suorum, in testimonium etiam fidei et quod haec omnia oporteat fieri, dicitur hic liber esse signatus septem Sigillis dicto modo.

II. Vers. 2. *Et vidi Angelum fortem, praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula ejus?* Hic consequenter describitur difficultas, et arduitas aperiendi, solvendi, et expediendi dicta Dei mirabilia secreta, et horrenda circa suam Ecclesiam. Iste fortis Angelus est Gabriel, qui interpretatur fortitudo Dei, et est specialis Dei nuntius, et legatus circa regnum Christi, quo officio etiam functus est in incarnatione Christi, Luc. 1.

Vers. 3. *Et nemo poterat neque in coelo,* quoad Angelos, *neque in terra*, quoad viventes, *neque subtus terram* quoad Patriarchas, Prophetas, ac Patres in limbo, *aperire librum, neque respicere illum.* Expeditio enim illa circa Ecclesiam ac Regnum Christi fuit tam abstrusa, ardua, alta, et difficilis, ut nullae virtutes naturales; ac potestates et principatus, et sapientia et intelligentia hominum, et Angelorum potuerit comprehendere, et expedire, aut in opus redigere; sed requirebatur divina persona, sapientia, et virtus. Unde Archangelus Gabriel, Luc. C. 1. praedicat, dicens: Ecce concipies in utero, et paries Filium, et vocabis Nomen ejus JEsum; hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, et regnabit in Domo Jacob in aeternum, et regni ejus non erit finis etc. Unde et Theologi in Tractatu de Incarnatione docent, negotium circa redemptionem generis humani nulli puro homini, aut Angelo potuisse committi: *Ratio* est; 1mo quia nullus purus homo, aut Angelus satisfacere potuisset condigne divinae justitiae; 2do Nullus hominum, quantumvis sanctus, neque Angelus potuisset se conformare divinae voluntati, neque eam agnoscere ex tam immanibus tribulationibus, et malis, quibus Ecclesia fuit afflicta, et natavit in Sanguine innumerorum Martyrum ad 300 annos. Deinde exagitata per tot fuit haereses, et in novissimis diebus adhuc mirabilius affligetur; quae omnia nullus hominum, neque Angelorum coepisset, nisi JEsus Christus praecessisset nobis exemplo sancto suae passionis, et haec nos, tum in Evangelio, tum etiam in hac Apocalypsi, edocuisset; homines enim, quantumvis Sancti, non capiunt verbum hoc; 3tio Potentia, et astutia hujus mundi fuit tam malitiosa, ut sine omnipotente virtute Dei Filii regnum praesentis Ecclesiae militantis finem, et expeditionem suam assequi viribus humanis nunquam valuisset.

Vers. 4. ***Et ego flebam multum quoniam nemo dignus inventus est, aperire librum, nec videre eum.*** Per fletum hic exprimitur desiderium, et sollicitudo S. Joannis, in persona totius generis humani, circa decursum admirabilem, et ultra omnes vires humanas arduum Ecclesiae, et salvationis Electorum. Unde subditur: ***Quoniam nemo dignus inventus est, aperire librum,*** hoc est expedire, ***nec videre*** h. e. cognoscere Dei voluntatem.

§. II.

De acclamatione Christo facta ob apertionem libri Signati.

Cap. V. v. 5—14.

Vers. 5.

I. ***Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris, ecce vicit Leo de tribu Juda, Radix David, aperire librum, et solvere septem Signacula ejus.*** Hic sequitur consolatio nostra in omni tribulatione. Iste unus *de senioribus* est S. Petrus primus inter Apostolos: sicut dicitur Genes. C. 1. Et factum est vespere, et mane dies unus, h. e. primus. ***Vicit Leo de tribu Juda.*** Leo iste de tribu Juda est Christus, secundum carnem ex semine David, in quo impleta est prophetia Jacob Gen. Cap. 49. Juda! Te laudabunt fratres tui, manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui, catulus Leonis Juda: ad praedam, fili mi! ascendisti: requiescens accubuisti, ut Leo, et quasi leaena, quis suscitabit illum? Non auferetur sceptrum de Juda, et Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, et ipse erit exspectatio gentium, ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi! asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum; pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores. ***Radix David,*** h. e. Christus secundum carnem ex semine David, de quo Isaias prophetavit C. 11. Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini etc. In hoc germine divino consolatur S. Petrus in persona S. Joannis totam Ecclesiam dicens: ***Vicit Leo de tribu Juda, Radix David,*** h. e. JEsus Christus Filius Dei vivi, vicit mundum, carnem, et diabolum, et mortem, et omnem potestatem, et omnem principatum, et omnem sapientiam mundi, et omnem tyrannidem etc. ***Aperire librum*** h. e. Revelare et manifestare Ecclesiae suae Sanctae, mentem et voluntatem Patris sui in su-

stinendis malis, et persecutionibus. *Et solvere septem Signacula ejus,* h. e. expedire singula in tempore suo, per septiformem spiritum oris sui, in salutem electorum suorum, et conservationem Ecclesiae suae Sanctae, donec consummetur saeculum; et impleatur numerus Electorum suorum.

II. Vers. 6. *Et vidi: et ecce in medio throni, et quatuor animalium, et in medio Seniorum, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem: qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram.* Iste agnus est Christus Dominus: Dicitur esse in medio throni, et quatuor animalium, et seniorum, quia universalis Ecclesia ab eo tanquam thronus possidetur; tanquam animalia pascitur; tanquam Seniores in judicio pietatis honoratur, et super Christum aedificata in septem cornibus fortitudinis exaltatur; et in septem oculis, signis, et virtutibus illuminatur. Ipse enim est semper in medio Ecclesiarum, in nomine ejus per orbem constitutarum, sicut ipse dicit Matth. Cap. ultimo: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Qui sicut dictus est Leo ratione resurrectionis, ita dicitur hic Agnus, ratione immolationis, propter quod etiam dicitur *stans*, quia resurrexit ad vitam immortalem. Rom. Cap. 6. Christus resurgens a mortuis, jam non moritur: Item dicitur *stans,* quia pugnat, et vigilat pro Ecclesia sua in militibus suis Sanctis super terram; sic vidit in martyrio S. Stephanus Christum stantem a dextris virtutis Dei; unde sequitur: *Habentem Cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.* Describuntur hi spiritus Isaiae Cap. 11. Requiescere super Christum, et metaphorice dicuntur *cornua, et oculi*: Cornua, propter virtutem divinam; et oculi, propter illuminationem et claritatem veritatis, quam in se continent uniformiter. Cornibus Christus pugnat contra suos inimicos, et oculis illuminat suos servos. Ponitur item in his septenarius numerus, ad designandum universitatem virtutis, et potestatis, quam Christus secundum diversitatem temporum et Ecclesiae status ostendit usque ad consummationem saeculi. *Tanquam occisum.* 1mo: Quia quotidie in Ecclesia immolatur, et offertur hostia Deo Patri in sacrificio Missae ejus corpus et sanguis, in memoriam immolationis secundum carnem. Ideo non dicitur simpliciter, sed cum addito *tanquam occisus*; 2do: Dicitur, *tanquam occisus,* ob patientiam, et longanimitatem, qua sustinet impios et inimicos suos super ter-

ram dominari, et affligere Ecclesiam suam, et hoc quandoque adeo multo tempore, ut videri posset imbecillioribus in fide, et iis, qui processum divinarum permissionum non probe intelligunt, quasi non viveret Christus, aut Ecclesiae curam non haberet, dum visibili virtute ad extra se non ostendit.

Vers. 7. *Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum.* Non est intelligendum, quod Christus acceperit tunc notitiam de processu Ecclesiae; nam Christus ab instanti conceptionis suae (qua Deitas humanitati admirabiliter in unitate personae fuit unita) notitiam habuit omnium, quae Deus scientia visionis cognoscit, inter quae est processus Ecclesiae, ut patet ex dictis. Per hoc ergo, quod Joannes vidit eum aperire librum, designatur 1mo: acceptio notitiae a principio creationis animae Christi infusae, jam ulterius Joanni, et per eum universali Ecclesiae revelandae; 2do: Per acceptionem *libri de dextera sedentis in throno*, intelligitur ipsamet expeditio realis, et executio effectiva divinorum secretorum circa suam Ecclesiam ad extra, ob cujus difficultatem, et arduitatem omnes vires naturales excedentem, S. Joannes primo intuitu flevit, donec ostensus ipsi fuit Christus fortissimus Leo, mansuetissimus agnus, fortitudine, et mansuetudine sua omnia soluturus et expediturus.

Vers. 8. *Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas, plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum etc.* Sequitur applausus et gloria et jubilatio, et honor, et adoratio ab Ecclesia militante, et triumphante Christo Jesu Capiti suo facta, simulque ostenditur, quale obsequium quotidie in Ecclesia Catholica Christo exhiberi in gratitudinem et amorem oporteat. *Et cum aperuisset librum*, puta ad revelandum, et expediendum in temporibus suis processum Ecclesiae, *quatuor animalia*, h. e. praedicatores omnes in quatuor orbis plagis constituti; *Et viginti quatuor Seniores*, h. e. Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Praelati, Sacerdotes etc. *Ceciderunt coram Agno*, h. e. adoraverunt Agnum, verum Deum suum, et Dominum universorum, *habentes singuli citharas*, h. e, mortificationes vitiorum, et concupiscentiarum. Nam in cithara lignum, et chordae sunt; per lignum crux Christi, per chordas caro sanctorum

mortificata et crucifixa intelligitur, et sic nobili ligno supertensa, variisque tormentis pulsata dulcem concentum, et suavem harmoniam in auribus JEsu Christi exsuscitat. *Et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum,* *) *et cantabant canticum novum.* In veteri testamento multa cantica fuerunt composita in honorem, et gloriam eorum, qui salutem operati sunt in Israël, vel in laudem omnipotentis Dei, qui fecit saepe mirabilia in populo suo; sed hoc est novum canticum, quo homo adoratur, et conglorificatur Deus, et Dominus universorum, et totius mundi salvator, qui non salutem, vel redemptionem temporalem nobis miseris attulit, sed aeternam, redimens nos ab aeterna captivitate, servitute, et Tyrannide daemonum, damnationeque sempiterna. Proinde Dominus Deus nunquam ab origine mundi fecit tam mirabilia, et magna, et amabilia, quam quod miserit Filium suum unigenitum in carne super terram, ut redimeret hominem in passione crucis, et morte, et resurgeret, et mitteret Spiritum Sanctum; merito itaque dicitur:

Vers. 9. *Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine! accipere et aperire signacula ejus,* h. e. dignum et justum est, Domine te potestatem universalem et sempiternam super Ecclesiam tuam, tanquam fundatorem, et servatorem, accipere a Deo Patre. Sic dixerunt filii Israël Gedeoni Judicum C. 8. Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui, quia liberasti nos de manu Madian. Longe majore ratione Christo acclamat Ecclesia: *Dignus es Domine! accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos* (Deo infinite laeso nos reconciliando) *in sanguine tuo,* h. e. pretio infinito. *Ex omni tribu et lingua et populo et natione.* Nam Ecclesia est ex omnibus gentibus collecta. *Ex omni tribu.* Tribus dicitur a tribus ordinibus, in quibus 72 linguae in singulis, quarum multi populi, in populis multae nationes.

Vers. 10. *Et fecisti nos Deo nostro regnum.* Colligendo nos ex omnibus gentibus, et subjiciendo servituti, et voluntati Patris per legem Evangelicam, qui eramus sub jugo daemoniorum per infidelitatem, et idololatriam, et sub jugo legis Mosaicae. *Et sacerdotes*; non quales in veteri testamento erant, aut in gentilismo, quorum illi carnes et

---

*) Hujus versus explicatio integra scribentis forte incuria periit.

sanguinem vitulorum, et hircorum offerebant, alteri autem in idolis daemoniis sacrificabant; sed fecisti nos *sacerdotes* secundum ordinem Melchisedech, qui tuummet corpus, et sanguinem pretiosum quotidie Deo Patri tuo offerunt in sacrificio Missae, quod tu tanquam summus sacerdos perfecisti prius super lignum crucis. *Et regnabimus super terram*, in regno tuo militante super omnem tribum, et linguam, et populum, et nationem. Sedentes super viginti quatuor sedilia; h. e. super sedes Patriarchales, Archiepiscopales etc.

Vers. 11. *Et vidi, et audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni; et animalium, et seniorum, et erat numerus eorum millia millium dicentium*: Isti sunt omnes Angeli tutelares Ecclesiarum, Provinciarum, et totius orbis Christiani, quorum procul dubio sunt millia millium, qui missi sunt, et ordinati a Deo in nostram, et totius Ecclesiae salutem. Ideo dicuntur esse *in circuitu throni, et animalium, et seniorum* propter suam assistentiam singularem, quam Ecclesiis, Praedicatoribus, et Episcopis praestant, *dicentium voce magna.*

Vers. 12. *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.* Haec acclamatio fit humanitati Christi ob hypostasin divinam ab Angelis Dei, qui dignum praedicarunt, quod Lucifer cum apostasis suis ab initio creationis suae judicavit indignum. Unde huic ipsi humanitati attributa sunt, quae tribus personis divinis solum competunt.

Vers. 13. *Et omnem creaturam, quae in coelo est;* tribuitur illi potestas in triumphantem Ecclesiam. *Et super terram*, in militantem; *et sub terra* in corpora martyrum, et mortuorum, in terra sepultorum. *Et quae sunt in mari*, in navigantes, *et quae in eo*, nempe corpora SS. Martyrum, quae in eo sunt demersa. Haec acclamatio etiam suo modo de omnibus creaturis, etiam irrationalibus potest intelligi. *Omnes audivi dicentes*: *Sedenti in throno* (Deo trino et uni) *Et agno*, h. e. humanitati Jesu Christi, prout ipsa est lucerna, et speculum, in quo lucet, et lucebit in aeternum Deus trinus, et unus, et considerabitur, et videbitur a Sanctis suis, sicut est.

Vers. 14. *Benedictio, et honor, et gloria, et potestas in saecula saeculorum. Et quatuor animalia dicebant: Amen.* Est acclamatio veritatis, quatuor Evangeliis, et praedicato-

ribus competens. *Et viginti quatuor Seniores ceciderunt, in facies suas,* humiliando se in potestate et authoritate sibi super terram concessa. *Et adoraverunt viventem in saecula saeculorum.*

Finis Libri secundi.

LIBER TERTIUS.

IN APOCALYPSIS S. JOANNIS CAPUT VI et VII.

De Apertione, et Expeditione Septem Sigillorum, et de Consolatione tam triumphantis, quam militantis Ecclesiae post tribulationes perpessas.

SECTIO I.

IN CAPUT SEXTUM.

DE APERTIONE, ET EXPEDITIONE SEX PRIMORUM SIGILLORUM.

I. Postquam sufficienter S. Joannes ex divina revelatione descripsit naturam Ecclesiae Christi, universamque Regni ejus constitutionem, et majestatem Ecclesiae suae inde consecuturae; in sequentibus ad particularia descendit, quae per decursum Ecclesiae suae usque ad consummationem saeculi essent eventura v. g. immanes persecutiones, haereses, regimina Tyrannorum, item consolationes in tempore suo etc. quae omnia sub apertione septem sigillorum describuntur. Interim ad propositum bene notandum: 1mo: per Equos, et eorum Insessores, qui hoc loco describuntur, spirituale designari bellum, inter regnum Christi, et regnum hujus mundi; 2do: Poni autem quatuor in specie ad significandum, quod futurum esset in quatuor plagis mundi; 3tio: Et quia hoc bellum duplex erat futurum; 1mum. Cum gentilibus, et Judaeis; 2dum. Cum haereticis et Antichristo, usque ad consummationem saeculi, sub apertione sex sigillorum primorum designari expeditionem prioris, et sub septimo, et ultimo expeditionem posterioris, ut infra patebit. 4to: Quatuor Evangelistarum voces hic addi tanquam testimonium veritatis, quod erat praedicandum in quatuor

plagis mundi, et ob hoc movendum omne bellum, et persecutiones tyrannorum.

§. I.

De Apertione primi, secundi, tertii, et quarti Sigilli, et de quatuor Equis, et eorum Insessoribus, qui S. Joanni fuere sub Apertione quatuor primorum Sigillorum ostensi.

Cap. VI. v. 1 — 8.

I. Apertio primi Sigilli est expeditio bellica JEsu Christi, qua veniens in hunc mundum offensive intulit bellum toti mundo justissime volens ejus dominium sibi vindicare, inimicos debellare omnes, ac servituti suae et jugo fidei subjicere. Exercitus ejus fuerunt duodecim Apostoli, et coetus reliquorum discipulorum atque credentium, quos misit in universum mundum. Unde dicitur:

Vers. 1. *Et vidi* imaginario, et in spiritu, quod *aperuisset*, et expedisset *Agnus*, Christus, *unum* nempe primum, et praecipuum *de septem Sigillis*, de voluntate Patris sui, qua misit filium suum unigenitum in carne in hunc mundum, et constituit eum Regem universorum; ad quod regnum, quia cives ejus Judaei, gentiles intromittere noluerunt, opus fuit Christum offensive contra eos cum dicto suo exercitu bellare, et sic intrare in regnum et gloriam suam. *Et audivi* imaginario, et in spiritu *unum* h. e. primum *de quatuor animalibus* seu quatuor Evangelistis; hic est S. Matthaeus, qui ait Cap. 10. Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum; ubi hoc describit terribile, et mirabile bellum Christi. Unde subditur: *tanquam vocem tonitrui* ob terribilitatem hujus belli, quod S. Matthaeus tanquam primus testis Evangelicae veritatis indicit futurum ex praedicatione Evangelii, dicens: *Veni, et vide.* Est modus loquendi, quo aliquid singulare alteri intimari solet. *Et vidi:* in spiritu et imaginario.

Vers. 2. *Et ecce equus albus, et qui sedebat super illum, habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens, ut vinceret.*

II. Hic consequenter describitur hujus belli Dux summus, ejusque potentia, et fortitudo. *Et ecce equus albus*, qui est coetus Apostolorum, et discipulorum Christi, qui dicitur albus, ob candorem puritatis, veritatis, simplicitatis, et sanctitatis per metaphoram. Sicut enim equus est et denomi-

natur *albus* ab albedine, ita dicuntur sancti a gratia sanctificante. Dicuntur autem *equus* ob fortitudinem, et velocitatem, qua cucurrerunt per totum mundum tempore brevissimo, et divulgaverunt Evangelium, et Nomen Domini nostri JEsu Christi. *Et qui sedebat super illum, habebat arcum,* h. e. Christus Dominus, summus hujus belli Dux, qui dicitur sedere super suos, eos regendo froeno timoris Dei, et impellendo ad consummandum cursum suum per calcaria charitatis Dei, et proximi, item per auxilia gratiae suae sanctae, quibus abundarunt Sancti Dei Apostoli aliique discipuli et Christiani primitivae Ecclesiae. Per arcum designantur virtus et arma, quibus hostes suos Christus erat debellaturus, scil. verbo praedicationis, et corruscatione miraculorum; Christus enim dirigebat praedicationem Apostolorum, sicut arcus dirigitur ad metam. Marc. Cap. ultimo. Illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante, et sermonem confirmante, sequentibus Signis. De efficacia, et invincibili fortitudine Verbi dicitur Hebr. C. 4. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. *Et data est ei corona,* hoc est potestas regia, et quia Christo data est omnis potestas in coelo et in terra, adeoque est Rex Regum, et Dominus Dominantium, data ei dicitur corona, scil. a Patre suo, corona regni aeterni, corona victoriae in sua resurrectione, et ascensione super omnes Reges et Tyrannos hujus mundi; super omnes potestates etiam infernales. *Et exivit* in hoc equo albo per Apostolos, et discipulos suos in universum mundum; *Vincens* in praedicto suo arcu adversarios suos in Judaea primum; nam uno die conversi sunt ad eum praedicante S. Petro millia tria hominum. Act. Cap. 2. Altero die millia quinque Act. C. 4. *ut vinceret* per totum orbem subjiciendo servituti suae, et jugo fidei colla gentium, quod et factum est. Nam brevi tempore per praedicationem Apostolorum aliorumque discipulorum Christo cooperante, et sermonem confirmante sequentibus Signis, Praedicatum fuit Evangelium, et adhuc vivente B. Petro fides Catholica diffusa fuit in fines orbis terrae, ut patet ex historiis, et vitis Apostolorum, et indicatur Ps. 18. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum.

III. Vers. 3. et 4. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni, et vide: et exivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum, datum est ei, ut sume-*

ret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus. His verbis describitur primus hostis crudelissimus, qui instigante Satana ausus fuit bellum movere contra Apostolos, et exercitum JEsu Christi, sive Christianos, et iste est Domitius Nero, qui magnam urbis partem, obscuris aedibus infamem per ludum incendit, ut Trojae incendium repraesentaret, sed incendii hujus occasione ad durissimam in Christianos, qui Romae tunc degebant, persecutionem devolutus est, quae prima fuit persecutio in Christianos, et ipse Nero primum in Christianos, vel maxime Romae saeviit. Addita sunt pereuntibus ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affigerentur, aut pice obducti, in usum nocturni luminis urerentur. Tantus autem Christianorum numerus ita combustus fuit, ut rivi pinguedinis humanae per arenam amphitheatri sulcum facerent. S. Petrum, item et Paulum, Senecam praeceptorem suum, matrem propriam, uxorem, fratrem, et sorores occidi sua crudelitate jussit. Unde recte, et consequenter sic describitur hic Tyrannus. *Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens.* Hic est S. Lucas, qui hic perhibet testimonium veritatis sanctis Martyribus Christi sub Nerone passis; quia iste Evangelista superius dicebatur animal simile vitulo, eo quod Evangelium suum incipiat a sacerdotio, in quo vituli mactabantur in sacrificium, et hostiam placentem Domino Deo: Ita enim mactabantur ab impiis Christiani, et justi Dei, quorum sanguis, et mors erant gratissimum Deo Patri sacrificium per Filium suum JEsum, qui fuit pro omnibus nobis oblatus.

Vers. 4. *Et exivit alius equus rufus,* superiori contrarius, h. e. aperti persecutores, et sanguinolenti: Iste equus est populus Romanus sub Domitio Nerone qui dicitur proprie rufus ex incendio Romanae civitatis, et combustione tot Christianorum. Item ex effusione sanguinis eorum ut supra dictum. *Et qui sedebat super illum*, erat Nero Imperator sedens Romae, et habens Dominium, quod obtinuit an. Christi 53. *Datum est ei,* h. e. permissum a Deo. Sic loquitur Christus Dominus Pilato Joan. Cap. 19. Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. *Ut sumeret,* h. e. auferret pacem de terra, 1mo: quoad Christianos, quos Romae maxime, et etiam alibi per suos persequebatur, et turbabat; 2do: quoadipsum imperium, quod turbatum fuit propter Neronis maleficia, crudelitatem, caedes, et tyrannidem etc. sub

eadem tempora ab eodem defecit Armenia. Unde dicitur sumpsisse pacem de terra, quam Octavius Augustus dederat toti mundo. *Et ut invicem se interficiant*, quod contigit ex occasione ejus perfidiae, ipso enim interfecto Sergius Galba senex usurpans sibi imperium et Pisonem juvenem (veterum more) in filium, et successorem imperii adoptans, Othonis factione a militibus in foro Romae occiditur; similiter Otho post tres menses a Vitellii exercitu victus, sibimet ipsi mortem conscivit. Vitellius post annum non integrum a militibus, qui partibus Vespasiani favebant, intra ipsam urbem, ter repetito praelio victus, per urbem raptatus, nudus, tandemque jugulatus et in Tiberim praecipitatus fuit. *Et datus est ei gladius magnus*, h. e. potestas interficiendi Christianos; nam ipse primam persecutionem movit contra Ecclesiam ex Imperatoribus, et occidit Principes Apostolorum Petrum, et Paulum, et alios quamplurimos Christianos, tam in urbe, quam per Imperium.

IV. Vers. 5. *Et cum aperuisset Sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide: Et ecce equus niger: et qui sedebat super eum, habebat stateram in manu sua.*

Vers. 6. *Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentium: bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum, et oleum, ne laeseris.* Continetur his verbis excidium Civitatis Jerusalem, et Sinagogae gentis Judaeorum, ut impleretur Verbum Christi Matth. Cap. 23. et Lucae Cap. 13. *Et cum aperuisset Sigillum tertium, audivi tertium animal dicens:* Sub hoc animali tertio intelligitur S. Marcus Evangelista, Leoni superius comparatus ob praedicationem poenitentiae, a S. Joanne Baptista factam judaeis; quam, quia respuerunt, sicut et ipsiusmet Christi, consequenter hic poenam, et excidium ob duritiam cordis eorum genti, et Sinagogae judaeorum debitam S. Joanni intimavit. *Et ecce equus niger.* Est hic equus Jerusalem, et gens judaeorum ibi habitantium. Dicitur niger, 1mo ob tenebras coecitatis suae, quibus involuta gens, et Synagoga judaeorum occidit Christum Dominum, neque post resurrectionem et agnitam veritatem divinitatis Christi credidit, sed restitit etiam Spiritui S. 2do Dicitur niger, ob inauditam ab orbe condito famem, qua perierunt, referente Judaeo Josepho, undecies centena millia hominum. Concluserat enim eos Titus, Vespasiani Filius muro quadraginta stadiorum circum circa civitatem, in quo foris tredecim castella,

quorum gyrus denis stadiis numeraretur, ut eo citius fame necarentur; quod totum opus completum fuit intra triduum celeritate plus quam humana, ut adimpleretur dictum Christi Luc. Cap. 19. Venient dies in te et circumdabunt te inimici tui vallo, et coangustabunt te etc. et non relinquent in te lapidem super lapidem. Quod et factum est; nam funditus evertit Titus urbem Jerusalem, quando occupavit eam. *Et qui sedebat super eum* h. e. Flavius Vespasianus, qui anno Christi 69. obtinuit gubernacula Imperii. Filius vero anno Christi 79 obsidens, et in potestatem accipiens Jerusalem, et gentem Judaeorum; *habebat stateram in manu sua* h. e. divinam justitiam, quam opere exequebatur; siquidem ex ordine divinae justitiae processit, quod per filium gens judaeorum, fame, gladio, et captivitate perierit miserabiliter in vindictam mortis Christi, et inauditae malitiae, et crudelitatis suae Luc. 19. quod ipsum tamen erat, praeter intentionem Titi, et exercitus sui, qui propter aliam causam venerunt contra judaeos, h. e. propter rebellionem contra Imperium Romanum (ut patet ex Josepho, de Bello Jud.) ideo dicitur: *habebat stateram in manu sua*, et non in mente; nam exequebatur opus divinae justitiae, modo praedicto, per manum enim opus intelligitur, quod per eam efficitur. *Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicentium*: Sequitur in his verbis sententia condemnativa divinae justitiae ad specialem poenam, ob speciale delictum judaeis infligendum. *Et audivi tanquam vocem*, scil. divinae justitiae in *medio quatuor animalium*, h. e. de throno Dei, in cujus circuitu quatuor animalia esse dicuntur tam in militante, quam in triumphante Christi regno. *Dicentium*, quia quatuor animalia loquebantur dictam divinae justitiae sententiam; utpote summi Archicancellarii Regni Christi. Ex quo confirmatur, factum Titi contra judaeos ex ordinatione divina processisse. A Deo enim solo procedit malum poenae. Amos C. 3. Si erit malum in civitate quod Dominus non fecit! *Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario etc.* ad intelligendum haec verba, notandum 1mo ex Hugone Floriacensi de fine belli Romani contra Judaeos, qui sic dicit: Fessi denique Romani multa caede, quaerebant, quibus captiva mancipia venderent, sed quia plurimi venales, et pauci emptores inveniebantur, non defuere, qui triginta mancipia uno numismate mercarentur, ut sicut Dominum emerant triginta argenteis, seu denariis; sic econverso denario uno triginta

venderentur Judaei. 2do Notandum, quod bilibris sit nomen compositum ex *bis*, et *libra*, quia continet duas libras. 3tio Notandum est, quinque Judaeos designari per unam libram, eo quod 5 libri Moysis ab omnibus recipiantur. Alios libros Judaei non recipiunt, qui dicuntur Saducaei. 4to Per triticum intelligi fortiores, aptiores, et nobiliores Judaeos, per hordeum vero, quod est vile granum, viliores, et faecem populi. 5to Per vinum, et oleum designari Christianos, qui non fuerunt laesi per exercitum Titi. Nam ante ejus adventum Christiani habitantes in Jerusalem, et in Judaea, monitu Angelico transierunt ultra Jordanem in civitatem nomine Pellam, in regno Agrippae existentem, quae confoederata erat Romanis. Vinum enim metaphorice significat Charitatem Dei, et Oleum charitatem proximi. Hinc *dicitur bilibris tritici*, h. e. decem Judaei principes *uno denario, et tres bilibres hordei* h. e. triginta ex faece plebis Judaeorum uno denario vendebantur. *Et vinum et oleum* Christiani scil. servati sunt.

V. Vers. 7. *Et cum aperuisset Sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis, dicentis: Veni et vide.*

Vers. 8. *Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum, nomen illi mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terrae, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terrae.* Victa, et deleta gente Judaeorum, saevissimo JEsu Christi, omniumque Christianorum hoste, sequitur secunda principalis persecutio, et bellum immane contra Christianitatem a Domitiano motum. *Et cum aperuisset Sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis, dicentis: Veni, et vide.* Haec est ipsamet S. Joannis Evangelistae persona, abstractive sumpta, prout scil. quartum dignitatis locum obtinet in regno Christi militante, et triumphante, et testimonio suo corroborat Evangelicam veritatem.

Et ecce Equus, qui est populus Romanus, pallidus dicitur, ex metu et Tyrannide Domitiani, principis crudelis, et avari; is enim eo processit vesaniae, ut se Deum appellari jusserit: praeterea magnam partem Senatorum, et aliorum nobilium in exilium misit, et interfecit, imponens eis crimina, ut sic raperet eorum bona; unde caeteri tam Romae, quam alibi erant in magno timore positi, ne similiter eis fieret: et quia timor membra exteriora (maxime faciem) pallida reddit, dicitur, et describitur Imperium Ro-

manum pro illo tempore *Equus pallidus. Et qui sedebat super eum*, h. e. Domitianus Imperator surgens ad Imperium A. Christi 81. *Nomen illi mors*, 1mo active, quia, ut dictum, plurimos innocentes interfecit, potissimum vero Christianos, contra quos secundam movit persecutionem, portio et haeres Neronianae crudelitatis. 2do Passive, quia et ipse finaliter interfectus est ex insidiis a liberto Clementis Consulis, quem antea impietatis praetextu damnarat, et sic ejus memoria deleta fuit. *Et infernus sequebatur eum.* Quia ex subitanea hac occasione moriens in impietate sua statim raptus est ad poenam inferni infelix. *Et data est illi potestas super quatuor partes terrae*, in quibus tunc dilatatum erat Imperium Romanum. *Interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terrae.* His verbis designatur crudelitas hujus persecutionis, ex varietate tormentorum, et diversis generibus mortis. 1mum *Est interficere* gladio: Nam in omnibus Romani Imperii partibus multi Christiani fuere gladio occisi, jussu, et mandato ipsius. 2dum *fame*, quia plurimi etiam in carceribus fame cruciati interierunt. 3tium *morte*; Per hoc significatur diversus et universus modus, quo afflicti sunt, et occisi Christiani, scilicet suspensione, submersione, combustione, suffocatione. 4tum *Et bestiis terrae.* Innuitur his verbis specialis crudelitas, qua delectabatur plurimos Christianos bestiis devorandos per risum, et ludibrium exponere. Ostendunt hoc historiae ecclesiasticae, Martyrologia, et vitae Sanctorum.

§. II.

De Apertione quinti Sigilli.

Cap. VI. v. 9—11.

Vers. 9.

I. Et cum aperuisset Sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium, quod habebant.

Vers. 10. *Et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Domine, (Sanctus et verus) non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?*

Vers. 11. *Et datae sunt illis singulae stolae albae; et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.* Ex apertione quinti Sigilli sequitur

continuatio persecutionum in Christianos, quae a Trajano Imperatore duravit usque ad Dioclectianum annis ducentis. Anno enim Christi 98. ad Imperium pervenit M. Ulpius Trajanus, natione Hispanus, qui tertiam exercuit persecutionem contra Ecclesiam Christi; cum enim is putaret, a Jove se adeptum Imperium, quem devotissime coluerat, et alias esset superstitiosissimus in colendis idolis, primus ingessit senatui de Religione patria, seu antiqua conservanda, multiplicabantur enim tunc Christiani ubique terrarum, spernebanturque idola, et victimae non inveniebant emptores, Oracula etiam tunc pleraque obmutescebant, ut testatur quoque Juvenalis cum Plutarcho. Et hoc ipsum occasionem praebuit tertiae persecutioni in Christianos. Sub Adriano, et Antonino Pio, paululum quievit Ecclesia, qui nullum publicum edictum contra Christianos ediderunt. Anno Christi 161. factus Imperator M. Aurelius Antonius, quartae persecutionis excitavit procellam contra Ecclesiam Christi, quae absorbuit Polycarpum, Justinum, et alios plurimos Christianos. Sub Commodo Antonio Aelio, Pertinace, et Tito Juliano iterum Ecclesia habuit aliquam quietem. Anno Christi 193. ad Imperium veniens Septimus Severus, quintam movit persecutionem contra Christianos, in qua occisus S. Irenaeus, quae atrox fuit adeo, ut nonnulli putaverint, illum esse Antichristum. Antonius Bassianus Caracalla; Macrinus, Heliogabalus, et M. Aurelius Severus nihil contra Christianos tentarunt. Anno Christi 235. surrexit Julius Maximinus sextae persecutionis auctor, ob gravem, ut creditur, invidiam contra familiam Alexandrinam, in qua complures fideles versabantur. Anno Salutis 249. Decius, Christianorum acerrimus hostis, septimam movit, quam persecutionem permissam a Deo ob corruptam Christianorum disciplinam luculenter S. Cyprianus, oculatus testis, libro de lapsis demonstrat, et sic disserit: Tormenta venerunt, et tormenta sine fine tortoris, sine exitu damnationis, sine solatio mortis; tormenta, quae ad Coronam non facile dimittant, sed tam diu torqueant, quam diu deficiant, nisi aliquis divina dignatione subtractus inter ipsa cruciamenta profecerit, adeptus gloriam non termino supplicii, sed velocitate moriendi. Et Gregorius Nyssenus in Thaumaturgo: neque aliud, tum publicum, tum privatum agebatur quidquam, aut nullum ponebatur studium ab iis, qui tractabant publica, quam ut obsiderent eos, et punirent, qui fidem sequebantur. Erant autem non solum minae verborum terribiles, sed cum

iis varius apparatus suppliciorum, nullum non afferebant stuporem, et antequam proveniretur ad periculum, metum incutiebant hominibus. Enses, et ignes, et bestiae, et fossae, et instrumenta ad torquendum membra accomodata, et ferreae in igne cathedrae, et ligna erecta, in quibus eorum, qui persistebant extensa corpora, porrectis horrendis laniabantur ungulis, et alia innumerabilia ad multiplices corporum cruciatus inventa ab eis excogitabantur, unumque studium erat eis, qui hanc habebant potestatem, ut nullus eo scelere posset ostendi superior. Alii quidem deferebant; alii judicabant; alii vero scrutabantur eos, qui fugiebant; alii autem injectis oculis in facultates fidelium, ut rebus eorum potirentur, praetextu pietatis, et religionis, eos, qui fidem amplectebantur, exagitabant. Haec ille. Plurimi tum patria relicta solitudines montium et desertas Regiones petierunt. Ex quibus Paulus ille Anachoretarum princeps. Insuper in hac persecutione multi abnegarunt fidem, idque duplici modo: quidam enim aperte Diis sacrificarunt; quidam vero non abnegabant religionem quidem, sed accipiebant libellum a praesidibus, ne publice Diis cogerentur sacrificare. Anno Christi 254. Licinius Valerianus Caesar factus, *Octavam* persecutionem ex consilio magi cujusdam aegyptiaci intendit Ecclesiae, quae et B. Cyprianum, Episcopum Carthaginensem absumpsit, ac saeviit adeo haec persecutio, ut Dionysius Alexandrinus apud Eusebium Hist. L. 7. C. 9. tempora illa omnium infelicissima de Antichristo a S. Joanne in Apocalypsi praedicta in Valeriano putaverit esse completa. Anno Christi 262. Galienus *nonam* movit persecutionem, eam tamen variis cladibus admonitus furentem compressit. Quam tamen postea Anno Ch. 272. Valerius Aurelianus complevit. Licet autem multi Imperatores intermedii fuerint inter illos, quorum temporibus multi etiam Christiani fuerunt martyrio affecti; isti tamen dicuntur specialiter Christianorum persecutionem exercuisse, quia fecerunt, et renovarunt edicta contra eos; alii vero non sic. Et haec erat facies Ecclesiae natantis continuo in sanguine Martyrum ad trecentos annos, quae plane fuit admirabilis permissio Dei contra amicos suos, et Ecclesiam sibi tam charam. Unde sequitur clamor, et admiratio Sanctorum Dei subtus altare, ut videbimus.

Vers. 9. *Et cum aperuisset Sigillum quintum* permittendo praedictas persecutiones, quasi continuas, *Vidi* (imaginario, et in spiritu) *subtus altare animas interfectorum* h. e. Mar-

tyres interfectos, eoquod ibi erant corpora eorum; est similis modus loquendi, sicut Exodi C. 1. Omnes animae, quae egressae sunt de femore Jacob, h. e. homines. Temporibus enim Imperatorum istorum non erant Ecclesiae, nec altaria stabilia, sed in occultis locis et potissimum in Martyrum cryptis, in quibus eorum corpora sepeliebantur, erigebantur altaria lignea, unde dicitur, quod viderit *subtus altare animas interfectorum, propter Verbum Dei.* Quantum ad Doctores, qui fuerunt Martyrio affecti propter praedicationem Verbi Dei; *et testimonium, quod habebant,* quantum ad simplices Christianos, qui necabantur, eoquod nolebant negare Christum, sed magis protestabantur, et affirmabant se in ipsum credere.

Vers. 10. *Et clamabant voce magna.* Est vox moralis clamoris (sicut Gen. C. 4. dicitur: Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra) quae ex effusione Sanguinis innocentis sequens eo magis clamat ad Dominum Deum, quo major, crudelior, et diuturnior est impiorum persecutio, et potestas, sicut temporibus illis erat nimis crudelis, et nimis diuturna. Hinc subditur: *Usquequo Domine* h. e. quam diu permittis, Domine, *sanctus, et verus,* h. e. qui tamen es justus, et scis, et vides nequitiam impiorum contra innocentes saevientem. Continent haec verba admirationem magnam de voluntate Divina, quae permisit Ecclesiam sibi tam dilectam, et tam Sanctam trecentis annis natare in Sanguine tot millium Martyrum, et praevalere impios. Ex hoc sanctorum statu discamus, et nos aliquid pati pro Nomine JEsu, et dilectionis divinae mensuram non esse semper in consolationibus, et prosperitatibus, sed in multis tribulationibus, persecutionibus, et vilipendiis hominum super terram. *Usquequo Domine (Sanctus et verax) non judicas et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?* h. e. de Tyrannis, et eorum ministris dominantibus super terram.

Vers. 11. *Et datae sunt illis singulae stolae albae:* Per stolas albas intelligitur, et significatur gloria animae, quae unicuique martyrum, et sanctorum animae datur secundum meritum. Ideo additur: Singulae, ut cujusque proemii et gloriae proprietas designetur. *Et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut et illi.* His verbis blande consolatur Deus Ecclesiam suam cujus typum et vices gesserunt Sancti Dei Martyres interpellando, et claman-

do Divinam justitiam, et promittit requiem, quae consecuta est tempore Constantini M. *Et dictum est illis* h. e. Acceperunt responsum divinum, 1mo; Circa Ecclesiam militantem, ut requiescerent in patientia, submittentes se divinae voluntati, cui ab aeterno complacuit, ad majorem gloriam servorum suorum haec permittere. *Adhuc modicum tempus*, h. e. persecutionis ultimae, quae fuit omnium saevissima, mota a Diocletiano, et Maximiano, ut infra videbimus. *Donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum* h. e. donec numerus reliquorum SS. Martyrum impleatur, qui dicuntur *conservi* ab uno ministerio Christi, quo ipsi conserviunt. *Et fratres* a charitate, quae est in Christo JEsu; *qui interficiendi sunt*, nempe tempore Diocletiani, in ultima persecutione; *Sicut et illi* interfecti sunt praecedentibus persecutionibus. 2do; Quoad Ecclesiam triumphantem, *dictum est illis, ut requiescerent* corpora eorum in monumentis *tempus adhuc modicum*, nimirum usque ad extremum judicii diem, quod dicitur *adhuc modicum* aeternitati comparatum I. Joannis C. 2. Filioli! Novissima hora est; tunc enim ii resurgent corporibus gloriosis, et sic habebunt secundam stolam, quae est gloria corporis. *Donec compleantur conservi eorum et fratres eorum, qui interficiendi sunt*, usque ad consummationem saeculi propter Nomen Christi, *sicut et illi* sunt interfecti.

§. III.

De Apertione Sexti Sigilli.

Cap. VI. v. 12—17.

Vers. 12.

I. *Et vidi, cum aperuisset Sigillum sextum: Et ecce terraemotus magnus factus est, et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut Sanguis.* Sub apertione hujus sexti Sigilli describitur decima, et ultima persecutio contra Ecclesiam Christi a Diocletiano, et Collega ejus Maximiano mota An. Christi 303. Ponitur sub speciali Sigillo ob suam nimiam immanitatem, diuturnitatem, et quia ultima fuit; duravit autem ad duodecim prope annos, donec Constantinus M. victo Maxentio venit ad Imperium. De hac persecutione Sulpitius scribit: Hac tempestate omnis fere sacro Martyrum Sanguine orbis infectus est, multoque avidius tunc martyria gloriosis mortibus quaerebantur, quam nunc Episcopatus pravis ambitionibus appetuntur. Nullis unquam bellis mundus magis exhaustus est, neque

majore unquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum stragibus vinci non potuimus. Quod spectat ad eorum numerum, qui sunt ea persecutione sublati; si ex unico mense totius tot annorum temporis, quo ea post haec duravit, licet deducere rationem; plane in immensum excrescit numerum. Nam in libro de Romanis Pontificibus traditur, uno duntaxat mense numerata 17000; Tantumque abest, ut temperatius post haec actum fuerit, ut aliis etiam, quae subsecuta, edictis aucta persecutio in dies fuerit. Traditur etiam in una Aegypto occisa esse toto ejus (Diocletiani) tempore, 144000 hominum, 72000 in exilium esse, ejecta. Nec minor in aliis provinciis strages (nisi in quibus Constantinus Chlorus, Constantini M. pater, regebat, qui, etsi Christianus non esset, mitius tamen cum iis egit) nulli quidquam vendere, et emere licebat, nisi quibusdam statuis ubique passim collocatis, thura prius incenderet, erantque constituti circa insulas, aquas, et vicos compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi potestatem facerent, nisi iis, qui idolis libassent. Vide Baron. Inter alias vero persecutiones gravissima fuit illa, qua ad libros comburendos, aut eos tradendos Christiani ubique urgebantur. Qui ergo atrocitate poenarum perterriti, quos apud se habebant, codices tradebant, traditores vocabantur, quorum ingens fuit numerus; sed prope infinitus illorum, qui mortem potius per acerbissima tormenta elegerunt, quam libros prodere, quorum omnium memoriam una die nempe 2da Januarii Romana Ecclesia celebrat hoc praeconio: Romae commemoratio plurimorum Sanctorum Martyrum, qui spreto Diocletiani Imperatoris edicto, quo tradi SS. Codices jubebantur, potius corpora carnificibus, quam sancta dare canibus maluerunt. In qua tanta atrocitate persecutionis multi ad barbaros confugientes, licet captivi, benigne tamen habiti sunt, et ritus Christianos libere tolerati exercuere: ut videre est in edicto Constantini pro Christianis apud Eusebium in ejus vita L. II. C. 15. Vide Baronium. Item cum tunc Imperatores penitus religionem Christianam evellere decreverant, a militibus incipiendum existimarunt, ne, cum publica eorum per universum Imperium edicta saevirent, essent, qui obsisterent, armati Christiani. Tota Thebanorum Legio, Duce S. Mauritio a militibus caesareis jugulatur; nocte Natalitiorum 20000 Christianorum in templis comburuntur; martyrium patiuntur S. Marcellinus Papa, S. Sebastianus, Serena Diocletiani uxor, Lu-

cianus, Vincentius, Christophorus, Blasius, Gervasius, Protasius, Cosmas et Damianus, Quirinus, Gorgonius, Agnes, Lucia, Panthaleon, Bonifacius, Methodius, Clemens, Augranus, Euphemia, Georgius, Barbara, aliique infiniti, et subversae sunt per totum mundum, et subrutae Ecclesiae; omnes ordines Christianorum trucidati; ita, ut nullum vestigium Christianitatis in nonnullis provinciis appareret. Die Dominica Paschae, vel Resurrectionis Christi omnes trucidari Christianos, et vastari Ecclesias imperarunt, Virgines Christianas item turpiter violare, et lupanaribus includere conati sunt. Qua de re ita scribit S. Basilius L. de Virg. Cum ferveret, inquit, persecutionis immanitas, electae Virgines propter sponsi fidem ad illudendum impiis tortoribus traditae, corporibus inviolatae perdurarunt; in eo scilicet, cujus gratia id perferebant, impiorum conatus ab earum carne irritos arcente, et integra eorum corpora custodiente: Augustae etiam Vindelicorum Affra, publica ante meretrix, cum matre Hilaria tribus puellis, Digna, Eupomia, Eutropia ac tota familia, nec non aliis pluribus utriusque sexus hominibus ad fidem Christi conversis ibidem una martyrii coronam sunt assecutae. Unde recte sequitur in textu:

II. Vers. 12. *Et vidi, cum aperuisset Sigillum sextum: Et ecce terrae motus magnus factus est.* Per *terrae motum* intelligitur maxima commotio, turbatio, concussio, et convulsio Regni Christi supper terram, quia in omnibus partibus Imperii Romani ex decretis, et edictis Diocletiani, et Maximiani, moti sunt judices et potentes ad interfectionem, et eversionem populi Christiani. *Et sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus.* Per solem designatur Christus, qui est sol justitiae, et lumen veritatis; hic denigratus est; quantum ad famam nominis, et etiam in membris suis, quibus imponebatur, quod essent venefici, et magi, et quod hoc a Christo edocti per Apostolos, aliosque discipulos essent. Sic gentiles, quantum in se, nomen Christi denigrabant. *Et luna tota facta est, sicut sanguis.* Sub luna Ecclesiam intellige, quia sicut luna a sole lucem; ita haec a Christo justitiae sole lumen veritatis accipit, insuper ad imitationem lunae crescit, et decrescit temporibus suis, et haec sub Tyrannide Diocletiani, et Maximiani tota facta est sub sanguine Martyrum rubicunda: Mactabantur enim ubique terrarum Christiani, sicut bestiae in innumerabili multitudine, ut superius dictum.

Vers. 13. *Et stellae de coelo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum a vento magno movetur.* Sunt hae stellae eminentes in Regno Christi, qui timore mortis et tormentorum inclinati, in idololatriam ceciderunt, inter quos fuit Marcellinus Papa, et plures alii, quamvis hic poenitentia ductus martyrium postea pro Christo fortiter subierit. Et cessavit sub haec Episcopatus Romanus septem annis, et sex mensibus propter immanitatem persecutionis illius. *Sicut ficus emittit grossos suos.* Comparantur Christiani Grossis ficus ob imbecillitatem, et immanitatem, sicut enim Grossi ficus sunt primi temporis fructus immaturi, et facile cadunt vento magno concussi, ita tunc Christiani non bene in charitate Christi radicati, et in patientia immaturi a flante tunc temporis in Ecclesia tempestuosae nimis persecutionis turbine ceciderunt, et defecerunt.

Vers. 14. *Et coelum recessit, sicut liber involutus.* Per coelum designatur Regnum, ac Ecclesia Christi, quod dispersum fuit a vento furiosae hujus tempestatis in quatuor ventos coeli, sicut folia libri dissoluta compactura sua. Romae enim cessavit Episcopatus primae sedis, Christiani fuere dispersi, alii abdiderunt se in speluncis, et montibus, et in desertis locis, et regionibus. Alii fugerunt ad barbaros. Item SS. codices edicto Imperatoris, ex quibus doctrina Christiana hauriebatur, comburebantur, dispergebantur, et dilacerabantur, ut dictum superius. *Et omnis mons, et Insulae de locis suis motae sunt.* Sumitur continens pro contento; tanta enim furia hujus persecutionis fuit, ut Christiani in montibus, et insulis maris quasi inaccessibilibus, ad quas confugerant, conquirerentur studiose (quod in aliis persecutionibus non fuit factum) et ad supplicia traherentur, et in exterminium. Conspirarunt enim isti duo Imperatores cum toto mundo in exterminium totius Christianitatis, ut patet ex supra dictis. Praeterea dicitur: *Omnis mons, et insulae de locis suis motae sunt,* nempe per bellum saevissimum Diocletiani, et Maximiani, quo quasi omnia regna, principatus, insulas et nationes, et munitissima loca in oriente, et occidente subegerunt Imperio Romano, cujus fines ab ortu usque ad Indos, a meridie usque ad Aethiopes, ab Aquilone usque ad barbaros, ferasque nationes Sarmatarum, ab occasu usque ad Gensoriacum simul, et Brittannicum Oceanum dilatarunt per se, et suos Collegas. Unde consequenter subditur:

III. Vers. 15. *Et Reges terrae et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber absconderunt se in speluncis, et in petris montium.*

Vers. 16. *Et dicunt montibus, et petris: Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira agni.*

Vers. 17. *Quoniam venit dies magnus irae ipsorum: et quis poterit stare?* Tangitur his verbis angustia Tyrannidis istorum temporum, in qua omnes Christiani coarctabantur; quia, ut dictum, Christiani neque in insulis gentium, neque in munitissimis locis, neque in desertis montibus, neque apud barbaros, ad quos confugerant (quia omnia isti Tyranni diripuerunt, occuparunt, perscrutati sunt, et redegerunt in suam potestatem) securi esse poterant, absconderunt se in speluncis, et in petris montium. *Et Reges terrae, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus et liber.* Septem ponuntur fortes hominum, ad exprimendam crudelitatem hujus persecutionis, a qua nemo erat immunis, sicut in aliis persecutionibus, quae plerumque tantum summos in Antistites Ecclesiarum, et praedicatores, aut qui se sponte objiciebant, desaeviit, haec autem animadvertebat in omnes. Porro per Reges designantur summus Pastor Ecclesiae, et Patriarchae. Per Principes, Episcopi, per tribunos coeteri Praelati, per divites nobiliores in populo. Per fortes Christiani milites: Per servos Christiani, qui fugientes ad barbaros captivos se tradiderunt, et per liberos reliquus populus Christianus sub Imperio Romano constitutus. *Et dicunt montibus et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum.* Exprimitur his verbis desiderium moriendi prae nimia angustia, in qua constituti erant Christiani, timentes, ne etiam in speluncis, et petris montium, quo plurimi confugerant, tanquam ultimum asylum, perscrutarentur, et caperentur, proderentur, et longo cruciatu deducerentur ad mortem; ideo desiderabant mori, et obrui a montibus breviter, ne vi tormentorum ad exemplum plurimorum inclinarentur ad Christum negandum. *Et dicunt montibus, et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum* h. e. ab immani, horribili et nimium crudeli persecutione Diocletiani et Maximiani, tunc sedentis super thronum Romani Imperii. *Et ab ira agni* h. e. Christi, quem existimabant Christiani iratum contra Ecclesiam suam tantorum malorum, et tam diuturnorum permissione. Et Diocletianum putabant Antichristum esse, in-

stareque extremum judicii diem, et exterminium ultimum Ecclesiae, ac Regni Christi super terram; talis enim tunc erat facies Christianitatis. Unde subditur. *Quoniam veniet dies magnus irae ipsorum*. h. e. tempus ultimae persecutionis, quam describit Christus Matth. C. 24. Magnus dies vocatur ob saevitiem Tyranni, et permissionem Dei, quae superavit omnes persecutiones praecedentes Christianorum, et omnes permissiones Dei, quae dicuntur metaphorice *ira Agni*, quod is flagellet suos instar irati, et omnia ad purgationem peccatorum nostrorum et augmentum gloriae et proemii in coelis, hic in terris ad tempus ex sua benignitate permittat nolens eos aeternaliter punire cum impiis in gehenna ignibus, et ardoribus sempiternis,

Et quis poterit stare? Est vox humanae fragilitatis, et pusillanimitatis ex consideratione tantae carnificinae profecta, qua simul exprimitur difficultas victoriae de Tyranno, ut patet ex lapsu S. Marcellini.

SECTIO II.

IN CAPUT SEPTIMUM.

DE CONSOLATIONE TAM MILITANTIS, QUAM TRIUMPHANTIS ECCLESIAE SUPER PERPESSAS TRIBULATIONES.

Vers. 1.

I. *Post haec vidi quatuor Angelos stantes super quatuor Angulos terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.* Descripta acerbitate persecutionis Diocletiani, subditur consolatio maxima, quae facta est in Ecclesia Dei tempore Constantini magni ex Helena nati. Habet autem hoc caput duas partes, in quarum prima describitur consolatio, quantum ad existentes in Ecclesia militante, ibi:

Vers. 2. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis etc.* In secunda, quantum ad existentes in Ecclesia triumphante, ibi: *Post haec vidi turbam magnam etc.*

§. I.

De Consolatione et liberatione Ecclesiae militantis a jugo, et persecutionibus Tyrannorum.

Cap. VII. v. 1—8.

Vers. 1.

I. ***Post haec vidi quatuor Angelos stantes super quatuor Angulos terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.*** His verbis innuitur quaedam adhuc brevis continuatio persecutionis per quatuor Imperatores in quatuor partibus Imperii existentes, scil, Galerium, Maxentium, Maximinum et Licinium. Ideo dicitur; *post haec,* h. e. post persecutionem Diocletiani, et Maximiani, qui deposuerunt insignia Imperii. *Vidi quatuor Angelos,* h. e. praedictos quatuor Imperatores, et persecutores Ecclesiae, *stantes*, h, e. dominantes *super quatuor Angulos terrae,* h. e. super quatuor partes Imperii Romani, quod extendebat se quasi ad fines terrae, ut supra dictum. *Tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent*, h. e. impedientes universos Doctores Ecclesiae a praedicatione Evangelii ac Verbi Dei. De hoc vento dicitur: Cant. 4. Surge Aquilo, et veni Auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius: quia sicut terrae per ventos, ita per flatum praedicationis foecundatur hortus Ecclesiae militantis super terram. *Neque super mare, neque in ullam arborem.* Sumuntur continentia pro contentis; Christianorum enim aliqui habitabant in arida, aliqui in insulis maris, et aliqui in silvis, timore persecutionis, qui omnes locorum istorum nomine designantur.

II. Vers. 2. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis.* Hic describitur dictorum quatuor tyrannorum repressio per Constantinum M. Imperatorem facta An. Christi 312. Alterum Angelum, h. e. prioribus omnino contrarium, scil. Constantinum magnum *ascendentem ab ortu solis:* venientem ad Imperium Romanum ex ordinatione Christi, solis, justitiae, ut daret Ecclesiae pacem. Dum enim Romae occiso Severo tyrannizaret Maxentius, nobiles Romani evocarunt Constantinum, Constantii Chlori filium, in Galliis agentem, ut urbem a tyrannide Maxentii liberaret. *Habentem Signum Dei vivi,* h. e. signum Christi. Describitur enim in historia Eccles. Lib. IX. quod Constantinus veniens Romam contra Maxentium, ibi tyrannizantem, frequenter cogitaret de dispo-

sitione belli, et pro victoria exoraret Deum coeli, quamvis nondum esset baptizatus; aspiciens in coelum, viderit Signum crucis rutilare; et cum miraretur de insolita visione, viderit Angelos assistentes, et dicentes: In hoc Signo vinces. Tunc de victoria futura securus, signum crucis, sicut viderat depingi fecit in militaribus vexillis; et sic procedens contra Maxentium obtinuit plenam victoriam, et triumphum.

Vers. 3. *Et clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terrae, et mari, dicens: Nolite nocere terrae, et mari, neque arboribus, quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* His verbis describitur fortitudo, et pietas maxima Constantini Magni erga religionem Christianam. *Et clamavit voce magna quatuor Angelis,* h. e. praedictis quatuor persecutoribus, eorumque ministris in quatuor partibus Imperii existentibus, per edicta sua pia clamavit, quibus mandavit, templa idolorum claudi, et omnes gentes Imperii, repudiatis idolis Christianorum religionem amplecti, templa ubique terrarum aedificari jussit, et aedificavit ipse Romae Ecclesiam Lateranensem, et plurimas alias ingentibus impensis cumulavit, ornavitque celeberrimis legibus omnibus interdixit, ne idolis sacrificarent, ne vaticinia sciscitarentur, ne simulacra erigerent, ne sacrificia occulta facerent, ne civitates singularium certaminum sanguine pollucrent, ne Aegyptii fluvium per viros effoeminatos colerent, ideoque universum Androgynorum genus tanquam adulterum e vita tollerent. Provinciarum praesidibus quoque legem dabat, ut dominicum diem colerent, ut Martyrum dies honorarent. Hist. Eccles. L. IV. De vita Constantini. Ex publicis tributis per singulas civitates vectigal certum deduxit, ac cujusque loci Ecclesiis, et Clericis deputavit, eamque munificentiam firmam, ac perpetuam habere per leges statuit. Provocationes a civilibus judiciis ad Episcopos concessit, et potiores eorum, quam judicum sententias esse voluit. Judicium, et jurisdictionem iisdem Episcopis in Clericos mandavit, ubique locorum sacerdotibus immunitatem concessit, literis favit, institutis multis scholis, et bibliothecis, et earum Professores multis privilegiis, immunitatibus, et stipendiis, et honorariis dotavit, et ita hic dicitur, clamasse voce magna, dicens; *Nolite nocere terrae, et mari, neque arboribus,* h. e. Christi fidem, et religionem exterminando, et impediendo; in arida, in insulis maris, et in locis silvestribus, quod et obtinuit, quatuor tyrannos, eorumque minitstros re-

primendo a nocumento Christianorum. Nam Maxentium debellavit, et occidit; idemque postea accidit Licinio, contra Christianos crudeliter insurgenti in Alexandria, et Aegypto. Alios vero duos suo mandato deterruit; Itaque, quo majore prius Ecclesiae Nomenque Christi fuit in contemptu, exterminio, et desolatione, in eo postea majore honore, exaltatione, et consolatione fuit tempore Constantini magni, qui regnavit pius, et potentissimus ad 33 annos. *Quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Haec verba significant publicum exercitium Baptismi, quem Constantinus mandatis, et exemplis per totum Imperium introduxit. Is enim a B. Sylvestro baptizatus honoravit, et exaltavit Ecclesiam, et ejus ministros per totum Imperium; aedificavit magnificentissima templa; baptismum, et publicum catholicae Religionis exercitium promulgavit, et mandavit, missis ad Orcum idolorum spurcitia, falsitate, et foeditate. Hic sciendum, quod dictio *quoad usque* non accipiatur finite, sed infinite, sicut cum dicitur: iste non poenituit, quoadusqne vixit h. e. nunquam poenituit, quia post mortem poenitere non potuit.

III. Vers. 4. *Et audivi numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel.* Sequitur fructus praedictae repressionis, quae est multiplicatio credentium in Christo sub Imperio Constantini M. *Et audivi* (imaginario et in spiritu) *numerum signatorum*, h. e. baptizatorum atque credentium, *centum quadraginta quatuor millia.* Est numerus determinatus pro indeterminato, quod frequens est in S. Scriptura: Nam longe multoque plures per diversas partes orbis temporibus illis fuerunt baptizati. *Ex omni tribu filiorum Israel.* Nomen *Israel*, transit secundum rem, et veritatem ad omnes gentes in Christo regeneratas per baptismum, ut impleretur illud Osea C. 2. v. 24. Et dicam non populo meo, populus meus es tu. Ad hoc etiam facit illud Isaiae C. 44. v. 3. Effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt. Et iterum: iste dicet: Domini Ego sum, et ille invocabit in nomine Jacob: et hic scribet in manu sua: Domino; et in nomine Israel assimilabitur. Quod intelligitur de gentibus conversis ad Christum. Idem dicit Apostolus ad Rom. C. 2. Non enim, qui in manifesto, judaeus est: neque quae in manifesto, in carne est circumcisio: sed qui in abscondito judaeus est: scil. per fidem Christi, et circumcisionem cordis in spiritu. *Ex tribu Juda duodecim millia si-*

gnati etc. Consequenter jam etiam per duodecim tribus intelliguntur hic literaliter duodecim Apostoli novi testamenti, qui correspondent, et assimulentur duodecim Patriarchis V. T. Sicut enim per hos ex Jacob omnis generatio Israel secundum carnem, ita per Apostolos omnis generatio ex Jesu Christo secundum repromissionem et spiritum descendit. Et sicut loco tribus Dan, de qua Antichristus dicitur egressurus, ponitur hic tribus Joseph, ita locum Judae praevaricatoris S. Mathias obtinuit.

§. II.

De consolatione triumphantis Ecclesiae Christi super perpessis tribulationibus et victoriis, quas SS. Martyres ob persecutiones reportarunt.

Cap. VII. v. 9—17.

Vers. 9.

I. ***Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis et linguis: stantes ante thronum etc.*** In sequentibus verbis describitur, et revelatur beatissimus status omnium SS. Martyrum in Ecclesia triumphante existentium, qui tempore Diocletiani, praecedentiumque Tyrannorum per multas, easque varias tribulationes, ac mortes transierunt ad vitam immortalem, et hoc in consolationem et confortationem reliquorum Christi militum, qui usque ad consummationem saeculi propter fidem, justitiam, et honorem Domini Dei sunt passuri in Ecclesia militante etc. ***Post haec*** puta ordine revelationis, ***vidi turbam magnam*** Martyrum et Sanctorum Dei, qui primis trecentis annis post passionem Christi transierunt ad coelestem gloriam. ***Quam dinumerare nemo poterat***: Ponitur infinitus numerus, per quod significatur multitudo maxima SS. Martyrum qui annis illis trecentis transierunt ad vitam immortalem, ut patet ex dictis. ***Ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis.*** Ponuntur haec quatuor genera ad significandum nobis, quod ex omnibus nationibus hominum, qui sub coelo sunt, in quatuor mundi plagis, plurimi transierint dicto modo ad vitam aeternam, et quod nullum genus hominum excludatur a coelesti gloria. ***Stantes ante thronum.*** Per hoc significatur status sanctorum, qui est clarus Dei aspectus, requies, et sta-

bilitas aeterna; dicuntur enim *stare ante thronum*, h. e. requiescere ab omni labore in visione Dei beatifica. *Et in conspectu Agni.* Per hoc denotatur gaudium beatorum ex visione humanitatis Christi, qua fruuntur etiam in aeternum. Sicut enim beati reficiuntur interius in aspectu divinitatis, ita exterius in aspectu humanitatis Christi. *Amicti stolis albis etc.* Per stolas albas designantur gloriae, proemia, ac laureolae speciales pro diversitate certaminis, et meritorum, ut supra; unde statim subditur: *Et palmae in manibus eorum* in signum victoriae perfectae, quae non habentur in praesenti vita, in qua homines quantumvis Sancti continuo versantur in pugna. Ex quo patet hic vere statum beatorum triumphantis Ecclesiae describi.

Vers. 10. *Et clamabant voce magna.* Denotatur his verbis officium beatorum Dei, simulque exprimitur vehementia, et affectus maximus amoris divini, cujus impulsu laudant, et glorificant Deum, et Agnum de sua salute in omnem aeternitatem securi, dicentes: *Salus Deo nostro, et Agno,* h. e. Salus, et felicitas, et omnia quibus fruimur, a Deo et Agno promanant.

II. Vers. 11. *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium, et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum.* Sequitur applausus omnium SS. Angelorum super salutem beatorum Martyrum Dei. *Et omnes Angeli* stabant parati ad exequendam omnem Dei voluntatem. *In circuitu throni, et seniorum et quatuor animalium.* Ubi adverte, ordinem SS. Angelorum, qui sunt in Ecclesia Catholica triumphante in tres Hierarchias, et 9 Choros divisi, *in circuitu throni Dei et seniorum,* h. e. Prophetarum et Apostolorum. *Et quatuor animalium* seu Evangelistarum, ac Doctorum, continuo versari, et inservire creatori suo, quod exprimitur per verbum *stare. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum.* Per haec verba designatur perfectissima submissio, reverentia, humilitas, et cultus, quo SS. Spiritus Angelici Christum JEsum, verum Deum, et hominem adorant in omnem aeternitatem, ipsi omnem laudem et gloriam tribuendo pro statu suo beato, et gratias agendo pro triumpho Martyrum, *Dicentes: Amen.*

Vers. 12. *Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum. Amen.* h. e. attribuuntur Deo nostro virtus, benedi-

ctio, laus, et claritas, clarificatio nominis, et sapientia (quoad aeternam formam) et gratiarum actio de omnibus perpessis tribulationibus, quae ad summam gloriam Sanctis Martyribus cesserunt. *Honor* in publicis Ecclesiis et altaribus, quae post ultimam tribulationem passim per totum mundum erigebantur. *Et virtus etc.* effectus virtutis, et miracula facta in testimonium fidei. *Et fortitudo,* scil. potentia resistendi, qua tyrannos, et persecutores Ecclesiae sustulit. Item Constantia admirabilis SS. Martyrum, quorum infinita quasi multitudo utriusque sexus vicerunt omnia tormenta mundi, et pervenerunt ad regna coelestia. Haec omnia esse attribuenda Domino Deo, utpote unico fonti, et infinito mari bonorum omnium, testantur, et declarant SS. Angeli; unde claudunt suam acclamationem voce *Amen* h. e. fiat, fiat, per quod eorum ardens desiderium exprimitur.

III. Vers. 13. *Et Respondit unus de senioribus, et dixit mihi. Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt?* Quaestio ista hic sapientissime instituitur super personis ipsis, quales sint, et quomodo ad statum adeo beatum pervenerint; ad consolationem et gaudium, et spem certam justorum in omnibus adversis, quae ab omnibus impiis hominibus super terram ex Dei permissione contingit nos pati, scil. ut intelligeremus, non esse exterminium, exitium, et mortem contumeliosam justorum, sed transitum ad statum omni gloria et omnibus bonis aggregatum. Sapientia C. 3. Justorum animae in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis, visi sunt oculis insipientium mori, et aestimata est afflictio exitus illorum, et quod a nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Id ipsum fateri, et deplorare cogentur, et ipsi impii in extremo judicio sed sero, et ad aeternam suam confusionem, Sapient. C. 5. Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum, videntes turbabuntur timore horribili dicentes intra se, poenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii; nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, et inter Sanctos sors illorum est. *Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi.* Hic est S. Petrus, qui dicitur unus seniorum, h. e. primus inter Praelatos Ecclesiae, ut

supra dictum est. ***Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt?*** Est interrogatio ista, non discere aliquid, sed instruere nos volens, uti dictum. Unde subditur responsio S. Joannis humilis, qua instruimur, divina mysteria coelo disci debere.

Vers. 14. ***Et dixi illi, Domine mi tu scis.*** Et illico sequitur instructio veritatis aeternae. Et dixit mihi: ***Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna,*** h. e. hi sunt, qui fuerunt in hoc mundo in opprobrium hominum, et sustinuerunt rotas, ignes, bestias, enses, carceres, et exilia, et exierunt de mundo per martyrium tempore Diocletiani et Maximiani, et praecedentium Tyrannorum, quia tunc fuit tribulatio maxima. ***Et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni.*** Per hoc significatur augmentum gloriae animae, quod est laureola martyrii, quam obtinuerunt per testimonium fidei in JEsum Christum. Sanguis enim martyrum sanguis Agni dicitur moraliter, quia est sanguis membrorum ejus, in quibus dicit, se persecutionem pati. Actor. Cap. 9. Saule, Saule, quid me persequeris? Item dicuntur ***stolas suas lavisse, et dealbasse in sanguine Agni,*** quia omne meritum, et mors sanctorum fundatur in morte, et sanguine agni, JEsu Christi, et radicantur tanquam palmites in vite, et tanquam fructus in arbore, et tanquam segetes in semine etc.

Vers. 15. *Ideo sunt ante thronum Dei et serviunt ei die, ac nocte etc.* Sequitur condigna, et plena tribulationum retributio per particulam *ideo* significata. Specificantur autem hic octo retributiones, quae sunt correspondentes octo arduis gradibus virtutis, et victoriae per quas Christianos oportet ascendere, et venire ad Regnum Dei. Hoc Christus Matth. Cap. 5. militibus suis promiserat, et est numerus, per quem universitas, et satietas omnium bonorum denotatur; ut videbimus.

IV. *Primus* gradus est *paupertas in spiritu* qua Christianus armatus debet esse paratus, omnia temporalia perdere potius, quam negare fidem, et in persecutione distribuere pauperibus, sicut fecit S. Laurentius, et omnes SS. Martyres, quorum bonis insidiabantur Tyranni, et his promittitur Regnum coelorum, quod est stabilitas aeterna personalis. Unde dicitur: ***Ideo sunt ante thronum Dei*** h. e. positi sunt in stabilitate aeterna, videntes eum a facie ad faciem, sicuti est.

Secundus gradus est, ***mansuetudo,*** qua praecincti SS. Dei Martyres sustinuerunt jugum, et tyrannidem terrenorum Regum ad exemplum Christi Domini sui, tanquam Agni ad

occisionem ducti sunt, non aperientes os suum, et ita vicerunt in bono malum, quibus promittitur possessio terrae; et haec est libertas plena, ac possessio aeterna summi boni, in qua regnabunt cum Christo JEsu Capite suo in saecula saeculorum, quia servire Deo, regnare est. Proinde subditur: ***Et serviunt ei die, ac nocte in templo ejus.*** In aeterna quiete, libertate, felicitate sine timore laudantes creatorem suum in omnem aeternitatem. Hinc. Ps. 83. dicitur: Beati, qui habitant in domo tua Domine, in saecula saeculorum laudabunt te. Per templum enim intelligitur hic coelum empyreum, palatium aeterni Regis, tabernaculum incorruptibile, in quo habitabit Deus cum hominibus, et Angelis suis Sanctis ut infra videbimus Cap. 21.

Tertius gradus est ***Luctus justorum,*** quo ingemiscunt, flentes in adversitatibus, instabilitatibus, concussionibus, malis tentationibus et alliis innumeris aerumnis, et calamitatibus hujus mundi. Et his promittitur consolatio plena, et felicitas perfecta, quae est esse cum Christo, et regnare cum eo, Monarcha justissimo, sanctissimo, et potentissimo, cujus bonitas, et potentia, et regnum non mutabitur in aeternum. Unde subditur: ***Et qui sedet in throno, habitabit super illos,*** neque servient terreno Regi amplius, neque subjicientur amplius, neque mutabitur status eorum, amplius in saecula saeculorum; quia Christus Dominus, Rex Regum, et Dominus dominantium erit eorum Rex, cujus jugum suave, et onus leve: dominabitur illis in omnem aeternitatem, et non poterunt ab eo avelli amplius.

Quartus gradus est ***Zelus justitiae,*** cui promittitur plena satietas omnium desideriorum et bonorum. Homines enim justi Dei videntes, in hoc mundo tanta mala perpetrari; oppressionem pauperum, pupillorum, et viduarum, impios praedominari justis, consilia stultorum audiri, et sapientum contemni, tot bona impediri, tot animas perire, tot injusta bella moveri, et non esse justitiam, neque veritatem, neque timorem Dei, neque charitatem, neque sinceritatem in plerisque hominibus etc. affliguntur in spiritu quasi aestu cujusdam sitis, et famis, quod mederi non possint: pro solatio ergo additur:

Vers. 16. ***Non esurient, neque sitient amplius;*** saturabuntur enim omnia, eorum desideria cognoscendo desuper decretum divinae voluntatis. Ps. 16. Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo, satiabor cum apparuerit gloria

tua. Item non esurient, neque sitient corporis necessitatem patiendo in omnem aeternitatem.

Quintus gradus est, esse *Misericordem* in hoc mundo, diligere pauperes, miseros, afflictos, pupillos, viduas, et egentibus subvenire, et exhibere se erga omnes affabilem, mansuetum, et amantem, et compassivum in charitate Christi. Et his promittitur misericordia Dei, qua merentur a poenis aeternis conservari, et securi esse ab omni alia tribulatione in saecula saeculorum. Quare additur: *Nec cadet super illos sol,* h. e. justitia JEsu Christi, solis justitiae; Haec enim aduret, et torquebit nonnisi impios, et tyrannos, et immisericordes in saecula saeculorum in inferno, *neque ullus aestus,* et quaecunque alia tribulatio, quarum plurimae in praesenti saeculo solent esse, invadere et venire super eos poterit in omnem aeternitatem.

Sextus gradus est *vita Sancta,* immaculata, casta, sobria, et pia in hoc saeculo, cui promittitur visio Dei in altero saeculo, nihil enim coinquinatum introibit in Regnum Dei.

Vers. 17. *Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos.* Per Agnum intelligitur humanitas Christi, in qua, et ex qua resplendentem divinitatem tanquam facem in lucerna ardentem, intuebuntur in omnem aeternitatem beati: *in medio throni,* h. e. coeli. Matth. Cap. 5. In quo Christus Dominus se omnibus Sanctis praebebit spectabilem, et gloriosum. Dicitur: *Agnus reget illos,* quia humanitas Christi est medium visionis beatificae inter divinitatem, et creaturam, quales sunt omnes beati; item quia omnes beati dirigentur, et dependebunt inflexibiliter a nutu voluntatis Christi ineffabiliter bonae, quae non permittit eos errare amplius, neque peccare in omnem aeternitatem; sed absorpti et perfectissime uniti cum creatore suo mediante directione humanitatis Christi manebunt in ineffabili quiete in omnem aeternitatem. Unde etiam consequenter visionem beatificam amittere non poterunt amplius, ut nihil sit ultra, quod desiderare possint, aut in quo disgustari.

Septimus gradus est *libertas quaedam, et pax* sancta justorum super terram, vi cujus subjectas sibi, et pacatas tenent passiones, et affectibus suis dominantur. Unde in omnibus calamitatibus, et adversis, et in tormentis inconcussi stant, et retinent semper pacem, et tranquillitatem cordis, habentes testimonium bonae conscientiae suae ad Dominum

Deum suum. Istis promittitur filiatio Dei, qua omnis sanctorum appetitus plene, et perfecte satiabitur, quia ea nihil majus, quod desiderari; nihil dignius, quod appeti; nihil dulcius, quo frui; et nihil admirabilius, quod ipsis advenire posset. Unde subnectitur: ***Et deducet eos ad vitae fontes aquarum,*** i. e. ad immortalitatem, et satietatem omnium bonorum, omniumque desiderabilium, quae aut haberi, aut desiderari possunt. Ideo dicitur in plurali ***ad vitae fontes aquarum.*** Consequenter hanc plenitudinem, et filiationem Dei plane post universalem resurrectionem corporum acquiremus, quando Christo erimus similes, et filii Dei vocabimur, eumque sicuti est, a facie ad faciem, Dominum Deum nostrum videbimus.

Octavus denique gradus est, ***pati adversitates,*** vincula, jacturam bonorum temporalium, aut mortem ipsam propter justitiam, vel fidem in Dominum JEsum Christum, in patientia et humilitate. De quibus hic ultimo dicitur: ***Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum,*** h. e. ultra non habebunt aliquam tristitiae materiam, sed plenam, et perfectam consolationem; et qualis fuit mensura in calice passionis, talis erit et consolationis. Unde nemo illic dolebit de adversitatibus, et perpessis malis, quia semper gaudebunt de bonis sempiternis, propter illa sibi retributis.

Finis Libri Tertii.

LIBER QUARTUS.

IN CAPUT OCTAVUM ET NONUM.

De Apertione Septimi Sigilli, et de sex primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

SECTIO I.

IN CAPUS OCTAVUM.

DE QUATUOR PRIMIS ANGELIS, QUI TUBA CECINERUNT.

§. I.

De Apertione Septimi Sigilli.

Cap. VIII. v. 1 — 6.

I. Sub apertione 6 praecedentium Sigillorum fuit descripta pugna Ecclesiae contra Judaeos, et gentiles; sub apertione jam Septimi Sigilli describitur consequenter pugna ejusdem Ecclesiae contra praecipuos Haeresiarchas, et eorum fautores, qui omnes usque ad finem mundi sub hoc ultimo Sigillo referantur; sub eodem etiam adnectitur brevis cujusdam Tyranni persecutio, scil. a Juliano Imperatore Apostata post Constantinum Magnum, ejusque filios excitata. Sequitur ergo:

Vers. 1. *Et cum aperuisset Sigillum Septimum*, h. e. cum revelasset Dominus Deus S. Joanni reliquas Ecclesiae persecutiones usque ad consummationem saeculi, ab eodem permittendas: *factum est silentium in coelo quasi media hora.* Per hoc silentium denotatur nova Ecclesiae tristitia, horror, et consternatio incussa per Julianum Apostatam, sed quia ex singulari protectione, et dispositione Dei, hic Tyrannus brevi sublatus est, dicitur: *quasi media hora* factum hoc silentium. Silentium fieri dicitur, quando omnes horrent, timent, et stant attoniti propter faciem imminentium malorum, grandium, et novorum, quod profecto contigit Ecclesiae Christi tempore Juliani Imperatoris, et hoc est, quod subditur: *factum est silentium in coelo*, sive in Ecclesia militante: quia Julianus, qui primis 20 annis Christianam fidem professus, decem ob metum Constantii eam simulans, primo statim anno, quo Imperium est adeptus, metu solutus Chri-

stianam religionem solemniter abnegavit, et summus Pontifex impuris ritibus (qui alicubi a Prudentio presbytero in romano hymno describuntur) initiatus templa Deorum aperiri, et hostias immolari edixit, et etiam Pontificem se Eleusinorum sacrorum voluit creari; insuper templum Hierosolimae a Tito destructum, Judaeis restituere impense est conatus. Contra templa Christianorum claudi jussit, prohibens divinum officium solemniter celebrari, et sic factum est silentium in coelo. Sed non diu tulit Deus scelestum hunc persecutorem Ecclesiae suae. Nam an. Christi 363, postquam nonnisi uno anno et 6 mensibus imperasset, in bello Persico accepto vulnere e vita excessit, ideo dicitur: *quasi media hora,* quia post mortem ipsius apertae fuerunt Ecclesiae Christianorum, et idolorum fana clausa, et gaudere coepit Christiana religio sub sequentibus Imperatoribus Joviano et Valentiniano et S. Damaso summo Pontifice,

II. Vers. 2. *Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei, et datae sunt illis septem tubae.* De istis septem Angelis, et eorum tubis dicetur infra.

Vers. 3. *Et alius Angelus venit, et stetit ante altare.* Iste alius Angelus est S. Damasus Papa, qui dicitur alius, h. e, prioribus omnino contrarius. Ponitur autem hic intermedius, quia aliqui ex septem Angelis eum antecesserunt; quia vero plures, et fere omnes post eum venerunt, ponuntur prius omnes septem stare in conspectu Dei, et accipere tubas, posterius vero *tuba canere*; *Et alius Angelus venit,* nimirum S, Damasus, electus est enim ad Pontificatum obeundum. *Et stetit ante altare,* h. e. confirmatus etiam, et stabilitus est in suo Pontificatu. Sciendum enim S. Damasum electum ad summum Pontificatum, habuisse Ursicinum Diaconum competitorem in Basilica, quae apellatur Licini, ubi multi utrimque ceciderunt in templo, cum res non suffragiis tantum, sed vi, armis tractaretur. Verum non ita multum post sacerdotum, ac populi consensu Damasus episcopus confirmatur, et Ursicinus ad Neapolitanam Ecclesiam traducitur. Et proinde hic signanter dicitur: *Et alius Angelus venit, et stetit ante altare* gubernans scil. Ecclesiam Dei per altare recte significatam, in qua quotidie coelesti Patri in sacrificiis Missae JEsus Christus immolatur, sumitur, et offertur sacrificium incruentum, et propitiatorium. *Habens thuribulum aureum,* h. e. summa devotione, sapientia, et charitate; quae tria per fumum, aurum, et ignem in thuribulo contenta metaphorice significantur. In his

omnibus excelluit iste Papa. Nam SS. Bibliis a S. Hyeronimo versis primus dedit authoritatem, Symbolum Constantinopolitanum in locum Nicaeni ad missarum solemnia cantari jussit. Choriepiscopos sustulit, templa aedificavit, et cultum divinum plurimum auxit, et ordinavit per omnes Ecclesias, ut Psalmi alternis vocibus diu, noctuque canerentur, et in eorum fine semper adderetur Gloria Patri, et Filio, et Spiritui S. etc. ***Et data sunt illi incensa multa;*** Sequitur fructus sapientiae hujus Pontificis, qui sunt maxima incrementa divini cultus, et religionis per universam Ecclesiam Christi in populo, et Ecclesiae ministris consecuta. ***Et data sunt ei incensa multa etc.*** quae sunt augmenta orationum servorum Dei in Ecclesia existentium. Ps. 140. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo; et dicuntur illi, ***data,*** quia fuit illorum causa, dum authoritate Apostolica cultus divini optimum instituit ordinem, quo mediante creverunt valde per orbem terrarum orationes, et omnis devotio Christiana. ***Ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.*** His verbis notatur officium summi Sacerdotis, quod est promovere, et conservare divinum cultum, per se, et suos ministros subordinatos, et referre devotionem totius populi Christiani in Deum, cum sit caput universalis Ecclesiae. ***Ut daret etc.*** h. e. ut referret, et repraesentaret augmentum, quod authoritate, sapientia, et devotione sua apostolica cultui divino in christianitate post sublationem impii Tyranni Juliani accessit ad majorem Dei gloriam. ***Super aureum altare,*** quod est humanitas Christi, sive Agnus, qui est ante conspectum throni, et in ipso omnia nostra merita, et orationes Deo Patri repraesentantur, exaudiuntur, et placent; in ipso enim omnia nostra merita et orationes fundantur, et acceptantur per ipsum a Patre, et sine ipso nullum haberent valorem, et complacentiam amicitiae in vitam aeternam. Unde sequitur:

Vers. 4. ***Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo,*** h. e. placuit supra modum hoc augmentum cultus sacri divinae majestati, ex operatione, industria, sapientia, et devotione hujus Sancti Pontificis (qui hic repraesentat personam universalis Ecclesiae) deveniens.

Vers. 5. ***Et accepit Angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris et misit in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terraemotus magnus.*** Sequitur aliud ma-

gnum, et bonum opus, quod sub Pontifice hoc factum est scil. Concilium generale Constantinopolitanum, in quo 150 Patres subscripserunt de vera divinitate Spiritus S. contra impium Macedonium, aliosque, qui ejus negabant divinitatem; sicut Arius negabat eandem prius Christo. Hinc subjungitur: *Et accepit Angelus*, h. e. S. Damasus *thuribulum* anathematis, quod est Concilium generale, ubi omnium Patrum corda consentiunt in unum, et sunt moraliter cor unum quod per thuribulum significari supra diximus. *Et implevit illud de igne altaris* h. e. de divinitate Spiritus S. qui per ignem designatur. Dicitur hic *implevisse de igne altaris*, quia de universali consensu totius Ecclesiae, quam per altare significari supra dictum fuit, tanquam summum caput, et judex controversiarum fidei, declaravit hanc veritatem de vera Spiritus S. divinitate. *Et misit in terram*, h. e. publicavit per orbem terrae contra Macedonium, et ejus sectatores, definiendo ex cathedra S. Petri veram inesse divinitatem Spiritui S. *Et facta sunt tonitrua*, h. e. excommunicationes; *et voces*, h. e. declarationes fidei de Spiritu Sancto. *Et fulgura* scil. comminationes excommunicationum, si qui imposterum aliter sentirent, aut docerent. *Et terrae motus magnus* h. e. alteratio magna, et commotio animorum super his. *Et misit in terram* h. e. contra haereticos Macedonianos, terrena, et servilia sentientes de Spiritu S. *Et facta sunt tonitrua*, h. e. Sanctae praedicationes de Spiritu Sancto. *Et voces* divinae laudis de eodem. *Et fulgura*, h. e. corruscationes miraculorum in ejusdem virtute factorum. *Et terraemotus magnus.* Per hoc enim corda hominum mota sunt ad recte sentiendum de Spiritu S.

Vers. 6. *Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, praeparaverunt se, ut tuba canerent.* Qui, et quales sint isti septem Angeli cum suis tubis, in sequenti paragrapho videbimus.

§. II.

De 2 primis Angelis, qui tuba cecinerunt.

Cap. VIII. v. 7—9.

I. Per quatuor Angelos, de quibus in sequentibus duobus paragraphis agitur, et qui tuba cecinerunt, designantur haeresiarchae, moventes bellum grave (post devictos hostes saevissimos judaeorum, et gentilium) Ecclesiae Christi contra veritatem SS. Trinitatis, Divinitatis Christi, Spiritus Sancti,

Humanitatis, Personae, Naturae, et voluntatis Verbi Incarnati etc. Et per hos qnatuor designatur universitas caeterorum Haereticorum qui omnes fere originem suam ex istis haereticis duxerunt, et in iis fundantur. Et dicuntur quatuor ad similitudinem quatuor animalium, scil. Evangelistarum, eo quod, sicut veritas Evangelica in quatuor partes mundi est seminata, ita etiam Zizania haereticorum ex divina permissione. Diabolus enim, serpens antiquus simia est, et pater haereticorum, et mendaciorum, qui ad destructionem veritatis Evangelicae conatur Christum Dominum frustra imitari. *Tuba canere* est ad bellum evocare et pugnam, item aliquid promulgare; Prius convenit postremis tribus Angelis, et posterius quatuor Haeresiarchis, qui inflati superbia disseminarunt in temporibus suis falsa sua dogmata per orbem. Hinc dicitur:

Vers. 7. *Et primus Angelus tuba cecinit.* Sub hoc intellige Arium, Alexandriae civitatis presbyterum, qui An. Christi 315 sub Alexandro, ejusdem civitatis Episcopo, et Constantino M. Imp. atque Sylvestro Pontifice, surrexit, docens, Filium Dei Deo similem nomine tenus, et non consubstantialem Patri. Contra hanc haeresin convocatum est Concilium Nicaenum I. Unum ex Conciliis quatuor principalibus, in quo subscripserunt 318 Catholici Episcopi, et condemnatus est Arius, Photinus, et Sabellius, et quamvis ante Julianum, et subsequentes Imperatores, atque S. Damasum Papam, hic Haeresiarcha prodierit, posterius tamen ponitur in tubicinio, quia incrementa maxima sumpsit in posterioribus temporibus, et diu duravit, ita, ut ingemiscens dicatur Ecclesia (prout habetur in Breviario Roma: 11 Decembris in festo Damasi). Et orbis terrarum se Arianum esse miratus. *Et facta est grando, et ignis, mista in Sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum concremata est, et omne foenum viride combustum est.* Subsequuntur tempestates, et inexplicabiles clades, et damna, quae Christianitas ex hoc tubicinio fuit passa. *Et facta est grando*, h. e, grandis tempestas, quae nomine grandinis vulgari locutione designatur, et qua Ecclesia fuit inter se divisa. Quare ecclesiastica Historia L. 10. sic habet. Ea tempestate facies Ecclesiae foeda, et admodum turpis erat; non enim, sicut prius ab externis, sed a propriis, et intestinis vastabatur; fugabat alius, et alius fugabatur, et uterque de Ecclesia se esse dicebat. Proprietas grandinis est florentissima quaeque prata, segetes, vineas: flores, arbores, et fructus destruere et foe-

dare hoc fecit haeresis Ariana, quae Ecclesiam Christi, tempore Constantini M. florentissimam postea foedavit, et destruxit. *Et ignis, mista in Sanguine* aemulationis, ex quibus duobus, scil. grandine, et igne secuta est effusio sanguinis, maxime tempore Valentis Imp. qui lapsus in hanc haeresin persequebatur Catholicos, eorum alios comburendo, alios gladio occidendo, et aliis modis novis affligendo. *Et missum est in terram.* Dicitur missum esse in terram, quia ista haeresis quasi totum orbem terrae infecit, valde enim propagata fuit, et diu duravit, et placuit vere omnibus. Unde sequitur: *Et tertia pars terrae combusta est*; *et tertia pars arborum concremata est, et omne foenum viride combustum est.* Explicatur his verbis lapsus Christianorum in Arianam haeresin, ac decrementum Ecclesiae; loquitur enim hic S. Joannes de tertia parte Christianitatis, cujus tertia pars in Laicis, sive in populo, igne Arianae perfidiae fuit corrupta, quae designatur per *terram,* eoquod terrenis artibus, et negotiationibus sint intenti. Et tertia pars in statu ecclesiastico, quae per arbores intelligitur, eoquod cognitione scripturarum, et rerum coelestium sint super alios elevati etc. Similiter in vita, et moribus, ut fructus reddant supernaturales in tempore suo, et folia et flores emittant boni exempli, scribit enim S. Hilarius, 105 Episcopos fuisse per Arianam perfidiam infectos: *Et omne foenum viride,* signanter additur: et intelliguntur per hoc Gothi, novelli ad Christianitatem dispositi, qui volentes Christianitatem suscipere, miserunt ad Valentem Imp. pro sacerdotibus Christianis, qui docerent eos de fide catholica, et sacramentis ecclesiasticis; et ipse misit eis presbyteros Arianos, sicut ipse Arianus erat, qui eos corruperunt haeresi Ariana. O perfidiam dignam certe, quae ab iisdem Gothis in tugorio ultricibus flammis cremaretur! An. 378.

II. Vers. 8. *Et secundus Angelus tuba cecinit.* Hic est Macedonius Episcopus Constantinopolitanus, qui aperuit os suum in Spiritum S. et blasphemavit, docens, eum esse meram creaturam, et servum filii. Surrexit hic An. 360. Contra hunc errorem habitum est Concilium secundum generale, unum ex quatuor principalibus, scil. Constantinopolitanum, ubi iterum subscripserunt 150 Episcopi sub Gratiano, et Theodosio Imp. et S. Damaso Papa An. 381. *Et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare.* Assimilatur hic haeresiarcha, et ejus haeresis monti magno igne ardenti, propter elationem, et ambitionem et saevitiem suam pessi-

mam, quibus instar montis magni tumebat, et ardebat, maxime sibi applaudens de hac sua secta, qua non filium cum Spiritu S. sicut Arius, sed totum Spiritum S. a vera Deitate Patris, ac consubstantialitate excludebat. Ignis etiam ardens esse notatur, quia privatus Episcopatu scintillabat, et flagrabat invidia, ira, et livore, unde postea vitam privatam in loco, qui dicebatur *claustra*, prope Constantinopolim degens primum incepit ore minime clauso omnem adversus Spiritum S. blasphemiam evomere. *Missus est in mare.* 1mo: Mare hic metaphorice significat, ipsam SS. Trinitatem Personarum, et unitatem essentiae, nam sicut mare; ita multo magis mysterium SS. Trinitatis est inscrutabile. Et sicut ex mari omnia flumina et fontes, et aquae scaturiunt, et omnia ad mare iterum redeunt; ita ex Deo Trino et uno omnia bona fluunt, et ad eundem redeunt omnia. 2do: Mare etiam hic significat ipsum Spiritum S, sicut mare omnis generis creaturas suas vivificat, vegetat, et extra illud nequeunt vitam habere; ita tale mare vivificans est Spiritus S., ex quo omnes accipimus vitam animae in Baptismo, et conservamur, et vivimus in eo, et sine illius rivulis aquarum (quae sunt gratia antecedens, subsequens, et concomitans) cito morimur. 3tio: Sumitur pro ipsa Ecclesia, ratione Baptismi, per mare designata, eoquod, sicut mare est receptaculum omnium aquarum, ita Ecclesia est congregatio fidelium per baptismi Sacramentum. 4to: Pro ipso mundo accipitur, qui sicut mare, plenus est fluctibus tentationum, et instabilis, et habet bonos, et malos permixtos, sicut mare bonos, et malos pisces. In omni hac acceptione maris recte dicitur iste *mons missus in mare*, ut consideranti facile patebit. *Et facta est tertia pars maris sanguis.* 1mo: Sanguis hic sumitur pro deturpatione, quae ad extra, et secundum externam formam accidit ex hac haeresi Spiritui Sancto, et respective etiam toti SS. Trinitati, et Ecclesiae. 2do: Proprie etiam accipitur, quia propter hanc, et Arianam haeresin plurimum Sanguinis Christiani effusum est in mundo, ut constat ex historia Ecclesiast.

Vers. 9. *Et mortua est tertia pars*, puta Christianitatis. Dicitur esse mortua, nempe secundum vitam animae, quam habebant per veram fidem, et charitatem in Spiritum S. adhaerentes verae Ecclesiae Catholicae Christi, in qua solum est vita, deficientes autem ab ea, et adhaerentes perfidiae praedictae haeresis, mortui sunt omnes; qnam parum enim pisces extra mare; ita multo minus, animae extra veram

Ecclesiam Catholicam vivere, et salvari possunt. *Tertia pars* sumitur hic semper determinatum pro indeterminato, h. e. magna et notabilis pars per tertiam partem significata. *Et tertia pars navium interiit*, h. e. magna pars praelatorum, et curatorum corrupti sunt per praedictum errorem, per quos duci debuissent alii ad portum salutis.

§. III.
De Tertio et Quarto Angelo.
Cap. VIII. v. 10 — 13.
Vers. 10.

I. *Et tertius Angelus tuba cecinit.* Per hunc tertium denotatur Haeresiarcha Pelagius monachus, cujus discipulus coaetaneus, et assectator fuit Coelestinus itidem monachus, tempore Arcadii, et Honorii Impp. item Innocentii I. Papae, atque Augustini Hipponensis Episcopi, contra quem coactum est Concilium Milevitanum, An. Christi 416. Et condemnatus est. Similiter in Ephesino, quod unum ex Conciliis principalibus, coactum contra Nestorium. Idem Pelagius infecit sua haeresi Syriam et Brittaniam Insulam patriam suam, cujus discipuli, et sectatores, idem in aliis partibus fecerunt. Docebat is 1mo: Liberum arbitrium divinae gratiae anteponens, non ex misericordia Dei propter Christum sine nostro merito nos justificari, sed ex propriis virtutibus, et operibus naturalibus veram, ac solidam justitiam coram Deo parari, et remissionem peccatorum, contingere non ex fide Christi, sed ex nostris conatibus. 2do: Mortem Adae non ex peccato, sed ex conditione naturae fuisse. 3tio: Pueros non egere Baptismo, quia peccatum originale negat. 4to: Vitam justorum in hoc saeculo nullum habere peccatum, quod semel justus amplius peccare non possit. 5to: Liberum hominis arbitrium post receptam baptismatis gratiam peccare non posse amplius. 6to: Orationes Ecclesiae pro infidelibus, et peccatoribus, ut convertantur, aut pro fidelibus, ut perseverent, frustra fieri, et sufficere pro his omnibus liberi arbitrii potestatem. De hoc haeresiarcha itaque scribitur hoc loco. *Et tertius Angelus tuba cecinit*, h. e. Pelagius incepit, et promulgavit sua nefanda deliria. *Et cecidit de coelo stella magna, ardens tanquam facula.* Haec stella est Coelestinus, discipulus, et assectator ejus, qui cecidit ad tubicinium magistri sui, de militante Ecclesia in praedictam haeresin. Vocatur stella magna, quia fuit homo literatus, religiosus, scil.

Monachus, et doctrina ejus habebat apparentiam veritatis. Unde subditur: *Ardens tanquam facula*, per quae verba hujus haeretici vis exprimitur: plurimos enim incendit, corrupit, et seduxit apparentia suae literaturae, veritatis et sanctitatis in habitu religioso, et conversatione. *Ardens* dicitur, quia erat acerrimus hostis, et expugnator gratiae Spiritus S. *Et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum.* Per flumina et fontes aquarum metaphorice designantur Baptismus, et gratiae Spiritus *S.* antecedentes, concomitantes, et subsequentes vitam justorum in hac vita. Et in harum tertiam partem cecidit dictus Haeresiarcha, sua haeresi inficiendo magnam partem Christianitatis, quae cum Ecclesia prius credebat baptismum, et gratiam Spiritus S.

Vers. 11. *Et nomen stellae dicitur absynthium.* His verbis exprimitur proprietas hujus haeresis, quae est, amaram, et odiosam, et insipidam reddere gratiam Spiritus S. hominibus, sicut enim aquae dulces gratae sunt, et desiderabiles sitientibus; ita gratia Spiritus S. a peccatoribus desideratur, et appetitur per fidem in Jesum Christum: similiter et Baptismus. Sed iste Diabolus jecit absynthium suae nequissimae haeresis in has aquas, et reddidit hominibus amaras, quas flocci pendunt, praesumendo jam de propriis viribus, et proprio arbitrio, quod est absynthium, et amarum sua natura sine Dei gratia, maxime post peccatum originale. *Et facta est tertia pars aquarum in absynthium*, h. e. magna et notabilis pars credentium sacri baptismi vim, et gratiam Spiritus S. corrupta, et infecta est hac impia haeresi. *Et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amarae factae sunt.* Per homines denotantur prudentes, et sapientes hujus saeculi, qui mortui sunt spiritualiter secundum vitam animae. *De aquis*, h. e. de perversis dogmatibus circa gratiam, et baptismum. *Quia amarae factae sunt*, quantum ad extra, et aestimationem, ac fidem hominum amarae factae sunt, h. e. contrariae dulcedini Spiritus S. et spiritualiter vivificanti per aquas gratiae suae excitantis, et refocillantis sitientem peccatoris animam.

II. Vers. 12. *Et quartus Angelus tuba cecinit.* Per hunc Angelum denotatur quartus Haeresiarcha, Nestorius scil. Episcopus Constantinopolitanus sub Theodosio Juniore, et Coelestino S. Pontifice. An. Christi 428. Contra hunc Haeresiarcham Concilium Ephesinum, tertium ex quatuor principalibus, fuit habitum, et condemnatus est; quia docuit contra veritatem fidei, Christum Dei Filium ex Maria Virgine natum

hominem duntaxat, non etiam Deum esse; ideoque eandem Christi -τόκον, non autem Θεοτόκον esse dicendam. Duas etiam dicebat in Christo esse personas, sicut naturas, unam divinitatis, alteram humanitatis. Contra hanc sectam Eutyches tempore dicti Concilii praestantius dimicavit, sed cum odio in Nestorii haeresin ferretur, eo prosiliit, ut non tantum duas in Christo personas, sed etiam naturas negaret, unde eos Nestoriano morbo laborare asseruit, qui duas confiterentur naturas in Christo, distinctas inter se, et absque confusione devisas. Eo Haeresiarcha hic dementiae devenit, ut doceret Christum secundum carnem non natum ex Maria Virgine, sed corpus ejus de coelo descendisse in uterum ejus tanquam solis radium, et in ipso instanti incarnationis carnem fuisse commutatam in divinitatem. Et ita prior haeresis fuit occasio posterioris, quae surrexit an. 448, contra quam Concilium Chalcedonense quartum ex quatuor principalibus, habitum sub Imp. Martiano, et Leone I. S. Pontifice an. Christi 451. Unde dicitur in contextu: *et quartus Angelus.* h. e. Nestorius *tuba cecinit*, praedicando suam haeresin modo dictam. *Percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunae.* Per solem intelligitur Deitas; per lunam humanitas Christi, quae est scabellum pedum ejus. Item per solem significatur Christus, per lunam B. V. Maria, et Ecclesia Christi, qui dicuntur hic percussi tam Nestoriana haeresi, quam Eutichiana, ad extra scil. et quantum ad fideles Christianos credentes, qui fuerunt seducti, et percussi horum errorum tenebris, et coecitate. *Et tertia pars stellarum etc.* Per stellas designantur Episcopi, Praelati, et Doctores, qui abrepti horum errorum tenebris, et coecitate defecerunt a vera Christi Ecclesia, et quia isti blasphemant in novum et vetus Testamentum contra Prophetas, et Evangelium, statim subditur: *ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter*, h. e. potissima testimonia novi Testamenti (quod per diem) et veteris (quod per noctem designatur) quae de vera humanitate Christi, de Incarnatione ex B. V. Maria, et de una divina persona habentur, obscurata sunt in mentibus fidelium per horum duorum perfidiam, ut non lucerent amplius in veritate legitimi sensus etc. Et hae quatuor haereses sunt veluti quatuor ostia omnium haeresum, quia antecedentes, et consequentes haereses cernuntur esse harum quatuor aut prodromi, aut posthumae proles.

III. Vers. 13. *Et vidi, et audivi vocem unius aquilae*

volantis per medium coeli, dicentis voce magna: vae, vae, vae habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canturi. Denuntiantur his verbis mala, et tribulationes maximae toti mundo ad vocem trium Angelorum reliquorum eventurae; quorum partim priores haereses causa fuerunt, partim ex novis capitibus orientur, ut infra videbimus; unde sequitur: *Et vidi, et audivi vocem unius aquilae volantis per medium coeli etc.* Ista aquila est ipse S. Joannes Evangelista, qui volavit altitudine revelationis per medium coelum, h. e. vidit reliquum decursum Ecclesiae Christi usque ad consummationem saeculi, et quia horribilia super omnia horribilia priora in reliquo decursu eventura vidit de iis hic signanter, et speciale reddit, ac exhibet Testimonium toti Christianitati, ut, cum venerint non scandalizemur, et deficiamus, aut in errorem inducantur homines bonae voluntatis, quia jacula praevisa minus feriunt. *Dicentis voce magna:* Per quod indicatur magnitudo adhuc futurarum tribulationum. Unde sequitur: *Vae, vae, vae habitantibus in terra de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canturi.* Per habitantes in terra intelligitur genus humanum, mixtum bonis, et malis, quos promiscue haec mala tangent, ut videbimus.

SECTIO II.

IN CAPUT NONUM.

DE QUINTO ET SEXTO ANGELO.

Vers. 1.

Et quintus Angelus tuba cecinit: Et vidi stellam de coelo cecidisse in terram et data est ei clavis putei abyssi etc.

§. I.

De quinto Angelo, qui tuba cecinit.

Cap. IX. v. 1 — 12.

1. Stella ista, quae hic ad tubicinium quinti Angeli dicitur cecidisse de coelo in terram, Valens Imp. esse noscitur, fautor potens, et maximus Arianae haeresis, sub quo

illa primum florere, et incrementa sumere maxima coepit, ut maxime et merito ad ejus tempora quintum, et potissimum, et distinctum ponatur tubicinium, ob ingentia damna, quae intulit Ecclesiae; plus enim iste promovendo Arianam haeresin, obfuit, quam ipse Arius canendo prima tuba. Is Valens blanditiis conjugis suae, laqueis Ariani erroris jam irretitae et pestifera persuasione Eudoxii Episcopi Constantinopolitani, Arianorum omnium scelestissimi, lapsus est in saevissimam haeresin Arianam. Unde et ab eodem Eudoxio baptizatus, ipsi se jure jurando obstrinxit, perseveraturum in impio ejus dogmate, in quo tuendo ita saeviebat, ut orthodoxos exiliis, et suppliciis turbarit, omnibus templis excluserit, et ne sub dio quidem conventus agere fuerit passus, Monachos etiam Aegypti, quibus pertinaciter fuit infensus, ex solitudine extrahi, et ad militiam adigi praeceperit, et plurima alia, quae describit Theoretus, et Baronius an. 377. Inter omnia tamen ejus scelera hoc omnium pestilentissimum, quod ad terram Gothorum, volentium recipere fidem Christi, ex consilio, et suggestione scelestissimi Eudoxii, miserit sacerdotes Arianos; similiter ad gentes Wandalicas, quae postea ad 150 annos (donec an. Christi 527 sub Justiniano Imp. per Belisarium, et Narsetem Belliduces devictae, et deletae fuerint, ut infra videbimus) successivis vicibus magnam tribulationem fecerunt in Thracia, Gallia, Hispania, Africa, Italia, Burgundia, et aliis locis, ut habetur 21 Lib. spec. Hist. et pluribus Chronologiis; gentes enim istae fuerunt copiosissimae, et feroces, et bellicosae, et veloces, et ad inventiones bellicas ingeniosae (sicut etiam hoc nostro saeculo experta est, proh dolor! Germania) sequitur ergo:

Vers. 1. *Et quintus Angelus tuba cecinit.* Ponitur Angelus iste quintus ordine narrationis, ac revelationis. Retrogreditur enim S. Joannes ad effectus, et gravissima damna, quae ex Ariana haeresi sunt secuta. Hic impius Eudoxius esse noscitur, qui praesumptuoso spiritu, et Ariana perfidia inflatus tuba cecinit, ac Valentem Imp. suggerendo, et persuadendo illi, ut Arianam haeresin susciperet, ut se ab eo baptizari permitteret, juramento se obstringeret in dogmate Ariano se perseveraturum, et Arianos Sacerdotes (seclusis catholicis) ad gentem Gothorum mitteret, quae omnia impetravit intercedentibus blanditiis mulieris uxoris. Sequitur: *Et vidi stellam cecidisse in terram.* Hic est Valens Imperator, qui comparatur stellae ob egregias suas virtutes;

quas habuisset, nisi eas labe Arianorum inquinasset. Item ob insignia dignitatis imperialis, in qua constituti Imperatores Principibus suis et populis sibi subditis velut stellae in firmamento deberent praelucere in sana fide, et omnibus virtutibus. *Et vidi stellam*, h. e. Valentem *de coelo*, h. e. Ecclesia Christi militante *cecidisse in terram*, de altitudine, et incorrupta veritate fidei Cath. ex persuasione pestiferae uxoris suae, et Eudoxii, ut dictum; cecidit in Arianam haeresin, quae metaphorice dicitur terra, quia terrena sapiebat, et docebat de filio, et Spiritu S. Ponitur *cecidisse* in praeterito, ob pertinaciam, et juramentum, quo obstrinxit se, in impio dogmate se perseveraturum, quod praestitit moriens in sua perfidia. Item *cecidisse* dicitur *de coelo in terram*, quia a Deo derelictus, contemptus et abjectus fuit ob perfidiam in Christum Dominum, et totam SS. Trinitatem, sicut etiam misere periit privatus honore sepulturae. *Et data est ei clavis putei abyssi.* Per clavem designatur potestas imperialis a Deo illi concessa, atque permissa, qua impie utens revocavit ab orco, et exaltavit plurimum Arianam haeresin, quam Constantinus M. in Concilio Nicaeno condemnatam sepeliverat, miseratque ad orcum, et clauserat, bene utens potestate imperiali. *Et aperuit puteum abyssi* i. e. per potestatem imperialem laxavit undique portas, et vias haeresi Arianae, libertatem illius permittendo, et promovendo eam ubique terrarum adimendo templa, et Episcopatus Catholicis, et dando ea Arianis, mittendo sacerdotes Arianos ad inficiendos populos Gothorum, et Wandalorum, et alios multos, ut supra dictum. Per *puteum* metaphorice significatur ipsa haeresis Ariana, et per *Abyssum* infernus, sicut enim ex abysso maris, et aquarum derivantur in terram omnes rivi, et fontes per occultos meatus terrae, ita ex inferno omnes haereses per impios homines diffunduntur in mundum.

Vers. 2. *Et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnae, et obscuratus est sol, et aër de fumo putei.*

II. His verbis exprimitur effectus, et damna horribilia, quae ex promotione hujus impiissimae haeresis fuere consecuta, tam circa Ecclesiam Catholicam, quam circa Imperium Rom. 1mo: quoad Ecclesiam habetur ibi: *Et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnae.* Per fumum significatur exaltatio, promotio, et extensio haeresis. Fumus

enim ascendit in altum, obscurat lucem, et tandem extendendo se dilatat per aërem super terram. Haec omnia habet haeresum promotio: Haeresis enim nacta fautores, more primi sui principii, quod est Lucifer, super omnia se elevat, ascendit ad alta, et ad sublimia, et obscurat solem seu lucem veritatis, et serpit instar cancri, et diffundit se super terram, conando, aut seducere, aut exterminare sectatores veritatis. Comparatus *fumo fornacis magnae* ob maximam potestatem, et diuturnitatem, in qua viguit haeresis Ariana, prae caeteris haeresibus, duravit enim usque ad Imperium Justiniani I. an. 527. Habuit etiam temporibus suis fautores, et sectatores: potentissimos Imperatores, Reges, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos etc. ut patet ex hist. eccles. *Et obscuratus est sol, et aër de fumo putei.* His verbis tangitur proprietas quaedam, quae ex hac haeresi fuit consecuta, scil. Demigratio nominis Christi, et Ecclesiae suae: per solem enim Christus intelligitur, qui fuit obscuratus, quantum ad externam gloriam nominis sui, dum negabant Ariani, illum esse verum Deum, et Patri consubstantialem Filium, unde obscurabatur ejus Nomen, et detrahebatur gravissime divinae suae gloriae apud homines super terram. Per *aërem* significatur Ecclesia Catholica, quae illuminatur a Christo, sicut aër a sole visibili. Temporibus autem Valentis, et sequentium fautorum potentium hujus haresis, Ecclesia errore Arii fuit obscurata, nonnunquam in tantum, ut major pars ejus fuerit facta Ariana: Valens enim ademit Catholicis omnes Ecclesias, liberumque exercitium suae religionis prohibuit, multa sanctorum Monachorum agmina trucidari jussit, ubique Arianos instituit, et Catholicos exterminavit, unde facta est defectio magna ab Ecclesia Catholica ad Arianismum; et tempore Zenonis Imp. universus orbis Christianus non habuit regem Catholicum, alicui saltem exiguae provinciae dominantem. Porro *de fumo putei* dicitur obscuratus esse sol, et aër, quia Ariana haeresis nunquam ita invaluisset, nisi impius Valens undique ipsi permisisset libertatem, laxasset portas, et promovisset ubique in ditionibus suis, maxime vero, si Gothos et Wandalos hac perfidia infici non mandasset per sacerdotes Arianos, ex quo deinde omne malum super Imp. Romani Statum quaqua versum grassandi ostium invenit apertum, ut sequentia docebunt.

III. Vers. 3. *Et de fumo putei exierunt locustae in terram.* In his sequentibus verbis describitur, quam horribilia mala in

Imperium Rom. aliaque regna ex promotione, et exaltatione hujus haeresis fuerint invecta. Et dividuntur haec mala in duas partes. *Prima* habetur ibi: *sed ut cruciarent mensibus quinque.* Altera ibi: *Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.* Ad haec intelligenda sciendum est, quod Valens Gothos et Wandalos petentes in vera fide instrui, ad sectandam perfidiam Arianam abduxerit, imo conditione facta vi foederis coegerit, immittendo illis Arianos sacerdotes; sed paulo post justa Dei permissione in Caput Valentis impium Consilium redundavit. Nam dissidentes inter se Gothorum factiones in gratiam et concordiam redierunt, et ingenti confidentia elati Thraces male acceperunt, conspirandoque, et vicos percurrendo crudelissime vastarunt, quod ubi Valens adhuc Antiochiae degens cognovit, tum demum experientia magistra erroris sui perniciem didicit. Gentem enim, quae semper in armis, et ad praeliandum instructa erat, et quam sibi, et imperio commodam, atque etiam ad terrendos hostes idoneam fore, est arbitratus, perdidit; nam militares copias suas parvi fecit, et pro eo, quod stipendium illis dare, et delectu militari habito, sacramento cives suos obstringere debuisset, pecuniam, et tributum ab iis exegit; Ita excoecantur ii, qui a Domino Deo suo impie recedunt. Gothi Thracia totaliter devastata, usque ad Constantinopolim contendunt: mittit Valens Trajanum belliducem contra eos, sed victus, fugatusque cito rediit; tandem Imperator ipsemet belli fortunam tentaturus exiit; sed prope Adrianopolim fusus, et confusus est, et in tugurio concrematus, ut supra dictum est, an. 378, et ex illo tempore multum praevaluerunt Gothi, et Wandali, aliique barbari usque ad Imperium Justiniani, an. 527. Nam. an. Christi circiter 403, factione Stiliconis (qui prius Abagasium Gothorum Regem cum 200000 in augustiis Tesulanis oppresserat). Wandali, Suevi, Alani, Burgundiones, omnisque barbaries in Galliam irrupit. Unde et Alaricus Gothorum Rex petens sibi concessas ab Honorio sedes in Gallia, irritatus fuit; an. Christi 409, Romam obsidet, eaque obsidione auro soluta eandem repetit, urbem capit, et triduana duntaxat expilatione eam tentat magis, quam conterit. Quanta mala sint illata Imperio Occidentali ab Attila, Hunnis, et aliis barbaris, sub Valentiniano III. an. Christi 451 videri potest Lechmannus L. I. C. 31. et Baronius. Iterum Roma a Wandalis duce Genserico diripitur. Odoacer etiam cum ingenti manu Herulorum Italiam vastavit, et regnum illius per 14 tenuit annos,

quod an. Christi 475 postea Theodoricus Ostrogothorum Rex avarissimus, et barbarus accepit, victo ad Veronam Odoacro, diuque stabilivit. Sub Zenone Imperatore Africam Wandali (quorum Rex Hunericus tradidit Mauris in desertum trahendos Episcopos, et Clericos 4966.), Ostrogothi Italiam, Galliam, Burgundiam, similiterque Hispaniam tenuerunt. Vagatae etiam sunt hae gentes de Regno in Regnum, devastantes, et diripientes omnia, donec an. Christi 510 circiter Clodovaeus Rex Francorum Catholicus factus, Alericum Regem Wisigothorum 22 annis regnantem in Gallia vicit, et occidit. Iustinianus M. an. 527 factus Imperator, Ducibus Bellisario et Narsete, Wandalos Africa expulit, Carthaginem recuperavit, Parthos Syriam vastantes delevit, Totilam, qui Romam prius ceperat, et incenderat, occidit, et Gothos omnes Italia expulit. Itaque post 150 annos gentes istae ferocissimae cum impio Arianismo per Valentem Imperatorem de novo stabilito exterminatae sunt, et fides Catholica multum coepit propagari; sed tamen malum, et venenum Arianae haeresis necdum fuit omnino sublatum, et exterminatum. Narses enim a Justino juniore Italiae administrator ex invidia amotus, iram in rabiem vertit, et Longobardos (gentem ex Scandia oriundam, Ariana haeresi infectam) quorum forti fidelique opera usus in Gothis Italia pellendis e Pannonia in Italiam revocavit. Anno Christi 570. Isti relicta Hunnis Sociis Pannonia Alboinum Regem secuti Galliam cisalpinam primo belli impetu occuparunt; deinde Italiam invaserunt, sedemque Regni sui statuerunt Papiam, ante quorum adventum in Italia terribilia noctu prodigia, igneasque in coelo acies, imo ipsum, qui postea effusus est humani generis, sanguinem, corruscare visa esse, S. Greg. Hom. I. in Evangelio, et post eum Paulus Diaconus Lib. I. Cap. 5. auctor est. Et certe jam modo dictus S. Gregorius Longobardorum grassationem inter alias saevissimas Ecclesiae persecutiones 4. Epis. L. XXXIV. Dial. 3. Cap. 11. 26. etc. gravissimam judicat; omnes enim Reges (excepto Agilulpho, qui relicto Arianismo ad fidem Catholicam cum tota gente fuit conversus, et 40 circiter annis regnavit) Arianae impietatis ferocissimi defensores fuere. Unde si dematur regimen Agilulphi, qui conversus ad veram fidem Ecclesiae non nocuit, hoc malum ad 150 annos se extendit, donec Anno Christi 751 Pipinus Rex Galliae Aristulphum in Italia grassantem, et Ravenna potitum, et in Pontificium territorium populabundum rogatu Stephani Papae repressit. Filius ejus

Carolus M. rogatus ab Adriano I. S. Pontifice, Regem Longobardorum Aristulphi successorem, ejusque Filium Adalgisium regno dejecit, et omni expulit Italia, sicque universo Longobardorum regno est potitus, et cessavit eorundem regnum, et tyrannis. Anno Christi circiter 774; et tandem, Deo dante, sub hoc maximo, fortissimo, et piissimo Imperatore Arianismus totaliter cum sua barbarie, et tyrannide ad Orcum missus est, et fides catholica terra, marique longe, lateque coepit propagari, conversis in Pannonia Sclavis, et Hunnis, in Suevia Suecis, Gothis, et Ostergothis, in Germania Saxonibus, Danis, et Germanis fere omnibus praesertim borealibus, sequitur in contextu.

IV. Vers. 3. *Et de fumo putei exierunt locustae in terram.* Per locustas intelliguntur gentes saevissimae septentrionales, et specialiter, et principaliter Gothi, et Wandali Ariana haeresi infecti. Apellantur locustae metaphorice, 1mo: Ad significandum, populos istos fere populosissimos, et effusuros se in omnes gentes, et regna instar locustarum, quod factum est. Scribit enim Methodius Martyr, Jordanes Gothus, et Paulus Diaconus ex terra et gente hac pessima septentrionali venisse, et ortum duxisse omnes istas gentes Mussagethas, Hunnos, Amazones, Cimbros, Parthos, Suecos, Longobardos, Herulos, Winulos, Suevos, Bulgaros, Tamicilingos, Suveros, Thaiphalos, Danos, Dacos, Rugos, Alemanos, S lavos, Burgundos, Livones, Servios, Normannos, Corpos, Calthos, et Cimmericos. Istae ergo gentes super totum terrarum orbem instar locustarum, in temporibus a Deo praeordinatis se effuderunt, et depopulatae sunt omnia, ut merito sibi videatur Deus, has gentes tanquam flagellum Christianitatis, ac mundi totius reservasse. Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terrae. Jerem. Cap. I. v. 14. et Cap. IV. v. 6. 7. 9. 2do: Sicut locustae saltant de loco in locum, et depascendo vastant agros, prata, segetes, et flores; ita gentes istae de Hispania transierunt in Thraciam, Africam, et inde in Italiam, Galliam etc. eas depopulando, et vastando. 3tio: Sicut locustae celerrimae sunt, et volentem se capere unico saltu eludunt, ita hae gentes semper in alio, et alio loco constitutae dicuntur. *De fumo putei exierunt in terram,* quia ex promotione Arianae haeresis per Valentem Imperatorem facta dictae gentes infectae fuere haeresi Ariana. *Et exierunt*: Imo justo Dei judicio in terram Imperii contra ipsum-

met Valentem, et postea in alias terras, et regna, ut dictum. *Et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terrae.* Comparantur populi isti quoad potestatem sibi a Deo, et natura datam scorpionibus; 1mo Ratione armaturae; scorpio enim prae se fert, et habet figuram arcus, et sagittae, spiculi retorti, ac venenosi, in quo percutit hominem, et occidit, sic illae gentes in bello utebantur hujusmodi signo militari, vulgo arcubalista, per quod sicut scorpiones parvis et subtilibus spiculis plerumque veneno infectis inferebant mortem, aut gravia, ac lethalia vulnera. Item scorpionis similitudinem habet haec eorum armatura, cum arcus hinc, et illinc chelarum similitudine praeseferunt spiculum caudae. 2do Ratione celeritatis; nam scorpio est velocissimus, et expeditissimus in cauda sua, qua hominem percutit, et vulnerat. Pari modo gentes illae erant velocissimae et expeditissimae in armatura sua, et usu sagittarum, et spiculorum, quae inaudita celeritate, et animositate tanquam cataractas aquarum, ac imbrium jaciebant in suos hostes. Unde semper fuit adversus eas bellum difficillimum, et rara victoria. 3tio Ratione Arianae perfidiae, quae merito dicitur venenum acutissimum, et pessimum, quo infecerunt successive gentes istae quasi totum mundum, dum transierunt de regno in regnum occupando ea, et constituendo sibi Reges Arianos, ut patet ex dictis. 4to Scorpio est animal ferox, astutum, et dolosum, latet in rimis petrarum, et abscondit se in angulis domorum, insidiatur hominibus ex improviso, et quemcunque incautum attigerit, percutit lethaliter; sic etiam erant gentes illae feroces, scil. et bellicosae in dolis, et machinationibus bellicis astutae, et prudentes, scientes undique struere insidias, et ex improviso aggredi hostes suos, invadere regiones, et obruere civitates etc. et sic plurima toti mundo nocumenta intulerunt.

Vers. 4. *Et praeceptum est illis, ne laederent foenum terrae.* His verbis tangitur restrictio praedictae potestatis ex divina ordinatione ad conservationem Ecclesiae suae, et suorum electorum profectum. Solet enim divina justitia plurima quidem mala, et calamitates ex occultis suis judiciis in hoc mundo varie permittere, quae ejus bonitas sancta ita moderatur, ne omnino vergant in exterminium; sed omnia ita moderate suspensa cadere in nos permittit, ut semper cedant in castigationem, et poenam peccatorum, et impiorum, atque in probationem electorum suorum, tandem-

nem, et una vice traditi sunt Mauris in desertum trahendi potius, quam ducendi 4966 Episcopi, presbyteri, et alii clerici. Similia fecit Trasamundus, qui post eum regnavit, et aliquibus Episcopis orthodoxis linguam fecit extrahi, et radicitus evelli, qui tamen dono Dei postea loquebantur, et praedicabant. Quomodo Thraciam etiam terribiliter vastarint, et incolas multipliciter cruciarint, item quantum Wandali, et Alones in Gallia nocuerint, constat ex historiis. De Alarico Gothorum Rege scribitur, quod Romam obsederit, obsidionem solverit, et anno sequenti repetierit, et ingressus civitatem, triduana quidem expilatione vexarit, a caede tamen abstinuerit. Quid denique fecerit Attila Hunnorum Rex, vocatus Dei flagellum, quid Gensericus Wandalorum Rex, quid Odoacer, quid Totila, et quomodo hi, et alii Christianos cruciarint, totum quasi mundum successive occupando, in servitutem redigendo, expoliando, et affligendo, luculenter constat ex multis historiis. Unde signanter in contextu additur: ***Et datum est illis, ne occiderent, sed ut cruciarent,*** scil. propter diversa Christianorum scelera, et in multis locis, maxime in Galliis labefactatam disciplinam ecclesiasticam. ***Mensibus quinque.*** His verbis significatur tempus, quo potestas, et imperium istarum gentium in Arianismo duravit; pro quo notandum, quod in S. Scriptura dies reputentur pro anno, mensis vero habet 28, 30, 31 dies, unde unus mensis primi, et duo 2di, duoque alii ordinis 3tii faciunt 5 menses, et quinque menses faciunt dies 150: qui sunt 150 anni, quibus potestas, et regnum Gothorum duravit, scil. ab an. Christi 377, usque ad annum Christi 527, ut supra dictum est. ***Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii, cum percutit hominem.*** Tangitur his verbis alia istarum gentium proprietas, plaga scil. in Catholica Ecclesia; item infectio, et spiritualis occisio multorum Catholicorum per venenum Arianae haeresis facta, quod diffuderunt in terris, quas occuparunt. Unde optime comparatur cruciatus hic, et plaga cruciatui scorpionis, quando percutit hominem; sicut enim scorpio primo percutiendo aperit cutem, secundo infundit in vulnus venenum suum, tertio facit saevum, et pessimum vulnus, quarto saepissime etiam hominem occidit, nisi mature remedium adhibeatur; ita gentes illae 1mo: Percusserunt regna, et sic sibi nocendi fecerunt occasionem, potestatemque, 2do: Diffuderunt in corpus (quod est Ecclesia diffusa per terras) venenum haeresis Arianae, qua infecerunt alios populos. 3tio: Fecerunt saevum, et

pessimum vulnus, quod fuit conculcatio Ecclesiarum, rerum sacrarum, et sanctorum. 4to: Plurimi etiam spiritualiter mortui sunt, deficiendo a Catholica fide, videntes, et scandalum patientes ex tam saeva facie Ecclesiae Christi. Haec aspicientes homines etiam pii, et qui perstiterunt in Sancta Christi Ecclesia, valde afflicti, et cruciati sunt, non valentes malo remederi, unde statim subditur:

Vers. 6. *Et in diebus illis quaerent homines mortem, et non invenient eam: et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.*

V. Hoc piis mentibus, et Sanctis Dei proprium est, quod constituti super terram horribiliter affligantur, et crucientur longe plus, quam si mortem deberent oppetere, quando debent videre tot mala, tantam stragem animarum, seductionem innocentum, defectionem hominum a veritate, conculcationem Sanctorum, direptionem Ecclesiarum, exilia justorum, et blasphemias in Deum, et non possunt remederi, neque avertere praevaricationem, unde ingemiscunt in corde suo; et flent in conspectu Dei, cupientes animae suae mori potius, quam videre mala gentis suae; ita legimus 1. Machab. Cap. 3. de Juda: melius est nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostrae, et sanctorum; itaque verba illa; *Et in diebus illis quaerent homines mortem etc.* Significant temporis illius afflictionem, et desolationem; et quia maxima fuit, praecipue Praelatorum Ecclesiae, signanter additur: *Et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.* Quod autem fuerit maxima afflictio, et desolatio tunc temporis, patet ex dictis; fuit enim diuturna 150 annorum, fuit saeva, et ampla; quia successive per omnia quasi regna serpsit, et Ecclesia ejusque Praelati afflictionem et desolationem tantam nunquam patiuntur, quam si Imperatores, Reges, et Principes habeant adversarios, inimicos, et haereticos, et quando ipsaemet columnae Ecclesiae ruant, quod tunc temporis Deus permisit, maxime tempore Zenonis, quo Ecclesia ita erat desolata, ut nullum Principem Catholicum haberet. Dicuntur hic homines quaesituri mortem, et non inventuri, ad differentiam status Martyrum; illo enim tempore passim omnes Christiani trucidabantur, et ruebant laeti ad martyria, hic autem non sic; sed potissimum tantummodo affligebantur, et diuturne cruciabantur ex divina permissione, quod gravissimum fuit justis Dei hominibus.

Vers 7. ***Et similitudines locustarum similes equis paratis in praelium; et super capita earum tanquam coronae similes auro etc.*** Hic consequenter ulterius declarat, quae hucusque dicta sunt; cum enim Wandalos, et Gothos dixerat esse locustas, jam conditiones, et propritates hujus gentis exprimit nomine locustarum. ***Et similitudines locustarum***, h. e. Wandalorum et Gothorum, ***similes equis paratis ad praelium:*** 1mo: Comparat eas equis ad praelium, ad insinuandum, gentes illas fore bellicosas, valde feroces, et magnanimas: Sicut enim equi, quando parati exspectant praelium mox futurum, audientesque tympana, et buccinas, cristas sursum elevant, spumant, ungulis terram quatiunt, vix contineri possunt, valde se magnanimos ostendunt, laetantur hinnientes, et in praelia anhelantes, obviaque conculcant, et perrumpunt, properantes ad victoriam; ita profecto gentes istae septentrionales praelia solent exspectare, et desiderare, et ita in praeliis se gerere constat experientia. Signanter additur: ***Similes equis paratis ad praelium.*** Equi enim solent exspectare dominos suos, et insessores, paratissimi ad praelium, quandocunque eorum domini volunt, et educuntur: sic certe gentes illae sunt, et fuerunt flagellum Dei parati ad nutum divinae permissionis, in castigationem Christianitatis; hinc dicitur: ab Aquilone pandetur omne malum; pulcherrime, et verissime ergo hic dicuntur ***similes equis paratis ad praelium.*** 2do: Dicuntur esse ***super capita earum tanquam coronae similes auro.*** Per quae verba notantur gentis hujus fulgor sapientiae, astutiae, cautelae, et humanae prudentiae, qua erant superaturae alias nationes barbaras, imo et Christianas, sicut praedixit Christus in Evangelio: Filii hujus saeculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filii lucis. Dicitur ***tanquam coronae***, non quod coronae sint v. g. Regum, sed quia sapientia coronae frequenter comparatur, et sapientia facit Reges, et coronas Regibus imponit, vocantur etiam coronae similes auro, non absolute aureae, vel ex auro, ad distinctionem sapientiae mundanae a sapientia vera, et coelesti quae sola fulgorem veri auri in se habet. 3tio: Notantur habere ***facies sicut facies hominum.*** Per hoc notantur gentes istae futurae Christianae; pro quo sciendum in praesenti capite homines in duplici differentia accipi; 1mo: Homines, qui non habent signum in frontibus suis; et per hoc significantur pagani, et gentiles, ut supra dictum; 2do: Homines absolute, et per hos intelliguntur

Catholici, et veri Christiani; sic dictum est superius de afflictione eorum per Wandalos. *Et in diebus illis quaerent homines mortem*, quia gentes illae Christiano jam gloriabantur nomine, et baptizatae erant, sed Ariana haeresi infectae, optime dicuntur ad distinctionem tam a paganis, quam veris Catholicis, *habere facies, sicut facies hominum.* 4to: Dicuntur:

Vers. 8. *Capillos habere, sicut capillos mulierum;* quia nutriebant gentes istae capillaturam, sicut adhuc hodie videmus in multis gentibus, estque signum fortitudinis, et militibus maxime necessaria (capillatura) et utilis contra frigus, humiditatem aëris, quando debent dormire sub dio in terra, in frigore, in pluviis etc. Samson habuit fortitudinem suam in capillatura, qui nunquam fuit tonsus, sicut Nazaraei omnes apud Judaeos. Ita credibile est gentes istas, de quibus S. Joannes loquitur, habuisse in more, ut, quemadmodum capilli mulieribus permittuntur a juventute crescere, ita pueri eorum nunquam tonderentur, ideo comparantur eorum capilli capillis mulierum. 5to: *Dentes eorum sicut dentes leonum:* Quibus verbis istarum gentium ferocitas, furor, et fortitudo prae omnibus aliis gentibus significatur, sicut enim leo est omnium animalium fortissimum, et saevissimum, habens fortitudinem suam in capite, et dentibus, quibus obvia quaeque diripit, dilacerat, et devorat; ita gentes istae erant futurae ferocissimae, saevissimae, et fortissimae, devoraturae gentes, et nationes alias.

Vers. 9. 6to: *Et habebant loricas ferreas.* Est lorica munimentum corporis, et derivatur a loro; olim enim milites crudo et solido camelorum, aliorumque animalium corio circa pectora ad excipienda tela, et lanceas se muniebant, sicut nunc ferreis se solent munire; unde in contextu dicitur: *Et habebant loricas, sicut loricas ferreas*, h. e. incedebant ad impugnandum alias gentes cum magna cautela fortissime armati, et muniti, non temere objicientes corpora sua telis, et lanceis suorum hostium, hinc dicuntur habere loricas quasi ferreas, quae erant ex fortissimo corio ita dextre compositae, et coaptatae corporibus suis, ut facile vim telorum instar ferri eliderent, et sustinerent. 7mo. *Et vox alarum earum sicut vox curruum, equorum multorum currentium in bellum.* Alas habere notantur istae gentes ob velocitatem scil. in expeditionibus bellicis, qua ex speciali Dei permissione in punitionem peccatorum cum ingenti strepitu quasi volabant cum exercitibus suis de regno in regnum, et

de una regione in aliam, omnia devastantes, ut supra dictum. Sic Isaiae Cap. 7. v. 18. dicitur: Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muscae, quae est in extremo fluminum Aegypti, et api, quae est in terra Asur, et venient, et requiescent omnes in torrentibns vallium, et in cavernis petrarum, et in omnibus frutetis, et in universis foraminibus. Hic per muscas et apes gentes bellicosae designantur. 2do: Alae etiam sumuntur pro alis exercituum eorum, qui bene instructa acie, maxima animositate, jubilo, et clamore (quod proprie est fortium militum) grandi advolabant ad pugnam, et fortissime pugnabant, ita ut terra contremiscens quateretur. Ita vidimus in Juda Machabaeo: Et commota est terra a voce exercituum. Et quia in hac belli proprietate excellebant istae gentes, utpote exercitatissimae, facile alios populos timore, et stupore hujus animositatis perculsos vincebant. Hinc *vox alarum earum* dicitur habere similitudinem *curruum, equorum multorum currentium in bellum.* Quando enim multi cum curruum multitudine (quae ibi solet esse) currunt in bellum, edunt ingentem strepitum, qui horrorem audientibus solet incutere, et equi audientes tubas, et tympana, properant, currunt, saltant, hinniunt, cristas erigunt, exultant, animosi efficiuntur; sic procedebant ad bellum, et pugnabant gentes istae.

Vers. 10. 8vo: *Et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum.* Per has caudas intelliguntur metaphorice sequelae pessimae post has gentes, scil. ruina, et devastatio universalis regnorum diversis temporibus secuta; item damna Ecclesiarum, et infectio Arianae haeresis, quae omnia relinquebant post se in omnibus regnis a se devictis, *et aculei erant in caudis earum.* Per aculeos significantur diversi errores istarum gentium, quas post se relinquebant, sicut solent non nunquam venenosa animalia aculeos, quibus percutiunt, relinquere post se in vulnere, et cute percussi sive laesi. 9no: *Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.* His vocibus ostenditur pars altera malorum Ecclesiae, et Imperio Romano illatorum; diuturnitas scil. Temporis, quo grassati sunt super Italiam Longobardi, gens pessima, officina gentium barbararum, quae relicta Hunnis Pannonia Alboinum Regem secutae, invaserunt, et nocuerunt, mensibus 5, h. e. ad 150 annos, ut supra explicatum est. Unde per quinque primos menses tempus grassationis, saevitiaeque Wandalorum, et Gothorum, quo ipsorum regnum duravit, exprimitur; per alteros vero 5 men-

ses tempus, quo Longobardi Ecclesiae, et Imp. Romano nocuere; tametsi eorum regnum ad 190 v. 200 duravit annos, recte tamen tantum 150 ponuntur signati, quia unus illorum Rex Agilulphus scil. cum tota gente fuit factus Catholicus, et ideo non nocuit, et is regnavit ad 40 annos, quibus demptis remanet tempus determinatum, quo nocuere, et ideo signanter dicitur: *Et data est illis potestas nocere hominibus mensibus quinque*, quod frustra, et superflue factum non est, Spiritus S. enim nihil superflue inspirat, revelat, scribit.

Vers. 11. 10mo: *Et habebant super se Regem Angelum abyssi, cui nomen hebraice Abaddon; graece autem Apollyon, latine habens nomen Exterminans.* Per Regem Angelum denotatur aliquis praestantis valde naturae, Angelus principatuum cum aliis malis Angelis, qui impios juvant in bellis, et instigant ad perpetranda mala, ad impugnandam, et evertendam, (si possibile esset) Ecclesiam veram Christi; dicuntur autem unus, quia omnes unum finem habent, ut dissipent, et destruant, et extermineut, perpetuo moventes bellum Christo, et Ecclesiae ejus militanti, in suis membris, qui sunt haeretici, eorumque promotores, et fautores. Ad cujus meliorem intelligentiam silendum non est, quod secundum S. Dionysium, et communem Doctorum sensum in daemonibus naturalia remanserunt integra, et per consequens remanserunt ordines distincti, prout sequuntur distinctionem naturae. Tenetur etiam communiter a Doctoribus, quod aliqui ceciderint de singulis ordinibus, et sic nomina singulorum remanserunt in daemonibus. Primus autem ordo inferioris Hierarchiae nominatur ordo principatuum, qui possunt diversis regnis, et bellis praeesse; unde, quemadmodum Angeli Sancti promovent commissa sibi a Deo regna ad bonum; sic ex opposito Angeli mali ex eodem ordine regna sibi a Lucifero concredita impellunt ad omne malum, ad tyrannidem contra Christianos, ad evertendas per bella Ecclesias, domos sacras etc. et quidquid possunt mali perpetrare secundum permissionem Dei, impie faciunt per instrumenta sua, malos scil. homines, quibus daemones praedominantur. Tametsi enim omnia regna, et omnes homines habeant sibi praesidentes bonos, et malos Angelos, praedominantur tamen subinde boni Angeli malis, et vice versa mali bonis, prout est dispositio voluntatis humanae, et conditio regnorum, et divina permissio. Et de hoc malo Angelo praesidente regnis, et bellis Wandalorum, et Gothorum hic subditur: *Et habebant super se regem Angelum*

abyssi. Rex est, qui habet dominatum super alios, cui omnes obediunt, et vocem ejus audiunt, ad bella cum eo procedunt; hujusmodi regnum constituunt omnes haeretici, qui caput aliud nunquam habuerunt, neque habent, neque habebunt, nisi daemones, quibus diversis ducibus et impulsoribus, diversis temporibus cum diversis etiam turmis errorum, et furiarum in campum hujus mundi, contra exercitum Christi, qui est militans ejus Ecclesia, exierunt, et pugnaverunt, habueruntque diversa tempora, et per divinam permissionem, etiam majora, vel minora sua regna; et incrementa sequitur: *Cui nomen hebraice Abaddon, graece Apollyon, latine habens nomen Exterminans.* Quaestio est, cur in triplici lingua nomen hujus Angeli ponatur? Ad hoc intelligendum scire nos oportet S. Joannem hic scripsisse universali Ecclesiae, quae in tribus istis linguis principalibus (per quos etiam reliquae significantur) consummabitur in triplici differentia. 1mo: Enim coepit, et floruit in membris sanctissimis, sed paucis respective ex judaismo conversis; ex his ipsis judaeis ac hebraeis ad Christum conversis exsurrexerunt haeretici, et bellum moverunt Ecclesiae Christi ex impulsu Satanae; maxime vero circa circumcisionem, et onus imponendum gentibus legis Mosaicae, ut patet ex act. Apost. 2do: Successit Ecclesia graeca ex gentibus collecta, quae et multitudine, et doctrina, et viris Sanctis excelluit, et exinde habemus magnos Ecclesiae Doctores; verum ex his ipsis plurimi seducti ab hoc Angelo Abyssi, intulerunt bellum maximum Ecclesiae Christi, docentes perversissima dogmata, et inferentes Schismata contra Petri successores, et Romanos Pontifices, quorum omnium scelestissimus fuit Arius, et ejus haeresis, qua et Wandali, et Gothi per Valentem Imperatorem, ut dictum, depravati sunt; unde etiam tandem justo Dei judicio exterminata est, et ipsa, et Imperium Orientale Graecorum acta sub potestatem, et tributa Turcarum, et usque in hodiernum diem perseverat multis erroribus irretita. De his legatur historia Ecclesiastica. 3tio: Successit Ecclesia latina, et Occidentale Imperium ex conversione omnium gentium in Occidente, maxime post Carolum M. Imperatorem, quod durabit usque ad novissimum tempus, in quo revelabitur filius perditionis. Et Ecclesia tunc ab anno 800 interstitium, et quietem habuit ab haereticis in quarto statu militantis Ecclesiae ultra 200 annos, donec surrexit in Gallia Berengarius, docens in SS. Eucharistia non esse veram Corporis, et sanguinis

Christi praesentiam, et transsubstantiationem. Satan enim, sive Angelus abyssi pati non potest Ecclesiae tranquillitatem, qui etiam post illum in multis membris suis, impiis hominibus intentavit Ecclesiae bellum, ut patet ex vita, successione, et repressione haereticorum, sed insultus ejus omnes, sine aliqua magna ruina Ecclesiae fuere repressi, tum pietate principum, tum vigilantia Pontificum, et imprimis Dei protectione. Prodromi enim omnes fuere (ut patet ex erroribus diversis illorum, quos docuerunt) Lutheri, et caudae infernalis illius draconis, quam obstetricante inferno Germania peperit in patentem totius Ecclesiae latinae ruinam Anno Christi 1517, qui ab orco revocavit omnes haereses priores, et hiante ore exspuit in latinam Ecclesiam, ut patet ex infra dicendis. Et ex his jam liquido constat, cur S. Joannes scribens universali Ecclesiae Angelum hunc abyssi malum in triplici lingua posuerit, ut scil. nobis significaret eundem daemonem, qui Wandalorum, et Gothorum, et postea Longobardorum Arianorum sectae imperio praesidens Rex, Dux et Doctor fuit, fuisse, et fore omnium haereticorum caput, regem, et ducem, et doctorem ac seductorem maxime modernorum haereticorum, qui negant caput visibile Ecclesiae.

Vers. 12. *Vae unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo vae post haec.* *)

§. II.

De sexto Angelo, qui tuba cecinit.

Cap. IX. 13—20.

Vers. 13.

I. *Et sextus Angelus tuba cecinit.* Postquam ergo regnum Gothorum, et Longobardorum deletum fuit, Arianaque perfidia penitus ad orcum missa, ab Anno Christi 800 Ecclesia Christi quietem habuit ab haereticis usque ad annum 1048. Quo in Gallia Berengarius diaconus surrexit docens, in SS. Eucharistia non esse veram Christi corporis praesentiam. Anno 1117 Durandus de Wandoch cum alio assectatore in partibus Arragoniae docuit, matrimonium esse

*) Hujus versus explicatio integra desideratur, colligi autem facile potest ex antecedentibus et consequentibus per vae enim primum haeresis Ariana in suis damnis designatur.

aliud nihil, quam occultum meretricium, sed hi viri exusti sunt, et suppressa haeresis. Sic usque ad annum 1517, multi quidem insurrexerunt haeretici, sed omnes eorum haereses, tum pietate Principum, tum virorum doctorum, atque Sanctorum vigilantia, tum vel maxime Dei providentia ita fuerunt supressae, ut nullam grandem, universalem, patentemque ruinam Latinae Ecclesiae, ac Occidentali, et Romano Imperio intulerint, donec anno Christi 1517 Germania obstetricante orco Lutherum, maximum omnium haereticorum Haeresiarcham, effudit in mundum. Unde, quia S. Propheta non obvia quaeque mala, sed principaliter tantum grandia, et maxima attingit, transiens intermedios haereticos, qui prodromi solummodo grandis istius Haeresiarchae fuisse noscuntur. Describit hic ex professo dictum Haeresiarcham, et mala, quae ex ejusdem tubicinio fuere secuta in quinto Ecclesiae statu. Quod autem per sextum hunc Angelum Martinus Lutherus hic intelligatur vero literali sensu, constabit ex contextu, si naturam, et proprietates hujus Haeresiarchae ejusque haeresis paucis praemittamus. 1mo: Cum hic Martinus Lutherus fuerit repertus a Lucifero Rege tenebrarum aptum instrumentum, elegit eum ducem belli sui, in quo constituerat exterminare latinam Ecclesiam ad consequendum finem suum dedit illi pro doctore Angelum quemdam summae malitiae et astutiae, nempe angelum Abyssi, omniumque Haeresiarcharum doctorem, de quo supra dictum, quod habeat nomen latinum exterminans, et de hoc suo nomine ipse Lutherus saepe gloriatur.

2do: Consequenter Martinus Lutherus omnium Haeresiarcharum fuit pessimus, et pestilentissimus Haeresiarcha, utpote qui tot perversa dogmata exspuit in latinam Ecclesiam, ut vix sit res ulla ad fidem, et ad mores bonos spectans, de qua non docuerit impium aliquid Lutherus, et ejus commilitones, et posteri; unde secuta fuit, et adhuc sequitur hodie magis tanta confusio, et divisio opinionum, ut pene sint infinitae, neque una provincia, aut civitas, aut pagus, aut domus saltem sentiat, sicut altera, imo duo homines vix in una domo in haeresi sua consentiunt; et hoc inde venit, quia haeresis illa in tot, et tam pestilentia capita subdivisa fuit, quorum potissima sunt Thomas Münzerus, Joannes Oecolampadius, Andreas Carolostadius, Zwinglius; Joannes Calvinus; Georgius David, Christophorus Schaplerus; Philippus Melanchton, Martinus Bucerus; Joannes Westphalus; Balthasar Parimon-

tanus, Joannes de Leyden, Joannes Spangenbergius; Michael Servetus; Joannes Brenzius; Theodorus Beza; Lucas Sterenbergius, Deistae, seu Trinitarii, Ludovicus Alemannus Atheus etc. Legatur desuper Catalogus Lindani Episcopi Ruremontensis, in quo Martini Lutheri, omniumque haereticorum patria, origo, et successio describitur.

3tio: Indolem hujus haeresis esse, pro dolor! nimis experti sumus, bella et seditiones movere, quod Lutherus aperte scriptis, et verbis fecit, et Zwinglii dictum fuit celebratum: Evangelium vult Sanguinem. Ex hac Lutheri doctrina tam seditiosa, atque sanguinaria, libellis, et concionibus contra Deum, et principes sparsis, secuta fuit maxima sanguinis effusio. Rustici enim hac voce Lutheri passim per Sueviam, Alsatiam, Thuringiam et Franconiam per Münzerum, Carolostadium, Bucerum, et alios in rebellionem excitati, monasteria, et templa invaserunt, expilaverunt, et everterunt. Per solam Franconiam ad 300 monasteria; arces nobilium 180 sic vexata, et expugnata sunt; imo ipsis corporibus non parcebant; passim enim trucidabantur, nobiles, et illustres viri, unde secutum est apertum bellum contra rusticos, in quo ultra 130000 agricolarum ceciderunt. Deinde, quot millia in bello civili Helvetiorum per Zwinglium perierunt? secuta etiam fuerunt bella gallica; et belgica ab anno 1552 usque ad annum 1595 protracta; deinde bellum smalcaldicum Anno 1547, deinde bellum Livonium, clades Gallorum, sive bellum civile, Calvino dictatore, excitatum; denique bellum Protestantium, quod nostro saeculo an. Christi 1618 usque ad annum Christi 1650 quasi continuo duravit, donec tandem flebilis, et contra christianitatem et religionem Cath. damnosissima pax fuit nuper conclusa. Quot centena millia, imo quot millia millium in Europa ferro, igne, peste, et conflictibus exercituum occubuere? quot millia catholicorum Anglia occidit, decapitavit, suspendit, et aliis tormentis interemit, maxime tempore Elisabethae Reginae? imo tam sanguinarius est spiritus hujus haeresis, ut non parcat propriis suis Regibus, et principibus, sicut vidit mundus nuper scandalum inauditum et horrendum in Carolo Stuarto Rege Angliae, quem Scoti prodidere, et Angli haeretici per processum publicum non audita sua causa decollarunt Dominum suum legitimum.

4to: Haeresis Lutheri et commilitonum ejus tria grandia, et horribilia mala, ac tres pestes intulit Ecclesiae latinae ac Romano Imperio. 1mum: Est Confusio, et obscuratio

Christianae veritatis, et Cath. religionis, quae secuta est ex tot, et tam multiplicibus, et tam diversis contrariis erroribus, quos contra omnes fere articulos fidei sparserunt, sensus S. Scripturae fuit per eosdem impios haereticos maxime Lutherum depravatus, versiones Bibliorum quasi innumerae, et nulla cum altera conveniens, editae, unde tempore illo, quasi nemo sciebat, quid vel cui deberet credere; 2dum: Incendium grande, et irritatio animorum statuumque invicem, quod usque ad sanguinem, et bella horribilia et occisiones multorum millium, imo millenorum millium successivis temporibus exarsit, dum enim praedicabant plebi omnem libertatem, et licentiam scil. Christianis nullam legem sive ab hominibus, sive ab Angelis ullo jure imponi posse, nisi quantum ipsi velint, et coelibatum in Ecclesia Tyrannidem vocabant, Romani Pontificis, Episcoporum, et Praelatorum Ecclesiae potestatem, et jurisdictionem competentem explodebant, praecepta ecclesiastica omnia laxabant; Principibus saecularibus jus faciebant, diripiendi bona ecclesiastica, principatus, dignitates excepta solummodo sustentatione; subditi insurrexerunt contra superiores suos, excusserunt jugum, et personae ecclesiasticae abjecto habitu, et coelibatu uxores ducebant passim, excutientes omne jugum ecclesiasticae disciplinae. Principes saeculares, nobiles et Barones odisse coeperunt summum Pontificem, Episcopos, Sacerdotes; arripuerunt Episcopatus, Praepositura, Beneficia, Monasteria etc. et cum Imperator prohibere vellet, sumpserunt arma, et rebellaverunt. Legat, qui velit, et videbit Tragoediam horribilem ab anno Christi 1525, ad annum 1650, et necdum finis est in Anglia, Scotia, et Hibernia; nec Germania quiescet diu; et qui considerare velit, sine passione, fateri cogetur, haec mala omnia ex pestilentissima hac haeresi pullulasse. 3tium: Corruptela est omnis honestatis, et morum bonorum, disciplinaeque tam ecclesiasticae, quam politicae; foetor scil. ille horribilis, quem Lutherus post se reliquit ex pestilentissima doctrina fere nullum articulum nec rem ullam ad bonos mores spectantem, reliquit intactam. Ex his patet, non solum movisse hunc Haeresiarcham bellum spirituale, sed etiam corporale Romano Imperio.

5to: Lingua, ac os Lutheri ac commilitonum ejus fuit horrendum, superbissimum, praesumptuosum, ac audacissimum, quod nulli rei, quamvis sanctae, nulli veritati, quan-

tumvis stabilitae, et antiquae, nulli authoritati summorum Pontificum, sanctorumque Patrum, imo neque Angelis, neque hominibus, neque Sanctissimae Trinitati parcebat, sed omnia, tanquam os leonis oratione sua, quae solebat esse ardentissima, conculcabat, dilaniabatque contemnendo, calumniando. Tantum legantur ea, quae scripsit, dixitque maxime in publicis Comitiis Wormatiensibus, et sermone de destructione Lib. contra Regem Angliae.

6to: Haeresis haec brevi temporis spatio non solum totam fere Germaniam, excepta Bavaria et montibus, verum etiam omnes fere populos septentrionales infecit, ut deficerent ab Ecclesia latina. Occupavit magnam partem Galliae, Belgii, totam Angliam, Scotiam, Daniam, Sueciam, Hungariae, et Poloniae partem, potissimas, et fere omnes civitates imperiales, et Principes Imperii traxit post se, unde cito incrementum sumpsit, et propagata est terra, marique, longe lateque fortis etiamnum est, et pertinaciter durat, quia nititur potentia principum, et divitum, et plausibilis est doctrina haec carnali huic generationi. Dispositum non reperit Satan hunc mundum, et ideo misit Lutherum, quem Deus etiam permisit, quia omnis caro corruperat viam suam, dum nemo fere amplius contentus suo statu, conformiter illi vivebat. Pruriebant enim dentes populi ad libertatem carnis; Principum, et nobilium in divitias, et bona ecclesiastica, et Principatus ejus; Status vero Ecclesiastici erga mulieres, et voluptates, quibus omnibus praedicabat Lutherus, quae ipsi desiderabant. Bene scribit de hac generatione S. Paulus 2. ad Tim. C. 4. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur; Quales in rei veritate sunt assertiones Lutheri, ut omnis homo prudens mirari merito debeat, tantos Principes fuisse his dementatos; verum ad sua desideria complenda coacervarunt sibi hujusmodi Magistros, et adhuc hodie continuant.

7mo: Tandem haeresis haec peperit sobolem pestilentiorem se, quae est Pseudopoliticismus et Atheismus, quos intulere mundo Machiavellus, et Bodinus, et alii, horum libros venerantur Principes Nobiles, et multi viri illustres, etiam qui Catholicorum nomine gloriantur. Haec haeresis, quae prior reliquit intacta, veneno suo suavi infecit, et occupa-

vit mentes hominum, dirigit consilia Principum, statum reipublicae gubernat, in aulis habitat, et conversatur; docet aliud loqui, aliud sentire, omnibus se accomodare, omnia dissimulare, omnia permittere, ad conservationem status. Haec cauda est, et finis haeresis Lutheri, et commilitonum ejus. Collegerunt enim hanc pestilentiam Machiavellus, et Bodinus, et alii potissimum ex Calvinistica doctrina, et suam addiderunt ex proprio nequiore spiritu daemonis, ut ita, quod per Lutherum efficere non potuit, per pestilentiam posteriorem consequeretur. Haec enim reformationem, et conversionem ad fidem Cath. impedivit; restitutionem bonorum Ecclesiasticorum pessumdedit, fidem simulare docuit, et Catholicorum maxime nobilium potissimam partem ad perversissima principia traduxit; et ita nemo hactenus Europam, et maxime Germaniam nostram curare potuit, quantumvis verbo, et ferro fuerit tentatum; sapientia enim, vel potius astutia hujus mundi praevalet nobis, quia filii hujus saeculi prudentiores filiis lucis, in generatione sua sunt. Impletur in Germania, quod Christus dixit Matth. 12. v. 43, 44 et 45. Imo videmus manifeste omnes modernas haereses tandem ultimo resolvi in Pseudopoliticismum, et Atheismum, dum unusquisque sibi fingit conscientiam, et religionem, prout vult, ex principiis suis politicis tantum pro forma; Pseudopoliticorum enim, et Atheorum religio nihil aliud esse noscitur, quam mera hypocrisis, dicunt enim in corde suo, quid curo religionem? Non est Deus, non est altera vita; aut contemnunt futura. De his bene scripsit David Psalm. 13. Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus, etc. His praemissis jam videamus in contextu.

II. *Et sextus Angelus tuba cecinit.* Iste Angelus est Martinus Lutherus, Haeresiarcha maximus, unus e ceteris, qui sub septem tubiciniis hic describuntur; iste tuba cecinit praedicando contra indulgentias, et publice disseminando et scriptis, et verbis, per se, et suos commilitones, in imperio Romano errores, et haereses pessimas, et plurimas, quibus successive totus septentrio, et pene tota Europa corrupta fuit. De occasione, et causa hujus apostasiae vide Doctorem Gabriel Prateolum, Marcassium Lib. 10. Elench. alphab. Haereticorum. Contra hunc Haeresiarcham celebratum est Concilium Trident. generale, et Oecumenicum sub Carolo V., et Ferdinando Imperatoribus, Pontificibus vero Paulo III. Marcello II. Paulo IV. Pio IV., et Pio V, in quo unanimi con-

sensu Patrum fuit Lutherus tanquam Haeresiarcha condemnatus, cujus libri prius Romae an. 1520 septimo Calendas Julii condemnati fuerant, et ipse excommunicationi subjectus a Leone X., summo Pontifice, qui etiam indulgentias a se concessas in Germaniam miserat, et Elector Moguntinus propter consuetudinem Dominicanis promulgendas dederat, quod propter invidiam, avaritiam, et arrogantiam Luthero, et sociis ejus ansam dedit apostatandi; unde sequitur;

Vers. 13. *Et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei.*

Vers. 14. *Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.* Per altare hic notatur Ecclesia universalis, quantum ad Praelatos, Episcopos, Doctores et Sacerdotes una cum Capite existentes; hi enim recte altare vocantur, quia in ipsis, et per ipsos Christianitatis vota preces, et opera offeruntur quotidie Deo Patri per JEsum in coelis, ascenditque de eo fumus compunctionis, et contritionis cordium, unde dicitur esse *aureum,* quia solum Ecclesia vera perpetuo sapientia illustratur aeterna, quam aurum significat. Item notatur esse *ante oculos Dei,* quod maxime Ecclesiae catholicae convenit, quae est semper in oculis Dei, qui eam singulariter custodit, ne errare queat, et defendit, ne superari possit ab inimicis suis. Et si ejus membra peccant, paterne castigat eam. Sic promisit Deus Paralip. C. 2. Templo Salomonis, quod figura fuit Ecclesiae Christi, quod oculi ejus futuri essent aperti, et permansuri cunctis diebus. Rem ergo aliquam esse ante oculos Dei significat singularem custodiam, sollicitudinem, curam, et amorem paternum Dei erga illam. Et haec est Ecclesia Christi, quam acquisivit sanguine suo pretioso. Videmus hoc etiam in gallinis, et aliis matribus, quam intentos oculos semper habeant in suos pullos et filios. *Habet quatuor cornua:* Quia Ecclesia Christi est diffusa per quatuor mundi partes, scil. Orientem, Occidentem, Septentrionem, et Meridiem, et quia universalis Ecclesia est congregatio omnium Christi fidelium ex quatuor mundi plagis sub uno capite, quod est summus Pontifex; proinde quotiescunque celebratur concilium generale, Praelati, et Doctores ex toto conscribuntur mundo, unde dicitur: *Et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris.* Per hanc vocem intelligitur Concil. Trid. quod dicitur procedere ex quatuor cornibus altaris, et esse vox una, quia generale fuit, et in eo

fuit unanimi consensu impius Lutherus cum erroribus suis condemnatus, et Satanae traditus; ideo additur: *Dicentem Angelo,* h. e. Martino Luthero, *qui habet tubam,* h. e. cui permissum erat a Deo pro libidine sua, et inflatione suae superbiae, arrogantiae et audaciae haereses suas pestilentissimas, et plurimas disseminare, et praedicando propagare per se, et per suos etc. *Solve quatuor Angelos*: Sequitur conclusio et definitio generalis Concilii, qua fuit condemnatio Lutheri, et omnium errorum ejus, in qua ipse excommunicatus, et Satanae traditus est; postquam saepe saepius paterne monitus fuit Romae, et aliunde ut resipisceret, et ille semper obstinatior factus, tandem omnino indurabatur. *Solve quatuor Angelos*: Est modus loquendi, quo alterum provocamus ad pugnam, ut in arenam, et bellum descendat nobiscum, quando videmus aliud nullum superesse remedium, quo evadamus. Sic Christus sciens, satanam intrasse in cor Judae, ut traderet eum, et venderet Judaeis, dixit ad eum Joh. C. 13 quod facis, fac citius; et nos, quando ab aliis ita lacessimur ad pugnam; ut non sit evadendi medium, quam se defendere, intrepide pugnae nos accingimus, et insultantem, impudentemque hostem aggredimur. Est ergo vox *Solve* provocativa ad bellum spirituale contra omnem furiam Satanae, et totius inferni, qua diripere, et exterminare latinam Ecclesiam mediante hoc Haeresiarcha intentabat. *Solve* est vox imperativa, quia excommunicatio, et condemnatio haec summi Pontificis, et Concilii ansam, occasionem, incentivum impio Luthero, et commilitonibus praebuere, quo magis furerent, verbo, et scripto contra Romanos Pontifices, et Concilia, contra indulgentias, contra coelibatum, contra divitias, dignitatem, et potestatem, bonaque ecclesiatica. Patet ex ejus libris, et concionibus, in quibus omnes furias exercuit. Insuper Principes Imperii, et populum, et personas ecclesiasticas, contra Romanum Pontificem, Episcopos, et Praelatos Ecclesiae concitavit, et quasi solvit in exterminium latinae Ecclesiae. Hoc luculenter patet ex iis, quae facta sunt ex hac haeresi pessima, et quae adhuc hodie fiunt. *Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.* Per flumen magnum Euphratem intelligitur Romanum Imperium, quod vocatur flumen magnum. 1mo: Propter multitudinem populorum in eo existentium; Europa enim, in qua Romanum imperium existit, est populosissima secundum quod dicitur infra Cap. 17. Aquae, quas vidisti, populi sunt, et

gentes, et linguae. 2do: Quia, sicut Euphrates est quartus fluvius et maximus Paradisi Gen. C. 2. Sic inter quatuor regna principalia, regnum romanum fuit maximum, potentissimum et maxime diuturnum. Dan. C. 2. ut patet ex hist. Rom. Quanta potentia fuerint dominati, et tanquam ferrum confregerint omnes Reges terrae, et sibi fecerint tributarios, tametsi hoc tempore sit exile Regnum, et confusione plenum et in se valde divisum, sicut praedixit idem Daniel C. 2. 3tio: Sicut Euphrates flumen ab initio quidem est maximum, postea tamen in multa flumina dividitur et iterum in rivos, sic regnum romanum maximum quidem fuit, successu temporis tamen imminutum, et in multa regna divisum est, et res publicas, et communitates, quae se per rebellionem, aut defectionem a fide catholica, aut per occasionem aliam subtraxerunt ab eodem, ita, ut hoc tempore maneat exile regnum, et turbatione plenum, ut dictum est. Quaternarius numerus saepe quoque pro universitate sumitur. Sic Matth. Cap. 24 in fine saeculi a quatuor ventis coeli electi per Angelos assumendi dicuntur; pari modo hic per quatuor Angelos intelligitur universitas malorum hominum, quos Lutherus excommunicatus, et Satanae traditus solvit, et concitavit in bellum contra Ecclesiam Dei: hujusmodi autem sunt in duplici differentia; 1mo: enim concitavit, et seduxit sua pessima doctrina plurimas personas ecclesiasticas, tam sui, quam aliorum ordinum, quos in auxilium evocavit praedicationis suae, et plurimi ultro adhaeserunt illi, ubique locorum spargendo perversissima dogmata. Quales fuerunt Carolostadius, Münzerus, Oecolampadius, Zwinglius, Calvinus, et alii quam plurimi; 2do: Ipsosmet principes Imperii, et doctores (quos vocant protestantes) solvit in gravissima bella contra Imperatores, et Reges, in direptionem Ecclesiarum, bonorum ecclesiasticorum, Monasteriorum, et multorum Episcopatuum, in odium maximum Pontificum, Episcoporum, Sacerdotum, et Ecclesiae, et in aversionem a fide Catholica, quam majores, et tota eorum progenies, omnesque Sancti, et Docti viri ab origine sua tenuere. Sic defecit Princeps, et elector Saxoniae, et diripuit Episcopatus, et omnia monasteria per summum nefas. Idem fecerunt Principes, et Electores Brandenburgensis, et Heidelbergensis, Brunswicensis, Hassiae Landgravius, Reges Sueciae, Daniae, et Angliae, et innumeri alii Duces, Principes, Marchiones, Comites Palatini, Barones, nobiles, totus septentrio, imo quasi totum Imperium Romanum ad

Orientem, Occidentem, et Septentrionem uno impetu solutum est in bellum contra Latinam Christi Ecclesiam, ad tubicinium sexti hujus angeli, non sustinentes tam sanam Concilii Tridentini doctrinam. *Qui alligati sunt*, dicuntur alligati, puta sub imperio, quia impii solent sub jugo Dei esse instar canum alligatorum, qui semper solent latrare, et inquietare, donec solvantur; sic erant tempore illo Principes Imperii, et Reges, et personae ecclesiasticae pleraeque hinnientes post mulieres, et inhiantes divitiis, honoribus, et bonis ecclesiasticis, diuque ita constituti tenebatur ligati per voluntatem Dei, donec impleta fuit mensura gravissimorum peccatorum in omni statu Romani Imperii, ob quam divina vindicta, et voluntas permisit omnes impios solvi per Lutherum in bellum contra Romanum Imperium, et Latinam Ecclesiam. Unde dicitur: *Solve quatuor Angelos.* Est etiam vox divinae permissionis, sine qua perpetuo inimici nostri ligati sunt, et inermes, et nocere non possunt. 2do: Quia jam diu Germania, et Romanorum Imperium erat praegnans, et portabat in utero hoc grande malum, et pridem peperisset, nisi divina misericordia exspectans poenitentiam hominum prohibuisset, et ligatum tenuisset Satanam cum inimicis Christi, et Ecclesiae: Omnis enim status corruperat viam suam, dum subditus volebat esse liber sine legibus; Ecclesiastici vero status, et ordines sine disciplina, mulieres clamabant, mulieres desiderabant. Ordines Nobilium et Principium sua sorte, et statu contenti non erant, satiari non poterant divitiis, fastuque dignitatum, et honorum. Unde videntes opulentissimas Praebendas, et Praelaturas, et Episcopatus, angue pejus odio habere coeperunt personas ecclesiasticas, calumniantes, et carpentes pessimam, et scandalosissimam eorum vitam; omnes denique homines super terram obliti sunt Deum, jacentes consepulti collo tenus in omni coeno voluptatum, et viventes in divitiis, honoribus, et abundantia, et saturitate, et felicitate rerum omnium; itaque jam pridem parati, et dispositi erant impii in ruinam; sed divina misericordia ligatos eos tenuit usque ad praedefinitum tempus. 3tio: Ab anno Christi 800 (quo Imperium Romanum ad Germanos fuit translatum, et hucusque permansit) usque ad annum Christi 1517 per 700 annos stetit Latina Ecclesia, et Romanum Imperium sine universali aliqua ruina sibi ab aliquo Haeresiarcha illata, tametsi enim post Berengarium multae succesive haereses surrexerunt; nulla tamen pedem fixit, aut in grande, aut in univer-

sale malum serpsit, vel in incendium majus exarsit; sed omnes fuerunt suppressae potentia Imperatorum, et Principum; scil. quia manus Dei ligatum tenebat Satanam, et omnes istos haereticos, qui prodromi erant illius Haeresiarchae grandis, qui solvit omnium impiorum, et ipsius inferni furias contra Latinam Ecclesiam, et Imperium Romanum, qui alligati erant usque ad praedefinitum tempus.

III. Vers. 15. *Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum, ut occiderent tertiam partem hominum.* Sequitur divinae permissionis effectus juxta quam impius hic Haeresiarcha magnam habuit tenebrarum potestatem, in qua magna, horrendaque mala perpetravit, et prosperatus est valde: Non enim ea solum illi adscribuntur, quae ipse fecit, et quorum causa fuit in vivis, sed omnia mala, quae ipsius haeresi, sive per se, sive per alios fuerunt causata. *Primum* enim *malum* est *concitatio* innumerabilium quasi personarum ecclesiasticarum ex omni statu, quae per Lutheri doctrinam a jugo disciplinae ecclesiasticae, tanquam equi emissarii, hiniebant post sua desideria carnalia, currentes per Europam, et pervertentes multa centena hominum millia; *secundum malum* est, quod concitaverit Principes Imperii ad gravissima bella, verbo, et scripto, per se, et suos asseclas, et posteros haereticos; imo ipsa ejus haeresis causa fuit gravissimorum bellorum et malorum, quae usque huc contigerunt, et usque ad interitum ejus contingent; unde sub: *et soluti sunt quatuor Angeli*, h. e. permissum est universitati impiorum hominum, qui malum in temporibus suis perpetrabunt, aut concilium ad hoc dabunt, vel causa erunt; hinc sequitur: *qui parati sunt*, hoc est, qui jam proscripti sunt, et venumdati, ut malum faciant in temporibus suis, sicut Achab. 3. Reg. C. 21. Venumdatus est, ut faceret malum in conspectu Domini. Hujusmodi in specie erat in primis Fridericus V. Palatinus cum adhaerentibus sibi plurimis, qui tantum Christiani sanguinis effudit, et effusionis causa fuit. Tales etiam omnes Protestantes fuere, talis Henricus VIII, impius Rex Angliae, talis ejus filia Elisabeth, et novissime Gustaphus Adolphus, Rex Sueciae cum tota sua cauda infernali, qui Germaniam quasi totam usque ad medullas ossium (post ingentem sanguinis effusionem, et infinita quasi flagitia perpetrata, rapinas, homicidia, deflorationes virginum, inquinationes mulierum, sacrilegia etc.) emunxerunt. Et haec omnia mala ex unica Lutheri, et So-

ciorum ejus impia doctrina tanquam radicali, principali, et prima causa, evenerunt, quae a prima origine ejus usque huc innumerabilia fuere. Subditur: *in horam, et diem, et mensem, et annum.* His verbis tempora diversa praeliorum denotantur, quae semper determinatur in certam horam, et diem, et mensem, et annum ex divina providentia, et permissione, et constitutione Belliducum. *Ut occiderent tertiam partem hominum.* Ponitur determinatum pro indeterminato: per tertiam enim partem significatur, plurimos, et majorem partem Christianorum interminandos. Homines hic ponuntur promiscue pro bonis, et malis, pro Catholicis, et Acatholicis, quos omnes varia sorte bella haec tetigere. Porro *per horam, et diem, et mensem, et annum* designantur quatuor tempora, in quibus potissimum homines ad bella solventur. Per *horam* namque recte intelligitur Tempus belli rusticani, quod fuit breve; ubi tamen per Ligam Sueviam, et Antonium Lotharingum, aliosque ultra 130,000 cecidere; similiter bella civilia, Helvetiorum, Gallorum, et Belgarum fuere brevia, sed cruenta: Per *diem* significatur tempus belli Smalcaldici, quod quidem diutius duravit, quam rusticorum; sed Carolus V. Imperator, tot victoriis clarus, illud abbreviavit, devictis, et subjugatis suis hostibus fortissimis. Per *mensem* notatur tempus belli saevissimi, quod gestum est ab anno 1619 usque ad annum 1649, suntque 30 anni per mensem, qui habet 30 dies, significati. Dies enim pro anno reputatur frequenter in prophetiis, ut supra dictum. Denique per *annum* totum intimatur reliquum tempus bellorum, et seditionum, quae praeter tria illa principalia bella in Europa alicubi contigerunt, et usque ad interitum hujus haeresis etiamnum sunt futura.

Vers. 16. *Et numerus equestris exercitus vicies millies, dena millia.* Per istum exercitum significatur totum corpus omnium copiarum militarium, quae in Europa aliquando, et alicubi fuerunt productae in pugnam, et post haec producendae sunt per quatuor dictos Angelos in causa istius impiae, et sanguinariae haeresis: et numerus istarum Copiarum est incredibiliter magnus respectu totius Europae, in qua jam ab annis 125 tam varie et toties, et tam crudeliter fuit dimicatum in omnibus quasi regnis, principatibus, et rebus publicis per totam Europam, quorum omnium causa fuit diabolica moderna haeresis, et illius sequelae, ut patet ex supra dictis, unde, quia computatis omnibus bellorum omnium Copiis

incredibilis exercitus consurgit; S. Joannes etiam ponit, maximum numerum, scil. *et numerus equestris exercitus vicies millies, dena millia,* h. e. bis millies centena millia, seu, ut arithmetice pronuntiem, ducenti milliones. Est horrendus numerus, et tamen longe major erit numerus pedestris exercitus, quem propheta merito non ponit, posito enim unius exercitus numero alter facile, et recte colligitur; ponitur in singulari *exercitus*; tametsi enim plurimi exercitus toto tempore istius haeresis in Europa ex utraque parte fuerint producti, et etiamnum producendi sunt; recte tamen dicitur, et est unus exercitus moraliter, quia ex una causa, scil. Lutherana, et commilitonum haeresi originem ducunt, et ad unum finem referuntur; quia est punitio Dei, et exterminatio istius carnalis saeculi, quae per occisionem tertiae partis hominum notantur. *Et audivi numerum eorum*: h. e. signanter, et in specie praedictum numerum desuper accepi, et audivi in spiritu, et non a me ipso posui determinatum pro indeterminato.

IV. Vers. 17. *Et ita vidi equos in visione*: In sequentibus convertitur Propheta ad descriptionem alterius partis malorum, scil. bellum spirituale, et in primis describit modum, quo viderit naturam, et proprietates istius exercitus spiritualis, per visionem scil. in spiritu, qui modus videndi, cum mere intellectualis sit, congruit suo objecto, quod est spirituale bellum, sicut prius, scil. auditus congruebat suo objecto, quod erat corporale. *Et ita vidi equos in visione.* Per equos intelliguntur personae ecclesiasticae, et alii homines impii, qui tempore Lutheri excusso jugo disciplinae ecclesiasticae, et fracto froeno honestatis, et fidei Cath. instar equorum currebant post Lutherum, et hinniebant post mulieres, et voluptates carnis, quorum ingens erat numerus, exercitus grandis; 1mo enim, sicut equus non castratus, si solvitur, cristas erigit, caudam in altum tollit, spumat, currit, et hinnit post equas, et ita efferus redditur, ut a nemine capi se sinat, donec despumaverit; ita impii isti, hominesque sacrilegi, non castrati per timorem Dei, per Lutheri doctrinam soluti a froeno disciplinae ecclesiasticae, coelibatus, et omnis honestatis, erigere coeperunt cristas Superbiae in altum, spumare contra Ecclesiam Dei, pervertere homines, hinnire post mulieres, et currere post omnes carnis voluptates, et a nemine capi se sinebant, neque sinunt, donec despumaverint in vita sua, et tandem post mortem alligentur in inferno in aeternum. Hujusmodi equi etiam sunt, et per eos literaliter hic intelliguntur omnes praedican-

tes sive ministri, qui sunt, fuerunt, et erunt grandis exercitus, scil. magistri prurientes auribus, quos haeretici nostri temporis ad sua desideria retinenda, et complenda post Lutherum, et Commilitones ejus primos (quos miserat in mundum ad plurimorum perversionem) coacervarunt, et coacervant, atque coacervabunt; 2do: Equi luxuriantes soluti froeno obvia quaequae conculcant pedibus, nec parcere norunt rebus quantumvis praetiosis, quia sunt animalia irrationabilia; sic equi isti emissarii Calvinus, Zwinglius, Oecolampadius, Carolostadius et innumeri alii omnes praeteriti, praesentes, et futuri praedicantes, sive ministri falsitatis (quorum Caput Lutherus, sive Angelus fuit, qui solvit eos) omnia conculcarunt pedibus suis impiis. Soluti enim in florentissimum hortum Ecclesiae, qui erat in Europa, ex permissione justa Dei, non pepercerunt florentissimis floribus Virginum, quae vitam et sanguinem dederunt pro Christo JEsu ad tuendam suam virginitatem. Hi impii conculcarunt eas aggressionibus suis spurcissimis, dicendo: oportere eas nubere; tot arbores annosae SS. Patres, et eorum doctrinae de Sacramentis tot annis stetere; et celebrata sunt tot Concilia generalia florentissima omnis doctrinae sanae, et provincialia similiter; et hortulanorum continua fuit successio scil. summorum Pontificum sive successorum S. Petri, quae contra omnes haereses stetit inconcussa; denique tot fractus hujus horti fuere, quot sunt quasi sancti innumerabiles omnium statuum miracula, et virtutes fidei Cath. et doctrinae Theologicae; quae omnia Lutherus cum equis suis emissarriis conculcavit, et conculcat vilipendendo, contemnendoque, ita, ut neque Baptismus, neque Christus, neque B. V. Maria, neque SS. Trinitas, neque SS. Patres, neque successio continua ab Apostolis usque huc, neque invocatio Sanctorum, neque liberum arbitrium, quod est summum Dei donum, naturae datum, neque ullus articulus fidei, aut res quaelibet ad bonos mores spectans, secura sint ab his equis emissariis, et luxuriantibus, quin conculcentur per inscitiam, contemptum, praesumptionem, insipientiam, et impietatem eorum; quae omnia sunt ipsorum pedes, et gressus. Veritatem dico, non mentior: Ego ipse cuperem anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt Germani, et Europaei omnes, et tenentur haeresi hac equorum emissariorum excoecati, ut agnoscerent veritatem, quae est in una Sancta, Catholica, et Apostolica Ecclesia Romana Orthodoxa. 3tio: Sicut equi veloces sunt in cursu suo consummando, maxime

si insessores nasciscantur peritos; ita equi isti emissarii, impii scil. commilitones Lutheri veloces fuerunt in consummando cursu suo; cito enim invexere haeresin suam in diversa regna, principatus, et regiones, currentes citato valde cursu, et in magna rabie, et furore per totam quasi Europam disseminando suos errores; quia scil. impelluntur valde ab insessoribus suis, qui sunt daemones, ut infra videbimus. 4to: Equi valde robusti sunt, ac fortes, unde, si semel froeno laxato apertum campum nanciscuntur, plurimum nocent, omnia confringunt, et non facile coarctantur amplius; sic equi isti emissarii, Lutheri commilitones, erant valde fortes, et sunt adhuc hodie praedicantes, sive magistelli pseudoevangelici, quia nitebantur, et ad huc hodie nituntur potentia Principum, Regum, rerum publicarum, divitum mercatorum, civitatum opulentissimarum, quae omnes simul caudae sunt istorum equorum, ut infra videbimus. Unde grassanturin inexplicabilem, et sanguineis lacrymis deflendam animarum ruinam impune; coarctari enim nequeunt, resistente potentiae eorum, qui ipsos suffultos tenent, scil. magistros prurientes auribus, quos ad sua desideria coacervant, v. g. ad retinenda bona ecclesiastica, Praelaturas, dignitates, Principatus, et Episcopatus; patet ab exemplo, quo piissimus, et fortissimus Imperator Ferdinandus II., volens semel consulere saluti miserarum animarum errantium, cunctis viribus nitebatur reformare regnum in fide semotis magistellis tenebrarum per Imperium Romanum, et impeditus fuit, novissimeque res catholicorum per nuperam compositionem pacis in pejus ac deterius lapsa est. Quia omnes ad resistendum concurrunt, et unanimes fiunt haeretici, eorumque fautores, quando agitur de vera, et catholica fide introducenda, et de restitutione bonorum ecclesiasticorum, sicut, quando argricola porci unius naribus vult inferre annulum ferreum, ne fruges et terram suffodere possit, et damna facere, omnes alii sues audientes clamorem concurrunt, gruniunt, insurgunt etc. *Et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas.* Indicantur, et describuntur his verbis praedictorum equorum insessores, qui alii non sunt, quam daemones. De Haeresiarcha Luthero omnium illorum equorum impurorum antesignano aperte constat, quod habuerit familiarem daemonem, qui eundem ad omnia mala impellebat, et calcaria addebat. Idem sentiendum de ejus discipulis, et commilitonibus, omnium enim haereticorum caput, ductor, et gubernator, daemo-

nes sunt, maxime modernorum, qui omnes visibile Caput Ecclesiae negant: 1mo enim, qui sedet super equum, dominatur illi: 2do: froeno continet sub jugo suo, et ducit, quo vult: 3tio: Calcaria addit ad velociter currendum, et impellit, ad locum, et ad omnia facienda, quae vult, ad prosequendum, et fugiendum, et conculcandum. Simillima ratione possidebantur omnes saepius dicti Haeresiarchae discipuli, commilitones, coaetanei, et posthumi innumerabiles, et adhuc hodie possidentur ab impiis daemonibus omnes praedicantes, et magistelli tenebrarum; dominabantur enim illis, et ad magna flagitia eos impellebant, et ipsi faciebant sine pudore, abjicientes omnem honestatem, et disciplinam ecclesiasticam, ducebant uxores, et contra omnes fere articulos fidei, et bonos mores tam sanctos, tam antiquos docebant, et faciebant impudentissime, quae daemones tum vellent. Calcaria addiderunt illis, quae sunt Zelus, et furor quidam mixtus et superbia, arrogantia, et invidia, quibus impellentibus cito fecerunt, et cucurrerunt strenue disseminando impietates suas, sub specie veri, et boni apparentis, contendentes ad magnas, et imperiales in Europa civitates, insinuantesque se apud Reges et Principes, ostendendo illis bona ecclesiastica, dicentes cum Satana: haec omnia dabimus vobis, si cadentes adoraveritis nos; similiter cucurrerunt cito, et hiante ore isti equi emissarii ad personas ecclesicsticas diversorum statuum cantantes canticum ex Apostolo Paulo; melius est nubere, quam uri etc. et sic aliis hominum statibus mentiebantur, quae ipsi desiderabant, et prosperati sunt, et cito fecerunt. Non solum currebant ad loca, et prosequebantur omnia, quae ipsorum insessores volebant: verum etiam fugiebant, et adhuc hodie fugiunt haeretici, quae daemonibus sunt contraria. 1mo. Contrarium fuit illis Signum S. crucis. 2do: Aqua lustralis, et omnia sacramentalia. 3tio: Reliquiae Sanctorum, quibus ab antiquo fugabantur daemones, et adhuc hodie fugantur. Eadem sunt contraria nostris haereticis, fugiunt, odio habent, blasphemant, conculcant. 4to: Maximo odio prosequebantur veritatem Corporis, et Sanguinis JEsu Christi in SS. Eucharistia; idem faciunt nostri haeretici. 5to: Beatam Virginem daemones horrent nominari, sic eam habentes odio, ut illud Gen. C, 3. adimpleretur; inimicitias ponam inter te, et mulierem; pene pejores, et nequiores fuerunt, et adhuc sunt hodie impii isti equi emissarii, aperientes ora sua blasphemantia contra eam, quam Angeli, et Archangeli venerantur, quam Reges et principies orbis

terrae semper laudarunt, et beatam praedicaverunt, et tanquam matrem Christi pie invocarunt. 6to: Odio habent, et fugiunt obedientiam, quemadmodum ipsi primi extitere inobedientes creatori suo, et ad inobedientiam induxerunt primos nostros parentes: Sic equi isti emissarii primo froenum obedientiae erga romanam Ecclesiam excusserunt; deinde concitaverunt subditos in rebellionem contra legitimos suos Dominos; status vero Imperii, et ecclesiasticos contra Pontificem maximum, qui solus est et semper fuit successione perpetua verum Ecclesiae caput. 7mo: Quid magis daemonibus contrarium et odibile, quam tremendum sacrificium missae? Idem reperitur in istis emissariis equis, qui missam sustulerunt, veri praecursores Antichristi, qui juge sacrificium penitus auferet. Daniel. C. 12. 8vo: Daemones sitiunt bella, seditiones, Christiani Sanguinis effusionem, homicidia, discordias etc. ad quae malorum hominum animos impellunt, quibus dominantur; Simillimi etiam inveniuntur in hoc hi equi emissarii, qui ad bella, et maximam effusionem Sanguinis tuba canebant, et adhuc hodie canunt. Vide sup. Ex his jam satis liquido constat, insessores istorum equorum alios non esse, quam malos daemones, qui illis dominabantur, et ad omnia mala, quae ipsi solum velle norunt, impellebant, et adhuc hodie impellunt, et quod per istos insessores ad literam intelligantur daemones ex apparatu, et munimento bellico eorum patet, quia statim, et signanter additur his verbis: *Et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas.* Per hoc 1mo: Qualitas loricarum istorum equitum exprimitur a colore, quo ipso produntur equites isti: *habebant loricas igneas, et hyacinthinas, sulphureas,* h. e. refulgentes ab igne, et fumo, et sulphure, quae tria in inferno sunt, et ab iis daemones (utpote illius inhabitatores, ascendentes ab orco in spirituale bellum contra Christi Ecclesiam) hic dicuntur metaphorice resplendescere, et loricati esse ad significandum, quales isti sint insessores. Sic Rex habet loricam auream sive deauratam, miles ferream, alii illustriores argenteam etc. unus quisque enim secundum conditionem sui status, et genus, belli loricatus incedit. 2do: Iisdem Verbis etiam significantur literaliter diversa genera loricarum, in quibus daemones insidentes praedictis suis equis in bello hoc contra Christi Ecclesiam pugnabant, et se objiciebant maxima fortitudine inimicis suis. Et haec diversa loricarum genera tria sunt; 1mum est Zelus quidam odii, ac invidiae cujusdam vehementissimae,

acerrimaeque, qua Satan accendit per suos mendacissimos asseclas corda Principum nobilium, aliorumque hominum contra Romanam Ecclesiam, Pontificem, Cardinales. Archiepiscopos, Episcopos, Praelatos, ordines Religiosorum, et universum Clerum, quam verum hoc sit, constat hodierna adhuc experientia quotidiana qua videmus incredibili odio, livore, et invidia ardere haereticos contra Ecclesiam Christi, quod primum ac fortissimum munimentum est, quo Satan intentionem suam sepivit, et in eo impugnavit Ecclesiam Christi, magnamque ruinam aperuit in Ecclesia Latina. Ubi enim odium, et affectus contrarius, neque sana doctrina, neque consilia, neque ulla admonitio habet locum, unde dicitur in contextu: *Et habebant loricas igneas*; sicut enim ignis urit, et consumit, ita Zelus odii et invidiae adurit hominum corda, et consumit usque inferni novissima.

2dum: Est confusio maxima, et mirabilia doctrinarum circa res fidei, et bonos mores, qualis non fuit in ulla haeresi: unde occurri illi tam facile non poterat, ut supprimeretur: refutato enim et deleto uno errore, statim alii plures succreverunt, ut jam pene innumerabiles sectae et tam diversae et pugnantes inter se reperiantur in Europa. Et hoc iterum est astutissimum Satanae stratagema, munimentumque, in quo pugnavit contra Latinam Ecclesiam, fecitque stragem maximam; et hoc per loricas *hyacinthinas*, h. e. fumosas denotatur; Color enim hyacinthinus speciem aëris tenet obscurioris; significatur porro praedicta hujus haeresis confusio per similitudinem fumi; 1mo: Fumus ex igne procedit; 2do: Aërem obscurat; 3tio: Confundit visum. 4to: In se confusum quoddam chaos est, et coarctari non potest, et si una ex parte deprimitur, ex altera ascendit. 5to: Lacrymas exprimit. Simillima est moderna haeresis; 1mo: enim est innumerabilium pene, et diversorum errorum confusio, quae ex igne invidiae ascendit; in odium enim Romani Pontificis, et totius Latinae Ecclesiae docebant, et faciebant, quidquid contrarium illi esse poterat. 2do: Obscuravit tot, et tam diversis erroribus totam Europam, quae antea erat pura, et lucida per veram fidem instar aëris lucidi, et sereni. 3tio: Confudit etiam, et depravavit visum, h. e. intellectum, et rectam rationem hominum, ita ut non amplius videretur, quae sana doctrina esset, et quae via ad vitam aeternam. 4to: Est confusum quoddam Chaos ex omnibus quasi antecedentibus haeresibus conflatum, quod coarctari hactenus

non potuit, et quo plus depellitur, iterum, et eo magis ascendit. 5to: Lacrymas civit Germaniae ex oculis suis innumerabiles, et adhuc ciet. Cur vero Propheta naturam hujus mali a hyacintho, et non a fumo sumpserit, haec ratio est, quia tametsi omnis doctrina eorum nihil sit, nisi fumus, speciem tamen, et colorem plausibilitatis prae se ferebat; qua oculos hominum carnalium implevere equi isti emissarii, dum singuli docebant, quae placebant secundum carnem et vitam praesentem; daemones enim solent semper mala falsis rationibus colorare, ut homines ad perditionem facilius inducant, ideo insessores isti cum loricis hyacinthinis congruentissime describuntur in bellum exire.

Tertium fuit laxatio omnis disciplinae ecclesiasticae, et honestatis in vitam carnalem, et libertatem carnis, proinde hominibus aperuit Satan mediante hac haeresi viam ad omnia vitia, et voluptates, persuadendo illis per suos ministros viam ad coelos esse facillimam, stratamque rosis, Deumque non ita punire peccata hominum sicut Catholici docent; maxime insurgebant contra coelibatum sacrorum ordinum, virginum, et Sacerdotum omnem libertatem ad perficienda desideria carnalia permittendo. Satan tanquam rete grande expandit, et fecit hisce ingentem capturam in perditionem aeternam, et ex hoc capite mali ingens luxuriae, et carnalitatis foetor in Europa ascendit; et hoc tertium genus munimentorum sive malorum per *loricas sulphureas* denotatur; Sulphur enim metaphorice foetorem luxuriae carnalitatis, aliorumque significat. Et haec sunt tria genera loricarum spiritualium, quibus daemones armati atque muniti et tecti in bellum etiam spirituale contra Latinam Ecclesiam processere, grandemque hanc ruinam in illa aperuere.

V. *Et capita equorum erant tanquam capita leonum etc.* In his et sequentibus verbis Propheta divertit ad descriptionem naturae, et proprietatum, quas praedicti equi habituri erant. Certe horrendum monstrum et portentum abominabile natura eorum esse noscitur, qui ventre, pedibus, et trunco corpore equi, capite leones, ore infernus, et cauda serpentes fore describuntur. De Singulis videamus.

1mo: Dicuntur hi equi habere capita similia capitibus leonum, et hoc aptissime: quemadmodum enim caput leonis est fortissimum, omnia confringit, dentibus suis dilacerat, dispergit etc, ita equi isti emissarii, haeresis modernae buccinatores, articulos fere omnes fidei, quantumvis Sanctos,

et antiquitate, authoritateque SS. Conciliorum, et SS. PP. roboratos, ausi sunt aggredi, dilacerare ore suo maledicto, et res quasi omnes ad bonos mores spectantes discerpere; res sacras, sacramentalia omnia, et honorem B. V. Mariae, omniumque Sanctorum masticare dentibus suis impiis. Instar enim leonum, qui furore succensi scintillas ignis ex oculis ejaculantur, ore spumant, rugitus iracundiae edunt, et quidquid obvium dilacerant, masticant, discerpunt; sic impii isti equi emissarii Zelo odii, furoris, et invidiae contra Romanum Pontificem, omnesque Praelatos Ecclesiae repleti omnia sacra et sacramenta maledicto ore, et capite suo furibundo invasere, masticavere, dilaceravere, discerpsere.

2do: Dicuntur *exire ignis, et fumus, et sulphur de ore ipsorum.* Per ignem ardorem invidiae, livoris, et odii supra diximus intelligi, quo equi isti emissarii prius succensi ab insessoribus suis infernalibus totam quasi Europam contra summum Pontificem totamque Ecclesiam Latinam, ejusque praecepta, mores, et dogmata acerrime incenderunt, eandemque fumo falsae, et confusae doctrinae suae, et foetore carnalis, et luxuriosae suae vitae (quae duo per fumum et sulphur significari supra diximus) miserrime repleverunt, et turpissime defoedarunt. Et haec tria dicuntur *exire de ore ipsorum;* quia haec praedicaverunt, et disseminarunt ore suo maledicto; quid enim aliud praedicarent, nisi quo erant pleni? quo vero pleni esse poterant, nisi malo, quo implebantur ab insessoribus suis, qui eadem haec tria adjective portabant in loricis, ipsi vero ministri substantive emittebant ex ore suo, quia videlicet daemonibus adjacet hoc malum velle; impiis vero hominibus tanquam ministris, et instrumentis Satanae, perpetrare, et in mundum inducere. Et horum impiorum hominum os inferno simile: ex quo ascendit, et ascendet in omnem aeternitatem ignis, et fumus, et sulphur, et cruciabunt impios in omnia saecula saeculorum, de quorum ore tria haec exierunt in mundum. Et de his impiis bene scripsit David Ps. 5. quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est, sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis dolose agebant, judica illos Deus. Ps. 13. sepulchrum patens est guttur eorum, venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum Sanguinem; Contritio, et infelicitas in viis eorum.

3tio: Nominantur *plagae*, 1mo: Ad significandum potestatem hanc saevam super Latinam Ecclesiam in Europa, non sine causa permissam esse a Deo; impleta scil. fuit mensura infinitorum quasi peccatorum, omnis quippe caro corruperat viam suam, et tota Europa fornicata est a Domino Deo suo post superbiam, avaritiam, luxuriam, et omnes voluptates carnis, praesentisque felicitatis, et ideo concepit, et peperit similem sobolem, scil. dolorem totius orbis; 2do: Quia non potest major poena populo, aut nationi alicui infligi, quam si Deus permittat eam labi in haeresin, et defectionem a fide vera: ideo solet esse novissima Dei plaga, saepe centum, ducentis, et pluribus annis praemonet aliis castigationibus, exspectans poenitentiam nostram in bonitate pietatis, et misericordiae suae, donec exardescat ira ejus in ruinam propter impoenitentiam nostram. Horrendum est enim incidere in manus Dei, unde sancte monet Propheta Ps. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram, servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via justa, cum exarserit in brevi ira ejus. Vide, quae sup. Lib. I. Cap. 2. dicta fuere.

4to: Subditur ruina grandis, quae facta est per tres istas plagas.

Vers. 18. *Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo, et de sulphure, quae procedebant de ore ipsorum, etc.* Per tertiam partem hominum hic intelligitur pars aliqua maxima totius Christianitatis, quae partim ex ardore invidiae et odii contra summum Pontificem, et Ecclesiam Romanam, ejusque Ministros (quos ita odiosos reddidere isti equi emissarii mendacibus suis garritionibus) partim ex tanta doctrinarum confusione, et diversitate haeresum, et errorum, et partim carnalis vitae voluptatibus, et libertate carnis, et conscientiae allecta defecit a fide Cath. et periit. Unde, sicut supra de tertia parte quae occisa fuit, de corporali occisione, ita hic de spirituali in sensu literali Propheta loquitur. Quod vero tertia pars Christianitatis a fide Cath. defecerit, facile deduci potest ex computatione tot regnorum. provinciarum, urbium, quae aut infecta hac peste fuerunt, et adhuc sunt, aut omnino deficiendo perierunt a Cath. religione. Multitudo ergo haereticorum omnium si comparetur numero Catholicorum liquido constabit, partem ingen-

tem periisse, et ruinam hujus haeresis esse maximam, et sanguineis lacrymis deplorandam.

Vers. 19. 5to: Additur: ***Potestas enim equorum est in ore eorum, et in caudis eorum.*** Quibus verbis causa malorum subjungitur, sive potestas a Deo permissa, in qua nocuerunt et mala praedicta perpetrarunt; quippe vocula *enim* est conjunctio causalis; 1mo autem dicitur esse haec *potestas in ore eorum*, quia mentiendo, et aperiendo os suum contra S. Pontificem, totamque Ecclesiam, et Praelatos ejus, reddebant eos supra modum odiosos omnibus hominibus, maxime principibus, et nobilitati, praedicando, non oportere, aut non licere eos habere dignitates, et principatus, et tot divitias propter abusum: item dementabant innumerabilem multitudinem hominum utriusque sexus, et diversorum statuum sua garrulitate, et plausibilitate sermonis, et praedicationis; itaque inducebant miseros ad suam sectam, quam mentiebantur, et jactabant acerrime esse a Deo sibi inspiratam; se missos esse ad relaxandum jugum servitutis diabolicae (sic impii loquebantur de Ecclesia Cath.) unde aperuerunt etiam os suum, et praedicarunt blasphemando, carnes licere comedere omni die, praecepta ecclesiastica servanda nulla; summo Pontifici non obediendum, coelibatum fugiendum, nubendum, et alia horribilia contra omnem honestatem garriebant, et spargebant passim per totam Europam apud Reges, Principes, nobiles, et civitates imperiales, et prosperati sunt in malitia sua facientes grandem stragem in Ecclesia Latina, unde apposite valde, et signanter dicit Propheta *ipsorum potestatem esse in ore eorum.* 2do. Potestas equorum dicitur esse *in caudis eorum*, et quidem in numero plurali ad significandum plures easque diversas esse caudas: 1ma est eorum hypocrisis, et blandities falsa, qua sicut cauda turpia teguntur; hac et animalia solent blandiri; ita equi isti emissarii, hypocrisi et blandimentis suis noxiis, quibus populo, et principibus et civitatibus blandiebantur, et omnibus cantilenam cantabant secundum carnis desideria, tegebant turpitudinem, foetorem, et impietatem suae pestiferae doctrinae, et vitae suae luxuriosae. 2da Cauda erant Protestantes Principes, civitates imperiales, respublicae, aliaeque potestates saeculares, quas traxerunt post se in errores pessimos, et in perditionem, ostendendo, et permittendo illis per suam doctrinam falsam, bona, dignitates, et praebendas, episcopatus, et principatus

ecclesiasticos, quibus illi allecti cucurrerunt post magistros istos prurientes auribus, sicut pueri post nuces, et adhaeserunt illis in posterioribus equorum; et his potentibus suis fautoribus suffulti equi isti emissarii cristas suas erigere, hinnire, et spumare contra summos Principes et Latinam Ecclesiam, et aggredi, et conculcare ausi sunt, et adhuc hodie audent. Et haec etiam cauda tegit turpitudinem, et foetorem hujus haeresis; homines enim maxime subditi videntes Reges, Principes, Nobiles, et Respubl. et tam sapientes, et potentes civitates sectari illam doctrinam, et religionem, dementantur, et non vident turpitudinem, et falsitatem ejus. 3tia Cauda est Pseudopoliticismus, et Indifferentismus per Machiavellum, Bodinum, et alios impios homines novissime in mundum introductus; item Atheismus, quae duo ex falsis tot, et tam diversis dogmatibus saepius dictorum equorum emissariorum fuerunt secuta, et deducta, et sunt novissima, et extrema hujus haeresis mala, sicut Cauda, quae sequitur corpus, et ab eo enascitur, novissimum, et extremum illius est membrum. Sicut enim fidei verae Cath. ultima resolutio est in primam veritatem, ita haeresum in Pseudopoliticismum, et Atheismum; Unde principes, et intelligentiores nostri saeculi videntes discrepantiam modernarum sectarum, odioque habentes Romanum Pontificem, et Ecclesiam Latinam; etiam, qui gloriantur Catholicorum nomine, nulli religioni in veritate addicti sunt, sed mentientes ceremoniae patriae unionem pro status conservatione, et pace simulant, et dicunt in corde suo: Non est Deus Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

6to: Praedictarum caudarum natura, et proprietates describuntur, iterumque conjunctio causalis signanter additur, ut intelligat Ecclesia Latina, quantum in his perpessura sit detrimenti, et desolationis; *Nam caudae eorum similes serpentibus, habentes capita.* 1mo: Assimilantur serpentibus propter noxia sua blandimenta: Sicut enim serpens in paradiso primos nostros parentes seduxit, inducendo eos ad comestionem vetiti fructus; ita impii isti buccinatores seduxerunt nationes plurimas, et adhuc hodie seducunt inducendo homines ad commestionem carnium vetitis diebus et omnes voluptates, et vitam carnalem. Et hoc efficiunt garritionibus suis mendacibus, blandis tamen, et speciosis ac plausibilibus v. g. ex Script. S. quod nihil immundum intret per os Matth. Cap. 15. non quod intrat per os, coinquinat hominem etc. melius est

nubere, quam uri, 1 Cor. Cap. 7. 2do: Serpentes difficulter capiuntur, siquis enim apprehendere velit, mordent, occidunt, aut saevam plagam faciunt; sic caudae hujus modernae haeresis, hactenus capi non potuerunt; quis enim capiet haereticorum astutiam? quis exstirpabit Pseudopoliticismum et Atheismum, qui irrepsit etiam in Catholicos? quis dimovebit ex Cathedris pestilentiae viperas sibillantes, et mentientes, scil. praedicantes, magistellos tenebrarum? quis denique capiet principes protestantes, Reges, respublicas, et alias potestates, civitates imperiales? caudam fortissimam hujus haeresis tentavit apprehendere pientissimus, et fortissimus Imperator Ferdinandus II, et continuavit Ferdinandus III: sed quid reportaverunt, nisi plagam saevissimam? 3tio: Natura serpentum est reptare super terram, et gradi super pectus suum: ita pectore suo isti omnes super terram gradiuntur, h. e. quae terrena sunt, sectantur, voluptates carnis, divitias, et honores, suique status exaltationem et conservationem pro fine suo novissimo statuentes, nec non omnia carnis suae, et naturalis libertatis desideria perficiunt. 4to: Serpentes callidiores sunt cunctis animantibus terrae. Gen. C. 3. Sic generatio haec est callidior cunctis generationibus. Certe Protestantes callidissimi fuerunt contra Ecclesiam Latinam. Legat quis cancellariam Anhaltinam, et eorum Concilia, quae excogitaverunt contra Catholicos, et romanum imperium, et videbit quam recte eos Propheta comparet serpentibus utique callidissimis. 5to: Ex Dei maledicto posita est inimicitia inter serpentem, et mulierem, inter semen serpentis, et semen mulieris, Ibid. Gen. Cap. 3. quanta quaeso divino ex maledicto, et permissione inimicitia posita inter serpentinum hujus haeresis semen, et inter mulierem, quam constat esse benedictam inter mulieres B. Virginem? 6to: Dicuntur *habere capita* ad significandum nobis, fautores et sequaces istius haeresis fore Reges, et Principes, et potentes, et personas illustres plurimas, qui sunt capita in populo, insuper non absque causa notantur esse capita in plurali, non singulari quia suorum dogmatum caput nec habent, nec habere possunt, et quidquid controversiarum suarum (v. g. de Ubiquitate Christi, de idiomatum divinorum communicatione; de sacramentorum numero, de fide infantulorum in Baptismo; de missae germanicae usu, et ceremoniis usurpandis in eadem, et id genus innumeris) ab uno forte provinciali, regalive conventiculo definitur ab altero, et alio exploditur, et irridetur, quia nulla Spiritus

Sancti assistentia infallibili, aut divina promissione de non errando nititur. Item per capita denotantur metaphorice sapientia, intellectus et prudentia terrena hujus generationis, quia superant longe Catholicos; filii enim hujus saeculi prudentiores sunt in generatione sua, quam filii lucis; et hoc constat; experti enim sumus, et experimur, homines istos longe Catholicos superare in struendis occultis machinationibus, stratagematibus bellicis, insidiis, in congregandis divitiis, in mercaturis, et negotiationibus, in ordinandis bellis, muniendis civitatibus, et iis defendendis, in legibus instituendis, et conservandis, in externae politiae splendore, ordinatione, honestissima filiorum educatione etc. Unde signanter Propheta dicit: quod sint habituri capita, ut praemoneret nos, hanc generationem pessimam magnum Ecclesiae et Romano Imperio facessituram negotium, hinc concludit descriptionem hujus haeresis dicens; *Et in his nocent*, hoc est in praedictis tribus caudarum generibus, quia potissima ejus potentia et pertinacia in his tribus continetur, unde qui amputabit hanc caudam, hoc ipso hanc extinguet haeresin.

Faxit Deus, ut veniat cito potens ille Monarcha, qui subvertat respublicas, et civitates imperiales, et maritimas, nidos viperarum, et cessare faciat garrire Praedicantes, et humiliet omnia, et evanescat haeresis omnis. Nullam haeresin copiosius, et clarius, et per apertiora aenigmata describit Propheta, quam hanc modernam, ut cognoscat Ecclesia Latina, magnum sibi fore negotium cum ea, et ingentia damna se passuram ab ea. Unde nos omnes instruimur, dum ante oculos nostros horrendum hoc monstrum ponitur, ut permaneamus in fide catholica, et orthodoxa, et Romana, et ambulemus sobrie, caste, pie, et sancte in conspectu hujus horrendae bestiae, ne vituperetur ministerium nostrum, et ita vilescamus; et ne scandalizentur infirmi in luxuriis nostris in commessationibus, et ebrietatibus, et cubilibus, et impudicitiis, et in avaritia, et in superbia nostra; sed omnibus praeluceamus verbo, et exemplo, tanquam lucerna accensa in caliginoso loco; apprehendamus disciplinam Domini; ne quando irascatur, et permittat nos, et omnia nostra in Europa ab hac horrenda bestia devorari. Legantur, quae scripta sunt in libello de septem animalibus, et quibusdam secretis aliis super terram Germaniae.

§. III.

Appendix nocumentorum ab ipsismet malis catholicis causatorum.

Cap. IX. v. 20—21.

Vers. 20.

I. ***Et caeteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent daemonia etc.*** Continet iste textus mirabilem quandam appendicem nocumentorum a nobismet ipsis Catholicis causatorum, qui perstitimus in fide vera, sed operibus nostris pessimis plurimum nocuimus Ecclesiae Cath. Matri nostrae, et quasi cum hac bestia pugnavimus contra eam. ***Et caeteri homines*** h. e. reliquiae Catholicorum ***qui non sunt occisi in his plagis,*** h. e. qui non defecerunt a vera fide. ***Et caeteri homines.*** Est imperfecta oratio, quia desideratur verbum, sed verbum jam praecessit in praecedenti textu hoc: ***Et in his nocent:*** proinde signanter omittitur in sequentibus, ut intelligamus, etiam nos portasse ligna, et adhuc portare hodie ad ignem grandem in Europa excitatum, quo minus, et serius extinguatur. Nocumentorum autem ex parte nostra genera sunt duo, 1mum Est sapientia quaedam, ac calliditas serpentina, qua Catholici etiam principes, nobiles, aliaeque potestates opprimunt Ecclesiarum immunitatem gravissime, dum videlicet sub diversis falsis, et coloratis titulis quos excogitant per se, et suos ministros, usurpant sibi potestatem ecclesiasticam, aut spiritualem, aut ecclesiasticarum personarum redditus, decimas, aliaque bona violenter trahunt sub tributum, onerando impiissime steuris, pensionibus, et exactionibus aliis; et si ipsis ecclesia mater nostra minetur virga excommunicationis, aut actu etiam infligat; rident, spernunt, et pergunt in sua malitia, quod signum pessimum est, Germaniam, et Europam esse in extremo articulo defectionis a vera fide. Pessimum enim signum est, si filii virgam matris suae spernant, et non curent amplius, et in hac calliditate similes sunt istis haereticis nostris, sicut enim illi aperte rapuerunt, et adhuc rapiunt, et jugum omne excusserunt; ita isti occulte idem faciunt, opprimendo ecclesiasticam immunitatem emungendo steuris, et exactionibus, vilipendendo gladium Spiritualem Ecclesiae Matris suae. Et ita, quod Patres eorum piissima intentione fundarunt, isti iterum occulte rapiant, et

tamen in egestate sunt, quia benedictio Dei non est in istis. Bene dixit sapiens de istis Prov. C. 11. v. 24. Alii dividunt propria, et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. Suadendum ejusmodi esset, ut desisterent mature ab usurpatione potestatis Ecclesiasticae, ab exactionibus, et steuris, a vilipendio sacerdotum, et inciperent timere gladium Ecclesiae, qui est horrendus, ne veniat super domos eorum et generationes eorum ira Dei, et avertantur retrorsum. Horrendum exemplum in Rege Angliae Carolo Stuarto videmus cujus antecessores, quia caput Ecclesiae esse voluerunt; iste amisit proprium caput, et Regnum. Sic punit Deus subinde primum in tertia, et quarta generatione. 2dum Genus sunt gravissima peccata principum, populi, Cleri, aliorumque statuum, de quibus nulla hactenus poenitentia acta est; ideoque sequitur: *Neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum.* Propter enormia enim nostra peccata Dominus Deus permisit hanc gravissimam haeresin in Germania, et in Europa, et propter eorum continuationem permittit eam tam diu durare. Quae enim alia causa reddi potest, quod sub Imperatore Ferdinando II. reformatio fidei, et restitutio bonorum ecclesiasticorum tam feliciter coepta, et tam praeclaris victoriis roborata, tam male tandem cesserit, et finem tam flebilem sortita sit, nisi enormia nostra peccata, de quibus neque poenitentiam agere volumus, neque agnoscere, nos male agere; ita callum obduxit misera Germania in peccatis suis. Proinde Deus in ira sua confregit coeptam reformationem fidei, et restitutionem bonorum ecclesiasticorum, sicut solet facere pater, qui iratus et gravissime offensus, filium immorigerum exhaereditat, et confringit testamentum, in quo eum scripserat jam haeredem etc. *Ut non adorarent doemonia, et simulacra aurea, et argentea, et aerea, et lapidea, et lignea.* In sequentibus significantur sex enormia peccata, quae ita nocent, quominus Deus misereatur Europae, et depressa hac haeresi exaltet in ea Ecclesiam suam. 1mum est occulta idololatria superstitiosorum, quibus scatebat Europa, et maxime Germania ante novissimum bellum, et jam reflorescere incipiunt. Hi enim omnes occultum habent commercium cum daemonibus, qui sicut olim in idolis ita nunc in iis coluntur, et adorantur, spreto proprio creatore suo, et hoc est peccatum gravissimum; et exprimitur his verbis: *Ut non adorarent daemonia.* 2dum est avaritia, qua nihil scelestius; et haec describitur metaphorice sub specie idololatriae his verbis: *et simulacra aurea, et argentea, et aerea,*

et lapidea, et lignea; Sicut enim ex quinque his materiis plerumque idola olim conficiebantur, quae gentiles adorabant, ita homines aurum, argentum, aes, lapides pretiosos, et ligna habent in amore, et pretio; proinde circa haec potissimum versatur avaritia. Ponuntur enim objecta plura determinata pro omnibus aliis: Cur autem vitium avaritiae sub nomine idololatriae adscribatur, causa est. 1mo: Quia proprium est Prophetis hujusmodi res, sub aenigmate, et metaphorice signare. 2do: Apostolus Paulus etiam vocat avaritiam idololatriae servitutem propter similem enormem malitiam Eph. C. 5. v. 5. 3tio: Sicut idololatria, ita et avaritia facit apostatare a fide 1. ad Tim. C. 6. nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli etc. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a fide. Hoc experti sumus in principibus et viris plurimis illustribus Europae, et maxime Germaniae, qui cupiditate bonorum ecclesiasticorum defecerunt a fide 4to: Sicut idololatrae, ita avari colunt, et adorant quasi in hoc saeculo pecunias, praesertim pulchre signatas, et divitias, et res pretiosas hujus saeculi, et confidunt in eis, et saepe fornicantur in eis a Deo, et praeponunt frequenter illas legi divinae, et justitiae. 5to: Sicut nihil est vanius, et stultius, et imperfectius idolis, ita minima musca, aut alia quaecunque creatura vivens in majori longe perfectione, et aestimatione est, quam aurum, argentum, aes, lapides praetiosi, et omnia ligna; et tamen homines impii fornicantur in his a Domino Creatore suo, ut etiam saepe deserant illum, et justitiam ejus, proinde subditur per modum admirationis super hoc vitio: *qui neque videre possunt, neque audire, neque ambulare.*

3tium: sunt invidia, odia, ira, rixae, contentiones, cupiditates dominandi, et habendi, et consequenter injusta bella, ex quibus homicidia causantur quasi infinita. Ponitur effectus pro causa. Certe Gallia, et Italia hujusmodi homicidiis particularibus quotidie scatent, neque bellum Mantuanum fuit justum, nec Gallia satis recte suscepit bellum contra Romanum Imperium, adjuvando haeriticos, et Protestantes, dum ageretur de introducenda iterum fide Cath. et restitutione bonorum ecclesiasticorum. Et quale gestum bellum est contra Regem Hispaniae, nisi ex innata invidia? Catholici esse volunt, et res Catholicorum disturbant, adjuvant haereticos, et socii eorum sunt in bello, et impediunt extirpationem moder-

nae haeresis, armis, pecuniis, et consiliis, neque agnoscunt, aut saltem agnoscere volunt, se male agere; ideo subditur.

Vers. 21. *Et non egerunt poenitentiam ab homicidiis suis.*

Quartum peccatum sunt homicidia privata, quot in utero matris infantes; quot vix in lucem effusi ad occultanda coram mundo peccata mediis illicitis enecantur? Quoties ad aquirenda honorum subsellia, ad dissolvendum matrimonii vinculum miscentur venena? hinc subditur: neque a veneficiis suis.

Quintum est peccatum carnis: his verbis expressum, *neque a fornicatione sua.* Ponitur species pro genere, sub qua omnia vitia carnis includuntur, more saepius in S. Scriptura usitato; et hoc vitium abominabile in tantum regnat in toto quasi mundo, in omnes homines omnium statuum, ut existimare liceret, si nondum praecessisset diluvium, imminere protinus; omnis quippe caro corrupit viam suam, et pauci amplius statu suo contenti vivunt, flere magis libet super hoc vitio isto tempore, quam plura verba facere.

Sextum est summa injustitia, quae fere ubique regnat; exprimitur his verbis: *A furtis suis.* Denique ponitur species pro genere; injustitia enim post se trahit omnes species furtorum, et nemo tutus est ab ea; impii enim homines non timentes Deum non quaerunt amplius, quo jure haec, et haec accipiant, possideant, aut retineant, sed tantum, quo modo, et quibus mediis haec et plura possint acquirere.

Septimum peccatum, et clausula finalis perditionis nostrae est impoenitentia, quae signanter in hoc contextu additur: *Neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum.* Item: *et non poenitentiam egerunt de homicidiis suis etc.* Exitialis Sententia! O viri ecclesiastici, et saeculares Europae maxime Germaniae! collyrio inungamus oculos nostros, et videamus periculum instans, visitavit filiam suam Deus, jam a centum annis, et ultra, bellis, pestilentia, fame, haeresi, et aliis plagis flebilibus, et non poenitentiam egimus, sed pergimus nos insensati in luxuriis, avaritiis, et superbiis nostris, et non est, qui facile recogitet imminens periculum. Ah, ah, evigilemus viri fratres, et poenitentiam agamus de operibus nostris malis! Evigilemus, quaeso per amorem JEsu Christi, et salutis nostrae et posteritatis nostrae, ne quando irascatur Dominus et pereamus de via justa, et devoret horrenda bestia haec totam Europam et non sit, qui eripiat nos. Amen.

Finis Libri Quarti.

LIBER QUINTUS.

IN CAPUT DECIMUM ET UNDECIMUM.

De Consolatione Latinae Ecclesiae post extirpationem haeresum in sexto ejusdem Statu maxima futura etc. Item de persecutione Anti-Christi, et de septima ac novissima tuba.

SECTIO I.

IN CAPUT DECIMUM.

DE CONSOLATIONE ECCLESIAE LATINAE, ET FUTURA EJUSDEM EXALTATIONE, ET EXTENSIONE.

§. I.

De Consolatione Ecclesiae latinae et ejus exaltatione in sexto Ecclesiae Statu futura.

Cap. X. v. 1—11.

Vers. 1.

I. *Et vidi alium Angelum fortem descendentem de coelo amictum nube, et iris in capite ejus.* Solet divina bonitas semper pro necessitate, et calamitate temporum Ecclesiae suae succurrere opportunis remediis, et consolatione, ne succumbat hostibus suis; hoc ipso, quia promisit, quod velit cum ea esse usque ad consummationem saeculi, et quia portae inferni non praevalebunt adversus eam. Hoc etiam paterne praestitit in tempore quinti Ecclesiae status, quantumvis calamitoso, et desolationis pleno; 1mo enim e diametro Haeresiarchae illi pestilentissimo, et superius descripto, scil. Luthero S. Ignatium cum societate sua opposuit. 2do: Concilium Trid. opera Spiritus S. prodiit, quo effectum fuit, ne fides catholica, et disciplina ecclesiastia, maxime coelibatus in Clero omnino perirent; 3tio: Etiam Consolatio magna replevit Latinam Ecclesiam per novam, et copiosam sobolem, qua jam floret, et foecunda est America, quantum enim in Europa a fide Cath. discessum, tantum in Indiis, Japonia, China, et aliis plurimis insulis, et terris, imo plus incrementi vera Cath. fides sumpsit. 4to: Protexit hactenus Deus semper Ecclesiam suam providendo Imperatoribus catholicis, inter quos maximus, et zelosissimus fuit Ferdinandus II. Haec tamen omnia,

quia non sufficientia fuerunt ad exterminandam hanc bestiam horrendam, ut constat, et probat ipsa experientia, neque finis malorum est adhuc, S. Joannes posita jam causa principali, et descripturus tantum principaliora, aut quae iis ita connexa haerent, ut omitti nequeant, jam progreditur in praesenti capite ad descriptionem illius maximi Monarchae, sub quo depressis, et conversis haereticis modernis incipit status sextus Ecclesiae, status consolationis, humiliabiturque vel maxime Turcarum Imperium, et fides catholica terra, marique rutilabit, et disciplina Ecclesiastica restaurata exaltabitur. Vid. Sup. Lib. 1. S. III. in Cap. III. §. II.

II. Prius quam ad expositionem hujus textus progrediamur, notandum, istum Angelum, qui hic S. Joanni apparuit, fuisse verum Dei Angelum, et quidem praestantissimae naturae scil. Custodem, et protectorem romani Imperii, sive Euphratis magni. Hic etiam duplicem gerebat personam, primam repraesentativam alterius, nempe magni illius Monarchae futuri, quem S. Joannes describit, dicens: *Et vidi alium Angelum fortem*: alteram vero divini nuntii, revelantis secreta ecclesiastica in illo tempore futura; ideo hoc loquitur in Contextu: *Et angelus, quem vidi stantem super mare, et supra terram etc.* usque ad finem Capitis. Sic Exodi C. 2. Angelus ille, qui loquebatur, ex rubo cum Moyse gerebat personam Dei, simulque coelestis nuntii, revelantis Moysi divinam voluntatem circa filios Israel. *Et vidi:* quomodo Prophetae videant res, aut personas futuras, supra Lib. 2. dictum fuit. *Et vidi alium*: 1mo: Dicitur esse alius, quia praedictis haereticis, eorumque Haeresiarchae prorsus erit contrarius; colet enim doctrinam sanam, et zelabit maxime unam, et orthodoxam fidem Cath. depressis et profligatis haereticis terra marique, mores etiam habebit sanctos, et rectos, et maxime juvabit ad restaurandam fidem, et disciplinam ecclesiasticam, quam Haeresiarcha ille impius cum suis spurcis asseclis solverat. 2do: Datum est illi praeconium speciale a S. Joanne, quod futurus fortis: *Et vidi alium Angelum fortem etc.* Erit fortis in bello, et confringet omnia instar Leonis in eo, et victoriis maximus roborabitur imperio suo, et vivet plurimis annis in eo, et humiliabit haereticos, et respublicas, et omnes gentes suo, et Ecclesiae latinae subjugabit imperio; insuper et Imperium Turcicum (ad orcum missa secta Mahometica) confringet usque ad pusillum regnum; quod stabit, sed sine potentia; usque dum veniat filius perditionis, qui non repu-

tabit Deum. Dan. C. 11. Dicitur *descendere de coelo*: quia nascetur ex gremio Ecclesiae Cath. a Deo mittetur, atque ex divina providentia praeordinatus est specialiter in consolationem, exaltationem afflictissimae tunc Ecclesiae latinae, ac depressae nimis, quae omnia per coelum metaphorice significantur. 4to: Notatur *esse amictus nube*; quia erit valde humilis Monarcha iste, et ambulabit in simplicitate cordis sui ab adolescentia sua, nubes enim (qua splendor, et alia solent abscondi) humilitatem significat, quam sequitur protectio Dei, itidem per nubem significata, nemo enim magis in protectione Dei, quam humilis, Lucae C. 1. Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. Propterea illi Monarchae nemo poterit nocere, neque resistere, amictus enim ejus est protectio Dei, per nubem significata, quia in protectione Dei coeli commorabitur. 5to: *Et iris in capite ejus*. Per irim intelligitur pax Dei cum terra Gen. C. 19, quam reddet ille universo mundo; extirpatis enim haereticis, et gentium et Turcarum superstitionibus, erit unus Pastor, et unum ovile; et omnes principes confoederabuntur cum eo vinculo arctissimo fidei Cath. et amicitiae, quia unicuique reddet suum, et neminem gravabit contra justitiam, et ideo iris tanquam insigne ponitur in capite ejus. 6to: *Et facies ejus erat sicut sol*: propter splendorem sanctitatis, et gloriae Imperialis, deinde ob summam intelligentiam, et sapientiam, quam habebit: item propter ardorem charitatis, et zelum religionis, quo erit praeditus; et denique, quia sicut sol inter sidera in coelo; sic ille inter Principes suos in imperio ambulabit, omnesque ordinem suum tenebunt ambulantes post eum etc. 7mo: *Et pedes ejus tanquam columnae ignis*. Per pedes significatur latitudo, et potentia alicujus Imperii Ps. 59. v. 10. in Idumaeam extendam caleamentum meum, mihi alienigenae subditi sunt. Verum, quia multi etiam Tyranni habuerunt magnam latitudinem, et potentiam imperii sui, signanter adduntur proprietates, scil. *Columnae, et ignis*, Columna significat sustentaculum domus, ejusdemque fortitudinem; ignis vero zelum religionis, et affectionem charitatis Dei, et proximi. Ignis item omnia domat; sic totalis erit potentia illius Monarchae; regnum enim ejus erit sustentaculum firmissimum, domus scil. Ecclesiae Cath. et domus suae regiae, quia stabilietur regnum ejus ad posteros (usque dum fiat discessio a fide, et reveletur filius perditionis) et potentia ejus

zelo religionis, et charitatis Dei, et proximi rutilabit, et sicut ignis domat omnia, sic ille domabit.

III. Vers. 2. 8vo: *Et habebat in manu sua libellum apertum.* Iste libellus denotat Concilium generale, quod futurum erit maximum, et celeberrimum. Hunc libellum dicitur Angelus habere in manu sua, quia opera, et potentia illius Monarchae cogetur, et defendetur et expedietur, item quia strenue illud exequetur, et pro viribus ad executionem illius juvabit. Et Deus coeli benedicet ei, et dabit omnia in manu, et potestate ejus. Ceterum dicitur liber apertus propter claritatem sensus, et S. Scripturae, dogmatumque fidei Christianae, quae in illo Concilio maximo applicabuntur. 9no: *Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.* Hoc est, dilatabit, et extendet imperium suum mari terraque, subjugabit enim sibi terram, et insulas maris: eritque potentia, et latitudio ejus maxima, quae per pedes intelligi supra diximus. 10mo:

Vers. 3. *Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit.* Per clamorem hic intelligitur horror maximus, quem incutiet omnibus populis in terra, et in insulis habitantibus. Propterea clamor ejus comparatur rugitui, sive clamori leonis: quando enim leo rugit, omnes caeterae bestiae timent, et ipsius fortitudo ostenditur. Unde Prov. C. 20. Sicut rugitus leonis, ita terror Regis. Item clamor iste magnus sunt edicta Imperialia, quibus fidem Cath. et orthodoxam, et executionem illius Concilii mandabit strictissime, et ita per edicta sua terra marique clamabit ad omnes gentes.

IV. *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Tonitrua, quae ad clamorem istius Angeli signantur esse locuta, ii sunt, qui praedicto Monarchae, et ejus mandatis resistent, et percutere eum volent, (non enim exigua tunc orietur tempestas,) sed quia non valebunt ei resistere, neque nocere poterunt S. Joannes jubetur ea non scribere, tanquam inefficacia futura, sed tantum signare ad cautelam, et quod illius regnum, et propagatio verae fidei non sine clamore, et tempestate sint processura; unde dicitur: *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Tonitruum voces sunt, quando sine emissione fulminis in nubibus tempestates exortae murmurant, aut fulmen sursum emittitur; operantur vero, et nocent, quando fulmine deorsum emisso incendunt, aut percutiunt, ostensa enim est illa futura tempestas S. Joanni ex proprietate, et similitudine naturalis tempestatis. *Et locuta*

sunt septem tonitrua voces suas, h. e. principes et magnates illi insurrexerunt, murmurarunt contra; locuti sunt voces suas, h. e. Concilia sua deprompserunt ad resistendum, et percutiendum, sed quia hic Monarcha erit in protectione Dei, ut dictum est, haec omnia non erunt efficacia contra eum, ut noceant.

V. Vers. 4. *Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram*: Hoc est, postquam mihi istorum Concilia, et secreta, fuere revelata, ego ex mandato generali mihi Cap. 1. dato, etiam ea eram conscripturus. *Et audivi vocem de coelo dicentem mihi: Signa, quae locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere.* Duplici ex ratione potest quis prohiberi, ut aliquid non scribat, aut non sciat; 1ma est, quando notitia illius noceret malum afferendo, aut bonum impediendo sive de praesenti, sive in futuro; 2da est, si rei momentum, aut necessitas, utilitasve non exigunt, ut aliqua scribantur, aut sciantur; sic divina providentia fidelibus suis dilectis in hac vita infinita pene pericula, et tribulationes animae et corporis abscondit, eo quod homini utile non sit, haec praescire, et ipsa Dei bonitas, et providentia jam novit ex omnibus, quantumvis gravibus, ac jam instantibus eripere ac protegere. Ex hac causa S. Joannes prohibetur ea scribere, quae ista septem tonitrua ad Clamorem istius Angeli sunt locuta; ex omnibus enim periculis liberabit eum Dominus, et irrita faciet concilia inimicorum suorum etc. *Signa, quae locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere,* hoc est: hoc scribe, quod locuta sint septem tonitrua, sed voces eorum, h. e. quae locuta sunt, noli scribere.

Vers. 5. *Et angelus, quem vidi stantem super mare, et super terram, levavit manum suam ad coelum.* Sequitur altera persona, quam sustinebat Angelus iste, scil. nuntii coelestis revelantis secreta divina in novissimis diebus futura. *Et Angelus, quem vidi stantem super mare, et super terram*, h. e. summum praesidentem, custodem, et protectorem Imperii illius, quem Daniel Cap. 12. vidit. stantem super aquas fluminis.

Vers. 6. *Levavit manum suam ad coelum, et juravit per viventem in saecula saeculorum, qui creavit coelum, et ea, quae in eo sunt, et terram, et ea, quae in ea sunt, et mare, et ea, quae in eo sunt.* Haec verba continent juramentum testificatorium, quo Dominus Deus per hunc suum nuntium toti generi humano revelat, et in consolationem suorum electorum

in vera Cath. Ecclesia, simulque etiam in terrorem impiorum hominum in cathedra pestilentiae congregatorum, testificatur, et confirmat aliquam summi, et maximi momenti veritatem; scil. *quia tempus non est amplius.* Ad literam intelligitur *primo:* De haereticis, et inimicis crucis Christi, quorum tempus, dies, et malitia finem habebit sub imperio dicti saepe Monarchae, in quorum terrorem, et confusionem aeternam, et simul in maximam Latinae Ecclesiae, et suorum fidelium, et dilectorum servorum Consolationem Angelus iste ita testificatur, et clamat. 2do: *Non erit amplius tempus;* post vocem septimi Angeli (in consolationem et confirmationem fidelium) in laboribus, et tribulationibus suis contra impios homines, de quibus 2 Petri Cap. 3. dicitur. Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus, in deceptione illusores juxta proprias concupiscentias ambulantes dicentes: ubi est promissio, aut adventus ejus? ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae. Confirmat itaque istis verbis adventum Domini, et sic cessabunt tempora dolorum, et persecutionum, voluptatum quoque, ac divitiarum, regnorum, honorum, et omnium rerum praesentium delectabilia.

VI. Vers. 7. *Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum coeperit tuba canere.* Quis sit iste septimus Angelus, et quae ejus vox Capite sequenti dicetur. Per verba: *In diebus septimi Angeli* novissimum tempus significatur, post quod aliud non erit in aeternum, sed fiet consummatio saeculi, et post consummationem saeculi, consummabitur dies extremi judicii, unde hic dicitur: *Consummabitur mysterium Dei sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.* Nam 1mo: Dies consummationis saeculi et extremi judicii vere est mysterium seu arcanum maximum, soli Deo reservatum, quod nemini revelatum est, neque revelabitur, donec fiat. Matth. 24. De die autem, et hora nemo scit, neque Angeli coelorum, nisi solus Pater; 2do: Mysterium etiam est grande solius Dei, quando universa, et singula abscondita cordium nostrorum proferentur in lucem diei illius magni omnipotentis Dei I Cor. C. 3. uniuscujusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur etc. et I Cor. C. 4. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium, et tunc laus erit unicuique a Deo. 3tio: Hoc mysterium est resurrectio mortuorum I. Cor. C. 15. Ecce mysterium vobis dico,

omnes quidem resurgemus sed non omnes immutabimur, in momento, in ictu oculi, in novissima tuba. 4to: Hoc mysterium est remuneratio bonorum, et malorum, quod maxime absconditum est ab oculis nostris, usque dum veniat Dominus, Apoc. C. 22. Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua; et hoc est grande mysterium Dei, in quo Regius Propheta David valde commotus fuit, et omnes justi in hoc saeculo commoventur in tribulationibus suis Ps. 72. quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde, mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, quia non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum; in labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur; ideo tenuit eos superbia; operti sunt iniquitate, et impietate sua; prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis etc. Existimabam ut cognoscerem hoc; labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum. 5to: Denique Mysterium hoc est Dei, scil. electio sanctorum ex massa filiorum Adae, quae Soli Deo reservata est, et nemo hominum scrutabitur, quia mysterium est, et absconditum ab oculis nostris usque in diem Domini. Rom. C. 11. Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc (ut non sitis vobismet ipsis sapientes) quia caecitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret etc. Et tandem concludit: O altitudo scientiae, et sapientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus! Unde frustra se fatigant, qui scrutari volunt punctum praedestinationis, utpote mysterium Soli Deo reservatum in diem judicii, ubi unicuique reddet secundum opera sua, et secundum adinventiones suas. Deus enim justus est, et absque ulla iniquitate, et non vult mortem peccatoris sed magis ut convertatur, et vivat. Multi cerebrum suum in hoc puncto, tanquam araneae, meditando extenuant, quibus melius esset orare Dominum Deum suum, et sentire de eo in bonitate, et salutem operari in timore, et tremore etc. quia hoc mysterium Dei, et arcanum est inscrutabile; unde, quo plus scrutantur, eo magis involvuntur maxime volentes sapere. *Sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.* Isti servi Dei Prophetae sunt Enoch, Moyses, et Elias, et veteris Testamenti ceteri Prophetae. Deinde Apostoli, et reliqui Doctores, et Praedicatores Novi Testamenti, qui omnes unanimi consensu

praedictum mysterium regni Dei suis linguis, et scripturis sacris mundo annuntiaverunt, et praedicaverunt, et adhuc hodie annuntiatur, et praedicatur, et annuntiabitur, et praedicabitur usque ad novissimum diem, quo venturum est, et consummabitur, et non credent homines, donec veniat, sicut factum est in diluvio, quod Noe ultra centum annos praedicavit mundo, et non crediderunt homines, unde Christus Matth. C. 24. ait: Sicut autem in diebus Noe, ita erit adventus Filii hominis; sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, et bibentes, et nubentes, et nuptui tradentes usque ad eum diem, quo Noe intravit in arcam, et non cognoverunt, donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis.

VII. Vers. 8. *Et audivi vocem de coelo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, et super terram.*

Vers. 9. *Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum; et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum, et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce, tanquam mel. Et accepi librum de manu Angeli, et devoravi illum.*

Vers. 10. *Et erat in ore meo tanquam mel dulce; et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus:*

Vers. 11. *Et dixit mihi. Oportet te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et Regibus multis.* S. Joannes, qui personam totius Ecclesiae gerit, his verbis edocetur, de qualitate, fructu, et effectu superius dicti libri, et haec quidem revelantur sub specie commestionis metaphorice, quia ex gustu, comestione, ac vel maxime ex digestione ciborum scimus, ac experimur effectus rerum, ac qualitates; sic multa in ore dulcia sunt, et in digestione amara, et e contra. Pari ratione in spiritualibus, et rebus coelestibus, contingit. V. g. Nos homines tam libenter legimus, et cum dulcedine loquimur de tribulationibus, et passionibus SS. Martyrum, et laudamus mirabiles Sanctorum Dei vitas, et conversationes, et virtutum pulchritudines, et definitiones cum suavitate, et delectatione mentis volvimus, sed si horum vel unum bolum oportet deglutire, amaricatur venter noster, h. e. digestio, praxis, et animalis passio similium, vel longe minorum, gravissime nobis cadit. Ceteri effectus praedicti libri quatuor esse noscuntur ex contextu hujus, et sequentis capitis initio; 1mus est, quia sanctam, sanam, unanimemque doctrinam fidei, et morum sanctorum continet, et si-

gnificavit his verbis: *Et erat in ore meo dulce tanquam mel.* Est metaphora, sicut enim mel dulce est in ore hominum, ita verbum sanum, et irreprehensibile est in ore justi, et e contra fel amarum est illius impugnatoribus, hinc dicitur Ps. 118. v. 103. quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo! et de Christo Isaiae Cap. 7. dicitur: Butyrum, et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. Et quia iste liber erit fabrefactum Spiritus S. merito in ore totius Ecclesiae (cujus personam S. Joannes gerit) erit dulce tanquam mel, h. e. acclamabitur illi, et recipietur unanimi consensu. 2dus erit commotio magna, quae subsequitur; non enim procedet hoc opus Dei sine magnis difficultatibus, et resistentia, et sine sanguine martyrum, quia operibus Dei semper mundus, caro, diabolus restiterunt, et resistent, quod divina sapientia permittit, quo magis elucescat contra Dominum universorum non esse consilium etc. Prov. Cap. 21. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum; et hanc tempestatem, primo movebunt potestates saeculares, quae armis resistent magno illi Monarchae, et persequentur eos, qui ambulabunt in conversione populorum ad fidem Catholicam, quam dictus Monarcha terra, marique jubebit praedicari, et amplecti etc. Proinde supra dictum est, quod ad clamorem Angeli stantis super mare, et super terram locuta sint septem tonitrua voces suas. Vide, quae supra dicta sunt versu quarto. 2do: Executio hujus libri habebit magnam difficultatem in statu Ecclesiastico, quando penitus abolebuntur Venus, et idola auri et argenti, et vita otiosa. Et haec omnia significantur his verbis: *Et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus.* Sustinet S. Joannes personam totius Ecclesiae, quae amaritudines, et tribulationes, difficultatesque plurimas sustinebit in executione dicti saepius libri; sed non praevalebunt, neque impedire poterunt inimici ejus hoc opus grande Dei; unde in consolationem, et confortationem ejus statim per Angelum subditur. Tertius effectus, qui est praedicatio Evangelii, ac fidei Cath. gentibus, et populis, et linguis, et Regibus multis; iis videlicet, qui per Mahometismum, aut per schisma, aut per modernam haeresin, aut per aliam sectam defecerunt a gremio Matris suae, quae est Romana Ecclesia; et hoc exprimitur his verbis:

Vers. 11. *Et dixit mihi: oportet te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et Regibus multis.* Ecclesiae hoc dicitur, cujus personam S. Joannes sustinet. Et Ecclesia

praedicabit illis per eos, quos mittet, et quidem iis praedicabit, qui semel fuerant in fide catholica illuminati, sed defecerunt, ideo signanter additur *iterum praedicare,* ut in novissimo tempore *iterum praedicetur* et annuntietur fides Catholica gentibus, et populis, et linguis, et Regibus multis, qui ab Ecclesia defecerunt etc. Et hoc continget in sexto statu Ecclesiae, qui erit status consolationis, et durabit usque ad ultimum, qui erit status consummationis.

§. II.

De extensione, et exaltatione Ecclesiae.

Cap. XI. v. 1—2.

Vers. 1.

Et datus est mihi calamus similis virgae, et dictum est mihi: surge, et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo.

I. His verbis exprimitur quartus superius dicti Libri effectus, ac finis, qui ex praedicatione Evangelii per divinam misericordiam exsurget; scil. Conversio totius quasi orbis ad unam veram Catholicam, et Apostolicam fidem, ex quo Ecclesia Latina terra, marique longe, lateque dilatabitur, glorificabitur, et consolabitur, quam S. Joannes jubetur metiri ad significandam ejus maximam latitudinem, et multitudinem populorum, qui etiam de loginquo, et ab extremis terris confluent ad illam, sicut Gen. C. 15. jubetur Abraham numerare Stellas coeli, ideo 1mo subditur: *Et datus est mihi calamus similis virgae.* Calamus seu virga mensura est arundinea, qua solemus aedificia, agros, et alia secundum longum, latum, et profundum metiri; et similem virgam seu calamum, ac arundinem portant Episcopi in dedicatione templorum novorum, qua pavimentum, et alia metiuntur. Similis virga S. Joanni dicitur esse data in Spiritu, et metaphorice ad significandam novissimo tempore Ecclesiam fore amplissimam, et quasi noviter aedificandam, et sponso suo Christo JEsu dedicandam. 2do: *Et dictum est mihi: Surge.* Jubetur surgere ad significandum templum hoc Dei vel maxime dilatandum esse, atque in quatuor mundi plagis domum Dei esse aedificandam. *Surge* (mach' dich auf) h. e. vade ex Judaea ad omnes partes mundi ad metiendum hoc templum Dei. Ex hoc modo loquendi mandatur S. Joanni in consolationem Ecclesiae suae, quod Gen. C. 13. v. 14. Abraham jubetur, scil. levare oculos versus

Septentrionem et versus Meridiem, Orientem, et Occidentem etc. 3tio: *Et metire templum, et altare, et adorantes in eo.* Per templum, quod jubetur hic metiri, significatur amplitudo illa maxima, sive nova Ecclesia, quae Ecclesiae Latinae accedet ex conversione gentium in America, Africa, Asia, Europa, cujus jam nostro Saeculo fieri videmus initium laetissimum in India, et Japonia, in China, aliisque partibus. Per *altare* significatur metaphorice honor, et exaltatio sacrificii Missae, quod ubique terrarum celebrabitur copiosissime, et glorificabitur nomen Domini nostri JEsu Christi, quem magna fide homines in eo adorabunt, unde per adorantes in eo designantur primario sacerdotes, qui ubique terrarum publice in magna multitudine sacrificantes adorant, et adorabunt Deum Patrem, et Filium ejus JEsum in Spiritu, et veritate. 2dario: Etiam homines Christiani notantur, qui amabunt valde audire Missam, et frequentare mensam sanctissimam Domini, et recte dicuntur *adorantes in eo.* De hoc sexto statu Ecclesiae loquitur Christus Matth. Cap. 24. ponitque eum pro signo praecedenti novissimam desolationem, et diem adventus sui, dicens: Et praedicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio. Item Joann. Cap. 10. v. 16. Is. C. 2. v. 2. Mich. C. 4. v. 12.

§. III.

De illa terra, quae gentibus, et Antichristo reservatur, et ad Christi Ecclesiam nunquam accedet.

Cap. XI. v. 2 — 3.

Vers. 2.

I. *Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus.* His verbis Christus instruit Ecclesiam suam per S. Joannem de mirabili secreto, et permissione Dei circa regnum Mahometis, et Antichristi, cujus ille praecursor fuit, et figura est, unde etiam ex generatione hac commixta ex semine filiorum Israel nascetur, et veniet, et regnabit Antichristus filius perditionis. Ideo regnum turcicum nunquam in totum delebitur, sed stabit ex semine hoc Regnum aliquod, de quo loquitur Christus signanter Matth. C. 24. v. 15. et Marc. C. 13. v. 14. Itaque ut haec omnia impleantur, data, et permissa est ex secreto Dei judicio Palaestina, et terra Sancta, aliaque regna, quae Juda, et Israel olim inhabitabant, gentibus istis, donec compleatur

omnis praevaricatio. Hoc divinae voluntatis mysterium experientia habemus, quod videlicet hanc generationem praeterire, ac perire nolit, donec reveletur ex ea filius iniquitatis. Quot enim Reges, et Principes, et Imperatores terram sanctam recuperare conati sunt, qui tamen omnes omnibus suis viribus nihil effecerunt, aut victores immature ceciderunt. Deinde discordia Principum Christianorum quam horrenda semper fuit, et est, et erit? Ut ita semper impedita fuerit exterminatio regni Turcici ex superbia, et malitia nostra, donec impleamus nosmet ipsi Christiani mensuram peccatorum nostrorum, ex qua Dominus incipiet taedere super Ecclesiam suam, et permittet superbire filium perditionis; sicut taedere coepit in veteri Testamento super Israel 4 Reg. Cap. 10. v. 32. quod fuit figura Testamenti novi, ac Christianitatis, quemadmodum enim Assur se habuit ad Synagogam Judaicam, ita se habet, et habebit Turca ad Ecclesiam populorum: cum priora sub velamine fuerint figura posteriorum. Quantumvis ergo amplitudo Ecclesiae Latinae in sexto statu, ut dictum, magna sit futura, tamen nunquam Palaestina, et terra Sancta, aliaque Regna in Oriente ad ovile Christi accedent, quia ex his oportet nasci, et venire et regnum accipere filium perditionis, quem accipient Judaei omnes, et congregabuntur ad eum ab Oriente, et Occidente, et Septentrione, et Meridie, et a desertis montibus; et de hoc dicit Christus Joan. Cap. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.* De terra Sancta autem, et gentium desolatione loquitur Matth. Cap. 23. Dico enim vobis: Non me videbitis a modo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. De Jerusalem quoque signanter Luc. C. 21. Et Jerusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum; unde sequitur: *Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras.* Per *Atrium* intelligitur Palaestina, sive Terra Sancta, et Jerusalem, atque Synagoga Judaeorum. Per *Templum* vero Ecclesia gentium Christi. 1mo: Namque sicut in atrio palatii Regis exspectant omnes, donec ad aulam, et audientiam, atque in conspectum illius admittantur. 2do: Qui in atrio sunt, conspiciunt quidem eminus, et secundum externam aedificaturam Palatium Regis, constitutionem tamen intrinsecam, secreta, et alia, quae in illo condita sunt, non percipiunt, donec intromittantur. 3tio: Atrium semper respectu palatii solet esse ignobilius, et magis angustius. 4to: In Atriis

servi habitant, et Regis Imperium cum timore exspectant, servientes secundum permissionem temporalem etc. Hujusmodi Atrium fuit, et est, et hic describitur rejiciendum in veritate terra Sancta, sive Palaestina ac Synagoga Judaeorum. Quia 1mo: In veteri Test. omnes exspectabant in atrio Limbi, et nemo ad coeli palatium, et in conspectum Dei fuit admissus, donec Verbum Caro factum est, et resurrexit a mortuis, et deduxit omnes in atrio exspectantes ad coeli palatium. 2do: In veteri Testamento omnes sub nube fuerunt, et a longe tantum per speculum et in aenigmate mysteria Dei perspexerunt, quae nos per Christum in palatium suum Regium (quod est Sancta ejus Ecclesia) introducti distincte, et clare cognovimus, vidimus, et audivimus de verbo vitae; sicut dicitur prima Joann. Cap. 1. v. 1, 2, 3. quanto atrium imperfectius est, et ignobilius, et angustius palatio aliquo augustissimo regio, tanto Synagoga Judaeorum fuit imperfectior, ignobilior, et angustior respectu Ecclesiae Christi, in quam plenitudo gentium vocata intravit, et intrabit. 3io: Synagoga in tempore suo cum omnibus suis filiis serviebat tantum; Ecclesia autem Mater nostra foras misit timorem, diligit, et filii ejus servi non sunt, sed domestici, cives, imo filii Dei, ut scriptum est ad Eph. C. 2. v. 19, 20. ad Gal. C. 4. 1. Joan. Cap. 3. ergo Jerusalem, et quae ipsi subjecta erat, terra, reliquaque Synagoga Judaeorum atrium erant; templum vero ipsa Ecclesia Cathol. est. Unde dicitur: *Quod est foris Ecclesiam, ejice foras.* Est modus loquendi, quo 1mo: solent etiam Reges, et Principes decreta sua, quae omnino irrevocabilia, ex ira aut aliquo rei momento esse volunt, confirmare, et decernere, ut immutabilia semper permaneant. 2do: Res perditae, infatuatae, et desperatae ejiciuntur foras; ita jubetur hic S. Joannes Jerusalem, et Terram Sanctam, consequenter totam gentem Judaeorum a justo Dei judicio jam foris ejectam, iterum ejicere, h. e. confirmat Deus voluntatem, qua dispersit gentem Judaeorum in omnes gentes, et Jerusalem, totamque Palaestinam in potestatem gentium, ita, ut in veritate Evangelica nunquam sit statura. Tametsi enim eversa funditus prima Jerusalem, alia postea in loco, ubi Dominus erat crucifixus aedificata, et religio Christiana ibidem fuerit plantata; non tamen stetit, quia Saraceni infestabant, et Cosröe tandem occisis, et in captivitatem ductis omnibus Christianis occupavit eam, quam Mahomet, et Turcarum gentes stabiliter postea tenuerunt usque huc, exceptis annis pau-

cis, quibus Godefridus, et frater ejus extitere Duces in Jerusalem; sed non steterunt omnesque subsequentes expeditiones quantumvis essent maximae, et potentissimae, ad recuperandam Jerusalem, et terram Sanctam ceciderunt in nihilum, et usque huc ejusmodi recuperationem impedivere bella, discordiae, et arrogantiae ipsorum Christianorum. Hinc iterum dicitur signanter: *Et ne metiaris illud, quia datum est gentibus.* Est iterum modus loquendi, quo v. g. Belli-Dux, et Rex aliquam suarum civitatum, quam scil. se omnino recuperare, aut propter propinquitatem, aut potentiam suorum hostium, aut propter perfidiam suorum civium se manu tenere non posse desperat, in numeratione, et descriptione regni sui mandat ut illa non numeretur, et describatur pro aliqua Regni sui parte ac civitate, sed deleatur omnino ex regni matricula; sic in descriptione regni, ac militantis Ecclesiae Christi, quae in sexto statu quidem amplissima esset futura, S. Joannes ad informationem Christianitatis necessariam, jubetur Jerusalem, Palaestinam, aliaque Judaeis subdita loca (quae per atrium intelligi supra diximus) non metiri, sive quod est, non numerare, sive immatriculare Christi Ecclesiae, ob exiguum illud tempus, quo sub Godefrido, et ejus fratre regnantibus in Jerusalem, fides Christi erat statura. Causam subdit: *quia datum est gentibus*, h. e. terram hanc gentes ex divina permissione stabiliter semper tenebunt, donec compleatur praevaricatio, et consummetur eorum opus. *Et civitatem sanctam conculcabunt mensibus quadraginta duobus.* His verbis innuitur tempus, quo praedictae gentes hanc essent terram possessurae sub Imperio et secta Mahometis, et Turcarum, de quibus infra. Totum autem tempus, quo hoc imperium stabit, a principio usque ad finem dicuntur esse menses quadraginta duo, qui constituunt mille ducentos, et septuaginta septem dies, et medium; annos vero mille ducentos, septuaginta septem, et medium, quia dies pro anno hic reputatur; durabit itaque regnum hoc mille ducentis, et septuaginta septem annis; sed non in eodem robore, quia ad finem erit exile regnum, quod tamen non exterminabitur ex divina permissione, ut ex eo reveletur filius perditionis, qui accipiet regnum, et exaltabitur in terris super omnia. Caeterum, quot jam annis hoc imperium steterit, pendet ab ejus origine, de quo infra. *Et civitatem Sanctam conculcabunt etc.* Per civitatem Sanctam intelligitur nova Jerusalem, denominatur *Sancta* a loco sancto, in quo aedificata est, in quo crucifixus est Dominus; sumitur

pars pro toto: nam per civitatem Sanctam universa Palaestina ac terra Sancta designatur, quam calcabunt gentes, h. e. imperium super eam habebunt, quod enim calcatur ab alio, inferius, et sub pedibus ejus est, et calcans dominatur illi, et tractat illud, prout vult; quae omnia significant imperium, et subjectionem relative. Ceterum, cur gentes hic, et non eorum caput nominetur, sumitur corpus pro capite, eoquod istae gentes sub eadem quidem secta Mahometis (qui etiam fundator fuit regni) semper futurae sint; non tamen semper extiterunt sub eodem imperio per successionem ex Mahomete descendente; aliquoties enim regnum fuit mutatum, et translatum eadem manente secta, ut infra vid. Cum ergo hic non describatur ipsum caput impium, quod fuit Mahomet (figura et praecursor Antichristi) sed tempus imperii ab eo descendentis, recte nominantur gentes, quae perseverantes in ejus secta tempus praedefinitum implebunt. Ex his patet, quare tot, et tam fortes, et tam sanctae, piaeque expeditiones diversis temporibus contra Saracenos, et Turcas factae, tam flebilem fuerint sortitae exitum; cujus, etiamsi causa non fuerit exigua invidia Graecorum, nostra, militumque peccata, et alia obstacula extrinseca, ac calamitates diversae; haec tamen omnia ex permissione divina contigerunt, ut impleantur Scripturae, ut compleantur regna, et tempora, et praevaricationes. Erit nihilominus merces operi manuum eorum, qui in tam Sancta intentione laborarunt, et occubuerunt in Domino; neque enim cogitandum est expeditiones illas omnes ab alio fonte, quam instinctu Spiritus S. processisse: hunc in finem, ut et Christiani milites pro nomine JEsu Sanguinem effudentes gloriose mererentur, haereditarius hostis fractis viribus in officio contineretur, et obsequio, ne transiret fines suos in exterminium Christianitatis.

SECTIO II.

DE PERSECUTIONE ANTICHRISTI, AC DE SEPTIMA, ET NOVISSIMA TUBA.

§. I.

De Tempore persecutionis Antichristianae.

Cap. XI. v. 3—13.

Vers. 3.

I. *Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.* In hoc textu describit Sanctus Joannes consequenter regnum, sive potius tyrannidem Antichristi, desolationem novissimam, descendendo ab Imperio Mahometis ad Antichristum, scil. a figura ad figuratum, a praecursore ad consummatorem omnis iniquitatis, qui nascetur et egredietur, et regnum accipiet ex reliquiis imperii prioris. Hinc etiam habent tempus a Deo ad consummationem praevaricationis, et iniquitatis suae, quam posterior in tot diebus consummabit, quot prior in annis. Hoc utriusque tempus S. Joannes exprimit per quadraginta duos menses, qui, si resolvantur in dies propheticos faciunt annos mille ducentos septuaginta septem et medium, quibus durabit imperium Mahometicum; si vero resolvantur in dies naturales, sicut etiam altero et vero sensu canonico hic accipiuntur, erit tempus tyrannidis Antichristianae mille ducenti septuaginta septem, et medius dies, quo ultimo scil. volens ascendere ad coelum, deturbabitur, et mittetur in infernum, ut infra videbimus. Et erit tribulatio periculosissima, et maxima, qualis non fuit, neque ad id usque tempus erit, sicut praedixit luculenter Christus Matth. Cap. 24. Mittet divina bonitas praeter alios plures fortissimos in fide Christi, Enochum, et Eliam, qui praedicabunt, et Signa Magna facient in Nomine JEsu, contra imposturas, et signa mendacia Antichristi, et finito testimonio ab eodem occidentur. Unde sequitur: *Dabo duobus Testibus.* Duo isti testes erunt Enoch, et Elias, quorum primus sub lege naturae, alter sub Mosaica lege vixit. Hi testimonium dabunt de Christo Jesu Nazareno in Signis Magnis, et praedicatione sua potenti contra Antichristum, et ejus asseclas, et suadebunt gentibus, et Judaeis, quia ipse sit Messias, et Filius Dei vivi, qui jam venerit in hunc mundum Redemptor, et quod vere in Jerusalem a summis sacerdotibus crucifixus sit; et pro universo mundo mortuus, et resurrexerit a mortuis

tertiá die, et ascenderit ad coelos, et sedeat a dextris, Dei judicaturus vivos et mortuos in novissimo die. Unde sicut S. Joannes Baptista testis fuit in primo adventu Christi, ita Enoch, et Elias in secundo ejusdem adventu testimonium de illo perhibebunt, et sicut Apostoli fuerunt illi testes usque ad extremum terrae, quod ipse sit Christus Act. C. 1. v. 8. Sic Enoch, et Elias erunt in novissimis diebus. Et hoc est testimonium, quod praedicabunt verbis, et confirmabunt Signis, quoniam JEsus est Christus, quod negabit filius perditionis 1. Joan. C. 2. Quis est mendax, nisi is, qui negat, quoniam Jesus est Christus; Hic est Antichristus, qui negat Patrem, et Filium, item, Cap. 4. v. 1, 2, 3. *Et dabo*: Ponitur in activo futuro hic; et superius erat positum in passivo praeterito, ad significandum, quod Deus mala solummodo permittat, bonorum vero munerum sit dator, et largitor, qui sicut omni tempore congrua dedit Ecclesiae, et populo suo electo auxilia, et consolationes in tribulationibus, ita vel maxime in persecutione novissima, et omnium tribulationum periculosissima; dabit duobus testibus istis praeordinatis sapientiam, virtutem, potestatem magnam contra Antichristum, ejus Pseudoprophetas, et Pseudochristianos. *Et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis.* His verbis exprimitur tempus, officium, et habitus praedictorum duorum testium Christi, et Dei; et quidem tempus eorum dies mille ducenti sexaginta erunt de mensibus quadraginta duobus, quibus tyrannizabit Antichristus cum suis. Officium illorum erit praedicare. *Prophetabunt*; h. e. praedicabunt gentibus, et Judaeis mundi interitum, et extremum diem judicii, item poenitentiam, et quia Jesus est Christus, et filius Dei, qui judicaturus sit vivos et mortuos. Et hic finis est, in quem reservantur scil. ad poenitentiam, et conversionem gentium, et Judaeorum. De Enoch habetur Ecclesi. C. 44. v. 16. Henoch placuit Deo, et translatus est in paradisum; ut det gentibus poenitentiam. De Elia vero Cap. 48. v. 10. Qui (Elias) scriptus est in judiciis temporum lenire iracundiam Domini; unde:

Vers. 4. *Hi sunt duae olivae et duo candelabra, in conspectu Domini terrae stantes.* Dicuntur *olivae*, et *candelabra* tam passive, quam active. *Passive*, quia uncti sunt oleo sanctitatis, et charitatis, et sapientiae coelestis; *Active* vero, quia effundent oleum salutis in vulnera gentium, et Judaeorum, et emollient corda eorum, et illustrabunt illos in veritate, et fide in JEsum Christum, et sic restituent dispersiones Israel. Hinc

Christus dicit Matth. Cap. 17. v. 11. Elias quidem venturus est, et restituet omnia, et Marc. C. 9. v. 11. Elias cum venerit primo, restituet omnia, proinde iterum subditur: *In conspectu Domini terrae stantes*; hoc est, reservati sunt viventes per voluntatem Dei ad poenitentiam, et conversionem gentium, et Judaeorum, qui in novissimis diebus viventes in terra adhaerebunt Antichristo. Sumitur continens pro contento. Ceterum habitus, in quo circumeuntes, et praeambulantes terram praedicabunt, erit saccus cilicinus, quali etiam in adventu primo S. Joannes Bapt. prodibat indutus ex eremo, et praedicabat poenitentiam. Talem enim comoediam et comoedum hujusmodi decet habitus. Hinc erubescant, et pudeat praecones, et animarum pastores ad exemplum mundanorum hominum in aulis, et domibus regum tam mollibus, delicatis, et mundanis vestimentis incedere.

II. Vers. 5. *Et si quis voluerit eis nocere, ignis exibit de ore eorum etc.* In his et sequentibus verbis notificatur virtus, et potestas operativa miraculorum, et prodigiorum grandium, quae dabitur his duobus Prophetis, prout ea ad novissimos dies ad confundenda mendacia, et potestatem Antichristi, et Pseudoprophetarum ejus erunt necessaria. Sicut enim fuit in diebus Pharaonis in Aegypto per manum Moysis, et Aaron, et sicut fuit in diebus Achab, et Jezabel per manum Eliae: ita erit in novissimis diebus per manus duorum Prophetarum istorum. Hujus autem potestatis prima, et particularis virtus erit, inimicos suos igne perdere, quos Antichristus, et ejus Pseudoprophetae ad occidendum eos submittent, quod frequenter tempore prophetiae eorum continget aperte, et occulte. Unde dictum est: *Et si quis voluerit eis nocere*, hoc est, occidere eos, et perdere, *ignis exibit de ore eorum*, non realiter, et substantialiter, sed imperative. In verbo enim Dei mandabunt igni elementari, et descendet de coelo, et devorabit inimicos eorum: Ita factum legimus per verbum Eliae Prophetae 4 Reg. Cap. 1. 2da: Virtus ejusdem potestatis erit generalis, qua omne genus mali in sui authoris caput convertetur, cadentque inimici eorum in eam semper foveam, quam duobus istis prophetis diversimode fodient, sive in mortem, sive in malum aliud quodcunque. Unde dicitur: *Et si quis eos voluerit laedere, sic oportet eum occidi,* h. e. quodcunque genus mortis illis inimici eorum intentabunt, divina virtute in caput ipsorum convertent. Sic Elias perdidit omnes

Prophetas Baal ad torrentem Cison Lib. 3. Reg. C. 18. quem Jezabel cum suis quaerebat in mortem. 3tia: Erit in coelum:

Vers. 6. *Ne pluat diebus prophetiae ipsorum*: Sicut factum est in diebus Achab Regis Israel per manum Eliae Prophetae propter impietates, et idololatrias eorum 2 Reg. Cap. 17. Tribus enim annis clausit coelum, ne plueret. 4ta: Erit super aquas, quas convertent in Sanguinem; ita Moyses et Aaron fecere percutientes virga aquas, et conversae sunt in Sanguinem Exod. Cap. 7. 5ta: Erit in terram potestas generalis, qua eam percutient, et in ea habitantes, *omni plaga, quotiescunque voluerint.* Sicuti factum est per Moysen Exod. Cap. 8, 9, 10. Ubi percussit terram plagis ranarum, cyniphum, muscarum, et locustarum, fruges autem terrae plagis grandinis, tonitruum et fulminum; jumenta plaga pestis; homines plaga ulcerum, tenebrarum, tandemque ipsa primitivorum morte, auri argentique spoliatione. Haec, et plura facient in diebus novissimis duo isti Prophetae in conspectu filii perditionis, et in conspectu gentium, et populi Israel, sicut enim in diebus Moysis, et Aaron, ita erit in diebus Prophetarum istorum; et sicut Pharao in diebus suis in aliquibus similia fecit per suos maleficos, et restitit illis, et populo Dei, ita fiet in novissimis diebus in Filio perditionis, qui tamen longe majorem habebit permissionem, et potestatem, sed non erit similis potestati duorum Prophetarum ipsorum, qui prodigia et signa grandia in coelo, et in terra, et in aquis, et in frugibus terrae, et in jumentis operabuntur in virtute Dei, et percutient impios plagis magnis, et cruciabunt eos usque in mortem; Filius vero perditionis e contra vero similia (sed non omnia poterit) faciet instar simiae in spiritu nequitiae, et mendacii, et in virtute daemonis, cujus erit, et quem adorabit etc.

Vers. 7. *Et cum finierint testimonium suum, bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos.* His et sequentibus verbis describitur bellum, mors, et victoria duorum Prophetarum contra Antichristum, qui vocatur hic bestia ascendens de abysso, *et cum finierint testimonium suum*, hoc est, tempus mille ducentorum sexaginta dierum compleverint, testificando de JEsu Nazareno, quod sit ipse Messias, et nemo alius, ut supra dictum est. *Bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum.* Per bestiam significatur Antichristus, sive filius perditionis, qui venturus est in mundum in diebus novissimis. 1mo: Vocatur *bestia* propter nequissimam suam vitam, quam vivet in luxu-

riis, et concupiscentiis mulierum; 2do: Propter crudelitatem immanem, et crudelem immanitatem, quia instar Pardi saeviet contra Christianos; 3tio: *Bestia* ferox omnia obvia conculcat, et disperdit, neque parcere novit rebus illis, quantumvis sacris, et sanctis, sic Antichristus omnia sacra, et Sancta Sanctorum conculcabit, juge sacrificium delebit, et Deum Patrum suorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit. Daniel. C. 11. 4to: Sicut bestia in hoc nascitur, et vivit, ut mactetur, aut in interitum vadat; ita Antichristus ad hoc nascetur, et venundatus est, et praeordinatus, ut male faciat semper, et in interitum vadat, et ideo vocatur filius perditionis, *Bestia, quae ascendit de abysso faciet adversum eos bellum, et vincet eos, et occidet eos;* 1mo: dicitur ascendere de abysso, quia per abstrusissimas fraudes et artes, per potestatemque tenebrarum ascendet ad imperium, et intrabit in regnum et exaltabitur super omnia. Item quia potietur thesauris argenti, et auri, et pretiosis quibuscunque, quae in abyssis terrae et maris abscondita sunt, et dabit, et revelabit ea ipsi Maozin Daemon ejus, quem colet; hinc Dan. C. 11. Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti; denique abyssus significat infinitam congeriem aquarum, quae fundum non habeat, aquae autem significant populos, et gentes, et linguas. Apoc. Cap. 17. quae infinitae quasi erunt adhaerentes, et recipientes Antichristum. Et de hoc abysso ascendet, et exaltabitur ad imperium orbis terrae filius perditionis; 2do: *Faciet adversus eos bellum.* Ascensio ejus in praesenti, et quae sequuntur, in futuro ponuntur: faciet, vincet, et occidet eos etc. Quia non statim, quando intrabit regnum, potestatem habebit faciendi, sed tunc, quando finierint praedicationem suam, permittentur haec fieri a Deo in duos Prophetas suos testes. 3tio: *Bellum,* quod faciet adversum eos, erit duplex; alterum in signis, alterum in tormentis: Concertabit enim haec Bestia in signis magnis, sed fallacibus, et arte diabolica factis contra signa, et opera istorum duorum Prophetarum, qui in virtute Dei facient in diebus testimonii sui, et quia adaequare non poterit virtutem suam virtuti duorum Prophetarum istorum ad tyrannidem et tormenta convertetur, quibus eos secundum corpus, et vitam praesentem vincet, et occidet. Et projiciet corpora eorum in plateis coram gentibus, et Judaeis, et illorum mortem curabit promulgari, ut videant, et sciant omnes, quod ipse sit supra omnem virtutem, et potestatem. Unde sequitur:

Vers. 8. 4to: *Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnae, quae vocabitur spiritualiter Sodoma, et Aegyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est.* Haec *civitas magna* est moderna Jerusalem. Vocatur *magna* propter multitudinem et latitudinem famae, quibus in se tunc magna erit. Similiter magna in thesauris, et divitiis, et populis, et gentibus, et linguis, erit enim tunc potentissima, et gloriosissima, et in plateis hujus civitatis vere et realiter jacebunt Prophetarum istorum corpora, sicut etiam, aliorum servorum Dei, qui in confessione Nominis JEsu perseverabunt, resistentes fortiter filio perditionis; maxime sacerdotes, et praedicatores, de quibus scribitur Daniel. Cap. 11. Et docti in populo docebunt plurimos, et ruent in gladio, et in flamma, et in captiviate, et in rapina dierum. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et haec persecutio justorum non solum Jerosolymis, verum etiam per totum quasi orbem terrarum saeviet horrendum in modum, et superabit longe alias omnes retrofactas persecutiones, quod Christus Matth. C. 24. praedixit: Erit enim tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, usque modo, neque fiet. Vocatur *spiritualiter*, id est allegorice *Sodoma* ob similitudinem omnium flagitiorum, quae in diebus illis Jerosolymis, et in toto orbe terrarum impune, et sine omni timore Dei, et in summa securitate perpetrabuntur, qualis enim tunc Rex, talis grex; unde sicut fecit in diebus illis Sodoma, sic fiet Jerosolymis, et in toto mundo, quando impleverint omnem mensuram in diebus novissimis sub Imperio Antichristi, et ante. Hic Epilogus erit omnium impiorum, qui ab origine mundi in theatro hujus mundi personam suam egere. *Aegyptus* apellatur similiter; quia sicut fecit Aegyptus cum impiissimo suo rege in diebus Moysis, et Aaron contra Deum, ita erit Jerusalem in diebus Enoch, et Eliae cum Rege suo, et falso Messia contra Christum Dominum, et sicut in diebus illis concertabatur Signis, ita et in novissimis. Et sicut Rex Aegypti conatus fuit omnibus modis impedire, ne in terram promissam intrarent filii Israel, ita impedire conabitur Antichristus, ne in terram promissionis Christiani intrent, quae est vita aeterna. Et haec per Allegoriam sunt dicta; praeterita enim fuerunt figura arcanorum, et mysteriorum Dei futurorum, denique ut manifestius indicetur, hanc civitatem non fore aliam, quam Jerusalem, additur: *Ubi et Dominus eorum crucifixus est;* quod ad literam de morte Christi intelligitur, qui est Dominus universorum, et si-

cut in diebus mortis Christi jucundati sunt Judaei, et gentes; et populi blasphemantes dixerunt: Si hic a Deo esset, exterminium non cecidisset super eum; ita erit in diebus mortis Enoch, et Eliae, in quibus jucundabuntur, et plaudent manibus super cadavera eorum, et super cadavera justorum et glorificabunt filium perditionis, Pseudomessiam suum, et extollent eum super omne, quod dicitur Deus, quia potestas illius videbitur illis super omnem potestatem, qua vicit, et occidit duos Prophetas tam potentes, et admirabiles ante in Signis, et operibus; propterea etiam judicabunt eos fuisse magos, et falsos prophetas, et ideo illudent eorum cadaveribus, et conspuent, et omni ignominia afficient ea. Unde sequitur:

Vers. 9. 5to: *Et videbunt de tribubus, et populis, et linguis, et gentibus, corpora eorum per dies tres, et dimidium.* Sumitur *dies* pro septimana, quod est tempus destinatum ad labores hominis, sicut dies una. Tribus enim septimanis, et media, superstes triumphabit Antichristus post mortem duorum Prophetarum, quibus impii homines comoediam suam ludent super eorum corpora occisa; et ideo non sinent ea poni in monumentis, ut magnitudo, et potestas et Deitas Pseudomessiae omnibus hominibus manifestetur, qui vicerit, et occiderit eos; et dicitur: *et corpora eorum non sinent poni in monumentis.* Ex hac victoria ita magnificabitur filius perditionis, ut ascensurus sit in montem Oliveti, ut publice adoretur ut Deus; et ad ostensionem hujus suae divinitatis promulgari curabit ascensionem suam in coelum futuram. Hinc dicitur Dan. C. 11. v. 45. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclytum, et veniet usque ad summitatem ejus, et nemo auxiliabitur ei.

Vers. 10. *Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et jucundabuntur; et munera mittent invicem.* His verbis describitur gaudium et tripudium impiorum, quod durabit viginti quatuor diebus, h. e. tribus Septimanis, et media, in quibus victoria contra duos Prophetas Antichristi super omnia ab hominibus coecis, et impiis exaltabitur, et magnificabitur, quia promulgari curabit ubique suam victoriam contra potentissimos Dei Prophetas; et jactabunt se populi; et tribus et gentes, et omnes linguae accurrent in diebus illis in Jerusalem, ut videant occisa eorum corpora, et Regem illum in majestate sua nimia: et gaudebunt homines valde super morte duorum Prophetarum, et justorum, qui

propter illos occidentur; sicut Herodias laetata est super abscisso capite, et morte S. Joannis Baptistae. Et regi impio trophea erigent, et statuas magnas ubique, et adorabunt homines imaginem ejus et thura litabunt, et sacrificia offerent, uti Deo suo, et Messiae. Et homines jucundabuntur in jucunditate magna, in conviviis, et choreis, in nuptiis, et in omnibus voluptatibus, et omnia desideria carnis perficient, quia existimabunt coeci, quod jam plena requies, et pax post mortem duorum Prophetarum advenerit; excoecati enim praesentium dierum felicitate, novissima sua mala instar furis adventura non perspicient. *Et munera mittent invicem.* Sunt haec signum amicitiae, quae in diebus illis videntes homines turpissimam mortem duorum Prophetarum, prius tam potentium, et victoriam, et majestatem regis, unusquisque religionem suam deseret, et adhaerebit ei tanquam Messiae, et omnes fient amici, et unanimes saltem in externa confessione, quod hic sit Messias, quia nemo audebit aliter confiteri, et loqui; in diebus enim illis veniet tyrannis, et persecutio, et praevaricatio ad summum. Sacerdotes enim, et praedicatores, aliique Christi fideles annuntiantes et confitentes Patrem, et Filium, et Spiritum S., et quia JEsus erat Christus Filius Dei, omnes tollentur, et variis, et horrendis occidentur tormentis. Unde dicitur: *Et munera mittent invicem.* De uno pago in alium, de uno oppido in aliud, de una civitate, et regione in aliam, quia post mortem duorum Prophetarum dabitur bestiae potestas etiam in omnes viros potentes verbo, et opere, et ubique terrarum occidentur, et de medio tollentur, et fugient ubique ad montes, loca deserta, et abscondent se in speluncis, et cavernis petrarum et nemo audebit se publice manifestare Christianum. Interim ubique terrarum gaudebunt impii, et laetabuntur, et praevalebunt in omnibus, et Deus coeli non dabit amplius signa in coelo sursum, neque prodigia in terra deorsum post mortem illorum prophetarum, qui tempore sui testimonii magna, et mirabilia operati erant, et ita plurimos docebant, et in fide conservabant. Hinc in diebus illis vere omnes, etiam Christiani videntes mortem turpissimam Prophetarum et pacem impiorum, et victoriam Regis, et silentium, et taciturnitatem Dei, desuper scandalizabuntur, et deficient, et thura cremabunt regi, et accipient caracterem nominis ejus, et adorabunt imaginem ejus, quam Pseudoprophetae et Magistri ejus ubique erigent, ut infra videbimus; causa hujus laetitiae additur: *quoniam hi*

duo Prophetae cruciaverunt eos, qui habitabant super terram; scil. in prodigiis et signis maximis, quae fecerunt in coelo sursum, et in terra deorsum in testimonium, quoniam JEsus erat Christus; percutient enim terram et habitantes in ea omni plaga, quoties, et qualiter voluerint, sicut in diebus Pharaonis fecerunt Moyses, et Aaron, et sicut in diebus Achab Regis Israel fecit Elias.

Vers. 11. *Et post dies tres et dimidium, spiritus vitae a Deo intravit in eos.* Sequitur in his, et posterioribus verbis mutatio dextrae excelsi, qui non sinit diu triumphare impios super justos. *Et post dies tres, et dimidium,* hoc est, post tres septimanas, *et mediam spiritus vitae intravit in eos*, hoc est, virtus Dei resuscitavit duos istos occisos Prophetas a mortuis. *Et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos,* scil. ex tam in exspectata et subitanea rerum immutatione; sic omnibus impiis continget in altera vita, qui hic afflixerunt justos, et servos Dei injuste, gemitus eorum aeternus revelatus est in consolationem omnium eorum, qui hic opprimuntur. Sap. Cap. 5. Stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt etc. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatae salutis.

III. Vers. 12. *Et audierunt vocem magnam de coelo dicentem eis: ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube; et viderunt illos inimici eorum.* Haec omnia ad literam accipi, et intelligi oportet, sicut verba sonant; vere enim in testimonium veritatis, et praedicationis suae duo isti Prophetae a mortuis suscitati cum corpore et anima assumentur in coelum videntibus, et spectantibus omnibus populis, et tribubus, et linguis quae confluent ex toto orbe terrarum ad Regem in Jerusalem; videns autem hoc Antichristus conturbabitur, et infremet spiritu, et ex magna sua superbia et praesumptione infernali ipse quoque ad ostensionem suae divinitatis mendacis, et ad retinendos populos in abysso errorum virtute daemonum elevabit se ex monte Oliveti cum magna majestate in aëra, et veniet usque ad summitatem ejus detrusurus Enoch et Eliam in terram; sed in eadem hora virtute divina deturbabitur cum summa ignominia, et confusione, et in terrae motu terra aperiet os suum, et vivus descendet in infernum, et omnes ejus Pseudoprophetae, et potissimi adhaerentes occidentur, et magna pars Jerusalem terrae motu corruet, et tunc primum Judaei, et gentes reliquae videntes oculis

virtutem Dei, et deceptionem sui Regis, et Pseudomessiae convertentur ad Dominum Deum suum; et ad Christum ejus, et percutientes pectora in timore horribili poenitentiam agent, et tunc primum dicent; quod Christus illis praedixit. Benedictus, qui venit in Nomine Domini. Unde dicitur:

Vers. 13. *Et in illa hora factus est terraemotus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisa sunt in terraemotu nomina hominum septem millia, et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo coeli.*

§. II.

De novissima Tuba, ac ultimo Vae.

Cap. XI. v. 14—19.

I. Post tribulationem dierum illorum, et ruinam Antichristi anni non erunt amplius sed dies ad poenitentiam humano generi dabuntur, in quibus signa magna, et portenta horrenda in quatuor Elementis, in sole, et in luna, et in stellis, in mari, et montibus fient; dissolutionem coeli, et terrae extremumque diem judicii praecedentia; ita habetur Matth. 24. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent de coelo, et virtutes coelorum commovebuntur, et tunc apparebit Signum Filii hominis in coelo; et tunc plangent omnes tribus terrae, et videbunt filium hominis venientem in nubibus coeli cum virtute multa, et majestate; et mittet angelos suos cum tuba, et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, et a summis coelorum usque ad terminos eorum et Luc. C. 21. Et erunt Signa in Sole, et luna, et in terris pressura gentium prae confusione sonitus maris, et fluctuum, hominibus arescentibus prae timore, et exspectatione, quae supervenient universo orbi; itaque nec menses, nec anni amplius, sed dies pauci erunt, pleni omni miseria, calamitatibus, et horrendis portentis; quia pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos, quales maxime super terram vivent in novissimo tempore. Unde dicit etiam S. Joannes:

Vers. 14. *Quod tertium Vae* sit venturum *cito*. Hoc enim *tertium Vae* atque novissimum omniumque horribilissimum, sicut et tubicinium septimum, atque etiam novissimum referuntur ad consummationem saeculi, dissolutionem mundi, ad extremumque diem judicii. Sicut dictum est Sap. C. 10. v. 5, 6, 7.

Caeterum septimus iste Angelus, qui tuba canet, non est malus sed bonus, scil. S. Michael Archangelus, qui instar Belliducis finito bello, et parta victoria receptui aeterno canet ad extremum, et universalem diem judicii, resurrectionemque mortuorum, ut in eo manifestentur abscondita tenebrarum et consilia cordium, et milites Christi recipiant praemia, et coronentur omnes, qui legitime certarint; hostes vero Dei, et milites diaboli suppliciis deputentur aeternis. De hujus Angeli tuba loquitur S. Paulus 1 Cor. C. 15. et vocat novissimam tubam. Et 1 Thess. Cap. 4. Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de coelo, et mortui qui in Christo sunt, resurgent primi etc. et Christus Matth. Cap. 24. Mittet Angelos suos cum tuba, et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis etc. Itaque ad tubicinium hujus septimi Angeli finietur praesens saeculum; cessabunt buccinae, bella, peccata, et omnes calamitates. Dissolvetur machina hujus mundi, novum coelum, et nova terra aedificabuntur, judicabit Deus saeculum per ignem, et consummabitur mysterium Regni Dei, sicut evangelizatum est per servos suos Prophetas ab origine mundi.

II. Vers. 15. *Et septimus Angelus tuba cecinit: et factae sunt voces magnae, in coelo, dicentes: factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, et Christi ejus, et regnabit in saecula saeculorum. Amen.* Describitur his et sequentibus verbis laetitia, et jubilitatio grandis jubilantis Ecclesiae super victoriam contra Antichristum, et universum mundum facta, et quoniam aliquando veniet dies Domini magnus, ad ultionem inimicorum crucis Christi, et remunerationem servorum ejus. *Et factae sunt voces magnae in coelo dicentes:* h. e. In Ecclesia triumphante factae sunt magnae acclamationes Domino Deo, et Christo ejus; voces enim Sanctorum sunt desideria, orationes, laudes, et gratiarum actiones, quas in consummatione saeculi devicto Antichristo, et exterminatis omnibus ejus asseclis de terra, omnes Sancti Chori Martyrum, Virginum, Angelorum, omniumque Sanctorum Christo Regi suo in summo amoris ardore, et submissionis affectu, acclamabunt, dicentes: *Factum est regnum hujus mundi Domini nostri, et Christi ejus, et regnabit.* Est vox acclamantium Regi victori, qui devictis aliis omnibus regnis, et Regibus jam solus regnat super omnia, et regnum aliud jam non est, quod illi adversetur, aut non subjiciatur, ita acclamabit merito Domino Deo suo, et Christo ejus universa electorum Ecclesia triumphans

in consummatione saeculi, quando regnum Antichristi omniaque regna funditus delebit; et ipse sibi constituet regnum, quod durabit in aeternum, et non erit Satan amplius; in praesenti regno militantis Ecclesiae Christi semper fuere multi reges, sed ille solus regnabit in saecula saeculorum, et illi soli subjicientur omnia, et quidem omnes amici ejus in gloria, inimici vero ejus in poena sempiterna, et quidem subjectione plena, contra quam rebellare amplius nemo poterit in aeternum. De regno hoc praevidit David. Ps. 109. dicens: Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Et Dan. C. 2. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur; comminuet autem, et consumet universa regna haec, et ipsum stabit in aeternum; sic etiam habetur Luc. C. I. Et regni ejus non erit finis.

Vers. 16. *Et viginti quatuor Seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes:* Per viginti quatuor Seniores universitas judicantium designatur, qui dicuntur jam sedere in sedibus suis ad intelligendum, judicium extremum et universale esse jam prae foribus, et proxime statimque futurum, ad quod judices jam praeparati dicuntur sedere in sedibus suis judicialibus. *Ceciderunt in facies suas, et adoraverunt, dicentes:* Hi sunt actus perfectissimae cujusdam submissionis, subjectionis, et latriae, quibus Sancti in coelo Domino Deo suo in summo amore, pace, et veritate perfectissime subjiciuntur, et ipsum solum adorant, glorificant, et laudant propter magnam gloriam suam in saecula saeculorum.

Vers. 17. *Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es.* Continent verba ista iterum actum justissimae cujusdam gratiarum actionis, cum adscribant Sancti soli omnipotenti Deo suo, tanquam primo principio, et fonti aeterno bonorum omnium, quidquid gloriae, et dignitatis habent in coelo; quidquid enim sumus, et quidquid erimus, de omnibus his Pater coeli et terrae in veritate glorificandus est, qui haec omnia prior nobis dedit.

Vers. 18. *Quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti. Et iratae sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum, judicari, et reddere mercedem servis tuis Prophetis, et Sanctis, et timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt terram.* Intimantur his verbis in specie

causae hujus magnae solemnitatis, et laetitiae Sanctorum. Prima est, *quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti.* Est usitatus ad hominem loquendi modus sacrae scripturae, quo exprimitur, quod Deus, qui est in se immutabilis, semperque omnia habet simul in se ad extra, contra omnes impios homines acceperit virtutem, id est, exercuerit, et executus fuerit finaliter contra inimicos suos, et subjugaverit sibi omnes, jam solus regnaturus in aeternum in perfectissima subjectione omnium inimicorum ejus, ut supra dictum; sic dicitur quis accipere gladium suum, et occidere inimicum, etiamsi gladius semper fuerit in ejus potestate, et prius habuerit ad latus, aut in manu. Eodem loquendi modo dicitur Ps. 92. Dominus regnavit, decorem induit, indutus est dominus fortitudinem, et praecinxit se. Plurima quidem magnalia operatus est Deus in successione temporum sed in consummatione saeculi quando occidet Antichristum cum omnibus impiis suis, et horrenda signa faciet, et coelum et terram dissolvet, et in extremo judicio sine exceptione personarum regis, et pauperis justissime judicabit omnes, et retribuet omnibus abundanter, et non silebit, neque dissimulabit amplius iniquitates sceleratorum. Rectissime Ecclesia triumphans jubilat, et acclamat illi, quod acceperit virtutem suam magnam, quasi in manu, et regnaverit jam solus exterminatis omnibus regibus, et principibus hujus mundi, qui injustitiis, et rapinis, et oppressionibus innocentum pleni sunt. Secunda causa est: *et iratae sunt gentes.* Quare iratae sunt, et irascentur? quia non poterunt amplius in aeternum dominari, neque opprimere neque affligere justum, neque devorare substantias viduarum, et pupillorum, et pauperum, neque frui amplius in omnem aeternitatem panibus desiderii animarum suarum, sed convertentur ad vesperam, et famem patientur, ut canes, et circuibunt civitatem Ps. 58. Sicut nunc circumeunt civitates eorum viduae, et pupilli, et pauperes, et famelici, et oppressi, et Sancti Dei, et non exaudiuntur. Quia itaque in omnem aeternitatem regnabit solus ille, qui pius, justus, sanctus, rectus et omnipotens est, et e contrario multorum Regum, principum, magnatum, et gentium gloria, nomenque impiorum, prosapia, divitiae, et voluptates veterascent in inferno, in tormentis sempiternis, et non ultra finiendis; gentes iratae sunt, et irascentur contra regnum omnipotentis, ac sempiternum JEsu Christi Ps. 98. Dominus regnavit, irascantur populi, qui sedet super Cherubim, moveatur terra,

sed ira illorum stulta erit, et tormentum aeternum, et vermis inextinguibilis, quia veterascent, et tabescent in doloribus sempiternis, et erit omnis effectus irae illorum contra Dominum sicut arenula maris contra coelum coelorum, et minus. Unde dicitur Ps. 111. Peccator videbit, et irascetur; dentibus suis fremet, et tabescet, desiderium peccatorum peribit. Erunt enim instar canum famelicorum inclusorum sine spe egressionis in aeternum, quia et ipsi sine misericordia rapuerunt, et afflixerunt, et occiderunt sine sapientia secundum suam insipientiam in terris. Tertia causa erit: *Et advenit ira tua*, hoc est dies universalis vindictae, dies caliginis, et tempestatis magnae contra inimicos, qui irascentur, sed frustra; quia ira Dei erit justa, et omnipotens, ipsorum vero ira imbecillis, et omnino impotens in aeternum. Et erit ira eorum contra Dominum, sicut ira formicae contra totum mundum, et minus. De hoc dicitur Ps. 2. Qui habitat in coelis, irridebit eos, et Dominus subsanabit eos, tunc loquetur ad eos in ira sua, et in furore suo conturbabit eos. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem Sanctum ejus. De hac ira prophetavit idem Psalmista David Ps. 20. Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui; Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis. De hac ira Dei novissima consummationis passim loquitur David et scriptura Prophetarum, ad quos Lector remittitur; et de hac ira canit Ecclesia: Dies irae, dies illa etc. *Quarta* causa est: *Tempus mortuorum judicari* super hac ira, et justissima vindicta Dei gaudent omnes Sancti Dei, et exspectant eam; unde etiam servos suos consolatur in tribulationibus suis in hac vita, dicens: Mihi vindicta, et ego retribuam. Rom. Cap. 12. Deut. Cap. 32. Hoc est, retribuam in die judicii extrema, universali, quam omnes justi et sancti maxime desiderant, et gaudent in ipsa; 1mo: Quia omnes hypocritae revelabuntur, et confundantur confusione horribili, et stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui in mundo lucebant, et praeminebant divitiis, honorum gradibus, et Praelaturis; e contra pusilli illi, qui digni his fuerunt, jacebant in tenebris paupertatis, despectionis, et sub pedibus illorum. 2do: Omnia ibi revelabuntur, quae hic fuere abscondita, et tunc retribuetur unicuique, quod justum est, et laus erit unicuique a Domino. Hoc ipsum pro scuto patientiae ponit Paulus I Cor. Cap. 4. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Domi-

nus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium, tunc laus erit unicuique a Deo; 3tio: Quia sine acceptione personarum judicaturus est omnes, et nemo in oblivione erit, sicut minimus pauper, ita Rex, Praelatus, et dives, ad Coloss. Cap. 3. Domino Christo servite, qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud Deum. *Quinta* causa est, retributio laborum, tribulationum, et omnium bonorum operum, quae propter Deum in hac vita exantlavimus. ***Et reddere mercedem servis suis***; Est genus, quod continet in hoc contextu quatuor species, scil. ***Prophetas, Sanctos, et timentes Nomen Domini, pusillos, et magnos,*** ad notificandum nobis, quod nemo in oblivione Dei sit futurus, sed unusquisque etiam, qui in hac vita minimus reputabitur, recipiet justam et sanctam mercedem laborum, tribulationum, patientiae, et omnium bonorum operum; unde dicitur, Baruch C. 3. O Israel! quam magna est Domus Dei, et ingens locus possessionis ejus. Et Jo. C. 14. Non turbetur cor vestrum; creditis in Deum, et in me credite, in domo Patris mei mansiones multae sunt. *Sexta* causa est, universale exterminium omnium malorum, et impiorum hominum super terram; omnes enim ibi exterminabuntur, et generatio impiorum funditus delebitur, qui ab origine mundi diversis temporibus per sanguinis innocentis effusionem et oppressionem justorum, et per suam sceleratissimam vitam corruperant terram, maxime vero in diebus novissimis corrupturi sunt, sicut Sodoma, et sicut Aegyptus, et sicut in diebus Noe, de quo dicitur Gen. Cap. 6. Corrupta est autem terra coram Deo, et repleta est iniquitate; ibi itaque erit universale exterminium omnium impiorum, quantumvis potentium; quod intimatur his verbis: ***Et exterminandi eos, qui corruperunt terram.***

III. Vers. 19. ***Et apertum est templum Dei in coelo, et visa est arca testamenti ejus, in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces et terraemotus, et grando magna.*** Ad praedictas acclamationes, laudes, et gratiarum actiones, et desideria triumphantis Ecclesiae, sequitur statim earum exauditio, scil. adventus Christi. ***Et apertum est templum in coelo***, hoc est, Filius hominis venit, et apparuit in nubibus, ipse enim est templum Dei vivi Coloss. Cap. 2. Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et ipse vocat corpus suum templum Joann. Cap. 2. ***Et visa est arca Testamenti ejus in templo ejus,*** hoc est, crux Christi, sive signum Filii hominis in coelo. Cur autem Signum S. crucis vocetur arca

Testamenti ejus, ratio est, quia sicut in arca testamentum et secreta ejus inclusa, et abscondita manent, donec explicentur, et reserentur; ita crux Christi est vera arca novi Testamenti, in qua mysterium redemptionis nostrae, sive novi Testamenti manet absconditum ab oculis impiorum, usque ad extremum judicii diem, in quo manifestabitur, cujus jam haeredes esse nolunt, existimantes esse stultitiam I Cor. C. 1. Nos autem praedicamus Christum crucifixum, judaeis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam. Sed quando apparebit et videbitur haec arca, videbunt et ipsi, et gement, sed sero. Apoc. Cap. 1. Et plangent se super omnes tribus terrae. Et alia scriptura dicit: videbunt, in quem transfixerunt. Jo. C. 19. Post haec dicuntur: *Facta fulgura, voces, terraemotus, et grando magna.* Per *fulgura* intelliguntur terrores magni de coelo, quia Christus, quando venerit, judicabit terram, et saeculum per ignem. Per *voces*, ejulatus, et ploratus impiorum, et jubilationes Sanctorum notantur. *Terraemotus magni* erunt, quando terra et mare dabunt mortuos suos, et resurgent omnes de sepulchris suis; et quando Christus descenderit cum millibus millium judicare terram. Denique per grandinem indicatur tempestas illa magna, et horrenda, in qua a judice aeternum damnati deturbabuntur cum Angelis apostatis in ignem aeternum, spiritu oris Christi dicentis: Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. Et quae in hoc undecimo capite de Antichristo, et extremo judicio dicta sunt, generalis quaedam est descriptio, et incidentalis, ut Propheta sub septimo tubicinio semel ad finem pertingeret, omissis multis specialibus, et particularibus horrendis de regno Mahometis, et Antichristi, et de novissimis plagis, quae omnia ipsi in sequentibus novem capitibus revelata sunt.

§. III.

Concordantia duorum novissimorum Danielis cum tempore, quod S. Joannes posuit.

I. A tempore, quo ablatum fuerit juge Sacrificium, et intraverit Antichristus in regnum suum plenum, numerat Daniel mille ducentos sexaginta dies; S. Joannes vero posuit menses quadraginta quatuor, qui faciunt annos tres cum dimidio; dies vero mille ducentos septuaginta septem cum dimidio: discordant ergo diebus duodecim cum dimidio; sed recte; nam Daniel plenos dies regiminis Antichristi; S. Joannes vero novissimus Prophetarum, dies abbreviatos posuit, de quibus lo-

quitur Christus Matth. Cap. 24. Et nisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro propter electos. Abbreviabuntur ergo dies duodecim, et dimidius, quo tempore Antichristus volens ascendere post Enoch et Eliam astra, deturbabitur ad infernum. Regnabit ergo et saeviet Antichristus positus in pleno regno (antecedentia enim tempora, quibus bella geret contra omnia regna, et sibi subjugabit omnia, hic non describuntur) 42 menses, qui faciunt annos 3 cum dimidio, dies vero 1277 cum dimidio; qui si defalcentur a diebus 1335, quos Daniel pro consummatione temporis novissimi posuit, remanent ad poenitentiam humano generi post interitum Antichristi 58 dies cum dimidio; sed quia Matth. Cap. 24. dicitur, quod de die, et hora illa, nemo sciat, neque Angeli Dei in coelo, dies determinatos a Daniele oportet sumi respectu novissimi diei pro indeterminatis, sicut ponit S. Joannes in C. 10. praecedenti, et dicit: *Sed in diebus septimi Angeli, cum coeperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei.* Deinde Daniel posuit dies, prout ipsi revelati sunt; novissima et determinata dies adventus Domini illi vero revelata non fuit, quae soli divinae praescientiae, et voluntati reservata est.

Objici potest, quod S. Joannes posuerit pro tempore testimonii duorum Prophetarum 1260 dies, superius vero dictum fuit, post mortem eorum Antichristum adhuc 24 diebus regnaturum, qui simul computati faciunt dies 1284. Hinc plus quam 42 mensibus regnaret Antichristus, et abbreviatura non haberet locum secundum tot dies: sed dicitur, quod duo Prophetae illi sint tot diebus prius apparituri, antequam Antichristus sit intraturus in plenum regnum; unde verbum illud: *Bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversus eos bellum:* accipiendum est in praesenti, et non in praeterito.

Finis Libri Quinti.

LIBER SEXTUS.

IN CAPUT XII. XIII. XIV. XV.

De quibusdam Specialibus, ac particularibus, quae S. Joanni de regno Mahometis, et Antichristi, et de novissimis plagis, nec non de novissimo Ecclesiae Triumpho, aliisque rebus circa Ecclesiam futuris, revelata fuere.

PRAENOTANDUM.

Postquam, S. Joannes decursum Ecclesiae usque ad consummationem perduxerat, Deus illi quaedam specialia, mirabilia, et horrenda, secreta et abstrusa mysteria in particulari ostendit, quae in decursu, et consummatione hujus mundi esset permissurus, qualia sunt *regnum Mahometis, et Antichristi, et alia multa,* quae in sequentibus capitibus sub diversis figuris, et aenigmatibus signantur.

SECTIO I.

IN CAPUT XII & XIII.

De Bello, quod diabolus per Cosroën, Mahometem, et Antichristum intentavit, et intentabit.

Bellum, quod in sequentibus describitur, est omnium crudelissimum, saevissimum, et maxime diuturnum, quo Princeps tenebrarum Lucifer, si esset possibile, totaliter everteret Ecclesiam, sed portae inferi non praevalebunt adversus eam. Incipit hoc primum *in Cosroë,* horrendo tyranno, post quem ab Heraclio victum, suscitavit horribilius monstrum *Mahometem,* qui a Persis abstulit regnum, et plura occupavit; durat usque hunc Turcicum regnum, et occupat imperium plenum sanguine Christianorum, hostis implacabilis et haereditarius. Et quamvis robor illius in consolationem Ecclesiae sit valde deprimendum aliquando, stabit tamen aliquod regnum illius, donec veniat filius perditionis, qui illud resuscitabit, et sanabit plagam illius, et intrabit illud, et subjugabit plurima, et novissime regnabit, et in ipso complebit Lucifer furorem suum.

§. I.

De bello, quod Diabolus per Cosroën in Ecclesia excitavit.

Cap. XII. v. 1 — 15.

Vers. 1.

1. *Et Signum magnum apparuit in coelo. Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim.*

Vers. 2. *Et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur, ut pariat etc.* Sub typo hujus mulieris, quae hic describitur, intelligitur Ecclesia Christi militans super terram. Recte, *mulier*; quia est sponsa Christi, et mater nostra sancta, regenerans nos per baptismum in filios Dei: *Signum magnum* vocatur, cui contradicetur propter nomen Domini nostri JEsu Christi, quem blasphemabit filius perditionis, et pauci confitebuntur illum amplius in tempore illo propter saevitiem Tyrannidis. In coelo apparuisse significatur, quia Ecclesia quantumvis in terra posita crudelissima quaeque patiatur, et periclitetur, et angustietur, et in tempestatibus, et fluctibus maris hujus mundi inter procellas quarumcunque persecutionum circumagatur; tamen semper in protectione Dei coeli erit, et nunquam deseretur; et nihil fiet contra eam, nisi quae sanctissima Dei voluntas, et Christi ejus, permiserit. Nunquam enim Deus magis vigilat, et praesens est dilectis suis, quam ubi majores tribulationes, aerumnas, angustias, et pericula in eos permittat. Dicitur haec *mulier amicta sole:* Quia Christus JEsus Dominus Noster (qui est sol justitiae) semper suam Ecclesiam illuminat, informat sua assistentia divina, glorificat, et circumdat protectione sua sancta, et dicitur in specie: *mulier amicta sole,* quia in novissimis diebus tribulationum saevissimarum maxime JEsus Christus assistet, et quasi informabit intime assistens Sanctos suos (*paucos quidem*) ne deficiant. *Et luna sub pedibus ejus.* Per lunam designatur orbis terrae qui crescit, et decrescit quoad Christianitatem diversis temporibus, sicut luna: Et dicitur esse *luna sub pedibus ejus,* propter potestatem, quae data est Ecclesiae a Christo JEsu in totum mundum, cui scil. subinde multi, subinde pauci obediunt, quia in temporibus suis secundum voluntatem Dei regna hujus mundi deficiunt a fide Christi, et aliquando accedunt; hinc etiam specialiter notatur, hic esse sub pedibus, quia in novissimis diebus per inhabitantes orbem

terrae eclypsabitur sol justitiae, Christus JEsus, et Ecclesia ejus, et pauci erunt, qui confitebuntur Nomen ejus Sanctum: e diametro enim opponent se Principes terrarum, et ministri eorum, quibus scatebit totus mundus instar locustarum, et instar arenae maris, et instar foliorum arborum, et demergentur omnes in infernum propter iram Agni. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.* Per coronam stellarum duodecim significatur universitas Virorum Sanctorum, qui propugnabunt Ecclesiam, et nomen Christi contra torrentem impiorum, quales fuerunt Apostoli tempore persecutionum, quae in primitiva Ecclesia ad 300 annos contra Christianos horrende saevierunt. De his Dan. Cap. 12. qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Et hi omnes sunt *corona, et ornamentum Ecclesiae militantis* in terris, sicut stellae in coelis. *Et habens in utero, clamabat parturiens, et cruciabatur, ut pariat.* His verbis exprimitur maxima angustia, dolor, necessitas, et periculum, in quibus Ecclesia Christi militans, atque ipsa etiam Monarchia Romani Imperii (quae etiam secundario et sensu altero literali per mulierem hanc designatur) versatae sunt, versantur, et versabuntur a facie Draconis, et Bestiae, et Pseudoprophetae. *Primo* tempore Phocae Imperatoris, qui sicut fuit impiissimus, scelestissimus, et effoeminatissimus, effusus in omnia scelera, et non curans Imperium sibi commissum, ita eo regnante Cosröes Rex Persarum, et tyrannus saevissimus, et Barbari illum tantum non everterunt omnino, occupatis Aegypto, Palaestina et Jerusalem, captis, trucidatisque 90000 Christianis, capta etiam Lybia est, donec ad imperium evectus Heraclius Armeniam invadit, et memorabili victoria fuso hostili exercitu ipsum Cosroën fugat, et triumphat iterum de Persis, quos aliis gravissimis tribus praeliis vincit et supprimit, donec tandem crux Christi Sancta ablata, fuerit restituta; hanc ergo angustiam, dolorem, necessitatem, et periculum Ecclesiae Christi et imperii Rom. videns S. Joannes tempore illo Phocae Imperatoris, describit ea sub aenigmate mulieris parturientis. Haec enim quatuor in parturiente vere comprehenduntur; *habens* ergo in *utero*, hoc est in gremio suo Heraclium futurum Imperatorem, *clamabat parturiens*, prae dolore, et angustia, et *cruciabatur* prae necessitate, et periculo, in quibus tunc stabat, *ut pariat* ex gremio suo per divinam ordinationem miserationemque fortem, et bonum Imperatorem, qui liberaret

eam; quod factum est, quamvis postea lapsus in haeresin infelix effectus fuerit, et a Deo desertus, misere perierit, de quo infra. 2do: Similem angustiam Ecclesia, et imperium Romanum ex tempore Mahometis patitur usque huc, subinde majorem, subinde minorem ab imperio Mahometico, sive Turcico, quae bestia fortissima non cessat ex instinctu diabolico persequi reliquias de semine ejus, 3tio: Omnium maxima erit haec angustia in diebus novissimis Antichristi, qui sicut erit novissimus regum, ita omnium maxime saeviet, et iram suam in eo complebit serpens antiquus. Itaque hoc aenigma mulieris parturientis non ad unum, sed ad plura tempora proponitur, sub quibus Deus semper suscitabit masculos Imperatores, et Reges, et Principes, qui defendent Ecclesiam, et Romanum Imperium, ne omnino devorentur ab hac cruenta bestia: una enim Monarchia censetur hoc Imperium a Cosroë usque ad Antichristum, etiamsi aliquoties fuerit mutata, quia habent unum finem exterminandi scil. Christianitatem, et Rom. imperium.

II. Vers. 3. *Et visum est aliud Signum in coelo: Et ecce Draco magnus, et rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem:*

III. Vers. 4. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum coeli, et misit eas in terram.* Etiam hoc pessimum signum dicitur esse in coelo, quia impii quique, et omnia adversa, quantacunque sint, potestati divinae subjacent, et coarctantur, sic, ut ultra divinam Patris, qui est in coelis, permissionem nihil possint nocere. *Et ecce;* continet haec vox magnam admirationem, praemonitionem, stuporem, et monstrum rei eventurae. *Draco magnus, et rufus.* Hic est Lucifer omnium diabolorum, et impiorum Tyrannorum Princeps, quem, ne et nos seducamur, ipse S. Joannes explicans dicit: *Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas.* Dicitur vero *draco ille magnus,* propter maximam potestatem, quae data, et permissa est ei a Deo in Sanctos, et Ecclesiam, et Rom. Imperium a tempore praesertim Cosroë, et Mahometis usque ad Antichristum epilogum omnium Tyrannorum, omniumque scelerum, sacrilegiorum, et imposturarum Caput. Serpens, quando crescit in molem, et magnitudinem ingentem, tunc denominatur Draco, quod maxime verificabitur in novissimis diebus in Filio perditionis, *magnus* esse signatur a magnitudine victoriarum, potentiae stupendae, et impo-

sturarum, sive miraculorum falsorum multitudine, varietate mirabili, quae in instrumentis suis perpetrabit. *Rufus* vero a sanguine martyrum, et Christianorum, et quidem a sanguine Abel usque ad novissimum, qui occidendus est, pro gloria Dei, et pro Nomine JEsu, quod ipse sit Filius Dei; sicut enim ille ab initio non stetit, et reliquit domicilium suum a Deo datum, ita omnium homicidiorum author est. Item *Rufus* denotatur ab igne infernali, quo torquetur cum suis in saecula saeculorum. Item *Rufus* ob nimiam vehementiam, livorem, et stridorem invidiae, quo flagrat nocere humano generi, et Ecclesiae Christi, et omnia Consilia casta, Sancta, pia, et rationabilia evertere in similitudinem serpentum ruforum, sive bufonum, qui pestilentissimi esse noscuntur. Demum *Rufus* nominatur, quia est, et erit in novissimis diebus maxime, vaferrimus, mille artifex, ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi: Ecce praedixi vobis, Matth. C. 24. *Habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem.* Per *capita septem* significatur universitas Regum, sive potius Tyrannorum, qui regnaturi erant in Monarchia Turcica usque ad finem. Per *decem Cornua* autem significatur, ac intelligitur universitas Regnorum, quae illis subjicientur. Dicitur haec omnia habere *Draco,* quia ab eo reguntur, et impelluntur in omne malum, et tyrannidem contra Christianitatem; item quia possidentur ab illo, et in his pugnat, et saevit contra Nomen Domini JEsu Christi, et sponsam ejus Ecclesiam suam. Dicuntur etiam septem esse diademata in his capitibus, quia regia dignitas non deficiet in Monarchia Turcica donec veniat filius perditionis, non enim peribit regnum Turcicum totaliter; *et decem cornua* etiam decem reges sunt, vel potius decem reguli, qui in novissimis temporibus (dissipato in auram Romano imperio) diademata sibimetipsis imponent, et unusquisque pro se regnare volet, quos filius perditionis vincet, et sibi subjiciet; et ita accipiet maximam fortitudinem, et pugnabit in his contra omnia, et vincet omnia, quia nimis efficietur fortis, sicut enim bestiae pugnant in cornibus, in quibus est fortitudo eorum, sic bestia haec in multitudine regnorum, et terrarum, quae occupabit, et praevalebit nimis. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum coeli, et misit eas in terram.* Per caudam intelliguntur consequentia hujus Monarchiae diabolicae, quae traxit, et involvit tertiam partem stellarum, hoc est, Ecclesiam

Graecorum, quae paulatim defecit involuta multis erroribus a Rom. Ecclesia, occasione sectae Mahometicae, et jugo monarchiae Turcicae. Vocantur *Stellae coeli*, quia antea haec Ecclesia florebat viris sanctis, et pluribus Doctoribus, et nos fere omnia, atque maxima lumina Ecclesiae Christi habemus exprimitiva, et graeca Ecclesia. *Et misit eas in terram*, quia graeca Ecclesia dispersa est, et sic manebit in terra imperii Turcici usque ad dies filii perditionis, neque conciliabitur constanter Matri Sanctae nostrae, sed in novissimis diebus quasi omnium erit prima, quae adhaerebit filio perditionis, et Pseudoprophetis, et Pseudochristo contra mulierem amictam sole h. e. contra Ecclesiam veram JEsu Christi, et explodere juvabit more suo diabolico Homousion et spiritum sanctum, et adorabit, et adorari faciet super terram salvatorem mundi falsum, impostorem scelestissimum Antichristum. Item per caudam signantur Pseudochristiani, et Pseudoprophetae, qui instar draconicae caudae pleni erunt veneno pestilentissimae Doctrinae, et inseparabiliter adhaerebunt Satanae, et sequentur quocunque ierit, operantes secundum voluntatem, et potestatem illi a Deo permissam, et seducent plurimos, sicut praedixit Christus Matth. C. 24. Surgent enim Pseudochristi, et Pseudoprophetae, et dabunt signa magna, et prodigia etc. Hinc dicitur: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum coeli, et misit eas in terram.* Per Stellas coeli intelliguntur Doctores, viri religiosi, et ecclesiastici etiam ex latina Ecclesia, qui in diebus novissimis (quando omnia sursum, et deorsum vertentur, et Deus quasi dormiens, aut impotens omnia impiis ita permittet) scandalizabuntur, et per signa, et prodigia Pseudoprophetarum seducentur, et deficient a fide in JEsum Christum crucifixum Nazarenum, et tradent se voluptatibus carnis, et nubent, et corda immergent in amore, et concupiscentia mulierum, et tunc coelibatus, et castitas scandalum, et ludibrium erunt. Erit enim, sicut in diebus Noë, ut corrumpat omnis caro viam suam, et deleat Deus universum mundum per ignem. *Et misit eas in terram*, quia hi Apostatae uno spiritu adhaerebunt doctrinae falsae Pseudoprophetarum, et exibunt, et turbabunt Ecclesiam Christi horrende, et facient scandala maxima et seducent populos, et gentes, et persequentur proximos, fratres, et praepositos suos, qui nolent sequi vias, et studia eorum pessima. Hinc Christus monuit Matth. Cap. 24. Tunc tradent vos in tribulationem

et occident vos, et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum, et tunc scandalizabuntur multi, et tradent invicem, et multi Pseudoprophetae surgent, et seducent multos, et quia abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

III. Vers. 5. *Et draco stetit ante mulierem, quae erat paritura, ut cum peperisset, filium ejus devoraret. Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea, et raptus est filius ejus ad Deum, et ad Thronum ejus.* Ista statio ante et in facie mulieris signat maximam quandam violentiam, et urgentissimam; et continuatam tyrannidem contra Ecclesiam Christi, et Monarchicum ejus imperium Romanum, quam primo exercuit Satan in Cosroë Rege Persarum, qui etiam hic literaliter, et recte est una persona cum Satana; ideoque vocatur draco secundario, et instrumentaliter, quia ipsius est membrum et cauda, et in unum tendit finem, scil. ad evertendum Nomen JEsu Christi, et ejus S. Ecclesiam. Item et magis in Mahomete, et consequente tyrannico ejus imperio usque ad annos 1260, et novissime in filio perditionis Antichristo, qui complebit scelestiora in diebus, quam hi omnes in naturalibus annis; quia semel pro semper habetur certum, hoc draconis bellum saevissimum et diuturnissimum incipere a Cosroë, continuari longissime in Mahomete, et in sequente imperio Turcico, et finiri in Antichristo in diebus naturalibus per Danielem, et S. Joannem signatis, de quibus jam dictum est, et dicentur plura; unde etiam sciant omnes sub aenigmate draconis tanquam Ducis, et Directoris, et bestiarum, et cornuum, et capitum, et aquarum et mulierum omnia haec, cum admiratione etiam, a S. Joanne describi, quia haec sunt grandes et mirabiles dispersiones contra Ecclesiam in probationem Electorum; ideo draco et Cosroës, Mahometes, et omnes ejus successores in imperio Turcico sub secta Mahometica, et filius perditionis complementum, contra Nomen JEsu, et Ecclesiam ejus sunt, et constituunt unum corpus et unam bestiam seu draconem. *Et draco stetit ante mulierem, quae erat paritura.* Haec verba significant summam quandam angustiam, et proximum periculum interitus, quam primo sustinuit Ecclesia Christi, et Monarchia imperialis tempore Phocae Imperatoris, quo regnante Rex Persarum Cosroës occupavit maxima imperii Romani regna, et ubique devastatis Ecclesiis persecutus est, et crudeliter sine moderatione occidit Christianos, et coepit civitatem Sanctam occisis ibi 90,000 Christianis, abstulitque S. crucem Christi, et nisi divina mi-

sericordia praevidisset de liberatore Imperatori forti, tyrannus ille crudelis, et jam magnus factus, ex praedis et occupatis tot regnis instar draconis devorasset forte omnia; sed divina providentia dedit in gremio filium masculum, qui liberaret eam. Ideo dicitur: *quae erat paritura, et cum peperisset, devoraret filium ejus*; quia Cosroës insolens victoriis venientem ad imperium Rom. undique afflictissimum Heraclium voluit omnio devorare, et habere mortuum. Unde nequidem iniquis conditionibus ab eo pacem obtinere potuit, confidebat enim Tyrannus in magnitudine potentiae suae, et victoriis ante habitis, et in regnis, et exercitibus suis.

IV. *Et peperit Filium masculum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea.* Hic est Heraclius evectus ad imperium vere masculus, vere vir ab initio fortissimus, qui maximis cladibus repressit insolentiam Cosroës, plures et fortissimos exercitus ejus delevit, ipsam Persiam occupavit, crucem Sanctam in montem Calvariae restituit, dignus sane, qui super omnes gentes regnaret, et forsitan Deus stabilisset regnum ejus, et subjecisset illi omnes gentes, si non per haeresin Monothelitarum recessisset a Deo. Unde quam felix, et amabilis ab initio Deo et Ecclesiae, et imperio Romano fuit, tam postea infelix, odibilis, et miserabilis factus est. Videant Reges et Principes, et omnes Magnates, quid possint cum auxilio Dei in amicitia ejus constituti, et quam impotentes, et infelices sint recedentes ab eo. *Qui regnaturus erat omnes gentes in virga ferrea.* Per virgam ferream intelligitur maxima, et fortissima quaedam potentia, quam Deus Heraclio fortis instar ferri dedisset, sub qua gentes barbaras in obedientia, servitute, devotione et jugo continuisset, et omnes sibi subjecisset auxilio Dei, si non recessisset ab eo, et corrupisset viam in medio cursus, lapsus in haeresin. Hinc signanter loquitur S. Joannes in imperfecto, *recturus erat*, et non in futuro absolute. Imperfectum enim, et plusquam perfectum non includunt absolutam, et perfectam futuritionem, sed conditionalem. *Et raptus est filius ejus ad Deum, et ad Thronum ejus.* His verbis exprimuntur Dei protectio, tutela, auxilia erga Heraclium, et judicium contra inimicos ejus. Item victoriae maximae, et exaltatio in thronum imperii Romani: Ista enim spectant ad Deum, et dat cui, et quomodo, et quando et quamdiu vult. Legant tantum qui velint pugnas, et victoriam, et pietatem hujus Imperatoris erga Deum, et crucem Christi, et fateri debebunt illum a Domino Deo coeli

fuisse evectum ad thronum imperii Romani, et mirabilem tutelam in tot proeliis contra tam potentes hostes, et plures exercitus cum pusillo grege praestitisse illi Deum; sed quia in medio flore suo reliquit veritatem, occultis judiciis divinis etiam fuit derelictus, omnibus imposterum infortuniis obnoxius, et infelix factus; et datus est introitus bestiae in regnum maximum, stabile, et diuturnum scil. Mahometi, et successoribus usque ad Antichristum in probationem Ecclesiae Catholicae.

V. Vers. 6. *Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Postquam Deus vidit, quod res Christianorum atque ipsius imperii Orientis ante faciem bestiae mox exsurrecturae propter peccata, et malitiam hominum subsistere non posset, atque ipsa fides Cath. per superbiam, et arrogantiam contra sedem Romanam multis paulatim tenebris errorum, haeresum, et schismatum obscuraretur, transtulit suam Ecclesiam, atque paulo post ipsum Romanum imperium in Germaniam, quae potissima ex parte adhuc in errore gentilitatis jacebat sepulta, et adorabat idola. Volens itaque Deus huic populo maximo clementiam suam impendere, misit ex ordine celeberrimo S. Benedicti sanctissimos viros, qui converterunt numine propitio successive totam Germaniam, ex quorum numero paucos libet referre. S. Goarius Monachus Treviros convertit; S. Rupertus cum sociis Bavariam; S. Priminus Saxones occidentales; S. Gisalonius Austriae Apostolus extitit; labore S. Richarii Abbatis Britanni ultramarini, Angli S. Augustini, S. Bonifacii, et aliorum virorum, sanctorum ope fidem acceperunt Catholicam. S. Wilfridus, Frisos, S. Chilianus Francones convertit. Sic constituta tandem Germania in summa felicitate ad fidem JEsu Christi per viros sanctissimos, et plurimos, quos tunc Deus in vineam istam frementibus bestiis submisit, conversa est. Et ex his plurimi fuderunt sanguinem suum pro Christo, quo irrigarent sterilem hanc solitudinem. Itaque pulcherrime dicitur: *Et mulier fugit in solitudinem* h. e. Deus transtulit Ecclesiam suam in Germaniam et partes Occidentales, quae metaphorice dicitur solitudo. 1mo: Quod in ea non habitent homines, nullaque sit socialis vita. 2do: Quod sit latibulum frementium bestiarum; talis erant solitudo Germania, Anglia, Britannia versus Occidentem, et Aquilonem, plena bestiis frementibus, h. e. idolorum sacerdotibus, et cultoribus, qui fremebant con-

tra Evangelium Christi, et quia agnitio creatoris, et fides nostra exulabat a cordibus eorum, solitudo aestimabatur*: ubi habebat locum paratum a Deo,* h. e. dispositum ad receptionem fidei catholicae consequenter Ecclesiae Christi, quam superius per mulierem intelligi diximus; Deus enim multis argumentis et internis motibus, illustrationibusque divinis praedisposuit servis suis Germaniam, et partes Occidentales ad conversionem, *ut pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Per haec verba exprimitur tempus, quo Ecclesia Latina et Occidentalis durabit, scil. anni mille ducenti sexaginta; dies enim pro annis reputantur, quod frequens est in S. Scriptura. Initium autem hujus temporis sumitur ab exordio Monarchiae Turcicae, et ab exordio conversionis ad fidem Cath. Britannorum, et occidentalium nationum. Et sicut in veteri Testamento Israel hostem haereditarium semper habuit in gentibus, ita populus Christianus, et Ecclesia Christi habebunt gentes Turcarum, omniumque Barbarorum sub secta Mahometica, et juxta se adversarii semper stabunt usque in novissimos annos. Bestia haec plagam magnam gladii accipiet, et abscindet imperium Constantinopolitanum cum terris magnis Monarcha fortis; sed plagam hanc curabit cornu octavum Antichristi, qui intrabit in regnum plenum, et occupabit quasi omnia, et erit sublimis, inter omnia, quae in terris sunt. Dixi quasi omnia occupabit; hic enim exsurget in reliquis regni Mahometici Turcarum, et restituet illud cum foenore, et sic erit sublimis inter omnia, quae in terris sunt. *Ut pascant eam*: pascere est refocillare, enutrire, et conservare, quod Deus hactenus paterne Ecclesiae occidentali praestitit, et praestabit semper per praedicationem Evangelii, et exemplo Sanctorum: semper enim, et singulis saeculis misit in vineam suam operarios, et viros Sanctos, ita, ut nunquam defecerit, etiamsi turbata fuit per haereses, maxime Lutheranam.

VI. *Et factum est praelium magnum in coelo etc.* In sequentibus describitur contentio S. Michaelis, et Angelorum bonorum tutelarium, qua negotium, et stabilitionem Ecclesiae Cath. in Germania, et Occidente promovere, et resistentia draconis, et suorum Angelorum malorum, qua impedire, et evertere nitebantur. Et factum est praelium in coelo:

Vers. 7. *Michael, et Angeli ejus praeliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus.* S. Michael protector est militantis Ecclesiae, et Angeli ejus, tutelares sunt Eccle-

siarum, regnorum, et totius Christianitatis, millia millium, quorum ipse Dux est, et Princeps, et militat secundum voluntatem Dei cum omnibus suis contra potestatem tenebrarum pro Ecclesia sibi commissa, et in diversis regnis per totum orbem terrarum, pro diversitate temporum diffusa, ac dilatata; e contra draco Lucifer est serpens antiquus, diabolus, et Satan; Angeli ejus sunt mali, et damnati reliqui spiritus, quos mittit in universum mundum ad delendam Ecclesiam, et nomen Christi. Priores ubique in Europa promovebant fidem Christianam; posteriores vero omni modo impedire, et evertere ea conabantur, quae illi plantabant, solicitando animos conversarum gentium ad defectionem, ad seditiones, et bella, et tyrannidem, et iram contra sacerdotes, et Apostolos Christi. Item ipsamet in Ecclesia excitando falsos fratres, et filios Belial per haereses, qui faciant confusionem inter Christianos novellos, scandalizando, et reliquis gentibus nondum conversis odium pariant, easque a conversione absterreant. Quae omnia quidem draco cum suis, temporibus illis sollicite tentavit, et alicubi seditiones, defectiones, bella, effusionem Sanguinis Sanctorum, aliaque incommoda ad impediendam Germaniae conversionem, et occidentalium gentium excitavit, nihil tamen efficere potuit, virtute S. Michaelis et reliquorum Angelorum labore, industria, maximaque vigilantia, praecipue vero protectione, virtute, et voluntate Singulari Dei, qua misereri voluit ad preces, et merita Sanctorum virorum, Germaniae, et totius Europae, ideo dicitur in textu:

Vers. 8. *Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in coelo,* hoc est, in Ecclesia Germaniae, sive occidentali; ut impediret, aut eam averteret, quia stabilita est fides Catholica, et per totam Europam latissime diffusa, potentia et pietate Caroli M. an. 800.

Vers. 9. *Et projectus est,* h. e. repulsam passus, proscriptus, et fugatus est cum suo exercitu a S. Michaele, et exercitu ejus, sicut Rex solet expellere exercitum hostilem e regno suo, quod invasit. *Draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem.* S. Joannes ad literam hic explicavit, quid per draconem sit intelligendum, scil. Lucifer, qui vocatur draco ob magnitudinem potentiae; acumen intelligentiae, et astutiae magnae nimis. De quibus Gen. C. 3. Ponam inimicitias inter te, et mulierem: ipsa conteret caput tuum,

quod non solum de B. V. M. sed etiam de Ecclesia intelligendum est, contra quam etiam portae inferi non praevalebunt.

VII. Ex his liquet, quantum oporteat vigilare Episcopos, Praelatos, et curatos, Pastores animarum universos super greges sibi commissos, cum lucifer cum tot millibus millium quotidie et omnibus horis, et minutis, et sine intermissione incumbat nocere, et perdere animas; maxime cum ipsi polleant summa intelligentia omnium rerum, et a Spiritu S. constituti sint ad regendam Ecclesiam Dei. Liquet porro, quantam admirationem, gratiarum actionem, et confidentiam Christus Deus noster mereatur, qui nos homines, coecosque peccatores quotidie in tantis periculis, et insidiis constitutos tam paterne protegit, atque defendit per Angelos suos sanctos, qui summe a nobis amandi, et rogandi semper sunt: videbimus enim mirabilia et horrenda pericula et insidias, quando cortina carnis a nobis deciderit, quae declinavimus per tutelam SS. Angelorum, et divinam providentiam, ne aeternum damnaremur. Sed nos quoque oportet semper vigilare, et non dare locum diabolo, quod monet S. Petrus, Petra, et Fundamentum Ecclesiae Christi dicens: 1 Pet. Cap. 5. Fratres sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quaerens, quem devoret, cui resistite fortes in fide. *Et projectus est in terram, et Angeli ejus cum illo missi sunt.* Per terram signatur terra, imperium, et Ecclesia Orientalis, in qua dictum fuit stetisse Ante mulierem tempore Cosroë, rejecto enim ab Ecclesia Occidentali permissum est illi continuare saevitiem suam cum suis in Oriente ob malitiam et peccata illarum gentium, et ob superbiam, avaritiam, ambitionem, errores, et schismata graecae Ecclesiae contra Romanum Pontificem per Mahometem, et Monarchiam illius Turcicam, ut infra videbimus.

VIII. Vers. 10. *Et audivi vocem magnam in coelo dicentem: Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus.* Sequitur gaudium, et laetitia, et aggratulatio triumphantis Ecclesiae super Germaniae, et occidentalium conversione, proprium enim est Sanctorum gaudere in bono, et aversari malum. *Et audivi vocem magnam in coelo dicentem.* Haec vox est vox victoris redeuntis de bello in coelum, scil. S. Michaelis Archangeli generalis Belliducis, et Protectoris Ecclesiae militantis super terram. *Nunc facta est*

salus, et virtus, et Regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus. *Salus* fit a Deo gentibus per conversionem ad veram fidem quia sine fide impossibile est placere Deo, et salutem consequi. *Virtus* significat gratiam, et illustrationem, et miracula Spiritus Domini, quibus per operarios viros suos fortes, et Sanctos, gentes istas in tenebris, et in umbra mortis sedentes ad fidei veritatem, et ovile electorum perduxit. *Regnum* denotat subjectionem, qua gentes illae creatori, et vero Deo subjiciebantur, et incipiebant servire illi, et adorare illum, qui prius idolis serviebant, et daemonia adorabant, et illis in miserrima servitute subjecti erant. Per *potestatem* Significantur jurisdictio Ecclesiae militantis, quam noviter acquisivit super gentes, et populos istos. Dicitur autem potestas Christi, quia ipsius est, et quia acquisivit eam testamento Sanguinis sui etc. Et dedit Ecclesiae super terram. *Quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte*, id est draconis virtus proscripta est, ac relegata a cordibus omnium istarum gentium cum omni sua idololatria, et impiis imposturis, et mendaciis. Vocatur *accusator fratrum nostrorum*, quia ex innata sua superbia semper coram Deo solet exprobrare humanam fragilitatem, et imperfectionem, sicut fecit, Job. Cap. 2. Sic spernens simplicitatem maximam fratrum Monachorum temporibus illis evangelizantium, impossibile putabat, ut gentes tam prudentes, et populi tam feroces, et bellicosi, et copiosissimi per homines tam simplices converterentur ab idololatria ad fidem Christi, et ita dicitur illos accusare ante conspectum Dei.

Vers. 11. *Et ipsi vicerunt eum propter Sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem.* His verbis exprimitur victoria, et triumphus servorum, et operariorum Christi, quem de Satana, et Angelis ejus divina sibi gratia assistente tandem reportarunt et vicerunt, adducendo paulatim omnes nationes Germaniae et occidentis ad ovile Domini sui Jesu Christi, baptizatis ubique millibus millium. Tria porro ponuntur in causa maximae hujus victoriae, scil. *Sanguis agni, verbum Testimonii sui, et quia non dilexerunt animas suas usque ad mortem.* Per Sanguinem enim JEsu incrementum, et subsistentiam suam accipit Ecclesia, per praedicationem vero Evangelii plantationem, et per Sanguinem Martyrum irrigationem; Sanguis enim Martyrum irrigatio est Christianorum; *et non dilexerunt animas suas*

usque ad mortem, hoc est, tradiderunt se pro amore Nominis JEsu, et pro conversione errantium animarum in omnia incommoda, et pericula mortis, et afflictiones multas, et in ipsam mortem, sanguinem suum fundendo pro Christi Nomine; multi enim Martyrio affecti gloriosissime vicerunt. Legantur desuper Annales ab Anno 600, et infra ad annum usque 800.

Vers. 12. *Propter ea laetamini coeli, et qui habitatis in eis.* His verbis pax, et gaudium, et laetitia, et requies indicantur Ecclesiae militantis super terram, cum aggratulatione victoriae, et triumphi facti de suis inimicis, sicut solet consolari civitatem, vel regnum suum, et jubet laetari, et gaudere rediens victor de inimicis suis pessimis, qui crudeliter, et diu afflixerunt illud, et possederunt per tyrannidem.

IX. *Vae terrae et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habet.* His verbis intimatur Ecclesiae graecae, totique Orienti vae, quod significat maximam tribulationem, tyrannidem, servitutem, et persecutionem eventuram ex instinctu diaboli per sectam Mahometicam, et ejus Manarchiam subsecuturam, quae Deus juste erat permissurus ob duram cervicem Graeciae, et Orientalis Ecclesiae, gentiumque illarum peccata. *Habens iram magnam,* quia Satan est hostis implacabilis, et haereditarius gentis humanae, qui, si in uno loco, et parte mundi nocere non potest, irascitur, saevit, stridet, et ubi illi a Deo permissum est, nocet, et perdit, et dissipat; hinc quia turpissimam fugam et repulsam ab occidentali Ecclesia passus fuit, iratus dixit: revertar in domum meam, unde exivi Matth. Cap. 12. *Sciens, quod modicum tempus habet:* His verbis exprimitur livor draconis, et ingratitudo inexplicabilis contra Creatorem suum tam amabilem, tam benignum, tam misericordem, tam largum, et bonum, qui creavit, et constituit nihilum aeternum Luciferi et Apostatarum Angelorum ejus in tanta essentia, potentia, intelligentia, et sapientia, et prudentia. Omne tempus ipsi breve nimis est ad explendam libidinem livoris, et irae, et invidiae, et superbiae, et praesumptionis contra Creatoris sui bonitatem, et voluntatem, et contra genus humanum, cujus naturam asumpsit verbum ejus, propter quod Lucifer cum suis excidit, et reliquit domicilium, et principatum suum. *Sciens, quia modicum tempus habet:* Potissima tempora nocendi, et perdendi animas in veteri testamento jam transierunt, et in lege gra-

tiae ligatus est, ut parum possit: Et quia hoc tempus praesens nocendi, et exercendi livorem suum respectu aeternitatis (ubi totus ligatus cum suis in saecula saeculorum cruciabitur) parvum est, et quasi pro aliquibus tantum momentis reputari potest, hinc dicitur habens iram magnam, quia tempus ipsi nimis breve est ad livorem suum, et nequitiam suam, et imposturas suas, et dominatum superbiae suae exercendum.

Vers. 13. *Et postquam vidit draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quae peperit masculum.* Hic per masculum Carolus Magnus intelligitur, quam Ecclesia peperit An. 800, evehendo illum ad Romanum imperium, qui primus Germanorum Imperator fuit, et Ecclesiam latinam, et occidentalem mire adjuvit, et exaltavit, dotavit, defendit, et dilatavit; tantum legantur historiae desuper. *Et videns draco*, hoc est, postquam vidit, quod conversionem gentium occidentalium, et Germaniae impedire non posset, sed rejectus, depulsus, et proscriptus esset in terram Orientem, scil. Palaestinam, persecutus est mulierem sive latinam Ecclesiam, turbando eam, seditiones, et factiones excitando in ea, quod et factum est sub Leone III. Pontifice, qui evocavit Carolum M. per quem etiam in securitatem, et tranquillitatem pristinam est restituta, et hic est ille masculus, quem mulier secundo peperit, scil. evehendo illum ad imperium Romanum; ipse enim Leo Pontifex coronam capiti ejus imposuit, et pronuntiavit illum Imperatorem. Item dicitur: *persecutus esse mulierem*: quia serpens ille habet iram implacabilem, et tam inflexibilem livorem erga genus humanum, et Christi Ecclesiam, ut, ubi veritatem, et justitiam Dei impedire et evertere non potest; saltem nunquam desistat tentare, vexare, et quaevis contraria excitare, quod consolationi esse debet, et informationi omnibus iis, qui in praesenti vita tam immanes, turpes, et horrendas tentationes sustinent contra fidem, castitatem, et omnem Dei justitiam, quorum omnium author est Satan, qui pati non potest, si anima Christiana velit pie vivere. Hinc cogitare debemus, nos esse Dei amicos, et ambulare in via veritatis ad vitam aeternam, si multum tribulamur, et varias sustinemus tentationes.

X. Vers. 14. *Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis, a facie serpentis. Aquila magna* Carolus magnus est, et imperium Romanum, quod in illo

translatum est ad Germanos; quales omnes Imperatores erunt, qui regnaturi sunt usque ad novissimum. *Duae alae* sunt Principatus, et potestates, et dominationes, et Electoratus, in quibus volat, dominaturque aquila. *Et datae sunt mulieri*, h. e. Ecclesiae, scil. occidentali, ut videmus oculis nostris, et his volat, et sustentatur, et sustentabitur per **1260** annos, qui sunt *tempus, et tempora, et dimidium temporis;* mille enim anni sunt tempus decem saeculorum, et ducenti anni sunt tempora duo saecula, et dimidium temporis sunt sexaginta anni, quasi saeculum dimidium, quibus durabit Ecclesia Occidentalis; sed computari oportet istos annos incipiendo ab exordio sectae Mahometicae, et Monarchiae turcicae, ubi etiam Deus incepit transplantare Ecclesiam suam in Occidentem. *Ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis*: Haec verba significant, quod Ecclesia Christi (quae in Oriente semper fuit instabilis) in Occidente (quod vocatur desertum) sit pedem fixura, nidum suum positura, et sedem suam habitura usque ad novissimum scil. per **1260** annos. Sumitur metaphora, et similitudo ab avibus, quae nactae silvas, et arbores, et loca juxta fluenta aquarum in montibus, ubi tutae sunt ab aucupibus, amant nidificare, et ova sua excludere, et generare; sic Ecclesia Christi fugiens ab Oriente a facie serpentis, nidum suum in Occidente posuit, et generavit millia millium Deo in vitam aeternam ex proposito voluntatis Patris per Filium suum JEsum ab aeterno. *Ut volaret in desertum.* Per *Volatum* significatur libertas mulieris metaphorice sumpta ab avibus, quae volant alis suis; sic Ecclesia Christi in Occidente habebit libertatem semper profitendi fidem Catholicam *alis Aquilae magnae*, h. e. potestate, et protectione Romani imperii, quibus volabit semper, et possidebit nidum suum, ut generationem suam perficiat secundum propositum voluntatis Dei; omnes enim Imperatores erunt Catholici usque ad novissimum; *ut volaret in desertum*; hoc est, Germaniam; ut possideret eam, et *locum suum*: quia etsi per haereses, et defectiones a fide in Occidente multa amiserit Ecclesia Christi, tamen semper habebit locum suum praeordinatum a Deo secundum tempora nationum. *In locum suum,* quia in novissimis etiam diebus, nidum suum, et sedem suam habebit Ecclesia Christi in Occidente scilicet in montibus, et desertis, et cavernis petrarum. *A facie serpentis*; quia in novissimis diebus, h. e. sub regimine Antichristi, Ecclesia habebit locum suum in Occidente, et abscon-

detur in montibus, et desertis, et cavernis petrarum a facie serpentis. Unde Christus Matth. Cap. 24. Tunc, qui in Judaea sunt, fugiant ad montes, et qui in tecto, non descendant, tollere aliquid de domo sua; et qui in agro, non revertantur, tollere tunicam suam.

Vers. 15. *Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam, tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine.* Aqua, quam serpens misit ex ore suo tanquam flumen, tribulationes sunt maximae, quas per schismata excitavit contra Ecclesiam Latinam, quasi per 200 continuos annos. Aqua populi multorum exercituum sunt, quos ex instigatione Satanae ex avaritia et ambitione Imperatores ad intrudendos Antipapas, et Antiepiscopos miserunt contra Ecclesiam latinam. Tantum legantur historiae flebilium illarum tragoediarum circa saecula undecimum, duodecimum, et decimum tertium. Dicitur signanter: *misisse aquam post mulierem tamquam flumen*: quia tribulatio hujus schismatis maxima, et diuturna futura erat; sicut enim flumen continet multas aquas, et continuo fluit: ita quasi torrentem continuum calamitatum, et tribulationum ex schismatibus, et bellorum motibus orientium. *Misit serpens post mulierem, ut faceret trahi eam a flumine,* h. e. ut fidem Christi et Latinam Ecclesiam, vel sic tandem migrare faceret ex Germania, et Occidente, sed Deus adjuvit Ecclesiam suam, semper restringendo schismata in tempore, donec tandem omnino extincta sunt. Unde additur:

Vers. 16. *Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo,* quia non praevalere poterant, sed in tempore omnes schismatici cum suis exercitibus, quibus Ecclesiam impugnabant, et cogere volebant ad recipienda idola sua turpissima, quae illegitime obtrudebant, perierunt, et mortui terra absorpti, h. e. sepulti sunt. Et Ecclesia Christi accepit quietem, et stabilitatem tranquillam, et ob hoc draco dicitur esse

Vers. 17. *Iratus in mulierem,* h. e. in Ecclesiam latinam, seu Occidentalem (quae ex maxima, amplissima, et populosissima) eoquod pessima quaeque tentans vincere non potuit. *Et abiit facere praelium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium JEsu Christi.* Reliqui de semine mulieris sunt reliquae Christianorum in Graecia, et Orientali Ecclesia hinc inde dispersae, quas draco tam turpem repulsam, et proscriptionem ab occi-

dentali Ecclesia passus, summa vi statuit prosequi, et ideo dicitur:

Vers. 18. *Stetisse supra arenam maris*, quibus verbis intimatur abstrusa quaedam meditatio inveniendorum malorum, quibus se vindicet contra suos hostes, atque vel sic livori, et invidiae suae satisfaciat, et hoc egregie assecutus est, assequitur, et assequetur per sectam Mahometicam, et ejus Monarchiam, tyrannidem, et eam tam diuturnam, et per schismata Graecorum.

§. II.

De Bello, quod diabolus per Mahometem, et Antichristum intentavit, intentabitque.

Cap. XIII. v. 1—10.

Vers. 1.

I. *Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem, et cornua decem, et super cornua ejus diademata decem, et super capita ejus nomina blasphemiae.*

Vers. 2. *Et bestia, quam vidi similis erat pardo, et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis, et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem magnam.*

Bestia haec, quae ascendit de mari, regnum Mahometicum, sive Turcicum est, de quo etiam scribit Daniel Cap. 7. v. 7. Dicitur autem *ascendisse de mari*, quia in insulis maris, et inter maria coepit regnum ejus; et 1mo quidem dux factus est Arabum. *Septem Capita*: universitatem regum significant, qui regnaturi erunt in hoc regno usque ad consummationem. *Decem cornua* universitas sunt regnorum, et provinciarum, quae subjecta sunt, et subjicientur in novissimis diebus sub cornu novissimo, quod erit Antichristus, ut infra videbimus. *Decem reges* sunt, in quos regnum aliquando scindetur, et ipsum destruent uno tempore, et tradent illud bestiae; ideo dicitur: *Et super cornua ejus decem diademata*, quae sunt coronae regiae, *et super capita ejus nomina blasphemiae.* Nomina blasphemiae titulus sunt regum turcicorum, qui continuant superbiam stupendam; et blasphemias contra Dei majestatem, et gloriam, et honorem ejus, qui solus est magnus, et potentissimus, et sapientissimus Creator et Fundator coeli et terrae, et Fundator regnorum, et omnium saeculorum. *Nomina blasphemiae* quoque sunt sectae, et Alcoranus, sive lex Mahometica, quae continent admirabiles blasphemias,

et falsitates. Dicuntur esse *super capita,* quia omnes, qui regnaturi erunt in regno hoc, uno spiritu secuturi erunt sectam illam, et defendent, et manu tenebunt eam, ut nunquam deficiat. *Nomina Blasphemiae* etiam doctrina sunt Antichristi, qui ultimum cornu, et bestia est, et ipsa etiam octava bestia est, et de septem est, ut videbimus infra Cap. 14. *Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, et pedes ejus, sicut pedes ursi, et os ejus, sicut os leonis.* Bestia haec comparatur pardo, propter velocitatem, ferociam, potentiam, fortitudinem, et superbiam, quia regnum hoc futurum erat velocissimum, et ferocissimum contra totam Christianitatem, maxime in cornu novissimo, quod est Antichristus. Pedes dicitur habere, sicut pedes *ursi* ob latitudinem regnorum, quia occupabit, et figet pedem suum longe, lateque maxime in diebus cornu novissimi. Proprium enim est hujus regni omnia aggredi, omnia occupare, et si semel civitatem aliquam obsident, non parcunt populis, et pecuniis, et rebus omnibus, neque tempori cedunt, neque cessant facile, donec accipiant eam, et pedem figant, et progrediantur ulterius. Itaque regnum hoc pestilentissimum, et ferocissimum habet pedes robustissimos, et latas plantas instar ursi, in occupatione regnorum, provinciarum, civitatum, insularum, et locorum hujusmodi; item, quia conculcabit Sancta Sanctorum, instar ursi in rabiem acti, Antichristus novissimum cornu; additur habere *os, sicut os leonis*: quia hoc regnum confracturum, et comminiturum erit omnia regna super terram, maxime in cornu novissimo. De quo loquitur Daniel Cap. 7. v 7, 8, 19, 20, 21, 23, 24, 25. Illud enim commovebit, et confringet, et comminuet, et obstupescere faciet universum orbem terrarum, et habitantes in eo, et erit scandalum, et ruina animarum. *Et dedit illi Draco virtutem suam, et potestatem magnam.* Dupliciter Satan virtutem suam, et potestatem aliis dare potest. 1mo: Extrinsece scil. assistendo, consilia suggerendo mala, operando effectus praeter naturam, et haec praestitit Mahometi, et regno ejus, praestatque suis; 2do: Intrinsece informando, possidendo, et quasi assumendo corpus, et animam alicujus hominis, quod factum quidem, et permissum a Deo nunquam fuit, fiet autem, et permittetur in filio perditionis, unde quia Lucifer superbissimus est, et simia, quae conatur aemulari, et imitari in omnibus divinitatem, intrabit, informabit, et possidebit, et quasi assumet corpus, et animam Antichristi ab utero matris, et intrinsece subsistet ibi inhabitando corporaliter, et operabitur

Antichristus ex virtute, et potestate ejus mirabilia; sicut enim Verbum Dei assumpsit vere, et hypostatice naturam humanam, ut ita humanitati Christi per unionem hypostaticam fuerit virtus, et potestas divina, quaecunque operandi in coelo, et in terra, in veritate communicata, ad demonstrandum, quod ipse sit Filius Dei: ita simili modo, sed non in veritate, per opera mirabilia conabitur Satan ostendere, et persuadebit fere omnibus (qui non sunt scripti in libro vitae, et agni) inhabitare spiritualiter divinitatem in Antichristo. Et sic dicitur Draco ille, *dedisse virtutem suam, et potestatem magnam.* Nemo existimet, me inconsequenter loqui, confundendo bestiam cum Antichristo, nam Prophetae solent sub aenigmate unius alicujus rei, plura diversis temporibus futura comprehendere, quando ad unum finem et Signum tendunt. Unde quia Mahomet, et successores ejus, et maxime Antichristus (complementum novissimum praevaricationis, et omnium scelerum) unum finem habent, scil. negare, et evertere nomen Domini nostri JEsu Christi, omnes unum corpus sunt et una bestia sunt, et Antichristus maxime et propriissime vocatur bestia, quia ipse erit omnium scelestissimus, potentissimus, et regnum ejus novissimum, amplissimum, et fortissimum; saeviet, et rugiet contra Nomen Domini nostri JEsu Christi instar leonis, et conculcabit Sancta Sanctorum instar ursi. Porro quicunque negant JEsum Christum Filium Dei venisse in carne, hi Antichristi sunt, et omnes unum corpus constituunt, cujus caput, et cauda est filius perditionis, et Antichristus. Hinc dicitur: 1. Johannis Cap. 2. Quia Antichristus venit, et nunc multi Antichristi facti sunt, h. e. in membris, et prodromis suis venit, donec ipse veniat in propria persona, ut compleat praevaricationem.

II. Vers. 3. *Et vidi unum de capitibus suis, quasi occisum in mortem: et plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam.* Verba haec abstrusum sensum continent: 1mo: dicitur unum de cornibus ejus quasi occisum in mortem, et additur bestiam habere plagam mortis et gladii, quia futurum est, ut Mahometicum, et Turcicum regnum accipiat cladem, et ruinam quasi ad internecionem, et stabit exile regnum, quod resuscitabit Antichristus, et ipse intrabit regnum, et recuperabit omnia amissa, et addet multa, majora, et ipse nascetur, et exibit ex reliquiis regni hujus. Idem dicitur Daniel C. 7. cum admiratione magna de cornu illo orto ex decem cornibus, quod habebat oculos, et os loquens grandia, et majus erat ceteris. 2do: additur: *Et*

plaga mortis ejus curata est, quod in Antichristo explebitur, qui suscitabit regnum gentium, quod prius cadet plurimum; et hoc majus erit ceteris omnibus ab origine mundi. Unde 3tio dicitur: ***Quod admirata sit universa terra post bestiam,*** h. e. repullulantem, reviviscentem, renascentem, resurgentem ex tam contrita turba, et humiliato, lacerato, et quasi occiso, et agonizante regno gentium. Hinc vim quandam continent verba haec: ***Et admirata est universa terra post bestiam;*** quia ***post bestiam*** compositum est ex ***post,*** et ***bestia;*** sensus itaque est, quod obstupuerit, et quasi in extasin raptus sit mundus totus super exsurgente et consequente rege illo novissimo omnium gentium, qui erit Antichristus.

III. Vers. 4. ***Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiae, et adoraverunt bestiam, dicentes: quis similis bestiae? et quis poterit pugnare cum ea?*** Haec verba pulchre cum prioribus concordant, adorabunt enim gentes omnes Luciferum corporaliter inhabitantem in Antichristo, existimantes divinitatem seu Deitatem esse, et existere in illo, propter potentiam, et opera et signa maxima, quae faciet in virtute Luciferi, et propter sapientiam, et doctrinam, et grandia, quae loquetur ex suggestione illius; ipse in naturalibus Angelorum perfectissimus est, et stupendus in potentia, ex cujus assistentia filius perditionis operabitur mirabilia quaeque, et stupenda permittente sic Deo coeli et terrae propter malitiam hominum super terram, quia implebit mundus in novissimis diebus mensuram praevaricationum; videntes itaque potentiam, et signa, et sapientiam, et portenta magna nimis hominis illius, omnes gentes adorabunt illum, colent eum, ut Deum et Messiam; ideo subditur: ***Et adoraverunt bestiam;*** sicut nos adoramus verum Filium hominis propter inhabitantem Deitatem. ***Quis similis bestiae, et quis poterit pugnare cum ea?*** Haec verba significant universam quandam Apostasiam a fide in Deum coeli, et terrae, et maxime in JEsum Christum Filium ejus, quod venerit in carne; omnes gentes enim cum Judaeis, et etiam Christiani plurimi videntes potentiam, et sapientiam et admiranda nimis hominis illius opera, decipientur per malitiam suam et peccata grandia nimis, ob quae Deus permittet illos labi in sensum reprobum; hi omnes discedent a Domino Deo, et negabunt JEsum Filium Dei esse, et venisse in carne, adorabunt filium perditionis, profitendo, ipsum solum esse Deum, et Messiam; unde pulchre subnectitur: ***Quis similis bestiae?***

Et quis poterit pugnare cum ea? Continent verba ista exprobrationem contra Deum coeli, et Christum ejus, primam quoad essentiam, secundam circa omnipotentiam, quae duo soli uni, et vero Deo, qui creavit coelum et terram, et venit in mundum, competunt. Et in diebus illis impii homines tribuent illa filio perditionis propter stupendam potentiam ejus, et signa admirabilia, quae faciet; et adorabunt eum ut Deum et Messiam, dicentes: *Quis similis bestiae? Et quis poterit pugnare cum ea?* Vox exprobrantis est magna nimis contra Deum coeli, et terrae, et contra Christum et contra Sanctos ejus, et contra Prophetas, et servos ejus, et contra Martyres ejus, et contra omne, quod in coelo, et in terra est, quod scil. nihil simile sit bestiae quoad essentiam, et potentiam, sed ipse Deus sit, et Messias. Figurae hujusmodi exprobrationis praecesserunt in Pharaone, et maxime 1. Reg. Cap. 17. in Goliatho.

IV. Vers. 5. *Et datum est ei os loquens magna, et blasphemias, et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.* In sequentibus exprimitur potestas bestiae permissa a Deo, et ob quam omnes gentes adhaerebunt illi, et adorabunt illam ut Deum, 1mo dicitur: *Datum est ei os loquens magna, et blasphemias;* sumitur instrumentalis causa pro principali, quia erit ejus maxima, et stupenda sapientia, et scientia a Dracone illi data, ex quo loquetur magna, h. e. admirabilia, plausibilia, alta et secreta, quae hominum intelligentiam excedent, per quae seducet omnes gentes ut credant, illum esse Deum, et Messiam; et *blasphemias,* quia negabit Sanctissimam Trinitatem, et Filium Dei venisse in carne. Explodet etiam doctrinam Christi, et novum testamentum totum. *Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.* Hoc est tempus bestiae; quodsi referatur ad durationem universam regni turcici, erunt tot anni, quot 42 menses habent dies; si vero ad regimen referatur, et tyrannidem novissimam posthumi, sive post bestiae, quae est Antichristus, complementum novissimum, et epilogus regni gentium, pro naturalibus mensibus et diebus sumi debent, eruntque anni tres cum dimidio: tot enim quasi annis durabit regnum turcicum gentium ab origine sui usque ad finem, quot diebus rugiet et saeviet Antichristus; oportet autem includere annos, quibus bestia portabit, et habebit aliquando plagam gladii quasi mortis; quia, etsi maximam ruinam regnum hoc sit accepturum, tamen totaliter non peribit, sed

stabit de semine ejus, donec reveletur, et intret in regnum sibi praeparatum filius perditionis.

Vers. 6. 3tio: *Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos, qui in coelo habitant.* Dicitur *aperuisse os suum*; Qui prius tacuit Antichristus, quando sederit in plenitudine regni sui, aperiet os non solum per se, sed etiam per suos Pseudoprophetas et Pseudoapostolos, et evomet odium, et blasphemias in Deum. Porro tria ponuntur, quae blasphemabit in specie: *Nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos, qui in coelo habitant.* Nomen Dei est, quod alteri nulli competit, neque in coelo, neque in terra, neque subtus terram, et hoc blasphemabit, et non permittet amplius coli, et nominari, prout Christiani colunt; odium enim et perfidiam hic draco exercet contra nomen Domini (quod est altissimus) cui aliquando similis esse voluit. Per *tabernaculum ejus* intelligitur humana natura, quam verbum Dei assumpsit, et corporaliter divinitas inhabitabit, et inhabitat in coelo. Blasphemias in hoc tabernaculum evomet Antichristus cum suis, et occidet omnes, qui colent illud, aut confitebuntur, Deum venisse in carne, et Christum crucifixum esse Messiam; isti, qui *in coelo habitant,* sunt S. Apostoli, et Martyres, qui pro Nomine JEsu passi sunt; et annuntiaverunt nomen ejus mundo. Item Christiani maxime doctores, et praedicatores existentes tunc adhuc in militante Ecclesia (quae coelum saepe vocatur in Scriptura) et resistent illius perfidiae et potestati: hos omnes blasphemabunt et traducent coram omnibus gentibus, Antichristus, et ejus asseclae. Hinc Christus praedixit Matth. Cap. 24. et eritis odio omnibus hominibus propter Nomen meum.

Vers. 7. 4to: *Et datum est ei bellum facere cum Sanctis, et vincere eos.* Hoc primario intelligitur de Enoch, et Elia, ut vid. sub. Cap. 11. Secundario vero de omnibus, qui restituri sunt Antichristo, et Pseudoprophetis, et Pseudoapostolis ejus, et praedicabunt, et confitebuntur Nomen Domini nostri Jesu Christi crucifixi. Ibi abundanter implebitur dictum S. Pauli, dicentis: Nos praedicamus JEsum Christum crucifixum Judaeis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam. Victoria autem bestiae, quae ascensura est de abysso contra Sanctos, id est, justos, pios, et timentes Deum, erit tantummodo super terram, et in praesenti vita dupliciter. 1mo: In stupendis operibus, et imposturis ab-

strusissimis; et in applausu doctrinae, et sapientiae ejus magnae, quibus Judaei et omnes gentes uno spiritu credent, et adhaerebunt illi magis, quam veritati, quam Sancti, et justi Dei uno spiritu illis cum Enoch, et Elia praedicabunt. 2do: In potentia et nervo belli, et amplitudine regnorum maxima, et impietate, et perfidia gentium, et Judaeorum, quorum omnium occasione, et auxilio passim justi Dei mactabuntur sicut pecora, quia nemo indemnis poterit confiteri, et praedicare Nomen Domini JEsu Christi Filii Dei. 5to: *Et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem.* His verbis potentia regni ejus praedicitur, quae talis erit, qualis nunquam fuit ab origine mundi; ipsi enim adhaerebunt uno spiritu omnes tribus et populi, et linguae, et gentes; Hisce etiam explicatur, et exprimitur calamitas temporum illorum. Per tribus intelliguntur reliquiae Judaeorum, qui omnes uno spiritu ex omnibus angulis mundi, in quos fuere dispersi, congregabuntur, et fortitudinem accipient, et quasi volabunt ad Filium perditionis, et accipient illum pro Messia, et inexplicabiliter saevient in Christianos, qui confitebuntur, et annuntiabunt nomen Domini JEsu Christi, quod ipse fuerit Messias; ligatus est enim (donec intret plenitudo gentium) furor, et perfidia, et potestas eorum. Hinc dicit significanter Christus Joan. Cap. 5. Ego veni in Nomine Patris mei, et non accepiitis me, si alius venerit in nomine suo, illum accipietis etc. Per *populos* signantur Christiani, qui, etsi populus electus sint, tamen deficient (paucis respective exceptis) a Deo creatore suo, et amabilissimo redemptore JEsu ad idololatriam Antichristi. Hoc Salvator Luc. Cap. 18. v. 8. praedixit: Verumtamen filius hominis veniens, putasne, inveniet fidem in terra? Per *omnem linguam* intimatur, nullam fore in diebus illis nationem, et linguam sub sole, ex quibus non omnes quasi ad unum consensuri, et adhaesuri sint filio perditionis contra verum, et amabilem Deum suum, Creatorem coeli, et Christum ejus, quae ingratitudo nullis lacrymis satis deplorari potest. Per *omnem gentem* nobis datur intelligi, quod, sicut ab origine mundi, et origine Ecclesiae Christi gentes orientales, et septentrionales nunquam steterunt in fide diu, sed perpetuum bellum moverunt inter se (sicut experientia constat) ita vel maxime in diebus novissimis omnes uno spiritu et furore solventur cum Antichristo in exterminium christianitatis, quia illas facile seducet stupendis suis signis, et prodigiis mendacibus.

Vers. 8. 6to: *Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae Agni, qui occisus est ab origine mundi*, id est: omnes reprobi tribuent illi cultum latriae, relicto vero Deo suo, et Christo ejus. *Scripti in libro vitae*, electi sunt Dei; *liber* vero *vitae Agni* praescientia Dei, et scrutatrix cordium, ex qua etiam ab aeterno disposuit regnum suum, et voluit unicuique dare secundum opera sua in Filio suo JEsu Christo. Unde Apostolus ad Rom. Cap. 8. dicit: quos praescivit, et praedestinavit, conformes fieri imagini Filii sui, ut ipse sit primogenitus in multis fratribus, quos autem praedestinavit, hos et vocavit, et quos vocavit, hos et justificavit, quos autem justificavit, illos et glorificavit. Hic liber vitae (secundum nostrum captum) similis est Catalogo praeceptoris in schola, quem conficit ex profectu in virtutibus ac doctrina singulorum, et eum promulgari curat in fine anni; et tunc singuli, qui digni sunt, ascendunt ad altiora, aut proemiis et laudibus ornantur; sic faciet nobis Deus in fine mundi, in novissima die; et tunc apparebit, quod nemini fecerit injuriam, sed omnibus secundum opera distribuerit, et distribuat proemia, aut poenas aeternas; opera enim illorum sequuntur illos. Item similitudo Regis est, qui victis hostibus, et parta victoria civibus, et militibus suis fidelibus, et fortibus largitur proemia, ignavis autem, et timidis et proditoribus poenas, et ignominias. *Qui occisus est ab origine mundi.* Verba haec continent causam mortis Christi, et immolationis ejus in cruce, sunt peccata totius generis humani perpetrata ab origine mundi, ob quae crucifixus, et mortuus est, ut reconciliaret omnes homines Deo Patri. Hoc prophetavit Isaias Cap. 53. v. 4. et Cap. 56, 57, 58. Si ergo Deus voluit in manibus impiorum tradi, et mori filium pro peccatis nostris, quid nos dicemus, si in nos, et in Ecclesiam suam permittat praevalere impios homines, Tyrannos, quorum persecutione corripimur, et emendamur, et deducimur ad vitam aeternam. Hinc ordinarie impii praevalent in praesenti saeculo, et justi, qui causam Dei zelant, opprimuntur, et succumbunt impiis, maxime permittetur a Deo in diebus filii perditionis, ut, quicunque zelaverint Nomen Domini JEsu Christi, sive in armis, et exercitibus belli, sive in doctrina veritatis contra bestiam, illi succumbant, perdantur, et occidantur. Ad intelligendam, et inculcandam Ecclesiae, ac toti Christianitati futuram hanc stupendam permissionem divinam subdit Propheta:

Vers. 9 et 10. *Si quis aurem habet, audiat; qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet; qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi.* In captivitatem ducere, et gladio occidere propria militum, et bellorum sunt; sensus ergo hic est: Quicunque Rex, Princeps, aut populus Christianus voluerit resistere bestiae in bello, succumbet, et occidetur, et captivus ducetur; cum enim in novissimis diebus exterminium mundi instet, Deus permittet, sanctissimos, et fortissimos, et fidelissimos quosque servos suos vinci, et mactari instar victimarum, ut numerus Martyrum impleatur. Unde in diebus illis non erit fortitudo, aut victoria, et nemo poterit stare in bello a facie bestiae, et exercituum ejus; maxime vero tunc confortabuntur Judaei, et erunt in maximo numero, et saevient in eos, qui confitebuntur Nomen Domini Jesu Christi crucifixi prae omnibus gentibus. Itaque in diebus illis erit victoria Christianorum vinci, pati, cruciari, manere fideles in fide in Dominum Jesum Christum crucifixum, et mori. Hinc additur signanter: *Hic est patientia, et fides Sanctorum;* hanc novissimam et stupendam desolationem Christianorum in passione sua Christus Dominus noster allegorice intimavit nobis, quando jussit emere gladios, et postea dixit Petro: Converte gladium tuum in locum suum; omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

§. III.

De turpissimo, et scelestissimo idolo, Antipapa, qui lacerabit Ecclesiam Occidentalem, et adorare faciet bestiam primam.

Cap. XIII. v. 11— 18.

Vers. 11.

I. *Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco.* Bestia ascendens de terra est Pseudopropheta, et annuntiator filii perditionis, quod ipse sit Christus, et ipse erit dextera illius manus, in qua operabitur mirabilia tam in signis, quam in bellis; unde Daniel Cap. 11. dicitur: Et mittet manus suas in terras. Bestia dicitur *ascendere de terra,* quia Antichristus cum suis occupabit tyrannidem, in Oriente, et inter maria; hic autem surget, praevalebit, et saeviet in terra, quae est contigua inter maria, in qua hoc tempore Romanum imperium, regna, et terra sacerdotalis continentur, significatur

habere *duo cornua similia agni,* quia apostata erit, Christianus, et exsurget clam, et fraudulenter, et congregabit Judaeos, qui in diebus illis valde erunt ubique multiplicati, et uno spiritu adhaerebunt illi, et intrabit terram sacerdotalem exercitu magno, et occupabit sedem Petri, et occidet novissimum Pontificem, successorem ejus, et fundet sanguinem Christianorum, maxime eorum, qui praesunt, tanquam aquam in circuitu Jerusalem, et dispergentur Ecclesiae in deserta, et solitudines, et sylvas, et montes, et in cavernas petrarum, quia percutietur pastor, et dispergentur oves; erit enim sicut in die passionis Christi, qui ibi ad novissimam desolationem respexisse videtur, quando dixit: scriptum est enim percutiam pastorem, et dispergentur oves; tunc lacerabitur Ecclesia latina, et fiet totalis discessio a fide, et revelabitur filius perditionis per hunc Pseudoprophetam, quod ipse sit Christus. Item notatur habere *duo cornua similia agni,* quia habebit potestatem stupenda loquendi, et operandi, sicut in veritate de Christo dicitur Luc. Cap. 24. Qui fuit vir Popheta potens in opere, et sermone coram Deo, et omni populo, quae duo erant quasi cornua Christi, ut jam dictum Cap. 5, in quibus pugnabat, et vincebat Judaeos, et gentes. Similem, et stupendam potestatem habebit ille Pseudopropheta; sed non in veritate, et ex Deo, sed a dracone, in quibus seducet habitantes in terra; unde subditur: *Et loquebatur sicut draco*; hoc est, talem illi draco dabit sapientiam, et astutiam loquendi, et seducendi homines, ac si ipse in persona in carne ambularet super terram. Denique haec duo cornua lex, et Prophetae sunt, in quibus sicut testimonia, et figurae pulcherrimae et plurimae continentur in veritate de Christo JEsu Nazareno crucifixo, ex quibus etiam probavit, et discipulis in Emaus manifeste ostendit (exponendo illis omnia a Moyse, et Prophetis, quae de ipso scripta erant Luc. Cap. 24. v. 27.), quod ipse sit Christus Filius Dei; ita idolum illud scelestissimum haec duo, i. e. testimonia librorum legis et prophetarum quasi capiti suo imponet, veluti cornua, et impugnabit in aliis, et ex iis quemcunque, et demonstrabit fallaciter, nunc venisse Christum, et redemptorem gentis judaicae, et Deum gentium, Regem scil. Jerusalem et confirmabit Signis, et in scandalum inducentur plurimi Christiani, et quasi omnes deficient a confessione Nominis JEsu Nazareni crucifixi; prius autem

tollentur, qui praesunt, pastores animarum Dan. C. 11. v. 32, 33, 34, 35.

Vers. 12. *Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat;* quia habebit omnem potestatem tenebrarum, sicut filius perditionis, in qua majora, et magis stupenda operabitur ad inducendas omnes gentes ut credant, quod ille sit Christus, qui venit in mundum. Ille enim Pseudopropheta uno spiritu agglutinatus erit filio perditionis, et zelabit ejus honorem super omnia; unde additur: *faciebat potestatem omnem in conspectu ejus;* quae verba significant honorem, et glorificationem alterius propter ea, quae operatur, et loquitur in conspectu aliorum propter alterum ad extollendam anthoritatem ejusdem; unde sequitur: *et faciet terram, et inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.* Dupliciter faciet, terram et inhabitantes in ea adorare bestiam. 1mo: Quia subjiciet illi bello terras plurimas; 2do: Vere faciet persuasione, ut inhabitantes terram adorent cultu latriae Regem Jerusalem (qui erit diebus illis famosissimus) tanquam Deum ac Christum, qui erat venturus in mundum; de plaga bestiae jam supra dictum. Quomodo vero, et quibus mediis hoc sit effecturus, atque tot gentes, et populos, ipsosque Christianos in tantam dementiam, et scelus inducturus sit, subditur porro:

Vers. 13. *Et fecit Signa magna, ut etiam ignem faceret descendere de coelo in terram in conspectu hominum.*

Vers. 14. *Et seduxit habitantes in terra propter Signa, quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiae, quae habet plagam gladii, et vixit.*

Vers. 15. *Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiae, et ut loquatur imago bestiae, et faciat, ut, quicunque non adoraverint imaginem bestiae, occidantur.* Ista omnia fient ad literam, et horrenda nimis erunt ea omnia, quae Déus in diebus illis, propter peccata hominum, et ad probationem electorum suorum permittet. Caeterum signa illa omnia faciet, partim ex occulta virtute daemonum; erit enim stupendus magus, qualis nunquam fuit ab origine mundi. Unde dementabit etiam Christianos plurimos. De imagine autem bestiae sic erit in novissimis diebus: tolletur sacrificium ubique terrarum, et hostiae sacrae, quae ubique conquirentur studiose, pedibus conculcabuntur, et in ignem projicientur, aliisque majoribus contumeliis afficientur a Judaeis maxime, qui tunc soluti erunt,

et praevalebunt ubique, altaria destruentur, sacratae vestes sacerdotum, et templorum ornamenta, et altaria comburentur igne; reliquiae sanctorum conculcabuntur; vasa autem auri, et argenti, et pretiosa quaeque colligentur, et erigetur ubique idolum abominationis, sive imago Antichristi Regis Jerusalem, in quo daemonia inhabitabunt, quae loquentur, et signa facient, et haec erit abominatio desolationis, de qua Christus Matth. Cap. 24. Cum videritis abominationem desolationis, quae dicta est a Daniele Propheta etc. In diebus illis conquirentur Christiani, et trahentur ad altare, et cogentur adorare imaginem bestiae, scil. Regis Jerusalem, quod ipse sit Christus, et Deus, qui venerit visitare populum suum, et congregare eum a dissipatione sua inter gentes, et a jugo, et servitute Christianorum; et quicunque noluerint sic adorare, miris modis et exquisitis tormentis cruciabuntur, et occidentur, quia bestia, et Pseudoprophetae ejus quasi ubique supremam manum, et nervum armorum habebunt, cui nemo resistere poterit, et tunc victoria Christianorum tantum erit pati, vinci, mori, et exterminari. Erit enim calamitas, sicut in diebus Regis Antiochi 1. Machab. Cap. 1. qui vera figura fuit, et sicut in diebus Diocletiani, et acerbior. Et dispergetur Ecclesia, sicut liber involutus, quando a vento disjicitur, lege Lib. 1. Machab. Cap. 1. et habes vivam imaginem dierum novissimorum; similiter tempora illa recogita, quibus Diocletianus, et Maximianus saevierunt in exterminium Christianitatis totius, quae tamen omnia non nisi figura fuerunt novissimae abominationis et desolationis, et crudelitatis Antichristianae, quae erit longe crudelior, et abominabilior. Hinc Matth. Cap. 24. dicitur: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, usque modo, neque fiet. Maxime autem differet persecutio novissima ab omnibus antecedentibus, quia in tempore illo erit maxima, et incredibilis seductio hominum propter stupenda signa, quae permittentur ab illis fieri. Item magna erit etiam defectio propter exquisitissima tormenta, et diuturnos, et acutissimos cruciatus inventos, quae expavescentes homines deficient, et adorabunt idola bestiae erecta; ideo pauci erunt in diebus illis, qui subsistent in confessione veri Dei et Nominis JEsu Nazareni crucifixi; hinc illa vox: quis similis bestiae? et quis poterit pugnare cum ea?

Vers. 16. *Et faciet omnes pusillos, et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et servos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.*

Vers. 17. ***Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae aut numerum nominis ejus.***

Vers. 18. ***Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae. Numerus enim hominis est: et numerus ejus sexcenti sexaginta sex.***

II. Haec verba continent 1mo: Tormentum famis, qua Christiani sic exterminabuntur ex tabulis suis, ut veniant, et cogantur adorare idolum, sive imaginem bestiae, ut possint emere sibi necessaria ad vitam. Sicut enim fames hominem maxime, diuque cruciat, et sero permittit mori; ita erit tormentum acutissimum, et potentissimum, quo homines ad adorandum idolum abominationis trahentur. 2do: Impedimentum structum omnis negotiationis, quam quia homines etiam maximi aestimant, et nihil non tentant, ut eorum commercia, et negotiationes libere illis permittantur, quod videmus in mercatoribus, et quotidiana experientia constat de omnibus, maxime plebeis hominibus. Hinc hoc impedimentum erit laqueus magnus, ut adorent homines imaginem bestiae, et deficiant a confessione nominis JEsu Christi crucifixi Nazareni. Quod autem ad characterem spectat, sic erit; sicut Reges solent in honorem et memoriam nativitatis, regiminisque cudere numismata aurea in quibus eorum imago, nomen, et tempus certorum annorum, et insignia inscribuntur, et quibus, sicut ex ungue Leonis, gradus dignitatis et majestatis cujusque agnoscatur, et celebretur: simile quid, et crudelius fiet in diebus illis; omnes, qui adhaerebunt filio perditionis, habebunt certum quendam characterem, sive signaculum impressum, ad modum, quo balneatores, et alii gerere solent, plebei quidem in frontibus, nobiliores autem in dextera manu, et quicunque, et quotiescunque aliqui adolebunt incensum, et adducentur, ut adorent imaginem bestiae, ipsi statim accipient per impressionem illam figuram bestiae, et quicunque illud signum habuerit, et ostenderit, omnem habebit libertatem emendi, vendendi, proficiscendi, et omnia alia negotiandi, et faciendi, et quicunque non habuerit, et ostenderit, neque vendendi, aut emendi, neque negotiandi, neque proficiscendi, neque aliud quidquam agendi publice habebit potestatem. Quandocunque enim, et ubicunque aliquis hujusmodi deprehendetur, captivus ducetur, et cruciabitur, et ad idola abominationis trahetur, et si noluerit adorare, crudelissime occidetur. Erit la-

queus iste magnus, quod, ut pleniorem effectum suum sortiatur, in omnibus portis civitatis, et in oppidis, et in foro, et in omnibus nundinis, et in viis publicis, et in omni portu marino (quia omnia in potestate illorum erunt in diebus illis) ponentur arctissimae custodiae, et erigentur in his omnibus idola, sive imagines bestiae dicta de causa, et quicunque aut in portis civitatis, aut in oppidis, aut in foro vendenitum, aut ementium, aut in itineribus publicis, aut in portis marinis reperti fuerint, et non habebunt characterem bestiae, rapientur statim ad idola ibidem erecta, ut adoleant incensum, et adorent imaginem bestiae, quod ille sit Christus, qui venit in mundum, scil. Rex Jerusalem, et accipient characterem bestiae, et si quis noluerit adorare, cruciabitur, torquebitur, et tandem occidetur, et haec erit patientia illorum in diebus illis. O quam gloriosa, et ardua erunt martyria, et quanto desiderio victoriae sancti in coelo spectabunt agones militum Christi pugnantium in stadio, et quantum suavitatis odorem dabunt in coelo, in conspectu Dei, et Agni cadentes victimae! Videtur sponsus Ecclesiam suam leniter demulcere ad constantiam, perseverantiam, et victoriam Cant. C. 4. Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. S. Propheta sex hominum species enumerat, quas bestia faciet habere characterem, scil. *Pusillos, et magnos, divites, et pauperes, liberos, et servos.* Nihil in hoc libro ponitur sine causa, et omnia continent sapientiam. Per *pusillos* notantur parvuli, et infantes, qui nascentur in diebus illis, aut nati sunt prius et baptizati quia filius perditionis et Pseudoprophetae ejus abolebunt omnem baptismum in Nomine SS. Trinitatis factum, et faciendum; unde curabunt, et cogent omnes parvulos, juvenes, et puellas accipere characterem bestiae in fronte, et abjicere baptismum a JEsu Christo Nazareno crucifixo institutum. Infantes autem, qui nascentur in diebus illis, baptizari prohibebunt, et cogent accipere in fronte characterem bestiae, et si quis pater, aut mater curaverit baptizari filium, aut filiam suam, cruciabitur, et occidetur. Hinc dicit Christus Matth. Cap. 24. Vae autem praegnantibus, et nutrientibus in illis diebus. Per *magnos* signantur adulti; per *divites* vero Principes, et Potentes, et nobiliores in populo. Per *pauperes* plebs; per *liberos* res publicae; per *servos* demum infima fex hominum, servo-

rum, ancillarum, et mancipiorum, qui omnes accipient characterem, et imaginem bestiae adorabunt. *Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habent characterem, aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus.* Haec in idem recidunt, eruntque certum Signum, quo omnes asseclae ejus, et cultores insignientur. Vocatur hoc signum *character*, quia imprimetur, continebitque certas literas in certa lingua, *nomen* vero, quia illae literae exprimentt, et formabunt nomen ejus. Denique *numerus*, quia eaedem literae significant numerum 666, *numerum hominis et nomen ejus, et numerum annorum ejus*, quo nascetur. *Hic Sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est, et numerus ejus sexcenti, sexaginta sex.* Provocat S. Propheta humanum ingenium ad solvendum hoc aenigma. Sciendum est, quod liber Apocalypseos fuerit scriptus in lingua graeca, ubi non habetur numerus iste expressus 666. Sed graecum nomen ἄντεμος, quod duo habet, 1mo: Interpretatur *vel* significat contrarius. 2do: Continet secundum literas hunc numerum 666. Literae enim certae apud graecos sicut apud latinos certum numerum significant, et ita interpres in latino non secundum significationem rei, sed numeri interpretatus est ἄντεμος et posuit: *Et numerus ejus* sexcenti sexaginta sex, ἄντεμος adjectivum est, et proprium antonomastice erit filio perditionis, contrarium esse vero Christo, et omni, quod dicitur Deus. Unde Salvator noster dedit illi nomen Antichristus, compositum ex ἀντὶ, quod significat latine *Contra,* et χριςὸς, quod significat Messiam, sive promissum, salvatorem mundi, ἄντεμος itaque proprium et substantivum nomen ejus non erit, sed nomen ejus, quo vocabit se, et in quo omne genu illi flectetur super terram, erit Christus. Hinc Salvator Matthaei Cap. 24. toties praemonet, ne permittamus nos seduci in diebus illis, quando dicetur: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere, ecce in deserto est: nolite exire; ecce in penetralibus: nolite cedere; aenigmatis ergo hujus est interpretatio. *Character* literae sunt haebraicae, quae imprimentur in omnium dextera manu, aut in fronte, significantes graece χριςὸς, latine vero Christus. Et quia non erit Christus, sed antichristus, sive contrarius Christo in omnibus, S. Joannes in graeco posuit, quod nomen ejus sit *numerus hominis,* et numerus ejus, ἄντεμος, id est, contrarius Christo, sive antichristus, ut appellat noster Salvator. Et Latinus interpres hoc fuit interpretatus in Latino, et numerus

ejus sexcenti, sexagintia sex, quem numerum constituunt literae graecae *ἄντεμος*. *α* enim 1. *ν* 50. *τ* 300. *ε* 5. *μ* 40. *ο* 70. et *ς* 200. significant, quae simul juncta facient numerum 666. Porro numerus iste 666 numerus mensium est, qui constituunt annos 55, et medium, numerum scil. annorum, quibus nascetur, et vivet bestia: Anno enim Christi 1855, et in dimidio nascetur bestia, scil. saeculo nono hujus millenarii, et vivet etiam 55 annos cum dimidio; in summaque furia, et potentia nimia saeviet, et exterminabit una cum suo Pseudopropheta Ecclesiam, et disperget gregem Christi, et occidet, et vincet fideles omnes propter potestatem, quae data est illi mensibus 42 in omnem tribum, et populum, et lingnam, et gentem, facere bellum contra Sanctos Dei, et vincere illos per illud tempus, quo sedebit in pleno regno. Interim implebuntur dies bestiae prioris (scil. sectae, et Monarchiae Mahometicae) anni 1260, nam in saeculo ultimo, in primo secundenarii anno, suoque vitae quinquagesimo quinto et dimidio occidetur filius perditionis Spiritu oris JEsu Nazareni crucifixi, et convertentur reliquiae Judaeorum, et dicent: Benedictus, qui venit in Nomine Domini, et tunc coeli impetu magno solventur, et Deus judicabit populum suum. De die autem, et hora nemo scit, neque Angeli coelorum, nisi solus Pater, Matth. Cap. 24.

SECTIO II.

IN CAPUT XIV & XV.

DE GLORIA ET TRIUMPHO ECCLESIAE.

§. I.

De Gloria, et Triumpho SS. Martyrum, qui in diebus illis pro nomine JEsu, et Patris ejus fortissime morientur.

Cap. XIV. v. 1 — 15.

Vers. 1.

I. ***Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.***

Et vidi: Et ecce Agnus stabat supra montem Sion. Hic Agnus Christus Dominus est, vocaturque Agnus, quia sicut in passione sua tanquam agnus ductus est ad victimam, et in morte derelictus ab omnibus, ita in diebus illis erit Agnus in suis Martyribus, qui passim mactabuntur ut pecora, et du-

centur ad mortem, derelicti etiam ad hoc a Deo, et omnibus hominibus, sine auxilio, et liberatione; exhibebit enim se Christus Dominus in diebus illis sicut Agnum, permittendo omnia inimicis crucis in servos suos in extermininum eorum ex hoc saeculo. *Stare* dicitur, quia pugnabit pro iis, et cum iis in agone cruciatuum, confortando illos, ne deficiant in tormentis, sic dicitur Actor. Cap. 7. quod S. Stephanus in Martyrio viderit coelos apertos, et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei. *Super montem Sion.* Per montem *Sion* Ecclesia Christi designatur, cui tanquam caput universale semper praesidet, sed in diebus illis quasi surget, et stabit tanquam supremus Bellidux, et pugnabit, et confortabit milites suos in tormentis ad victoriam. Haec enim est victoria contra tyrannos, et tunc maxime erit, scil. pati, vinci, mori, et exterminari, ac tolli de hoc mundo, *et cum eo centum quadraginta quatuor millia.* Per hunc numerum determinatum designatur universitas Sanctorum Martyrum, qui in maxima multitudine occumbent, perseverantes in confessione nominis JEsu, et Dei Patris ejus. Unde additur: *Habentes nomen ejus, et Nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.* Quae verba significant manifestam, et publicam confessionem JEsu Christi crucifixi Nazareni, et veri Dei Patris ejus, in qua morientur, et occidentur a bestia. Dicuntur autem *stare cum Agno,* id est, ad pugnandum, et praeliandum cum bestia. Et hi erunt Doctores, Praedicatores, pastores, et rectores animarum, maxime sacerdotes, qui ex diversis statibus sacris Ecclesiae militantis publice se objicient, et resistent bestiae, et Pseudoprophetis ejus, stabuntque pro populo Christiano. De his praedixit Dan. Cap. 11. v. 33, 34, 35, et docti in populo docebunt plurimos, et ruent in gladio, et in flamma, et in rapina dierum, cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo, et applicabuntur eis plurimi fraudulenter, et de eruditis ruent. Caeteri timentes tormenta, et tyrannidem nimiam fugient a facie bestiae, et abscondent se in locis desertis, in solitudinibus, in speluncis montium, et in cavernis petrarum, Item dicitur ad distinctionem reliquorum Christianorum, et ad specialem gloriam eorum, quod habuerit *nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis,* et infra dicitur, quod cantaturi sint quasi canticum novum, et quod nemo possit dicere canticum illud, nisi illa 144000, sed de hoc infra. Porro ponitur numerus iste 144000, quem facit numerus signatorum, supra Cap. 7. per 12 tribus descriptus ad significandam uni-

versitatem, ac multitudinem magnam ex diversis, sacrisque Ecclesiae statibus occidendorum. Sacri enim Ecclesiae status quasi tribus sunt quaedam, quarum 12 tribus Israel in veteri testamento fuerunt figura.

II. Vers. 2. *Et audivi vocem de coelo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni. Et vocem, quam audivi, sicut Cytharoedorum Cytharizantium in Cytharis suis.*

Vers. 3. *Et cantabant quasi canticum novum, ante sedem, et ante quatuor animalia, et seniores: et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.*

Vers. 4. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt; hi sequuntur agnum, quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo, et Agno.*

Vers. 5. *Et in ore eorum non est inventum mendacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei.* Haec omnia magis de militante, quam triumphante Ecclesia intelliguntur, in iisque exprimuntur virtutes, et gloria, et fortitudo istorum servorum Dei. 1mum: Est ardens, et fortissima eorum praedicatio, et confessio Nominis JEsu, et Patris ejus, ideo superius dicitur, *habebant nomen ejus in frontibus suis. Et audivi vocem de coelo, tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitrui magni.* Haec vox, vox est praedicantium et confitentium nomen Domini JEsu Christi, et Patris ejus in novissimis diebus contra bestiam. Dicitur *vox aquarum multarum*; quia sicut multitudo aquarum edit sonitum, sonitus hominum animos reddit attentos, et horrorem incutit; item aquae mundant, et liquefaciunt; sic erit praedicatio eorum in cordibus populorum, quos docebunt, et conservabunt in fide et confessione Nominis JEsu, et Patris ejus. Dicitur vox, *tanquam vox tonitrui magni.* Tonitru quatuor habet: 1mo fulguris corruscationem: 2do fragorem: 3tio dejicit fortissima quaeque, quae attingit; unde etiam 4to timorem et horrorem maximum hominibus solet incutere. Talis erit vox sive praedicatio servorum Christi in novissimis diebus, corruscabit enim signis magnis contra bestiam, et Pseudoprophetas ejus, et erit fortis et vehemens, sicut rugitus leonis, et confringet, et dejiciet portenta maxima bestiae, et Pseudoprophetarum suorum; unde multis timorem Dei, et horrorem futurorum malorum incutient, stabilient populos suos in fide, et confessione Nominis JEsu, et Patris ejus, ut non deficiant ad bestiam, et

non accipiant characterem ejus, et non adorent imaginem ejus. Unde quia in his illos superare non potest, convertetur cum omnibus ministris suis ad tormenta, et mactabuntur servi Dei, sicut mactari solebant in diebus solemnibus Phase oves, et boves, et reliqua pecora campi. Et hinc dictum est capite praecedente, quod permissum sit illis bellum facere contra sanctos, et vincere illos. 2dum est comitas, et concentus virtutum, et morum, et concordia animorum ad invicem, quae praedicationem eorum reddent suavem, et acceptabilem in cordibus populorum suorum, et in conspectu Dei et Agni. Ideo additur: ***Et vocem, quam audivi sicut vocem Cytharoedorum Cytharizantium in Cytharis suis.*** Magnam emphasin continet haec comparatio, qua exprimere voluit Propheta suavitatem morum et animorum concordiam, et charitatis vinculum, et sanctitatem vitae servorum Christi illorum, qui in novissimis diebus pro nomine ejus, et pro nomine Patris ejus praedicaturi sunt contra bestiam. Sicut enim multi Cytharoedi bene concordantibus cytharis suis cytharizantes in unum pulcherrimum concentum edunt, animos excitant ad laetitiam, et miram habent vim, et energiam commovendi corda hominum, sic praedicatio verbi Dei semper est valde potens ad faciendam conversionem peccatorum, et imitationem omnium eorum, quae dicuntur, si eam suavitas conversationis, vitae integritas, et simplicitas morum, comitas, virtutum concentus, fraternae charitatis vinculum, et concordia animorum comitetur. Sunt enim haec quasi anima praedicationis Verbi Dei, et in his laudantur specialiter servi illi, et milites Christi, qui in diebus novissimis, quando Ecclesia, et status sacri sursum deorsumque dispergentur, uno spiritu arctissime conjuncti stabunt pro populo, et docebunt eum, et objicient se publice bestiae et pseudoprophetis ejus, et praedicabunt nomen Domini JEsu, et Patris ejus, et adventum ejus ad judicium; et nemo alius audebit resistere bestiae, nisi 144,000; sed fugient a facie ejus in loca deserta aut deficient, et accipient characterem, et adorabunt imaginem bestiae. Unde sequitur. 3tio: ***Et cantabant quasi canticum novum:*** Signatur hic confessio nominis JEsu, et Patris ejus, et professio castitatis virginalis, sive coelibatus, quae duo in diebus illis rarum, et quasi novum quid erunt in hominibus super terram propter tyrannidem bestiae et Pseudoprophetarum ejus; fiet enim discessio totalis a fide, et omnis caro corrumpet viam suam, et ambulabunt homines in concupiscentiis carnis et mulierum: et personae ecclesiasticae in

magno numero corrumpentur; et apostatabunt, et deficient a fide, et ducent uxores, et erit facies Christianitatis foeda et horrenda nimis, qualis nunquam fuit: et quia fides in Dominum JEsum Christum, et Patrem ejus verum Deum in retro saeculis per tempora sua floruit, non vocatur canticum absolute novum sed *quasi novum,* referendo illud ad dies illos novissimos omni praevaricatione, et corruptione plenos. *Cantare* hic metaphora est, et significat idem, quod publice praedicare, annuntiare, et profitere ore cum laetitia, et libertate animi magna, et in his omnibus adhuc gloriari, et exultare spiritu, quia neque tunc Ecclesia Christi militans sine consolatione erit, quamvis desolata, et exulans, et dispersa a sedibus suis potestativis super terram. Nam in diebus illis novissimis consolatio erit Ecclesiae Catholicae videre milites suos multa pati, torqueri, constanter mori, et exterminari pro Nomine JEsu, et Patris ejus veri Dei. 4to: *Ante sedem, et ante quatuor animalia, et viginti quatuor seniores.* Haec verba intelliguntur, tam de militante, quam de triumphante Ecclesia, quibus isti SS. Martyres exhibebunt magnam laetitiam in stadio suo tam fortiter, et tam constanter pugnantes, et triumphantes de bestia, et Pseudoprophetis ejus per mortem victoriosam. *Cantare ante aliquem* est laetitiam, et gaudium exhibere, quod praestabunt illi moriendo fortissime, et constantissime in confessione, et praedicatione Nominis JEsu Christi, et Patris ejus etiam tenentes simul domicilium virginalis castitatis, seu coelibatus sacerdotalis; quia in diebus illis non solum tyrannizabitur contra fidem et JEsum Christum, verum etiam contra virginalem castitatem, et coelibatum sacerdotalem; bestia enim erit in concupiscentia mulierum. Dan. Cap. 11. v. 37. Unde sequitur: 5to: *Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa Centum quadraginta quatuor millia.* Verba haec continent abstrusam Dei praescientiam aeternam, quae fuit revelata S. Joanni circa paucitatem eorum, qui in diebus illis stabunt ad informationem, et doctrinam servorum suorum, ne scandalizentur, et inducantur in errorem, quando haec fient, *et nemo poterat dicere canticum illud, nisi centum quadraginta quatuor millia.* O quam paucus est numerus respectu tantae multitudinis super terram! quia in diebus illis erunt quasi mille mali pro decem: et centum pro uno bono, et fideli Christi servo. *Et nemo poterat etc.* Continent haec verba difficultatem, et arduitatem magnam, ob quam tantum scandalum et defectio erit in diebus illis; scil. nimia tyranni crudelitas in tormentis, cor-

ruptela, et malitia hominum super terram, signa, et portenta nimia Pseudoprophetarum, potentia bestiae super omnem terram, silentium Dei in coelo sursum, et sublatio justorum in tantis tormentis sine respectu deorsum. Ponitur autem in imperfecto, *poterat*, quod significat futuritionem contingentem voluntatum humanarum; absolutam vero ex parte praescientiae Dei, quia multi contendent in agone, et multi current in stadio, sed non accipient bravium, quia deficient propter saevitiem, et metum tormentorum bestiae, et propter Signa, quae data sunt illi facere et vincere Sanctos Dei in exterminium et mortem. *Et nemo poterat dicere etc.* quia in diebus illis praevalebit caro et concupiscentia ejus adversus spiritum, et mulieres destruent omnes status Ecclesiae, et non erit fortitudo, quia erunt homines, seipsos amantes, arbores autumnales, bis mortuae in fide, et castitate; 6to: *qui empti sunt de terra,* id est Electi. De hoc mundo, et praeservati ad vitam aeternam, qui empti sunt in cives coelestis Jerusalem pretio Sanguinis JEsu et pretio proprii sanguinis, quem effundent pro nomine ejus.

Vers. 4. 7mo: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati*; iidem servaverunt coelibatum sacerdotalem, quod erit speciale, et rarum quid in diebus illis. 8vo: *Virgines enim sunt*; dicuntur virgines, 1mo: Quia nullo vitio carnis maculabunt se. 2do: Quia nunquam labentur, ut accipiant characterem bestiae aut adorent imaginem ejus, sed servabunt se immaculatos a bestia, sicut virgines a procis; et manebunt fideles Deo, et Agno perseverantes in fide catholica. Sciendum est enim, quod in diebus illis propter crudelitatem, et diuturnitatem, et timorem bestiae, et propter potentiam ejus multi ex fragilitate cadent, et adorabunt bestiam, qui postea iterum compuncti, confirmabuntur in fide Cath. confitentes peccata sua. 9no: *Hi sequuntur agnum, quocunque ierit.* His verbis 1mo: exprimitur virorum illorum perfecta obedientia, qua ad omnia ardua, et aspera ibunt, ad quae spiritus Christi impulerit, sive ad tormenta, sive ad carceres, sive in mortem; ipsi ibunt gaudentes pro Nomine JEsu confitentes, quod ille sit Christus, Filius Dei. 2do: Significatur perfecta quaedam imitatio; qua imitabuntur caput suum, ac Belliducem in vita, ac conversatione sua super terram; erunt enim pauperes, mansueti, humiles, afflicti, angustiati, ejecti de sedilibus et possessionibus suis secundum illud Hebr. C. 11. v. 37 et 38. in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terrae; et hoc erit etiam speciale in diebus illis, quod scil. in contemptum JEsu Christi

Nazareni illi, qui praedicabunt hoc nomen, quod ipse sit Filius Dei altissimi, passim lacerabuntur flagellis, et spinis, et crucifigentur crudelissime, et subsanabuntur a Judaeis, et gentibus; et ipsi tanquam agnus mansuetus, qui ducitur ad victimam, non aperient os suum, recogitantes, et prae oculis vivaciter habentes exitum dilectissimi, et innocentissimi sui Magistri JEsu Christi. 10mo: *Primitiae Deo et Agno.* Primitiae sunt primi, et selectissimi fructus agrorum, et vinearum etc. qui Deo offerantur; reliqui deinde fructus vocantur fructus simpliciter. Ager, et vinea Christi est Ecclesia, militans super terram; primi ejus fructus virgines sunt, et qui servant coelibatum personae Deo consecratae; caeteri fructus populi Christiani sunt, unde dicitur, quod hi centum quadraginta quatuor millia empti sint ex hominibus primitia a Deo, et Agno. Quibus verbis indicare vult, et superius jam satis ostendit, quod isti Sancti martyres tantum ex statibus ecclesiasticis, et sacris sint futuri, scil. Doctores, Praedicatores, Rectores, et Pastores animarum, maxime sacerdotes, qui in odium sacrificii Missae ubique de medio tollentur; de reliquo populo Christiano hic nihil exprimitur, sed dubium non est, maximam multitudinem ubique terrarum occidendam esse, quia plurimi etiam indocti, animati verbo et exemplo suorum pastorum, confortati gratia Dei in fide fortiter catholica morientur: et hoc satis indicatur superius C. 7. v. 9, 13 et 14. *Hi empti sunt ex hominibus,* hoc est, electi, et segregati ab aliis hominibus, qui non nubunt, et saecularia tractant, et sunt soli Deo et Christo ejus sacrati, et mancipati.

Vers. 5. 11mo: *Et in ore eorum non est inventum mendacium.* His verbis denotatur illorum sanctorum Martyrum veritas, et simplicitas cordis, in quibus ambulabunt in tempore malo, et non sinent se decipi erroribus Pseudoprophetarum, habentes pro scuto veritatem, et simplicitatem cordis sui, neque erit securius scutum in diebus illis contra deceptiones Pseudoprophetarum maximas, et pessimas, quam simplicitas cordis sui, qua praemuniti in diebus illis nihil credant, nisi in Dominum JEsum crucifixum, et quod Cath. fides ab antiquo docuit. Hoc scuto usi sunt filii Israel tempore Antiochi 1. Mach. Cap. 2. dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra. *Et in ore eorum non est inventum mendacium*: quia praedicabunt, et docebunt omnem veritatem, et nulla haeresi, nullo errore, aut hypocrisi, circumventione fratrum, fallacia, deceptione, Pseudopolitia, (quibus tunc mundus scatebit, sicut tempore ae-

stivo et caloris scatet terra locustis) erunt infecti; sed stabunt simplices, et recti coram Deo, et hominibus. Unde denique subditur: 12mo: *Sine macula enim sunt ante thronum Dei,* quia custodient se immaculatos, ab hoc saeculo scelestissimo, quod erit fex omnium retro saeculorum; quicquid enim mali, et praevaricationis ab origine mundi perpetratum, aut perpetrari omissum est, in illo tempore repetetur, aut complebitur. Ideo hinc tanquam speciali praerogativa laudis attribuitur Sanctis illis martyribus, quod sint sine macula extituri ante thronum Dei.

§. II.

De Voce trium Angelorum, et voce e Coelo.

Cap. XIV. v. 6—13.

Vers. 6.

I. Et vidi alterum angelum volantem per medium coeli, habentem Evangelium aeternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum: dicens magna voce:

Vers. 7. *Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, et adorate eum, qui fecit coelum, et terram, mare, et fontes aquarum.* Primus Angelus Christus est, qui fuit annuntiator paternae voluntatis, et vocatur angelus testamenti Malach. C. 3. nunc alter angelus post Christum status Apostolorum est; quos misit in universum mundum ad praedicandum Evangelium, alter dicitur; quia immediate Christus misit eum, et quia immediate illi successerunt in praedicatione verbi Dei. Itaque Angelus iste alter, quem Joannes vidit volantem per medium coeli habentem in manu Evangelium aeternum etc. status est sacerdotalis (vel potius S. Michael in persona illius) qui in novissimis temporibus secundum propositum voluntatis Christi JEsu fundatoris sui reflorescet, et accipiet pennas, et pennae jungentur pennis, et coalescent in alas, et exurget, et progredietur, et exaltabitur, et volabit per medium coeli. Per *coelum* Ecclesia militans hic intelligitur, quam exornabit, et laetificabit conversatione sua sancta, et apostolica, quae per volatum metaphorice significatur, quod autem viderit habere illum Evangelium aeternum in manu sua, haec est interpretatio: Evangelium aeternum, elogia divina sunt, et aeterna, quae Deus per Filium suum revelavit Apostolis suis, et dedit

illis in manum suam per quatuor Evangelistas. In manu igitur habere dicitur, quia statui apostolico primitus concredidit Evangelium suum, et quia proprium est statui illi annuntiare verbum Dei, unde subditur: *ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum.* Per *sedentes* notantur Reges, Principes, Dominationes, Nobiles, et omnes, qui praesunt, et dominantur super terras, et gentes, et tribus, et linguas, et populos. Appellatur eorum evangelizatio *vox magna*, quia erit ardens, et fortis eorum praedicatio, et digitus Dei erit cum ipsis.

Vers. 7. *Timete Deum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, et adorate eum qui fecit coelum et terram, mare et fontes aquarum.* Est emphatica praedicatio illa, et summa rei, quae ad salutem necessaria, scil. timere Deum, et dare illi honorem, et eum adorare. Addit ad persuadendum duo valde efficacia motiva: 1mum est, quod sit creator coeli, et terrae, et maris, et fontium aquarum, quae quatuor reliquas creaturas omnes in se continent, et ponuntur hic tanquam quatuor genera omnium mirabilium Dei, sicut sunt, ut consideranti patebit; 2dum: est judicium; hora enim judicii instituta est ad hoc, ut cuique detur secundum opera sua, quia venit hora judicii ejus, et est praesens, et in januis; Et haec duo sicut semper aptissima sunt, ad conservandos homines in obsequio erga Deum suum in vitam aeternam; ita in diebus illis eorum consideratio jugis erit valde necessaria ad faciendam victoriam contra bestiam. Porro praedicatio hujus angeli ad duo debet referri tempora; primum erit, quo gentes, et populi, et linguae, et Reges redeunt ad Fidem Cath. et hoc dicitur Cap. 18. et in executione hujus status apostolicus sacerdotum magnam praestabit Ecclesiae operam, sicut et maxime in conversione peccatorum ad Dominum Deum suum per veram poenitentiam, et haec fient, antequam bestia (Turcicum imperium) accipiet plagam, et labetur primo Babylon, quae est regnum gentium, de quo infra. Secundum erit novissimum saeculum, in quo refrigescet charitas multorum, et fiet discessio a fide, et revelabitur filius perditionis, et in illo tempore resistet status ille fortissime, et elevabit vocem suam ardore magno incensus erga nomen Domini nostri JEsu Christi, et Patris ejus, et praedicabit intrepide inhabitantibus terram, ut timeant Dominum Deum, et dent illi soli honorem, et gloriam, et adorent illum, qui creavit coelum et terram, et mare, et fontes aquarum et quod in proximo sit, ut veniat, et judicet mundum

per ignem; et erudient hac sua praedicatione multos ad justitiam. Dan. Cap. 11. Perambulantes terram, habentes evangelium aeternum in manu sua, perficient magna et mirabilia in digito Dei, et non in potentia, et nervo hujus mundi, et hoc erit in novissimo tempore, quando Babylon, quae est regnum hujus mundi, ruet, et consummabitur igne; sed de hoc infra.

II. Vers. 8. *Et alius angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quae a vino irae fornicationis suae potavit omnes gentes.* Babylon et Babel idem sunt, et interpretantur *confusio*, sive *commixtio*, et habet in hoc libro magnum mysterium, quod S. Joannes sub ejus figura, et aenigmate describit; habet autem duplicem significationem. 1mo: significat speciale regnum gentium, quod sicuti in veteri testamento filiis Israel, sic in novo christianitati semper adversatum fuit, et adversabitur usque ad consummationem saeculi, et hoc est regnum turcicum, quod fundavit Mahomet, et consummabit Antichristus, et hoc regnum congruentissime vocatur Babylon quia est commixtum ex diversis gentibus, et nationibus, et quia ejus secta conflata est ex gentilismo, judaismo, christianismo, habetque sic diversissima dogmata, vel potius errores, ut patet ex ejus Alcorano. Item quia civitas Babylon potentissima, nobilissima, et quasi metropolis erat regni gentium. 2do: Babylon est hic mundus cum delitiis et voluptatibus suis, sive regnum hujus mundi, prout scil. est congregatio omnium malorum hominum sub Rege suo Lucifero adversus justos, et in hoc sensu locutus est Christus Dominus de mundo ad suos Apostolos. Joan. C. 15. v. 18, 19. Duae enim quasi civitates, et duo quasi regna sunt super terram, una Sion, sive Jerusalem, quae habet Regem Christum, et cives ejus sunt omnes justi, et electi ab Abel usque ad novissimum, qui victurus est, et inde constituitur regnum Christi: altera est Babylon, quae habet Regem Luciferum, et cives ejus sunt omnes mali, et reprobi homines a Cain usque ad filium perditionis; ex his constituitur regnum gentium, et omnium impurorum hominum, et vocatur mundus; cujus principatum et ruinam sub typo describit inferius. Utroque sensu, et quidem literali, sumitur in textu posito Babylon, unde etiam bis ponitur, cecidit: quorum unum ad regnum speciale turcicum, alterum vero ad regnum universale hujus mundi referri debet, ut videbimus. *Et alius Angelus secutus est dicens.* Iste angelus duplicem repraesentat personam, annunciantis, et repraesentati, aliusque non est

absolute, sed repraesentative; est enim idem S. Michael, qui supra annuntiat lapsum turcici imperii, et ruinam novissimam regni hujus mundi. Deinde simul etiam repraesentat Monarcham illum fortem sub quo turcicum imperium ac gentium aliquando cadet, et accipiet plagam gladii, et plagam quasi mortis; atque sic quasi in persona ejus S. Angelus gratulatur Ecclesiae Christi militanti super terram, et consolatur eam de lapsu regni turcici, sive gentium. *Secutus* esse priorem dicitur ratione scil. annuntiationis et futuritionis rei, quia intra tempora illa suscitabit Deus virum de Principibus terrae, qui amputabit bestiae cornu illud magnum, quod est regnum Constantinopolitanum, Graecum, et Orientale, et occupabit sedem bestiae. *Cecidit, cecidit,* est vox laetitiae, et aggratulationis super aliquo facto, quod diu desiderabatur, et exspectabatur. *Cecidit, cecidit*: annuntiavit in praeterito in consolationem Ecclesiae, et totius Christianitatis, quae ob diuturnitatem, et potentiam nimiam regni turcici ingemiscit, et quasi desperat de ruina et humiliatione ejus aliquando futura. *Cecidit, cecidit*: praeteritum ponitur pro futuro, quod est attestatio alicujus rei infallibiliter futurae. *Cecidit, cecidit:* quasi diceret: tam certum est futurum, ut cadat aliquando turcicum imperium, quantumvis potens, et amplum, et forte, et fortunatum nimis, ac si jam cecidisset; idem erit de interitu universali hujus mundi, qui diu exspectatus a piis, et non est creditus a malis. *Cecidit, cecidit*: Duplici ex causa bis ponitur: 1mo: Ad confirmandam veritatem rei tam magnae, et tam seriae, et quae tam avide exspectatur, iam vehementer desideratur, et tam diu differtur; 2do: Quia primum *Cecidit* de ruina, et lapsu imperii turcici, ac gentium speciali, alterum vero de interitu universali regni hujus mundi futuro intelligitur; de quo plura inferius. *Cecidit, cecidit Babylon.* Est verbum emphaticum, et ponitur ad exprimendum lapsum, et ruinam ejus in duplici sensu, in quorum 1mo: bestia cadet de sua sede, quae est Constantinopolis, et regnum Orientis; cadet de potentia, et de amplitudine regnorum, et populorum, de fastu superbiae suae, et humiliabitur usque ad exile regnum. In 2do. sensu cadet mundus de voluptatibus suis, de delitiis suis de gloria, et pompa sua, de omnibus divitiis et omnibus desideriis suis, in quibus nunc cives ejus, id est, mundani homines fornicantur a Deo creatore suo, et vivunt sine timore ejus; hic mundus cum omnibus suis delitiis exspirabit et impii mittentur in

stagnum ignis, et tormentorum, et tunc desiderium peccatorum peribit, quia amor mulierum non erit amplius; et voluptates carnis, divitiae, honores, thesauri, et principatus evanescent, nec agri, arbores, aut vineae dabunt fructum suum, quia omnia stabunt in centro aeternitatis: mali quidem rotabuntur in aeternis flammis, et cruciatibus sine omni consolatione secundum mensuram delictorum; electi vero quiescent in aeterna, et perfecta felicitate sine omni desolatione. *Cecidit Babylon illa magna*: Vocatur magna a potentia, et amplitudine et fortitudine regnorum super terram, et a superbia sua, qua se extollebat in praesenti saeculo super pauperes, humiles, simplices, et justos, et deprimebat, despiciebat, et quasi peripsema a longe respiciebat illos. Magna etiam denominatur ab innumerabili multitudine impiorum, et reproborum, et ab infinita peccatorum magnitudine et enormitate. Unde subditur: *quae a vino irae fornicationis suae potavit omnes gentes*; tria substantiva ponuntur, quae continent magnam energiam malitiae ejus. *Vinum* inebriat, *ira* in rabiem, et tyrannidem agit, *fornicatio* denotat apostasiam a vero Deo Creatore coeli et terrae, et a Christo ejus. Vinum itaque irae fornicationis ejus est efferata malitia sectae Mahometicae, qua potavit omnes gentes, id est, lactavit, infecit, et seduxit, et tyrannide armavit eas contra christianitatem semper et apostatare ac deficere fecit a cultu veri Dei, sicut constat ex historiis ab omnibus retro saeculis. Et hoc in primo sensu: In secundo sensu vinum irae fornicationis ejus sunt haereses, et delitiae, et voluptates, et immunditiae mundi hujus, quibus inescatae, et inebriatae nationes hominum non agnoverunt Creatorem suum, aut non glorificaverunt in operibus justitiae, sed defecerunt in vanitate sua, et fornicati sunt ab eo, qui plasmavit illos. Et haec fornicatio continget vel maxime in tempore novissimo, et in diebus filii perditionis, qui potabit vino isto irae fornicationis omnes gentes, et faciet eas ebrias tyrannide, et portentis suis, ut fornicentur, et deficiant a fide in Dominum JEsum Christum, et Patrem ejus.

III. Vers. 9. *Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna. Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua:*

Vers. 10. *Et hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et ante conspectum agni: et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum;*

Vers. 11. *Nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus.*

Vers. 12. *Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem JEsu.* Angelus iste, novissimus Pontifex est. Dicitur tertius a Christo, et S. Petro successore ejus, et antecessore illius, quia vocabitur Petrus juxta prophetiam S. Malachiae Archiepiscopi, et Primatis Hyberniae. Iste Pontifex gubernabit Ecclesiam in magnis et novissimis tribulationibus, et exsurgente paulatim quaestione, ac haeresi horrenda de adventu Christi, et Messiae (quem bestia de terra exsurgens annuntiabit esse Regem Jerusalem, scil. filium perditionis et Antichristum) clamabit voce magna contra eum, et contra asseclas ejus judaeos, gentes, et Christianos etiam apostatas, per definitiones apostolicas, et literas ad omnes Principes, et populos, et totam Christianitatem, ut custodiant mandata Dei, et fidem in Dominum JEsum Christum crucifixum Nazarenum, et ab haeresi illa stupenda (quod Christus JEsus, qui passus est a judaeis, fuerit impostor, et quod primum nunc in mundum venerit verus salvator et Messias exspectatus tot saeculis a judaeis, et gentibus) non permittant se dementari. Haeresis enim haec stupenda nimis exsurget, et condemnabitur ab Ecclesia, antequam intrabit filius perditionis in plenum regnum suum, et quia regnum illud durae cervicis, et epilogus omnis praevaricationis est, Pontifex ille utetur opera virorum apostolicorum (de quibus supra) et mittet illos ad confirmandos populos in obedientia, et fide in Dominum JEsum Christum crucifixum, et in Patrem ejus, et Spiritum Sanctum; et in illis etiam clamabit voce magna dicens: *Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua: et hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne, et Sulphure in conspectu angelorum Sanctorum, et ante conspectum agni: et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum, nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem ejus.* Haec omnia secundum literas accipienda, et intelligenda sunt de damnatione aeterna eorum, qui in diebus illis quantumvis malis a justitia Dei et fide in Dominum JEsum Christum crucifixum Nazarenum deficient, et docent haec omnia timorem veri Dei, et novissimorum, qui post mortem Dei, et Christi JEsu est unicum scutum in populo

ad faciendam victoriam contra bestiam, et Pseudoprophetas ejus. *Si quis adoraverit bestiam etc. et hic bibet de vino irae Dei, quod est mistum mero in calice irae ipsius.* His verbis genus poenarum aeternarum exprimitur, quod est ira irreconciliabilis in omnem aeternitatem, qua nihil gravius esse potest damnatis. Vocatur vinum a vehementia divinae justitiae, et vindictae. Dicitur *mistum mero in calice irae ipsius;* quia dabit unicuique secundum mensuram delictorum, in tantum enim cruciabuntur, in quantum peccaverunt. *Et cruciabuntur igne, et sulphure.* His species 1ma tormentorum ponitur, quae est aeterna combustio, et quamvis tanta, tamque innumerabilia in inferno sint tormenta, quae nec dici, nec aestimari possunt, breviter tamen in his duobus omnia comprehenduntur tormenta. Erit enim ignis non ad lucendum, sed miserorum corpora ad concremandum, erit quoque ibi sulphur, quod fomentum igni praestabit, et foetorem gignet intolerabilem, ac per hoc ex igne foetor, et ex foetore ignis procreabitur. 2da species tormentorum est confusio aeterna, quae intimatur his verbis: *In conspectu angelorum sanctorum, et ante conspectum agni:* quia tota curia coelestis, et Agnus videbunt in omnem aeternitatem turpissima peccata eorum, ob quae justo Dei judicio in omnem aeternitatem ita cruciabuntur; tegere enim suas spurcitias, et abominationes non poterunt amplius, quia secretum Cordis erit sublatum. 3tia species est aeternitas, his verbis significata: *et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum;* ubi enim fumus semper ascendit, ibi semper ignis est, quia ergo fumus dicitur ascendere in saecula saeculorum, etiam tormenta erunt in saecula saeculorum, h. e. in omnem aeternitatem: ex inferno enim nulla est redemptio. 4ta species iisdem verbis significatur, quae erit blasphemia, livor, invidia, odium, et stridor dentium contra omnipotentem Deum, quae ascendent de tormentis eorum in saecula saeculorum. Et vocatur pulcherrime fumus, quia non appropinquabit ad Deum coeli, et terrae, sed irridebit illos, qui fuit ante saecula. Unde etiam eorum blasphemia erit enervata nimis, et dispergetur, et explodetur, et evanescet in nihilum, sicut fumus in aëre; et hoc erit cruciamentum eorum nimis horrendum in omnem aeternitatem, quia volent se vindicare, et non poterunt; volent liberari a tormentis suis, et non erit redemptor; appetent satiare famem, et sitim, et nemo dabit; recogitabunt, quae amaverunt in vita sua, et non habebunt;

cupient mori, et mors fugiet ab iis; desiderabunt annihilari, et comburi, et finiri tormenta sua magna nimis, et conservabuntur, et quasi pascentur in illis in omnem aeternitatem; terra enim oblivionis erit ibi. O filii hominum, recogitate novissima vestra, et in aeternum non peccabitis. 5ta species est, quod *nullam habent requiem, die ac nocte*; id est, nullum somnum, nullam refocillationem, nullumque vel minimum intervallum, quo non crucientur. *Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem JEsu.* Infertur hoc ex consideratione priorum, scil. tormentorum aeternorum, ad quae respicientes vivaciter Sancti Dei patienter omnia ferunt in praesenti vita, ut evadant supplicia aeterna. Unde etiam in diebus novissimis considerantes servi Dei novissima justorum, et damnatorum sustinebunt tormenta bestiae, quantumvis ardua, et diuturna nimis, et manebunt fideles in dilectione Dei, et in fide JEsu Christi, et vincent bestiam, et qui non vincet, sed adorabit bestiam, aut imaginem ejus, et acceperit characterem, sive occulte, sive aperte, sine misericordia damnabitur, et nulla excusatio accipietur super saevitiam, et tyrannidem nimiam bestiae. Hinc ad confirmandos, et praemonendos omnes christianos ad fortiter moriendum, et superanda momentanea tormenta praedicari, et promulgari voluit toti christianitati tormenta damnatorum aeterna, quae minatur etiam omnibus Christianis, qui adoraverint bestiam, aut imaginem ejus, et characterem acceperint; ideo signanter dicitur: *si quis adoraverit etc. hic bibet.*

IV. Vers. 13. *Et audivi vocem de coelo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum, sequuntur illos.* Vox ista vox est Ecclesiae militantis Christi in novissima tribulatione Antichristiana constitutae, quae aggratulatur justis ante horam tentationis ex hoc mundo per mortem auferendis, et simul dolet vices suas propter instantem horam tribulationis, tentationis, et agoniae horrendae, et periculosae nimis. Erit quippe magnum beneficium Dei, et misericordia paterna, quae tollet plurimos electos peste, fame, et bello ante tempus illud omnibus tentationibus, fallaciis, et calamitatibus plenum. Legantur ea, quae dicta sunt Lib. 3. Cap. 7. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, id est, o felices illos, qui ante horam tentationis, in qua instar parturientis angustiamur, et premimur undique, in gratia Dei

discesserunt ex hac vita. *Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.* Continent haec verba consolationem corporum, et animarum pie defunctarum; *corporum* quidem: quia requiescunt in tumulis suis, et quasi in lectulis dormiunt, et praestolantur resurrectionem in gloriam, et liberationem ab omnibus laboribus doloribus, et periculis, quibus praesens vita scatet. *Animarum* vero, sive spirituum, quia opera illorum sequuntur illos, propter quae erunt in gloria, et luctum aut moestitiam non habebunt amplius, aut periculum, aut tentationem non patientur amplius, et erroribus et quaestionibus tyrannorum non subjicientur amplius. Et nemo poterit illos persequi, et perdere amplius, sed requiem habebunt die ac nocte in conspectu Dei, et agni et angelorum Sanctorum. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Ponitur praeteritum, et praesens: ista verba magnam continent energiam, et admonent omnes homines, praecipue in tempore ultimo, ut hanc mortem beatam recogitent, quando saevit tyrannis Antichristi instar torrentis in totam christianitatem, et paulo post cremabuntur omnia pretiosa hujus mundi igne, itaque tunc non erit aliud desiderabile super terram, quam mori in Domino, et exterminari secundum corpus ex hac vita, ut spiritus salvus fiat. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Est vox quasi parturientis, et agonizantis tempore longo, quia in diebus illis Christiani exquisite, et diu torquebuntur, et tarde dabitur illis mori.

§. III.

De futura extirpatione haeresum.

Cap. XIV. v. 14 — 20.

Vers. 14.

I. *Et vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem filio hominis habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam.* Descriptio ista messis, et vindemiae abstrusum quoddam aenigma continet, sub quo describitur futura evulsio, et eradicatio haereticorum et turcicarum gentium, quae fiet sub venturo illo Monarcha magno, et Pontifice Sancto, quia adhuc semel consolabitur Deus Ecclesiam suam, antequam veniat tempus tenebrarum et caligine plenum, quod erit novissima tribulatio Antichristi. Et haec est illius interpretatio; quem vidit sedere super

nubem candidam Monarcha fortis est, quia regnum ejus, quod per sedere significatur, erit Sanctum, et stabilitum in protectione Dei Altissimi. Vocatur *similis filio hominis*, ob similitudinem virtutum magnarum, et arduarum, in quibus imitabitur salvatorem suum JEsum Christum; erit enim humilis, mansuetus, verax, amator justitiae, fortis in proelio, sapiens, et zelator divinae gloriae; implebitur aliquo modo in eo illud Isaiae de Christo vaticinium Cap. 11. Requiescet super eum spiritus sapientiae, et intellectus, spiritus consilii, et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et implebit eum Spiritus timoris Domini etc. *Habet in capite suo coronam auream,* quia Rex erit magnus, et dives, et potens, et erit Dominus Dominantium, et Reges gentium vincet, et plenus erit charitate Dei. Legantur, quae dicta sunt Cap 3. De Sexto statu Ecclesiae. *Falx*, quam dicitur habere in manu sua, exercitus est magnus, et fortis nimis, quo transfodiet regna gentium, et respublicas, et civitates munitas; dicitur ideo *acuta,* quia nullum proelium erit sine internecione hostis, sive victoria. Sic dicitur de Jonatha, et Saule 2 Reg. C. 1. Sagitta Jonathae nunquam rediit retrorsum, et gladius Saul nunquam reversus est inanis; sic erit exercitus illius Regis, et Monarchae fortis. Dicitur falcem habere in manu sua, quia consilia jus dirigentur in manu sua, et ad quaecunque ibit, sicut dicitur de Alexandro magno, et quia exercitus ejus obediet illi perfecte, et conglutinatus illi amabit illum, proinde sicut baculum versabit illum, et operabitur in illo magna, et stupenda, et admirabilia.

II. Vers. 15. *Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, et mete, quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terrae.* Vox haec, vox est exhortantis vehementer ad bellum, sive ad eruenda Zizania haereticorum et Turcarum; angelus autem, qui exivit de templo, et ita clamavit, magnus ille Pontifex est, quem suscitabit Deus in diebus illis, et ipse ex instinctu Dei exhortabitur, et inducet Monarcham illum ad bellum hoc sacrum expediendum. *Mitte falcem tuam*, h. e. exercitum fortem tuum, et *mete,* hoc est, abscinde, evelle, et eradica haereticos, et gentes barbaras, *quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terrae;* hoc est: impleta est mensura peccatorum, et abominationum, ob quae venit, et est nunc tempus, ut abscindantur, et evellantur de terra. Et haec ex divina revelatione habebit Pontifex, quibus excitabit corda Principum,

et confirmabit inire ad suscipiendum bellum illud, et Deus suscitabit corda militum, ut uno spiritu Monarchae illi forti adhaereant, *quoniam aruit messis*, et matura facta est ad comburendum igni; est metaphora, significatque haereticorum, et gentium exterminationem.

Vers. 16. *Et misit, qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et demessa est terra.* His omnibus felix rerum successus exprimitur secundum omnia, verba Pontificis illius Sancti futurus: *et demessa est terra*; quia ille occidet, et in servitutem rediget gentes haereticas, et Turcas, et occupabit terras eorum.

Vers. 17. *Et alius angelus exivit de templo, quod est in coelo, habens et ipse falcem acutam.* Falx ista, alter est exercitus, quem congregabunt, et mittent in auxilium Regi suo magno status Ecclesiastici arctissime confoederati. Unde dicitur; quod angelus iste exiverit de templo, h. e. de statibus suis ecclesiasticis, quos templum figurat, quod est in coelo, id est, in Ecclesia militante, quam τὸ coelum significat: Qui autem exiisse dicitur, magnus ille Bellidux est, quem constituet Pontifex ille magnus super illum exercitum magnum ad delendas, et evertendas gentes haereticas, et Turcas.

Vers. 18. *Et alius angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem, et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam; dicens: mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae ejus.* Iterum vox est exhortantis ardenti Zelo ad fortiter agendum, ad pugnandum, et faciendum victoriam de inimicis Ecclesiae, qui in tantum depresserant eam; bestia enim (quae est turcicum imperium) occupatura est prius Italiam, et occupabit ubique multa, et angustiabit Christianitatem, ut extrema necessitate compulsa, etiam tentatura sit extrema; et prosperabitur multum nimis, et lacerabit bestiae sedem, et regnum, et haereticorum perfidiam mittet ad infernum. Hinc ponuntur signanter duae species, scil. *messis et vindemiae*, quarum prior gentes, posterior vero haereticos significat; gentes enim barbarae per communes glebas; haeretici vero, qui jactant se Christianos, per botros terrae silvestres intelliguntur. De his intelligitur illud per allegoriam Joann. C. 15. v. 1 — 7. Est magna haec, et abstrusa metaphora. Ecce enim Deus dedit semper gentibus terram, et regnorum amplitudinem, populum vero electum suum posuit inter sepes angustiarum, sicut et modo suam Ecclesiam, quae est *vinea* Do-

mini Sabaoth. Per messem ergo seu potius glebas, et Zizania terrae gentes, per botros vero vineae (quae est Ecclesia Christi) silvestres haeretici ad literam intelliguntur, quia Christus vitis erat, ex qua duo genera botrorum nascuntur in vinea sua, quae est Ecclesia; 1mo: verae uvae, quae sunt veri Christiani; 2do: Silvestres, qui sunt haeretici et vocantur labruscae.

Vers. 19. *Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terrae.* Haec verba iterum insinuant prosperitatem, certitudinem, et evidentiam in attestante de rebus istis futuris in tempore suo in consolationem Ecclesiae suae Sanctae, quia Dominus locutus est, et faciens faciet. *Et misit in lacum irae Dei magnum.* Lacus iste irae Dei magnus, est pressura, sive torcular, et vindicta divinae justitiae in gentes et haereticos, in quem lacum semper illos, et istos demersit in tempore suo, in consolationem populi Israel, et Ecclesiae Christi, ne dicerent in gentibus; ubi est Deus eorum etc, De hac ira, sive vindicta dicitur Ps. 77. Et excitatus est tanquam dormiens, tanquam potens crapulatus a vino et percussit inimicos suos in posteriora. Opprobrium sempiternum dedit illis. Et lacus iste exterminium est gentium, et haereticorum, in quod misit eos Monarcha fortis permittente voluntate, et cooperante divinae justitiae, vindictae, et irae omnipotenti virtute. Quia Deus causa principalis est, instrumentalis autem homines.

Vers. 20. *Et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad froenos equorum per stadia mille sexcenta.* Haec verba significant maximam effusionem sanguinis, et iram, et indignationem Dei contra suos inimicos. *Et calcatus est lacus*; id est, commota est ira super gentes extra civitatem sanctam, et Palaestinam, quae data est gentibus, donec veniat filius perditionis. *Et exivit sanguis de lacu usque ad froenos equorum.* Est Hyperbole, significatque maximam quandam, ac talem effusionem sanguinis, ut in sanguine occisorum equi quasi nataturi sint. Equi enim, quando natant in aqua usque ad froenos, solent mergi. *Per stadia mille sexcenta* iterum est Hyperbole, denotatur enim ingens illa strages, quam longe lateque Christiani exercitus edituri sunt contra inimicos.

§. IV.

De Triumpho et gloria maxima, quam judaei, et Christiani superstites post interitum Antichristi dabunt omnipotenti Deo, et Filio ejus JEsu Christo.

Cap. XV. v. 1—4.

Vers. 1.

I. ***Et vidi aliud signum in coelo magnum, et mirabile, angelos septem, habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei.*** De his septem plagis, et septem angelis dicitur infra.

II. Vers. 2. ***Et vidi tanquam mare vitreum mistum igne, et eos, qui vicerunt bestiam.*** Hi, qui vicerunt bestiam sunt 1mo: Reliquiae Christianorum, qui fugiendo, latendoque tempore tyrannidis antichristianae interitum filii perditionis supervivent; 2do: Per istos, qui vincent bestiam, reliquiae judaeorum intelliguntur, qui videntes et superviventes praedicti filii perditionis judicium horrendamque mortem dabunt gloriam Deo, et JEsu Christo filio ejus, et salvi fient. De his dicitur Dan. C. 12. Beatus, qui exspectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque. ***Per mare vitreum*** fons baptismatis designatur, in quo merguntur Christiani, et translucidus est per sanctificationem Jesu Christi instar vitri. Additur hoc ***mare mistum esse igne,*** ad significandum spiritum vivificantem, et sanctificantem animas in baptismo, qui per ignem significatur, et hi, qui vicerunt bestiam, dicuntur stare super mare vitreum, quia post interitum Antichristi reliquiae Judaeorum aliique Christiani liberi (qui metu tyrannidis inbaptizati manebunt) baptizabuntur in nomine patris, et filii, et Spiritus S. Et confidebuntur nomen Domini JEsu Christi, quod ille sit verus filius Dei, et verus Messias; ascendentes vero de lavacro baptismi fortissime stabunt in gratia Dei, et in confessione JEsu Christi Crucifixi Nazareni, et glorificabunt super omnia Dominum coeli et terrae, qui creavit omnia. Hinc notantur habere cytharas Dei. Per Cytharas Dei intelliguntur maximae laudes Dei, quas tribuent illi, manifeste videntes veritatem, et virtutem et omnipotentiam ejus. Item significant applausus, et jubila, et gaudia inexplicabilia, in quibus gaudebunt inenarrabiliter, videntes misericordiam Dei, quam fecit cum ipsis praeservando eos a tantis periculis et interitu magno. Applaudent illius bonitati, et

justitiae instar millium Cytharoedorum cytharizantium in Cytharis suis, etc.

Vers. 3. *Cantantes canticum Moysi servi Dei, et Canticum agni.* Per canticum Moysi confessio unius veri Dei, et per Canticum agni Confessio JEsu Christi filii Dei significatur, quae duo Filius perditionis tollet super terram; vocatur autem *Canticum Moysi, et canticum agni,* quia confessio, et fides in unum verum Deum, qui creavit coelum et terram, et omnia, quae in iis sunt ad vetus Testamentum, fides vero in JEsum Christum ad novum Testamentum per appropriationem spectat, et cum in novissimis diebus reliquiae judaeorum cum superstitibus Christianis jungendae sunt per veram fidem, pulchre dicuntur hic Cantantes Canticum Moysi servi Dei, et canticum agni dicentes, *Magna, et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens, justae et verae sunt viae tuae, Rex saeculorum.*

Vers. 4. *Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es. Quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in Conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt.* Continent haec verba applausum maximum, quem facient divinae majestati videntes judicium, et omnipotentem manum, quam exercebit super filio perditionis, et Pseudoprophetis ejus. Unde primo confitentur pium esse Dominum, et Deum omnipotentem a magnitudine, et mirabilitate operum, quae exercebit ibi super filio perditionis manifestissime, et superabit, et confundet gloriosissime opera ejus, vel potius imposturas, quibus in tantum dementavit Judaeos, gentesque, ut crediderint ipsum esse Messiam; 2do: Regem saeculorem proclamabunt, quia sua sapientia fundavit omnia retro saecula solus in justitia et veritate, quae duo continentur in veteri, et novo testamento, quorum utrumque illi manifeste agnoscent. Viae enim Dei sunt stupendae, et admirabiles processus ejus ad extra a creatione primi hominis usque ad novissimum; fundatae tamen sunt viae hae per mirandam sapientiam incredibili justitia, et veritate, quae duo nunc abscondita sunt, et maxime erunt in diebus filii perditionis ab oculis multorum, sed post interitum ejus stupendum, et maxime in die judicii extremi omnibus patebunt. Unde summe glorificabunt Dominum coeli, maxime circa missionem filii sui unigeniti, et spiritus Sancti quos et in operibus glorificabunt Deum, dicentes: *Justae et verae sunt viae tuae Rex saeculorum*, fiet hoc juxta prophetiam Christi Matth. C. 2, 3. Dico enim vobis, non me videbitis amodo etc. Id

est, in novissimis diebus. 3tio: Dabunt etiam illi gloriam propter judicia sua mirabilia, et abstrusa nimis; judicia enim ejus ad extra, circa creationem, conservationem, et gubernationem humani generis, abyssus multa, quae in diebus novissimis, maxime autem in extremo die judicii manifestabuntur. Ex qua manifestatione sequentur: 1mo: Timor Domini his verbis: *Quis non timebit te Domine?* 2do: Magnificentia nominis ejus inenarrabilis per haec verba: *Et magnificavit nomen tuum.* 3tio: Confessio pietatis, sive fidelitatis Dei his verbis: *Quia tu solus pius es.* 4to: Ex hac manifestatione omnes gentes ab origine mundi agnoscent Dei justissima esse judicia per verba: *Et venient.* 5to: Credent omnia mysteria etiam damnati in his verbis: *Et adorabunt in conspectu tuo;* imo et daemones credent. Jac. Cap. 2. v. 19.

Hucusque Venerabilis Vir, et Servus Dei Bartholomaeus Holzhauser.

CONSPECTUS

LIBRORUM, SECTIONUM, ET PARAGRAPHORUM.

(NUMERUS PAGINAM INDICAT.)

LIBER PRIMUS.

IN APOCALYPSIS TRIA CAPITA PRIORA.

De septem Statibus Ecclesiae Catholicae a Christo usque ad consummationem saeculi futuris, et significatis per septem Ecclesias Asiae; item per septem Stellas, et septem candelabra.

SECTIO I.

IN CAPUT PRIMUM.

DE INTROITU LIBRI APOCALYPSIS.

SECTIO II.

IN CAPUT SECUNDUM.

DE PRIMIS QUATUOR ECCLESIAE MILITANTIS STATIBUS.

SECTIO III.

IN CAPUT TERTIUM.

DE RELIQUIS TRIBUS ECCLESIAE MILITANTIS STATIBUS.

LIBER SECUNDUS.

IN APOCALYPSIS CAPUT IV. ET V.

I. Natura Ecclesiae, ac Regni Christi, et de libro secretorum Dei circa ea, quae S. Joanni hic ostenduntur.

SECTIO I.

IN CAPUT QUARTUM.

DE NATURA HIERARCHICA ECCLESIAE MILITANTIS.

SECTIO II.

IN CAPUT QUINTUM.

DE LIBRO SECRETORUM DEI.

LIBER TERTIUS.

IN APOCALYPSIS CAPUT VI. ET VII.

De Apertione, et Expeditione septem sigillorum, et de Consolatione tam triumphantis, quam militantis Ecclesiae post tribulationes perpessas.

SECTIO I.

IN CAPUT SEXTUM.

DE APERTITIONE ET EXPEDITIONE SEX PRIMORUM SIGILLORUM.

SECTIO II.

IN CAPUT SEPTIMUM.

DE CONSOLATIONE TAM MILITANTIS QUAM TRIUMPHANTIS ECCLESIAE POST PERPESSAS TRIBULATIONES.

LIBER QUARTUS.

IN APOCALYPSIS CAPUT VIII. ET IX.

DE APERTIONE SEPTIMI SIGILLI, ET DE SEX PRIMIS ANGELIS, QUI TUBA CECINERUNT.

SECTIO I.

IN CAPUT OCTAVUM.

DE QUATUOR PRIMIS ANGELIS, QUI TUBA CECINERUNT.

SECTIO II.

IN CAPUT NONUM.

DE QUINTO ET SEXTO ANGELO.

LIBER QUINTUS.

IN APOCALYPSIS CAPUT X. ET XI.

De Consolatione latinae Ecclesiae post extirpationem haeresum in sexto ejusdem statu maxima futura etc. Item de Antichristi persecutione, ac de septima et novissima Tuba.

SECTIO I.

IN CAPUT DECIMUM ET UNDECIMUM.

DE CONSOLATIONE ECCLESIAE LATINAE, ET FUTURA EJUSDEM EXALTATIONE ET EXTENSIONE.

SECTIO. II.

IN CAPUT UNDECIMUM.

DE PERSECUTIONE ANTICHRISTI, AC DE SEPTIMA ET NOVISSIMA TUBA.

LIBER SEXTUS.

IN APOCALYPSIS CAPUT XII, XIII, XIV, XV.

De quibusdam specialibus, ac particularibus, quae S. Joanni de regno Mahometis, et Antichristi revelata fuere, et de novissimis plagis, nec non de novissimo Ecclesiae triumpho, aliisque rebus circa Ecclesiam futuris.

SECTIO I.

IN CAPUT DUODECIMUM, ET DECIMUM TERTIUM

DE BELLO, QUOD DIABOLUS PER COSROEN, MAHOMETEM, ET ANTICHRISTUM INTENTAVIT ET INTENTABIT.

Pag.

SECTIO II.

IN CAPUT DECIMUM QUARTUM ET QUINTUM.

Finis Conspectus.